

**

*0: EK

*1: 2005-2006

*2: 34

*3: WordXP

*4: 34ste vergadering

*5: Dinsdag 27 juni 2006

*6: 10.15 uur

**

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 65 leden, te weten:

Van de Beeten, Van den Berg, Bierman-Beukema toe Water, Biermans, Broekers-Knol, Van den Broek-Laman Trip, Van Dalen-Schiphorst, Doek, Doesburg, Dölle, Van Driel, Dupuis, Eigeman, Engels, Essers, Franken, De Graaf, Hessing, Van Heukelum, Hoekzema, Ten Hoeve, Holdijk, Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije, Ketting, Klink, Van der Lans, Van Leeuwen, Leijnse, Lemstra, Linthorst, Luijten, Meindertsma, Meulenbelt, Middel, Van Middelkoop, Nap-Borger, Noten, Van den Oosten, Pastoor, Pormes, Pruiksma, Putters, Van Raak, Rabbinge, Rosenthal, Russell, Schouw, Schuurman, Schuyer, Slagter-Roukema, Swenker, Sylvester, Tan, Terpstra, Thissen, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Wagemakers, Walsma, Werner, Westerveld, Witteman, Witteveen, Woldring en De Wolff,

en de heer Brinkhorst, vice-minister-president, minister van Economische Zaken, mevrouw Schultz van Haagen-Maas Geesteranus, staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, mevrouw Van Gennip, staatssecretaris van Economische Zaken, en mevrouw Ross-van Dorp, staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

**

*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Jurgens, Kox, Van Thijn, Bemelmans-Videc en Platvoet, wegens verblijf buitenslands in verband met deelname aan de parlementaire assemblee van de Raad van Europa;

Van Gennip, wegens verblijf buitenslands in verband met deelname aan de parlementaire NAVO-assemblee;

Hamel, wegens verblijf buitenslands.

**

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

*B

!Mkb/Economische Zaken!

Aan de orde is het **beleidsdebat** over het **mkb in het kader van de behandeling van het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het jaar 2006 (30300-XIII)**.

De **voorzitter**: Ik heet de minister en de staatssecretaris van harte welkom.

**

*N

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Voorzitter. Ik heb het genoegen om deze tekst te mogen uitspreken namens de collega's van GroenLinks.

Het CBS maakte onlangs een indeling van het bedrijfsleven in Nederland. 80,5% van de bedrijven heeft 1 tot 9 werknemers, 17,6% van de bedrijven heeft 10 tot 99 werknemers en 1,9% van de bedrijven heeft 100 en meer werknemers. Als we het in Nederland hebben over het bedrijfsleven, spreken we overwegend over het mkb. Ik keek ook naar de gemiddelde winst in het mkb en dat bedroeg volgens het EIM €47.000 in 2004. Het gros van de mkb'ers lijkt bezig te zijn met de continuïteit van het bedrijf en het weer aansterken na een periode van laagconjunctuur. Het mkb heeft een groot potentieel, ook als het gaat om het leveren van een bijdrage aan maatschappelijke problemen. Desgevraagd gaven Nederlandse ondernemers op verzoek van Forum eind 2005 de voor het mkb belangrijke sociale kwesties aan. De hoge jeugdwerkloosheid, de uitval in het vmbo en het niveau van het onderwijs zijn de belangrijkste kwesties waar men zorg over heeft, gevolgd door terreurdreiging, een lage arbeidsparticipatie van vrouwen en van ouderen. Dit zijn problemen die de overheid niet alleen kan oplossen. Er zijn vormen nodig van samenwerking tussen de publieke en de private sector. Een voorbeeld van zo'n samenwerking is het convenant met het mkb over de reïntegratie van gedeeltelijk arbeidsgeschikten. In het debat over de WW van verleden week is gesproken over het feit dat de nakoming door het mkb op problemen stuit. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid antwoordde dat afspraak, afspraak is. Hoe kijken deze bewindslieden daar tegenaan? Acht de regering het wenselijk dat het mkb zich op grotere schaal gaat inzetten bij het oplossen van sociale kwesties? Graag een reactie op dit punt.

Het mkb doet al veel. Het heeft met name een verdere invulling nodig van randvoorwaarden die het functioneren bevorderen. Ook is het noodzakelijk om bestaande knelpunten verder op te lossen. Dan is en blijft het mkb de banenmotor van de economie en kan het vanuit zijn kracht een bijdrage leveren aan het oplossen van maatschappelijke problemen.

Nederland moet sterker en socialer worden. Dat houdt een verdeling van welvaart in, maar die moet er dan wel eerst zijn! Je kunt pas praten over de verdeling van welvaart als je ook praat over de creatie ervan. Maak de ondernemer sterker, dan wordt Nederland ook sterker, is het adagium. Ondersteun het mkb bij zijn core business en kom niet met een zwaar ethische agenda. Mijn fractie ziet het mkb als een economische "doe-organisatie". Het is van het grootste belang dat het mkb minder tijd kwijt is aan rompslomp, dat er solidariteit komt in het bedrijfsleven in Nederland -- de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten -- en dat er meer ruimte komt voor individueel ondernemerschap.

Er zijn tal van problemen. Naast de eerder genoemde hoge jeugdwerkloosheid, de uitval in het vmbo en mbo en het niveau van het onderwijs zijn daar nog de terreurdreiging, de lage arbeidsparticipatie van vrouwen en van ouderen, de winkelcriminaliteit, de armoede onder ondernemers, de vaak slechte positie van de "meewerkend voorvrouw" met name in het kleinbedrijf, het gebrek aan innovatie, de omvang van de administratieve lasten en de niet altijd even adequate dienstverlening door de overheid. Zo is de overheid vaak te laat met vergunningen en betaalt de semi-overheid, zoals bijvoorbeeld de scholen, haar opdrachtgevers uit het mkb systematisch te laat voor de levering van producten en diensten. En ga zo maar door. In dit laatste punt overigens voorziet het wetsvoorstel van Aleid Wolfsen, een PvdA-collega van de Tweede Kamer. De overheid moet voor iedere dag dat ze te laat is met betalen een boete betalen. Is de regering voornemens om dit principe "overschrijding betalingstermijn wordt gevolgd door een boete" ook in te voeren en van toepassing te verklaren op de semi-overheid? Het zou niet juist zijn om alleen de problemen op te sommen. De regering boekt ook vorderingen. Zo komt er een VPB-verlaging voor het mkb en geldt met ingang van 1 januari 2007 de speciale winstafrek van 10% voor het KB.

In dit debat wil ik de focus leggen op drie thema's: de aanpak van de administratieve lasten, het mkb als banenmotor van de economie in Nederland en de categorie zelfstandigen zonder personeel, ook wel zzp'ers genoemd.

In het hoofdlijnenakkoord van dit kabinet is afgesproken te komen tot 25% lastenverlichting in 2007. 4,1 mld. daarvan zou het mkb ten goede moeten komen. Eind 2005 was slechts 10% gehaald en de overheid merkt daar zelf het meeste van. Boekhoudkundig klopt het wel. De mkb'er beleeft en voelt de reductie echter niet. Uit een rapportage van EIM blijkt dat er discrepantie bestaat tussen de overheidsmaatregelen en de effecten die deze hebben op bedrijven. De overheid is veel meer bezig de reductie in technische zin aan te pakken, terwijl de ondernemers de effecten van deze reductiemaatregelen in geld uitgedrukt willen zien. Ze willen af van de administratieve lasten die het verst van de primaire bedrijfsprocessen afliggen. Om een einde te maken aan de subjectiviteit over de administratieve lasten streeft de PvdA naar een objectieve meting per sector en naar grootte. De Tweede Kamer nam een motie aan van collega Pauline Smeets op dit punt. Kan de regering ons informeren over de actuele stand van de uitvoering van deze motie? Overweegt de regering om, in verband met de

continuïteit, het aanvankelijk jaarlijks verrichte onderzoek van het EIM, de Monitor Administratieve Lasten Bedrijven die in 2004 is stopgezet, weer nieuw leven in te blazen en uit te breiden met objectieve vragen over de administratieve lasten? Graag een reactie van de regering op dit punt.

Met ingang van 1 januari 2006 is de mkb-ondernemer geconfronteerd met veel incidentele lasten. Een opsomming; de elektronische aangifte loonbelasting, de verandering van het loonbegrip (WALVIS), de auto van de zaak in de loonbelasting, de nieuwe zorgverzekeringswet, de levensloopregeling, de afschaffing prepensioen en VUT, de WIA in plaats van de WAO en de eerstedagmelding. Het kost de ondernemer niet alleen tijd, ook de nalevingskosten worden te gemakkelijk op de ondernemer afgeschoven. Administratieve verplichtingen die volgens ondernemers het meeste geld kosten, zo blijkt uit studie van het EIM, zijn de belastingaangiften, gevolgd door de administratieve handelingen, fiscale boekhouding, inclusief het opstellen van de jaarrekening en de statistiekverplichting, het Centraal Bureau voor de Statistiek bijvoorbeeld of de kamer van koophandel. Het codewoord is internet, maar je moet toch eerst even uitzoeken hoe het werkt. Ook kan het gemakkelijker. Neem nu de loonsomheffing. Dat is nu een som der delen. De overheid kan dit ook in één keer heffen: werken met één bedrag en "achter de schermen" verdelen. Waarom de ondernemer lastig te vallen met het uit (laten) rekenen van de verschillende onderdelen? Graag een reactie. Ook hebben ondernemers te maken met gemeenten die achterlopen bij de aanpak van de administratieve lasten. Wat doet de regering op dit punt in de richting van de gemeenten?

Grote bedrijven dienen in de visie van de PvdA anders behandeld te worden dan kleine bedrijven. De huidige wet- en regelgeving is nauwelijks gericht op bedrijven die kleiner zijn dan 10 werknemers en bedrijven die groter zijn dan 10 werknemers. Het verschil tussen een bedrijf met minder dan 10 of meer dan 10 werknemers is enorm. Hoe meer mensen in een bedrijf werkzaam zijn, hoe beter de lasten van de tot nog toe uniforme regelgeving en belasting te dragen zijn. Hoe kleiner het bedrijf, hoe groter de druk. Ter illustratie: Ik heb de hand kunnen leggen op de Monitor Administratieve Lasten Bedrijven 2003, maar als de regering actuelere informatie heeft hoor ik dat graag. Uit deze monitor blijkt dat 79% van alle administratieve lasten op bedrijven met minder dan 10 werknemers drukt. Grote bedrijven met 100 of meer werknemers dragen 7% van de administratieve lasten. De Arbowet en de Pemba-boete in het kader van de arbeidsongeschiktheid houden wel rekening met de kleinere bedrijven. Deze lijn moet worden uitgebreid. Is er meer wet- en regelgeving op komst die rekening houdt met de omvang van een bedrijf? Zo ja welke? Is de regering bereid op grond van bestaand onderzoek naar wet- en regelgeving de administratieve lasten voor bedrijven met minder dan 10 werknemers fors te reduceren? De overheid zou zich sterk moeten maken voor meer mkb-specifieke lastenverlichting.

De heer **Terpstra** (CDA): Ik wil een vraag stellen over de rekensom over administratieve lasten, gerelateerd aan de omvang van de onderneming. Uit bladzijde 1 van de tekst blijkt dat 80% van de ondernemingen minder dan 9 of 10 werknemers hebben en dat de administratieve lasten ook 80% zijn. Bij grote bedrijven blijkt dan 1,9% van de bedrijven meer dan 100 werknemers heeft. De administratieve last is 7%. Hoe kunt u concluderen dat kleine bedrijven zwaarder dan grote bedrijven worden belast?

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Uit deze vraag blijkt precies wat er aan de hand is. Het gaat niet zozeer om feitelijke rekensommen, maar om de beleving. De strekking van mijn betoog is dat de kleine ondernemer onevenredig wordt belast met de wet- en regelgeving en dat wij met elkaar moeten bespreken hoe de lasten van deze kleine ondernemer verlicht kunnen worden.

Het midden- en vooral kleinbedrijf heeft structureel een veel lager rendementsniveau dan het grootbedrijf, waardoor de administratieve lasten meer worden gevoeld. Administratieve lasten zijn niet zelden afkomstig van andere departementen dan het ministerie van Economische Zaken. Hoe opereren de bewindslieden van het ministerie van Economische Zaken op dit punt? Zijn de bewindslieden van het ministerie bereid om een mkb-toets in het leven te roepen die vanuit overheidswege de administratieve last in kaart brengt van iedere nieuwe wet en regel? De fractie van de PvdA is benieuwd naar het antwoord. Ook als het gaat om de administratieve lasten zijn enige relativerende woorden op zijn plaats. Ondernemers zelf hebben ook een verantwoordelijkheid als het gaat om het reduceren van lasten. Soms leggen bedrijven zichzelf verplichtingen op die niet staan voorgeschreven. Een voorbeeld van een dergelijk misverstand is de vermeende verplichting EHBO'ers en bedrijfshulpverleners jaarlijks bij te scholen. De regelgeving bepaalt immers slechts dat er voldoende training moet zijn om de kennis op peil te houden. Van een wettelijke jaarlijkse verplichting is geen sprake.

Het tweede thema is het mkb als banenmotor van de economie in Nederland. De SPAK is afgeschaft, er bestaat geen fiscale maatregel meer om lager betaalden aan te nemen, de scholingsaftrek is afgeschaft, de wachtgeldpremie is verhoogd, de reïntegratiesubsidies zijn afgeschaft en de pensioenpremies zijn sterk gestegen. In de afgelopen jaren zijn er veel maatregelen afgeschaft die werkgelegenheid creëerden aan de onderkant van de samenleving. Wat is de visie van de regering op dit punt en welke maatregelen treft zij op korte termijn, zodat kansarmen weer aan het werk, bij voorkeur bij het mkb, kunnen komen? In het kader van de bestrijding van de jeugdwerkloosheid is het positief dat het kabinet bereid is om op allerlei terreinen fiscale maatregelen te nemen. Zo wordt het bieden van een stageplek fiscaal gezien interessant. Ik doel hier op de maatregel van minister De Geus; €1200 belastingvoordeel voor elke ondernemer die een stageplaats invult.

Het is van het grootste belang dat er meerdere fiscale maatregelen komen. Zijn deze ook te verwachten, bijvoorbeeld vanuit de task force-Hans de Boer en hoe zien deze maatregelen eruit? Graag een reactie van de regering

op dit punt. Er is sprake van een conjunctuurherstel en de werkloosheid daalt. De categorie laagopgeleide jongeren vraagt juist nu om extra inspanning, ook op het gebied van scholing. Mensen zonder diploma blijven levenslang in en uit de uitkeringen sukkelen en een maatschappij die niet kan zorgen voor perspectief voor haar jongeren is ten dode opgeschreven. Dit vraagt om leer-werktrajecten voor jongeren. De overgang naar een reguliere baan dient zo soepel mogelijk te verlopen. Stagiaires moeten goed worden begeleid. Daarvoor zijn een persoonlijke coach en een goed stageplan vereist. Stages van "doe-beroepen" dienen op een veel vroeger tijdstip in de opleiding plaats te vinden. Immers, een leerling die is uitgevallen is moeilijk te motiveren, maar eerder kennismaken met de leuke dingen van werken zou meer betrokkenheid genereren. De bestrijding van de jeugdwerkloosheid is ook juist van belang omdat zij bijdraagt aan het vergroten van de leefbaarheid, zij versterkt de sociale cohesie en bestrijdt de criminaliteit.

Zelf een bedrijf starten moet makkelijker. De vraag is of starters in de toekomst eenvoudiger een financiering kunnen aanvragen en dus makkelijker geld kunnen lenen. Op 19 juni jongstleden was ik aanwezig bij een bijeenkomst in Amsterdam-Zuidoost, georganiseerd door dat stadsdeel, het Startersfonds, de Rabobank, het Ondernemershuis en de gemeente Amsterdam. Er werd vanuit dat initiatief een eerste microkrediet uitgereikt aan een computerreparateur. De waarde van de cheque bedroeg €5000. Wat mij betreft, zijn microkredieten kleine kredieten tot €5000. Wat is de visie van de regering op microkrediet? Acht zij microkrediet een aanvulling op de normale bancaire financieringsmogelijkheden en op de Regeling Borgstelling mkb-kredieten? Ziet de regering microkrediet ook als instrument om mensen vanuit het informele circuit naar het formele circuit te helpen? Het informele circuit kan immers als een valse concurrent worden beschouwd voor het bestaande mkb. Wat gaat de regering zelf bijdragen aan het verder van de grond krijgen van microkrediet in Nederland? Mijn fractie vindt het noodzakelijk om het borgstellingskrediet verder uit te breiden. Hoe staat het met de uitvoering van de in de Tweede Kamer aangenomen motie, ingediend door de PvdA, op dit moment? Voert de regering reeds overleg met banken en wat zijn daarvan de resultaten? Graag reacties op deze punten.

In wat ik hierboven zei, ligt de nadruk op de rol van de banken. Er is echter relatief veel vermogen in Nederland onder oudere particulieren. Dit geld moet maatschappelijk gaan werken. Deelt de regering deze visie en overweegt zij om te komen met voorstellen op dit punt?

Ik ontkom er niet aan om het onderwerp bedrijfsovernames aan te stippen. Een bedrijfsovername dient aantrekkelijk te zijn voor koper en verkoper. Is dat niet het geval, dan treedt een beëindiging op. Kan de regering haar beleidsvisie geven op bedrijfsovername en deze visie onderbouwen met recente cijfers? De PvdA is van mening dat moet worden ingezet op bedrijfsovernames. Als het gaat om allochtonen dan is het ook nog een probaat integratiemiddel. Allochtone jongeren starten graag een eigen bedrijf of willen een bedrijf overnemen en het gaat heus niet alleen over

horecabedrijven, maar ook over speelgoedwinkels, meubelzaken, apotheken, enzovoorts.

Het is echter niet alleen een kwestie van gunnen, maar ook van het rond krijgen van een financiering. Als die horde is genomen, zijn de fiscale maatregelen niet uitnodigend om over te dragen. Om de afdracht van de hoge overdrachtsbelasting te kunnen uitstellen, moet men bijvoorbeeld drie jaar meedraaien in het bedrijf. In een familiesituatie is dat voorstelbaar. Een vreemde heeft daar geen zin in. Wat voor oplossingen ziet de regering, vooral nu deze termijn, waarvan staatssecretaris Wijn had voorgesteld om die terug te schroeven naar twee jaar, door het gewijzigde amendement-Van Vroonhoven-Kok, dat Kamerbreed is aangenomen, toch op drie jaar is gesteld, inclusief het uitstel van betaling? Overigens zou de regering samen met MKB-Nederland potentiële allochtone kopers in contact brengen met autochtone kopers. Er verscheen een mooi actieplan. De regering wacht op geld van MKB-Nederland die het alleen zegt te steunen met mensen en ideeën. Hoe gaat dit nu een vervolg krijgen? Wat is de actuele stand van zaken? Graag een reactie van de regering op dit punt.

Dan wil ik het thema "het mkb als banenmotor van de economie in Nederland" niet afsluiten zonder iets gezegd te hebben over innovatie. Ik wil hieraan weinig woorden besteden. Het nut en de noodzaak van innovatie in het mkb zijn voor iedereen duidelijk. Slechts een vraag voor de regering op dit punt. De vouchers worden door het mkb moeizaam ontsloten. Is de regering voornemens om een knip aan te brengen in de gelden voor innovatie en een deel van deze gelden te reserveren voor het mkb? Zo ja, wat is de omvang van dat deel? Graag voorstellen van de regering op dit punt.

Voorzitter. Ik ga naar thema 3 en rond daarna af. Bij thema 3 gaat het om zelfstandigen zonder personeel. Het aantal zzp'ers in ons land, ook boven de 25 jaar, groeit gestaag. Beschikt de regering over cijfers voor wat betreft de huidige omvang, inclusief toekomstprognoses? En wat is de visie van de regering op zzp'ers? Sommigen zzp'ers willen personeel in dienst nemen. De wetgeving om mensen aan te nemen en te ontslaan is lastig en moet worden vereenvoudigd. Ziet de regering mogelijkheden daartoe? Zo ja, is bij deze mogelijkheden het uitgangspunt overwogen om personeel makkelijk aan te nemen en een veel hoger bedrag mee te geven bij vertrek, in combinatie met het feit dat de werkgever een forse investering moet plegen in het opleiden en het scholen van de werknemer? Stel, dat de belemmeringen worden weggenomen en de helft van de bestaande zzp'ers iemand aanneemt, creëert dat dan een enorme werkgelegenheid? Heeft de regering een idee hoeveel werkgelegenheid dit genereert? Graag een reactie op dit punt.

Na de afschaffing van de WAZ is het verschil tussen werknemers in loondienst en zelfstandigen wel erg groot geworden. Een werknemer die ziek wordt, heeft een loongarantie van zijn werkgever; blijft de werknemer arbeidsongeschikt, dan is er nog altijd een zekere inkomensbescherming. Ook zijn er diverse financiële stimulansen om de werknemer elders aan het werk te krijgen. De zzp'er staat er alleen voor. De veronderstelling dat zelfstandigen zelf wel een uitkering zouden regelen, is om diverse redenen niet uitgekomen. Voelt de regering

enige verantwoordelijkheid op dit punt en, zo ja, hoe denkt zij die te nemen?

Voorzitter. Ik kan mijn inbreng niet afronden zonder het te hebben gehad over het nut en de noodzaak van een verzekering die zelfstandig werkende zwangere vrouwen een adequate uitkering garandeert zonder uitsluiting, wachttijden en premieverhoging tijdens de zwangerschaps- en bevallingsperiode waarvoor normaliter sprake is van verlof.

De **voorzitter**: U bent wel aan het einde van uw spreektijd.
**

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Ik ben geïnterrupteerd, mevrouw de voorzitter, en ik ben bijna aan het einde van mijn betoog.

De **voorzitter**: Die interruptie is meegeteld.
**

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): De arbeidsparticipatie van jonge vrouwen is hierbij in het geding. Onlangs heeft de Commissie Gelijke Behandeling uitspraak gedaan in reactie op vragen van de commissie voor Sociale Zaken van de Eerste Kamer. De Commissie adviseert de regering zorg te dragen voor een dergelijke verzekering. Wat zijn de gedachten van de regering op dit punt? Wanneer verwacht de regering te komen met een reactie op de uitspraak van de Commissie Gelijke Behandeling?

Zoals aangegeven, is het mkb zeer divers en zijn de problemen uiteenlopend. De PvdA-fractie heeft voor de zo-even genoemde thema's gekozen en ik sprak deze bijdrage, zoals ik al zei, ook uit namens de collega's van GroenLinks. De fracties wachten de beantwoording door de regering af.

*N

De heer **Terpstra** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Vorig jaar is de begroting van Economische Zaken behandeld samen met de begrotingen van Verkeer en Waterstaat, LNV en VROM. Een belangrijk nieuw initiatief. Voor onze fractie heeft collega Wolter Lemstra hierbij een belangrijke bijdrage geleverd. In het debat vorig jaar ging het heel sterk over de vraag of er in alle rijksnota's is uitgegaan van dezelfde visie. Dat bleek niet altijd het geval te zijn. Wij zullen ons niet alleen moeten bezighouden met de verdeling van het inkomen, maar ook en vooral met de vraag waar onze economische mogelijkheden liggen in de toekomst. In de beroemde motie-Lemstra -- dat mag ik zo wel zeggen -- wordt het kabinet uitgenodigd daarover de gedachten te laten gaan.

Voor ons is het zeker dat het mkb in alle toekomstvisies een grote rol zal spelen. Het mkb heeft te maken met veel ministeries. Wij gaan ervan uit dat EZ de coördinerende functie naar andere ministeries toe op het gebied van het mkb voortreffelijk vervult. In zekere zin is dit debat dan ook een logisch vervolg op het debat van vorig jaar.

In de maatschappijvisie van het CDA speelt de persoonlijke verantwoordelijkheid een grote rol. Dit geldt zowel voor ondernemers als voor werknemers. Vandaar

bijvoorbeeld ons pleidooi voor medezeggenschap in de ondernemingen. Wij kennen ook een grote rol toe aan het georganiseerde bedrijfsleven, zowel de vakbeweging als ook VNO-NCW en MKB-Nederland. Er is immers meer tussen hemel en aarde dan staat en markt alleen. Het wetenschappelijk instituut van het CDA heeft een interessant rapport geschreven over "Beroeps(z)eer". Kern van het rapport is dat in delen van de collectieve sector beroepskrachten, onder anderen leraren en verpleegkundigen, vinden dat zij niet aan hun echte vak toekomen vanwege de vele regels vanuit Den Haag. Gelukkig is dit kabinet bezig de eigen rol van de beroepskracht weer te vergroten. Naar mijn mening is dit echter niet alleen een probleem in de collectieve sector, maar speelt het in onze hele maatschappij. Op verzoek van onze commissie voor Binnenlandse Zaken zal ik speciaal een gevoelige passage wijden aan vertrouwen in gemeenten.

Alhoewel gemeenten autonoom zijn en de gemeenteraad het volk in de gemeente vertegenwoordigt, zie je toch vaak een discussie ontstaan over de vraag of het wel goed gaat als je de gemeente iets toevertrouwt. Omdat velen de gemeenten niet altijd vertrouwen, bepleit men regelgeving om te bereiken dat gemeenten doen wat wij op nationaal niveau willen. Rondom de Wet maatschappelijke ondersteuning, waarvan het ontwerp gisteren in deze Kamer aan de orde was en waarvan de behandeling vandaag wordt voortgezet, is een grote demonstratie georganiseerd door organisaties van ouderen, gehandicapten en chronisch zieken, met het verzoek alles bij het Rijk te laten. De grootste pro-Balkenendedemonstratie van de afgelopen jaren. Maar wel gebaseerd op wantrouwen ten opzichte van de gemeenten. Dit wantrouwen speelt ook een rol ten opzichte van ondernemers.

Ondernemers spelen een belangrijke rol in het scheppen van werk, het bedenken van nieuwe producten en het innoveren van onze samenleving. Ondernemers klagen echter vaak dat zij steeds meer een soort ambtenaar moeten worden om aan een groot aantal regels te kunnen voldoen. Zou er naast het herstel van de beroepseer van bijvoorbeeld leraren niet ook moeten worden gewerkt aan het herstel van de rol van de ondernemer in onze maatschappij, gebaseerd op het idee dat de gemiddelde ondernemer zich goed aan de wetten zal houden? Graag ontvang ik een reactie van beide bewindslieden op dit punt. Volgens mij was dit ook het belangrijkste punt van ondernemer Van der Most, toen hij bij RTL 7 of 8 stelde dat de overheid meestal begint met het opwerpen van allerlei problemen in plaats van positief mee te denken met ondernemers die een project willen opzetten.

Wij spreken wel steeds over het mkb als geheel, maar wij moeten ons bewust zijn van het feit dat de sector zeer divers is. Zowel de zelfstandige zonder personeel valt eronder als een zeer technologisch hoogwaardig metaalbedrijf met 249 werknemers. Daardoor wordt een typisch mkb-beleid wel moeilijk. Het mkb is een onderdeel van het totale bedrijfsleven. Het is derhalve net als de grotere bedrijven gebaat bij een goed beleid van het kabinet met name op het gebied van macro-economie, bereikbaarheid, bestrijding van de criminaliteit, goed vakonderwijs met mogelijkheden voor een stage voor

iedere leerling en meer aandacht voor ondernemerschap in het onderwijs. Op al deze terreinen zijn de afgelopen jaren grote vorderingen gemaakt, waarvoor onze hartelijke dank.

Onze economie staat er nu veel beter voor dan drie jaar geleden en wij doen het beter dan gemiddeld in Europa. In de relatie met grotere bedrijven zie ik meer gezamenlijke belangen dan tegenstellingen. Het grote en het kleine bedrijf leven vaak in de vorm van een symbiose. In dit licht is het logisch dat VNO-NCW en MKB-Nederland hebben besloten samen verder te gaan. Anderzijds is er soms ook wel het gevoel van misbruik van macht, bijvoorbeeld door Albert Heijn ten opzichte van de bakkers, C&A ten opzichte van de confectie en de garnalenshandel ten opzichte van de garnalenvissers. Tijdens het werkbezoek van onze commissie voor LNV, onder leiding van de heer Walsma, aan de visserij, werd door de garnalenvissers aandacht gevraagd voor dit mededingingsaspect. Is er bij het mededingingsbeleid voldoende aandacht voor deze soort zaken?

Hier wil ik wel de oproep aan het mkb herhalen van premier Balkenende tijdens de bijeenkomst van het mkb op 13 juni jongstleden om meer mogelijkheden voor stages te scheppen voor allochtone jongeren. Discriminatie van een deel van onze jeugd is onaanvaardbaar.

Uit een onderzoek van de ING is gebleken dat het mkb steeds meer internationaliseert. Uit cijfers van MKB-Nederland blijkt dat vorig jaar het exporterende mkb het beter heeft gedaan dan gemiddeld. Daar het volgens het Centraal Planbureau beter gaat met ons land naarmate wij ons internationaler opstellen, is dit een positieve ontwikkeling. Wij moeten ons niet afsluiten van de wereld. Sinds ons nee tegen de Europese Grondwet bestaat deze indruk wel in het buitenland. De Europese en internationale visie van beide bewindslieden van Economische Zaken spreekt ons erg aan. Vandaar dat ik bij het verbeteren van ons beleid de mening van de bewindslieden zal vragen over het beleid in Dubai, Italië en Duitsland op bepaalde punten. Wel zullen wij uiteraard oog moeten houden voor onze nationale belangen binnen Europa.

In deze bijdrage wil ik het hebben over een aantal punten die van groot belang zijn voor het mkb, te weten: het vergunningensysteem, de regelgeving, de vertaling van EU-richtlijnen en de relatie van EZ met andere departementen. Met betrekking tot het laatste wil ik aandacht geven aan het probleem van de bedrijfsoverdrachten, waarover ook mevrouw Sylvester waardevolle dingen heeft gezegd. Daarnaast heb ik enkele vragen over het plan Nieuw ondernemerschap.

Volgens MKB-Nederland moeten Nederlandse ondernemingen per jaar 7,1 miljoen vergunningen aanvragen met miljarden euro's aan kosten. Op dit terrein is EZ behoorlijk actief. Op de website heb ik gelezen dat vergunningen worden afgeschaft en andere worden gebundeld. Toch wil ik hier enkele voorstellen doen om het proces te versnellen. Een vergaande oplossing zou zijn, alle vergunningen af te schaffen en de ondernemers het vertrouwen te geven dat zij zich, zoals iedere burger, aan de wet zullen houden, met behoorlijke sancties indien dit niet het geval blijkt te zijn. Om te bekijken of dit systeem zou kunnen werken en of de rechtszekerheid voldoende wordt gewaarborgd, stel ik voor, dit door het mkb bepleite

systeem voor een aantal wetten in te voeren. Welke wetten hiervoor het meest in aanmerking komen, wil ik laten afhangen van overleg met het mkb. Voor deze wetten worden dan alle vergunningen afgeschaft. De ondernemer wordt geacht zich aan deze wetten te houden, met eventuele sancties achteraf. Graag hoor ik de mening van de bewindspersonen op dit punt.

Bij de behandeling van de begroting van EZ voor 2004 heb ik voorgesteld dat de vergunning automatisch wordt geacht te zijn verleend, als de overheid de termijnen van vergunningverlening overschrijdt. De minister voelde daar toentertijd niet veel voor. Ik ga nu iets verder door te vragen om bij bepaalde wetten te gaan oefenen met het door MKB-Nederland voorgestelde systeem.

Andere landen werken ook met iets dergelijks. Met betrekking tot de aanvraag van werkvergunningen voor buitenlandse werknemers bepleit mijn Tweede-Kamercollega Coskun Çörüz het systeem van Dubai. Daar vragen de ondernemingen de werkvergunningen aan en zijn verantwoordelijk voor de juistheid van de aanvraag. In Italië heeft men naar verluid een praktische oplossing gevonden voor het vergunningen- en handhavingsprobleem wanneer het gaat om onroerend goed. De eigenaar wordt geacht zich aan alle wetten te houden. Dit wordt niet permanent gecontroleerd door de overheid met vergunningen of iets dergelijks. Wel heeft de eigenaar bij grote wijzigingen, bijvoorbeeld verkoop of hypotheek, een verklaring van de notaris nodig dat alles in orde is. De eigenaar heeft er dus een groot belang bij om zich aan alle regels te houden.

Onze fractievoorzitter heeft bij de algemene politieke beschouwingen in 2003 bij de start van dit kabinet lovende woorden gesproken over het feit dat afrekenbare doelstellingen zijn geformuleerd, ook voor vermindering van de regeldruk. Volgens allerlei rapportages, onder meer van Actal, gaat het de goede kant op. Maar veel ondernemers zeggen dat zij er nog steeds niets van merken. Het rapport van de Algemene Rekenkamer wijst in dezelfde richting. Komt dit nu doordat bepaalde nieuwe wetten zijn ingevoerd of doordat alleen maar wetten worden afgeschaft waarvan ondernemers weinig last hebben? Hoe zien de bewindslieden dit verschil in perceptie?

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Voorzitter. Ik wil de geachte afgevaardigde een vraag stellen over de administratieve last. Is hij niet ook van mening dat de kleinere bedrijven in ons land relatief te veel last hebben van die administratieve lasten en dat ze op dat punt moeten worden ontlast?

De heer **Terpstra** (CDA): In mijn interruptie in uw betoog op dit punt heb ik te kennen gegeven dat ik niet de rekensom kon volgen waaruit zou blijken dat kleine bedrijven meer administratieve lasten te verwerken hebben dan grote.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): U hebt het zo-even over de beleving gehad. Het gaat om de beleving dat iemand die een eenmanszaak heeft of met één ander samenwerkt verhoudingsgewijs erg veel tijd moet besteden aan de administratieve lasten.

De heer **Terpstra** (CDA): Ik heb daar uitgebreid over gesproken met mijn garagehouder, een actief SGP'er met één werknemer. Die man heeft mij bij elke onderhoudsbeurt duidelijk gemaakt dat hij relatief gezien meer last heeft van administratieve lasten dan zijn concurrent bij wie honderd monteurs werken. Deze man kwam op mij zo overtuigend over, mede door zijn politieke achtergrond, dat ik denk dat hij gelijk heeft.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Wat is uw visie daarop? Dat was eigenlijk de vraag die ik u stelde. Bent u dan niet ook van oordeel dat in dit geval uw garagehouder meer tijd zou moeten besteden aan het opknutselen van uw auto, uw Ferrari naar ik aanneem, en zich niet moet bezighouden met bijvoorbeeld het invullen van belastingformulieren?

De heer **Terpstra** (CDA): Een van de dingen die ik nog steeds hoop, is dat ik ooit een Ferrari zal rijden. Dat ik de garagehouder gelijk gaf, betekent dat ik van oordeel ben dat hij gelijk heeft. Vandaar mijn idee om te gaan oefenen met het afschaffen van bepaalde vergunningen om de lasten voor vooral kleine bedrijven te verminderen.

Voorzitter. Veel Europese richtlijnen worden door verschillende ministeries aangegrepen om allerlei hobbypunten toe te voegen. Misschien geldt dit ook wel voor de overkant, om het zomaar te zeggen. Ik heb het idee dat wij minder hobbypunten hebben. Wij kunnen die ook niet toevoegen, dat remt het hobbypuntgebeuren ook af. Gelukkig is deze Kamer van mening dat EU-richtlijnen niet moeten worden versierd als een kerstboom. Daar hebben wij zelf als Nederland alleen maar last van. Voorzover ik weet, bestaat er op EZ een informatiepunt of een orgaan dat erop toeziet dat Europese richtlijnen op een nette wijze en niet in ons nadeel worden vertaald. Uit de behandeling van de Parmelatrichtlijn in deze Kamer is gebleken dat dit nog niet goed functioneert. Immers, anders hadden wij de vertaling van deze richtlijn niet unaniem behoeven af te wijzen. Een ander voorbeeld is de transportrichtlijn op het gebied van de arbeidstijden. Europa bepleit 48 uur arbeidstijd gemiddeld voor beroepschauffeurs en volgens mijn informatie probeert Verkeer en Waterstaat er 48 uur maximaal van te maken waardoor wij ons bewust in een nadelige positie werken. Hoe functioneert het coördinatiemechanisme van EZ richting andere departementen op het gebied van EU-richtlijnen precies? Hoe tevreden zijn de bewindslieden daarmee?

Hiermee ben ik al gekomen op de relatie met andere departementen. Volgens mij een van de moeilijkste problemen binnen de rijksoverheid. Het mkb noemt hierbij onder meer de volgende problemen: ziektekostenpremie voor zelfstandigen, heffingen op kleine baantjes en de fiscale behandeling van bedrijfsoverdrachten. Hoe werkt de belangenbehartiging van EZ met betrekking tot mkb-wensen bij andere ministeries?

Als concreet voorbeeld noem ik de fiscale behandeling bij bedrijfsoverdrachten. Ik wil enkele vragen stellen over de relatie met het ministerie van Financiën. Waarom is er nog steeds geen uniforme aanpak van de fiscale opvolgingsproblematiek? Ook mevrouw Sylvester heeft hier goede vragen over gesteld. Is het Duitse model hiervoor een oplossing, zowel fiscaal als civielrechtelijk?

Kunnen de bestaande durfkapitaalregelingen niet effectiever worden ingezet? Waarom geldt de zelfstandigenaftrek niet voor deeltijdondernemers? Waarom kan de FOR niet worden voortgezet na 65 jaar? De fiscale regels voor bedrijfsopvolging zijn niet goed op elkaar afgestemd en kunnen daardoor belemmerend werken. Ook komen in de praktijk veel discussies voor over de waardebepaling van de over te dragen onderneming. De waarde waarvan de fiscus uitgaat, maakt een rendabele exploitatie voor de opvolger soms onmogelijk. Daarnaast zijn er veel knelpunten in de sfeer van de schenkings- en successierechten.

Het gaat mij vandaag niet om de concrete antwoorden op deze fiscale vragen, maar vooral om de bereidheid van de bewindspersonen van EZ om er bij Financiën op aan te dringen om deze zaken eens te gaan regelen. Wij willen overigens onze grote waardering uitspreken voor de jongste voorstellen van de staatssecretaris van Financiën met betrekking tot de belastingreductie via een winstvrijstelling.

Wij kunnen geheel instemmen met het actieprogramma met betrekking tot het nieuw ondernemerschap. Dit geldt voor de inhoud en het woordgebruik. De begrippen "allochtoon" en "autochtoon" dragen niet bij aan wederzijds begrip, maar soms lukt het mij ook niet deze begrippen te omzeilen. Ik heb in mijn tekst het woord "allochtoon" reeds één keer gebruikt, dus ik zondig ook regelmatig door het gebruik van een woord dat niet had mogen bestaan.

Uit allerlei onderzoeken blijkt dat de ondernemingslust bij bepaalde groepen in onze samenleving groter is dan die bij de oorspronkelijke Nederlandse bevolking. Dat is op zich een goede zaak. Uit de Armoedemonitor van het SCP blijkt echter dat met name allochtone ondernemers vaak onder de armoedegrens opereren. Op de lange termijn kunnen wij niet zonder het gebruik van de talenten van al onze inwoners, ook op het gebied van ondernemerschap. Welke mogelijkheden ziet de staatssecretaris nog om dit economisch integratieproces te versnellen? Kan het microkrediet, waarover mevrouw Sylvester zulke waardevolle opmerkingen heeft gemaakt, hier een rol spelen en zijn er mogelijkheden de vaak voorkomende opvolgingsproblematiek van veel autochtone ondernemers op te lossen met behulp van allochtone jongeren of ouderen?

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Ik complimenteer de heer Terpstra met zijn opmerking over het microkrediet. Hij stelt hierover een vraag aan de regering, maar kan hij hier zelf ook een visie op geven? Wat vindt de CDA-fractie van microkrediet? Vindt zij dit waardevol of niet? Hoe moet volgens de CDA-fractie verder worden gegaan met het microkrediet in de toekomst?

De heer **Terpstra** (CDA): Ik denk dat de CDA-fractie voorstander is van microkrediet. Daar zijn twee argumenten voor, namelijk dat prinses Máxima ervoor is en mevrouw Sylvester ook. Dat vinden wij belangrijke argumenten. Daarnaast functioneert het microkrediet hoogstwaarschijnlijk goed.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Het blijft wel mooi tussen ons vandaag.

De heer **Terpstra** (CDA): Dat moeten wij zo houden. Wij hebben in de fractie geen diepgaande beschouwingen gewijd aan dit onderdeel van mijn betoog. Wij gaan ervan uit dat als het in Afrika goed werkt, het in Amsterdam ook goed zou kunnen werken. Ik zie niet in waarom dat niet zo is. Voor kleine ondernemers vormen financiën vaak een probleem. Banken hebben vaak alleen maar belangstelling voor grote projecten. Dat is op zich ook wel logisch. Als zij €1000 uitlenen aan iemand zijn de kosten voor de administratie misschien wel hoger dan het rendement. Ik heb er wel begrip voor dat banken dat niet doen. Een nieuw initiatief op dit terrein kan daarom zeer waardevol zijn. Hoe lopen deze projecten?

Het is bekend dat ik alles controleer aan de hand van de situatie in de stad Utrecht. Daar heb ik gesprekken gevoerd met de heer Gerard Rek van de kamer van koophandel en Ahmet Taskan, gemeenteraadslid voor het CDA en algemeen secretaris van de Turkse ondernemersvereniging HOGIAF. Uit deze gesprekken bleek veel steun voor het beleid van het ministerie ten aanzien van het nieuw ondernemerschap. Zij misten maar één punt, volgens hen het allerbelangrijkste, namelijk de regionale vertaling van dit beleid waardoor zowel de kamer van koophandel als de ondernemersvereniging niet alleen maar middelen zou kunnen krijgen op grond van het nationale beleid. Zij vinden dat het beleid te veel op nationaal niveau blijft hangen. Ik denk dat daar wel iets in zit. Zijn de bewindslieden bereid om meer regionale initiatieven op dit terrein te ondersteunen en mogelijk te maken?

Een gezond mkb is cruciaal voor onze toekomst. Daarom zullen we er alles aan moeten doen om het te stimuleren. Wij steunen derhalve de beide bewindslieden in het door hen ingezette beleid van harte. Daarnaast zijn wij benieuwd naar hun mening over onze voorstellen om dit beleid nog te verbeteren.

*N

De heer **Luijten** (VVD): Voorzitter. Het gaat weer een stukje beter met Nederland. Op Teletekst staat nu het bericht dat de consumenten flink positiever zijn over het economische klimaat. Zo'n positief oordeel is zelfs nog nooit gemeten sinds in 1986 is begonnen met meten. De internationale economische ontwikkeling is positief en het gevoerde kabinetsbeleid maakt dat Nederland daar meer van profiteert dan andere landen. Het goed doen als anderen het ook goed doen is mooi, maar als je het beter doet dan je concurrenten maak je het verschil.

Het mkb zit weer in de lift. Dat is goed nieuws, want 98% van alle bedrijven in Nederland behoort tot het mkb. Het midden- en kleinbedrijf is goed voor 60% van de werkgelegenheid in de particuliere sector en met ruim 3 miljoen werkzame personen de grootste werkgever. Onlangs werd bekend dat de werkgelegenheid verder groeit met 160.000 banen, waarvan er 75.000 tot 100.000 in het mkb terechtkomen. Dat mag ook wel, want de afgelopen twee jaar zijn er 250.000 banen in het mkb verloren gegaan. De balans is dus nog negatief. Uitzendbureaus en vacaturesites melden dat wij het wat vacatures betreft ook bovengemiddeld doen in Europa.

Dus voorzitter, dat was het dan voor vandaag, wij kunnen wel naar huis want het gaat weer goed met het mkb.

Er zijn echter altijd wel wat structurele problemen te bespreken en ik zou die zeker niet als luxeproblemen willen betitelen. Het gaat namelijk zo goed dat het tekort aan vakkrachten dat al bestaat alleen nog maar nijpender gaat worden. De uitstroom van vakkrachten uit het mkb zal onvoldoende worden gecompenseerd door de instroom van nieuwe goed opgeleide jongeren uit het beroepsonderwijs. Kan het kabinet aangeven of het de zorgen van de VVD-fractie deelt en, zo ja, wat het voornemens is te doen om het tij te keren? Kan dat gebeuren tegen de achtergrond van een sneller groeiende economie dan vorig jaar bij het vaststellen van de begroting nog werd verwacht? Daarbij werd nog van andere aannames uitgegaan.

Tijdens het debat over de begroting EZ in deze Kamer op 10 februari 2004, maar ook tijdens de algemene beschouwingen van vorig jaar heeft, de VVD-fractie uitvoerig stilgestaan bij het mkb. Wij hebben uitvoerig met de bewindslieden van EZ gediscussieerd over onder andere de bevordering van het ondernemerschap. Er zijn sinds die tijd ook veel rapporten verschenen over dit onderwerp. Kan de staatssecretaris aangeven welke vorderingen er op dit punt de laatste jaren zijn gemaakt en of wij onze positie ten opzichte van onze concurrenten hebben verbeterd?

Een groep die volgens de VVD-fractie nog ondergewaardeerd wordt en bij wie ondernemerschap toch altijd begint, zijn de zelfstandige ondernemers. De leden Sylvester en Terpstra hebben daar ook al iets over gezegd. Deze groep komt men bijna in geen beleidsstuk of statistiek tegen. Deze ondernemers zijn ook niet zo georganiseerd als de bedrijven in MKB-Nederland en VNO/NCW. Maar toch betreft het een groep van 850.000 werkzame personen die goed is voor 15% van de economische activiteit in dit land. Deze ondernemers vallen niet in de klassieke tweedeling werkgever-werknemer en zij zijn niet vertegenwoordigd in de SER. Daarnaast zijn diverse regelingen, zoals de levensloopregeling, niet toegankelijk voor zelfstandigen. En ook wat betreft scholing en opleiding hebben zij vaak niet dezelfde fiscale of andere mogelijkheden.

Er zijn nog meer onnodige belemmeringen. Een ondernemer moet bijvoorbeeld 1225 uur per jaar aantoonbaar ondernemen om in aanmerking te komen voor ondernemersaftrek. Een dergelijk harde grens is belemmerend voor parttime ondernemerschap. Iemand die thuis werkt voor zijn baas als werknemer mag €350 aftrekken en iemand die als zelfstandige thuis werkt niets. En bovendien moeten zelfstandigen ook nog voldoen aan allerlei malle eisen als een eigen opgang en sanitaire voorzieningen. Dat is niet uitnodigend voor vooral startende zelfstandige ondernemers. Want velen beginnen vaak parttime en vanuit huis.

Het ontstaan van deze regels is vanuit het verleden verklaarbaar, maar op sommige punten zijn zij te ver doorgeschoten. Is de staatssecretaris bereid deze nog eens tegen het licht te houden en te bezien of zij nog wel nodig zijn? Kan de staatssecretaris aangeven of zij het bestaan van dit soort belemmeringen nog terecht en van deze tijd vindt en is zij met ons van mening dat hieraan een einde moet komen? Naar de mening van de VVD-fractie is veel wet- en regelgeving nog steeds vanuit de klassieke

arbeidsovereenkomst geschreven. Die wet- en regelgeving speelt echter ook een rol bij zaken die niets hebben te maken met de relatie tussen werkgever en werknemer, maar die betrekking hebben op de relatie tussen de overheid en burgers.

Dit kabinet heeft het terugdringen van regeldruk en administratieve lasten tot speerpunt van het beleid gemaakt. Dat voornemen wordt door de VVD-fractie volledig gesteund. Mevrouw Broekers-Knol heeft hier twee weken geleden bij het justitiedebat nog eens uitvoerig bij stilgestaan, net als de heer Rosenthal tijdens zijn bijdrage aan de algemene politieke beschouwingen vorig jaar. Over het succes van de door het kabinet ingezette operatie bestaat nog wel eens onduidelijkheid, ook bij de leden van de VVD-fractie. In de dagelijkse praktijk voelen burgers en ondernemers de vermindering nog niet, integendeel. Tussen feiten en beleving zit nog een diepe kloof. Kan de staatssecretaris nog eens aangeven wat er op het terrein van het terugdringen van regelgeving, met name voor het mkb en zelfstandige ondernemers, tot nu toe is bereikt? Wanneer gaan bedrijven dat echt merken?

Kan de staatssecretaris aangeven in hoeverre de lagere overheden zijn betrokken bij het terugdringen van regelgeving? Een groot deel van de ergernis van het mkb zit immers op lokaal niveau. Ik noem maar een aantal belastingen en heffingen die veel administratieve rompslomp met zich meebrengen: de afvalstoffenheffing, de toeristenbelasting, het precario, de reclamebelasting, de ozb, de wegenbelasting, de parkeerheffing, bouwleges, de provinciale opcenten en de waterschapshoofden. MKB-Nederland heeft in 2004 een uitgebreid onderzoek verricht naar tariefontwikkelingen bij gemeentelijke heffingen en heeft daarbij een aantal aanbevelingen gedaan, zoals het omzetten van de parkeerbelasting en de toeristenbelasting in een bestemmingsheffing waarvan duidelijk is waaraan de opbrengsten worden besteed. Dat vinden wij een sympathiek voorstel, maar het brengt het aantal heffingen niet terug.

De VVD-fractie is van mening dat veel van dit soort belastingen en heffingen geschrapt kunnen worden. Provincies en gemeenten zouden gecompenseerd kunnen worden via het gemeente- of provinciefonds, onder aftrek van de hoge perceptiekosten die de lagere overheden nu maken om al deze losse bedragen binnen te krijgen. Dat is volgens ons de enige manier om een keer door te pakken. Ik ben mij ervan bewust dat dit voorstel niet altijd op sympathie kan rekenen van lokale bestuurders, daar hebben wij bij de gedeeltelijke afschaffing van de ozb ervaring mee opgedaan. Wij denken echter wel dat wij daarmee het mkb, en dus ook de lokale economie, een geweldige dienst bewijzen. Daar zitten wij hier toch voor.

Waarom is in dit land voor alles en nog wat een vergunning nodig? Een ondernemer in het mkb vraagt per jaar gemiddeld twaalf vergunningen aan en 98% daarvan wordt zonder enig probleem verleend. Dat aanvragen kost het mkb per jaar wel zo'n 7 mln. Er is in dit land voldoende wet- en regelgeving, meer dan voldoende zelfs. Naar de mening van de VVD-fractie zou het voorkomen van misstanden veel meer door sterke toezichthouders moeten plaatsvinden dan door een woud van niet te controleren vergunningen. Deze sterke toezichthouders moeten ook meer als eenheid gaan opereren. Ik doel op voorbeelden als

de gladde vloer in een keuken die door de Arbeidsinspectie wordt afgekeurd maar die voor de Voedsel en Waren Autoriteit een vereiste is. De heer Terpstra heeft al voorgesteld om het gewoon eens te proberen met een aantal wetten. De VVD-fractie steunt dat pleidooi, dus is er een meerderheid voor in deze Kamer.

Er wordt in de discussie over vermindering van de bureaucratie vaak gesproken over de éénloketgedachte. Die gedachte is natuurlijk op zich prima, maar wij kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat er de laatste tijd wel heel veel één-loketten ontstaan die stuk voor stuk nuttig werk verrichten in hun eigen kolom, maar die nog niet integraal opereren. Kan de staatssecretaris aangeven of deze indruk, die is gebaseerd op eigen waarneming, juist is?

Ik heb nog enkele opmerkingen en vragen over innovatie en het mkb. Innovatie lijkt een toverwoord te worden. Iedereen heeft er de mond van vol, maar in de praktijk blijkt het toch een lastige opgave te zijn. Iedereen is ervan overtuigd dat als wij ten opzichte van concurrerende economieën het verschil willen maken, wij dat niet op loonkosten kunnen doen.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Ik heb tijdens mijn inbreng gezegd dat de vouchers heel moeilijk worden ontsloten. Is de heer Luijten het met mij eens dat een deel van de gelden voor innovatie in de vouchers moet worden gereserveerd voor het mkb?

De heer **Luijten** (VVD): Ik begrijp het ongeduld van mevrouw Sylvester, maar ik had alleen nog maar gezegd dat ik het over innovatie wilde hebben. Haar vraag betreft iets waar ik later in mijn tekst op terugkom. Wellicht kan zij even afwachten wat ik zeg over dat onderwerp.

Iedereen is ervan overtuigd dat wij niet alleen op loonkosten moeten concurreren als wij verschil willen maken. Dat kan wel door slimmer te zijn met innovatieve methoden en technieken en door frontrunner te zijn op dit gebied. Wat verontrust is dat bètaopleidingen nog steeds niet echt aan populariteit winnen. Gecombineerd met het eerder geconstateerde dreigende tekort aan vakkrachten, is dat geen opwekkend beeld voor de toekomst. Vorig jaar hebben Heleen Dupuis en ik lang stilgestaan bij dit onderwerp. De regering deelde toen de zorg van de VVD-fractie. Kan de staatssecretaris aangeven wat er door het kabinet is gedaan aan het promoten van bètaopleidingen en wat de laatste stand van zaken is met betrekking tot de instroom van nieuwe leerlingen en studenten?

Met louter eigen opleidingen zullen wij er echter niet komen. In deze tijd van mondialisering zijn wij ervan overtuigd dat ook buitenlandse kenniswerkers noodzakelijk zijn om hier de vacatures te kunnen vervullen. Dat wordt vaak gezien als een zaak voor de grote ondernemingen. Niets is echter minder waar. Een op de vijf mkb-bedrijven exporteert. Ongeveer 15.000 mkb-bedrijven doen bijvoorbeeld op dit moment zaken met China. Het blijkt nog steeds dat de visa, niet alleen voor kenniswerkers, een probleem vormen. Ik weet dat de staatssecretaris er hard aan trekt om de lange wachttijden voor visa voor buitenlandse werknemers te verkorten. Het onderwerp komt echter toch steeds terug. Onlangs heb ik in China zelf mogen ervaren dat het moeilijk kunnen

verkrijgen van een visum voor ons land nog steeds als probleem nummer één wordt genoemd in de onderlinge relatie. Vorige week kreeg ik van Japanse ondernemers met vestigingen in Nederland hetzelfde verhaal te horen.

Voor kenniswerkers uit het buitenland zou nu een vereenvoudigde procedure zijn ontwikkeld waarbij men op internet terecht kan, zo werd mij verteld. Dat is mooi, zou men zeggen. Als de teksten en formulieren op internet echter alleen in het Nederlands zijn, is de vraag of wel is nagedacht. Het is echt waar, de tekst is alleen in het Nederlands beschikbaar. Waarom kan in het buitenland wel wat hier onmogelijk lijkt te zijn? In Düsseldorf bijvoorbeeld is er echt één loket voor buitenlandse ondernemers. Daar wordt alles volledig geregeld, niet alleen zaken die de gemeente betreffen. Kan de staatssecretaris eens uitleggen waarom het probleem hier zo hardnekkig is? Dit is immers slecht voor het vestigingsklimaat. Wat ons betreft verdient het Düsseldorfse voorbeeld navolging. Eén loket voor de overheid voor bedrijven die zich hier willen vestigen, zowel op lokaal, provinciaal en nationaal niveau. Gewoon ergens beginnen, zou ik zeggen. Bij gebleken succes komen anderen dan ook wel over de brug.

Voor innovatie worden grote bedragen uitgetrokken. Er is ongeveer 600 mln. uit het FES beschikbaar voor kennisontwikkeling. Slechts 5% daarvan gaat echter naar kennistoepassing, de rest gaat naar wetenschappelijk onderzoek. De VVD-fractie kan zich niet aan de indruk onttrekken dat er veel sprake is van "onderzoeken om te onderzoeken". Slechts 10% van het geld voor kennisontwikkeling gaat naar het mkb. Dat is te weinig. Kennisontwikkeling lijkt nog te veel aanbodgestuurd in plaats van gestuurd door de vraag in de markt. De universiteiten zijn nog te veel gesloten bolwerken die te weinig vraaggestuurd werken. De vouchers die mkb'ers kunnen besteden aan innovatie zijn een goed instrument gebleken, waar duidelijk behoefte aan is. Deze zouden ook betaald kunnen worden uit de geldstroom die nu voor onderzoek naar de universiteiten gaat. Een mkb'er kan dan zelf bepalen waar hij het geld aan besteedt en bij welke wetenschappelijke instelling hij dat doet. Dat prikkelt de universiteiten vanzelf om meer vraaggestuurd te werken. Dat is min of meer vergelijkbaar met persoonsgebonden budgetten in de zorg.

Bedrijven die willen innoveren, kunnen doorgaans goed bij EZ en andere instanties terecht. Dat is goed geregeld, maar het is ook redelijk passief. De kunst wordt toch om bedrijven en ondernemers te bereiken die nog niet zo ver zijn. Dat vergt een actieve opstelling. Dat is vooral nodig om de doelstelling van de overheid, namelijk 30% nieuwe producten en diensten, te realiseren. Dat halen wij nu bij lange na niet. Kan de staatssecretaris de laatste stand van zaken aan ons meedelen?

Het is lastig om regelingen te verkopen aan mensen die nog niet in databases zitten, maar het zal toch moeten om ook die ondernemers erbij te betrekken. Syntens doet dat wat de VVD-fractie betreft goed en is gelukkig de laatste tijd steeds meer zichtbaar. Maar ook Syntens ontkomt natuurlijk niet aan regelgeving vanuit de centrale overheid. Zo hebben wij begrepen dat men volgens de subsidieverordening van EZ workshops moet geven waar geen belangstelling voor is, bijvoorbeeld over

embedded software, terwijl een workshop waarin wordt geleerd om internetsites te bouwen niet is toegestaan. Ook hier zou ik zeggen: probeer niet alles te regelen vanuit Den Haag en laat het over aan een organisatie als Syntens die midden in de praktijk staat. Het vakblad voor ondernemers, Bizz, van deze maand geeft 100 prachtige voorbeelden van innoverende mkb-ondernemers die door hulp van Syntens een successstory kunnen vertellen. Uit contacten met Syntens begreep ik dat er bij het ministerie plannen zouden bestaan om Syntens om te vormen tot een agentschap van EZ. Kan de staatssecretaris meedelen of dat onzalige plan inderdaad bestaat?

Wij wachten de antwoorden van de regering met belangstelling af.

*N

De heer **Van Raak** (SP): Nederlanders zijn een ondernemend volkje, zo wil in ieder geval het vooroordeel. De minister en de staatssecretaris weten wel beter, zo lieten zij in het verleden blijken. Ondernemerschap en het nemen van risico's zit niet zo ingebakken in onze cultuur, zei de staatssecretaris in juli 2004 in een brief aan de Tweede Kamer. In oktober 2003 had de minister in het dagblad Trouw al opgemerkt dat ondernemers creatiever moeten worden en meer lef moeten tonen. Wij zijn nu tweeëneenhalf jaar verder. Wat hebben de bewindslieden ondernomen om onze ondernemers ondernemender te maken? Is ze dat gelukt?

Ondernemen heeft in ieder geval te maken met het nemen van risico's, zoals de staatssecretaris terecht opmerkte. En met lef, zoals de minister zei. Onze topondernemers, zijn dat mensen die risico's nemen en lef tonen, in tegenstelling tot de mkb'ers? Wij vrezen van niet. Onze topondernemers zijn vooral topmanagers. Zij beheren andermans geld en kiezen, mede door de druk van aandeelhouders, vaak voor de veilige weg.

Als het goed gaat met een bedrijf worden topmanagers zeer goed beloond, zo laten de inkomensoverzichten elk jaar weer zien. Maar als het minder goed gaat, worden zij evengoed ruim beloond. Risico's lopen topmanagers meestal niet. Zij ondernemen niet met eigen middelen en hun falen leidt niet tot persoonlijk verlies. Zou dit risicoloze leven één van de verklaringen kunnen zijn waarom de bedrijven die onze topmanagers leiden wat betref onderzoek en ontwikkeling zo ver achterblijven bij het OESO-gemiddelde? En dat die achterstand niet afneemt, maar toeneemt? Ik zou de heer Luijten willen vragen waarom hij de universiteiten zo achter de broek zit in plaats van de ondernemers. Immers, zij blijven zo ver achter met onderzoek en ontwikkeling.

Vandaag spreken wij echter niet over topondernemers, die dit predikaat eigenlijk niet verdienen. Wij hebben het vandaag over kleine ondernemers, de eigenlijke topondernemers van Nederland. Dit zijn vaak mensen die wél risico's nemen en lef tonen, mensen die vaak met eigen middelen een bedrijfje opzetten, jarenlang hard werken voor een laag inkomen en wel de kans lopen om alles te verliezen. Dit zijn niet alleen de oude mannen in de bestuurskamers van multinationals, maar ook jongeren, vrouwen en allochtonen, die hun lot in eigen handen nemen.

Soms redden onze kleine ondernemers het niet, maar vaak ook wél. Er ontstaan nieuwe bedrijvigheid en werkgelegenheid in buurten die daar erg om verlegen zitten. De minister en de staatssecretaris zullen het met ons eens zijn dat de ondernemerszin in Nederland vooral te vinden is in het midden- en kleinbedrijf. Mijn fractie is zeer begaan met deze kleine ondernemers, eenmanszaken, vennootschappen onder firma en dergelijke. Immers, overheden maken het startende ondernemers niet altijd even gemakkelijk. Er is veel administratieve rompslomp en weinig sociale zekerheid voor deze groep. Volgens het Economisch Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf leeft meer dan één op de tien kleine ondernemers onder de armoedegrens. Velen van hen krijgen bovenmatig te maken met criminaliteit.

Wij willen de bewindslieden vandaag een aantal structurele voorstellen voorleggen om kleine ondernemers te ondersteunen in hun ondernemingslust. Deze plannen hebben wij eerder gepresenteerd in de nota Hart voor de zaak. In de Tweede Kamer is onlangs een maatregel aangekondigd om de vennootschapsbelasting voor kleine bedrijven extra te verlagen en te verbreden. Volgens ons is er op financieel gebied echter veel meer mogelijk. Specifieke aandacht vragen wij bovendien voor problemen op het gebied van veiligheid, lastendruk en vakmanschap.

Een van de grootste zorgen van kleine ondernemers is criminaliteit. Veel ondernemers lijken het hoofd in de schoot te hebben geworpen en doen van bijvoorbeeld winkeldiefstal niet eens meer aangifte. Bovendien kunnen kleine ondernemers vaak geen beroep doen op een verzekering of de schade niet verhalen op de dader. Zien de bewindslieden mogelijkheden om de aangifte van criminaliteit voor kleine ondernemers te vergemakkelijken? Zien zij mogelijkheden om het gemakkelijker te maken om de schade op de daders van bijvoorbeeld winkeldiefstal te verhalen? Zien zij mogelijkheden voor het instellen van een waarborgfonds voor dit soort criminaliteit, dat gevoed zou worden met een deel van de boetes die zijn opgelegd aan daders van bijvoorbeeld winkeldiefstallen?

Een andere zorg is de administratieve rompslomp waarmee kleine ondernemers te maken hebben. Dit is vanmorgen al vaker gezegd. Zo vroeg mevrouw Sylvester aandacht voor de bureaucratie als gevolg van nationale eisen. Vooral ook lokale belastingen veroorzaken veel ergernis. Ik noem toeristenbelasting, baatbelasting, reclamebelasting, parkeerbelasting en leges. De heer Luijten had een nog veel langere lijst. Deze belastingen zijn niet alleen vervelend omdat ze betaald moeten worden -- leuker kunnen wij het niet maken -- maar vooral ook omdat ze zo versnipperd worden voorgelegd. Gemakkelijker kunnen we het toch wél maken. Zou het mogelijk zijn om lokale belastingen voor kleine ondernemers meer te bundelen, bijvoorbeeld in één aanslag? Kunnen de bewindslieden hierbij een rol spelen? Dit zou volgens mij al veel onnodige administratie kunnen wegnemen. De SP in Amsterdam heeft voorgesteld dat de gemeente de lokale lasten voor kleine ondernemers kwijtscheldt, als hun inkomen onder bijstandsniveau raakt. Ik neem aan dat de bewindslieden dergelijke maatregelen toejuichen.

De Wet uitbreiding loondoorbetaling bij ziekte heeft ertoe geleid dat werkgevers bij ziekte twee jaar loon moeten doorbetalen. Grote bedrijven kunnen zich verzekeren voor deze risico's, maar kleine ondernemers kunnen dat heel vaak niet. Het mkb is belangrijk voor de werkgelegenheid. Dit is vandaag ook al gezegd, maar dit soort regelingen maakt bedrijven huiverig om personeel aan te nemen. Het kabinet verwacht een stijgende economische groei en hoopt op een groei van arbeidsplaatsen. Zien de bewindspersonen mogelijkheden om het eigen risico van doorbetaling voor bedrijven met weinig werknemers, te verkorten, bijvoorbeeld tot één jaar?

Kleine ondernemers zijn vaak ook bijzonder. En dat bijzondere is gelegen in dat kleine. In het kleinbedrijf heerst vaak nog steeds het ideaal van vakmanschap: een loodgieter wil vakwerk afleveren en een winkelier kent de buurt en de klanten en kan in een wijk een sociale functie vervullen. Juist dat kleine wordt bedreigd door schaalvergroting. In mijn buurt in Amsterdam zijn vijf grote supermarkten: een Albert Heijn, een Albert Heijn en nog drie Albert Heijnen. Een eenzame buurtsuper probeert daartussen het hoofd boven water te houden. Mijn buurtgenoten en ik gaan graag naar die buurtwinkel, waar het meestal gezellig is en de laatste nieuwtjes worden verteld. Maar de stuntprijzen en de ruime winkelopeningstijden van de bijna monopolist Albert Heijn maken het leven voor deze buurtsuper niet gemakkelijk. Mede door de prijzenoorlog is het aantal kleine supermarkten de afgelopen twee jaar met ruim 12% afgenomen. De volgende ontwikkeling tekent zich al af: de supersupermarkten aan de randen van steden en dorpen die alles verkopen en alle overige winkels overbodig maken, met als gevolg verschraling van de sociale infrastructuur in dorpen en wijken, alsook onnodige mobiliteit. Delen de bewindslieden deze zorgen? Zijn zij bereid om, naar Belgisch voorbeeld, een wettelijk verbod op verkoop onder de inkoopprijs in te voeren? Delen zij onze opvatting dat het goed is om weer één dag in de week de winkels te sluiten? Zien zij mogelijkheden om het ontstaan van zogenoemde megastores tegen te gaan?

Dan kom ik te spreken over de centen. Banken blijken soms huiverig om startende ondernemers geld te lenen of om kleine ondernemers ruimte te bieden voor investeringen. Ik heb daar wat minder begrip voor dan de heer Terpstra. Het is immers gewoon hun werk. Gerichte lastenverlichting voor deze groep kan echter wél ruimte scheppen, bijvoorbeeld door het belastingtarief over de winst te verlagen en de kleinschaligheidsaftrek te verruimen. Zien de bewindslieden nog andere mogelijkheden voor fiscale ondersteuning van kleine ondernemers?

Graag zien wij, net als de bewindslieden, mensen in de WW, WAO of de bijstand aan het werk gaan. Uit onderzoek van de Inspectie Werk en Inkomen van begin dit jaar blijkt dat mensen met een WW-, WAO- of bijstandsuitkering die voor zichzelf beginnen, minder vaak terugvallen in een uitkering. In 2004 vormden uitkeringsgerechtigden bijna 10% van het aantal starters. Wie nu uit de bijstand een bedrijf wil starten, kan dat doen met behoud van een uitkering. Voor WW'ers wordt deze periode, althans als wij het goed hebben begrepen,

verlengd van drie naar zes maanden. In zes maanden met succes een bedrijf opzetten, zou dat de minister of de staatssecretaris zélf wel lukken? Geldt de verlenging voor WW'ers van drie naar zes maanden ook voor bijstandsgerechtigden? Zijn de bewindslieden het met ons eens dat deze periode nog steeds erg kort is?

Kleine ondernemers zijn als de kanaries in de mijnen. Zij merken vaak als eersten dat economisch onraad dreigt, zoals freelancers die minder opdrachten krijgen. Soms zijn het andere omstandigheden die leiden tot een tijdelijke dip, zoals ijsverkopers merken bij een slecht voorjaar of bijvoorbeeld SGP-garagehouders die te veel tijd kwijt zijn met diepgaande gesprekken met de heer Terpstra. Bij tegenspoed hebben kleine ondernemers vaak minder mogelijkheden om te bezuinigen en minder reserves om op te teren. Naar onze opvatting moeten er maatregelen mogelijk zijn die bij tijdelijke tegenspoed onherroepelijk faillissement kunnen voorkomen. Op dit moment duurt het bijvoorbeeld lang voordat schuldsanering tot stand komt. Ondernemers die wachten op sanering krijgen ondertussen namelijk tóch deurwaarders over de vloer. Is het mogelijk om, zo lang de schuldsanering niet is geregeld, te voorkomen dat deurwaardersmaatregelen worden genomen?

Kleine ondernemers die aantoonbaar tijdelijk in de problemen zitten, kunnen een beroep doen op tijdelijke bijstand. Tot een bepaald eigen vermogen wordt die tijdelijke bijstand verleend als gift, daarboven als lening. Dit eigen vermogen zit echter vaak vast in goederen of kapitaal, waardoor deze grens snel wordt bereikt en veel ondernemers de tijdelijke bijstand moeten lenen. Zijn de bewindspersonen het met ons eens dat het beter zou zijn als bij de vaststelling van het eigen vermogen voor het verlenen van tijdelijke bijstand, de waarde van onroerende goederen in ieder geval niet langer wordt meegeteld?

Steeds meer kleine ondernemers zijn onverzekerd. De Wet arbeidsongeschiktheid zelfstandigen is afgeschaft en de huidige verzekering kent geen acceptatieplicht, waardoor ondernemers met een hoog risico ofwel zich niet kunnen verzekeren ofwel voor onacceptabel hoge kosten komen te staan. Dit geldt speciaal voor vrouwen die willen gaan ondernemen. Zij kunnen zich erg moeilijk verzekeren bij zwangerschap. Bovendien hebben zij problemen met de kinderopvang. Werknemers die jarenlang premies hebben betaald, verliezen deze rechten als zij een bedrijf starten. Van de tien zelfstandigen zonder personeel, met een gezondheidsprobleem, hebben er negen geen verzekering tegen arbeidsongeschiktheid. Een kwart van hen wordt door verzekeraars geweigerd. In totaal heeft de helft van het aantal zogeheten zzp'ers geen arbeidsongeschiktheidsverzekering, zo blijkt uit een onderzoek van TNO in opdracht van het Breed Platform Verzekerden en Werk. Zijn de bewindslieden het met ons eens dat er voor deze groep eigenlijk een standaardpakket nodig is voor arbeidsongeschiktheid?

*N

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter. Voor onze economie is het mkb van grote betekenis. Gelukkig kunnen wij ook waarnemen dat er vanaf 2003 in het mkb een afwachtende houding was ten opzichte van het herstel van de economie en dat de ondernemers nu veel optimistischer

zijn. Dit is ook begrijpelijk, omdat het jaar 2006 voor de economie een hersteljaar is. Als gevolg van een tegenvallende internationale conjunctuur in samenhang met de hogere olieprijs was de ontwikkeling, die al eerder had kunnen doorzetten, in 2004 en 2005 minder gunstig dan werd verwacht. Dat had voor het mkb ook gevolgen in negatieve zin. Dat maakte ondernemers huiverig om te investeren.

Nu moeten wij de economie niet als een autonoom verschijnsel zien. Economie is namelijk mensenwerk en kan alleen begrepen worden vanuit talloze menselijke interacties, bijvoorbeeld een gesprek met een garagehouder van welke politieke kleur dan ook. Die interacties werken in op de structuur en de conjunctuur van de economie. Het samenspel is complex en door de mondialisering wordt het steeds complexer. Veelal wordt dan ook de wijsheid van economische modellen te hulp geroepen om de gevolgen te voorspellen. De ervaring leert echter ook dat zij niet het laatste woord spreken.

Hoe dan ook, voor ondernemers gaat het vooral om heel concrete zaken. Ik merk dat in mijn familie. Mijn oudste zoon is ondernemer in de ict-branch en ik heb een schoonzoon die ondernemer is van een productiebedrijf. Op verjaardagen praat je wel eens over de politiek. De reactie is dan: pa, houd op met de politiek, want als wij ons bedrijf moeten uitbreiden, lopen wij tegen een oerwoud van regels aan; dat belemmert je meer dan dat je kunt ondernemen. Dat zijn dan twee van je kinderen die dit zeggen. Je bent dan mistroostig. Ik hoop dan ook dat dit debat een goede bijdrage is. Mijn jongste zoon is wetenschapper. Nadat hij was gepromoveerd aan de Erasmus Universiteit, was hij al twee weken later in Australië bij de universiteit in Sidney, omdat daar veel meer onderzoeksgeld is. U ziet dan ook waarom ik zo mistroostig door het leven ga. Ik hoop dus dat dit debat er in ieder geval toe bijdraagt dat mijn kleinkinderen, als zij ondernemer of wetenschapper willen worden, wat meer perspectief hebben in Nederland. In een Kamerdebat als dit wil je ook wel eens je persoonlijke zorgen kwijt.

Gelukkig zien wij dat de binnenlandse bestedingen zich positief ontwikkelen. Op dit moment gebeurt dat mede door een gunstiger ontwikkeling van de koopkracht. Maar zo, vragen wij de bewindslieden, hoe gaat het op de wereldmarkt met ons land? Daar hebben wij de afgelopen jaren terrein verloren. Hoe is het perspectief nu?

Wat zorgen baart, is dat het marktaandeel van de echt in Nederland gemaakte producten op de wereldmarkt nu al zo'n vier jaar achter elkaar terugloopt. Dat komt doordat de arbeidskosten per eenheid product in ons land de afgelopen jaren harder stegen dan bij onze concurrenten. De Nederlandse producten zijn daarom naar verhouding flink duurder geworden. Dit is een constatering, maar is dit structureel? Wij vernemen hierop graag het antwoord van de bewindslieden. Als dit structureel is, is er sprake van een geweldig probleem.

Extra aandacht is er ook nodig voor de meer industrieel gerichte bedrijven in het midden- en kleinbedrijf. De druk op deze sector is groot en de concurrentie uit het buitenland is moordend. Er is, vooral veroorzaakt door export, wel sprake van een lichte omzetgroei, maar toch staat de werkgelegenheid in deze

sector onverminderd onder zware druk, meer dan in het concurrerende buitenland. Het kabinet -- en dat waarderen de fracties van de SGP en de ChristenUnie waarvan ik de woordvoerder ben -- heeft gekozen voor een actief industriebeleid. Kan er al een goede analyse gegeven worden van de ontwikkelingen? Dit is nodig om de resultaten van het nieuwe industriebeleid te kunnen meten.

Voorzitter. De ondernemers in het mkb hebben de afgelopen jaren niet stil gezeten. Dat is een voordeel, als de economie wat stagneert. Immers, men gaat zijn bedrijf nog eens goed bekijken en er wordt in dor hout gesneden. Er is dan ook flink gereorganiseerd, maar het duurde wel wat lang voordat het herstel inzette. Nu is gelukkig een groot deel van de bedrijven klaar voor een aantrekkende vraag. Het is duidelijk dat ondernemers weer investeren en nog meer willen investeren. Deze investeringen zijn duidelijk gericht op vervanging en innovatie. Dat is ook positief.

Er is ook te zien dat veel investeringen gericht zijn op de groei op langere termijn. Hieruit blijkt dat ondernemers positieve verwachtingen hebben van de Nederlandse economie. De genoemde verwachtingen worden voor het eerst in vier jaar weer vertaald in groei van de werkgelegenheid in het mkb.

Na dit te hebben geconstateerd, stuiten wij evenwel op een volgend probleem. Voor onze economie is het van het grootste belang, te kunnen beschikken over vakbekwame, goed geschoolde medewerkers. Verwacht wordt dat mede door de aantrekkende economie, er in nogal wat sectoren binnenkort weer grote krapte zal zijn. In de sectoren bouw, techniek, alsook in de dienstensector wordt het steeds moeilijker, geschikte mensen te vinden. De vraag die dan aan de orde is, is of ons beroepsonderwijs voldoende in staat is om aan de vraag uit het bedrijfsleven te voldoen. Wie houdt de scholen scherp?

Scholen moeten via horizontale verantwoording aan hun stakeholders in de regio verantwoording afleggen over het gevoerde beleid. Daarbij denk ik met name aan het middelbaar beroepsonderwijs. De bedoeling is dat deze stakeholders de scholen scherp houden, maar de vraag is of je dat van ondernemers in het mkb kunt vragen. Veel ondernemers zijn veel te druk met hun eigen bedrijf en hebben hun handen en hun hoofd meer dan vol. Hierdoor hebben zij geen idee van wat er op school speelt. Daarnaast zijn zij onvoldoende in staat om over de muren van het eigen bedrijf heen te kijken. Het bedrijf vraagt namelijk al hun energie. Daardoor hebben zij meestal geen brede visie over waar het met het onderwijs naartoe moet. Zij vertrouwen erop dat, omdat de overheid ontzettend veel geld in het onderwijs steekt, het wel goed zal zitten.

Daarnaast kun je dat eigenlijk ook niet echt van de leerlingen en de ouders verwachten. Ook moet de samenwerking tussen bijvoorbeeld vmbo-scholen en mbo-scholen nog een flinke impuls krijgen. De vraag die wij stellen is dus: wie houdt nu de scholen scherp? Nu is er bij het onderwijs veel beleidsvrijheid aan de voorkant, maar is er eigenlijk geen duidelijkheid over de prestatie van de scholen, zo constateren onze fracties.

Op zich is het goed om te werken aan de verspreiding van good practices, maar daar zit ook een keerzijde aan. Zodra het mkb tijdens besprekingen kritiek heeft op het onderwijs, kunnen altijd wel good practices

gemeld worden waaruit blijkt dat het goed gaat. Ik noem een voorbeeld. De aansluiting tussen vmbo-scholen en roc's is op docentenniveau volstrekt onvoldoende. Dit heeft mede tot gevolg dat er nog steeds te veel leerlingen uitvallen bij de overstap van het vmbo naar het mbo. Ik doel op de opgevoerde doorlopende leerweg tussen beide leergangen die voor veel leerlingen een doodlopende leerweg is. Zodra zo'n probleem in een regio gemeld wordt, kan altijd wel een school of regio bedacht worden waar het wel goed loopt. Daarom wordt dit soort problemen nooit integraal aangepakt. In ons staatsbestel zijn de bewindslieden van onderwijs verantwoordelijkheid voor de prestaties van het gehele onderwijsbestel. Worden de bewindslieden van Economische Zaken gewezen op bijvoorbeeld de problemen in het mbo, het dreigende tekort aan goede vaklieden en niet op elkaar aansluitende opleidingen? Worden zij erop gewezen hoe dit deel van het onderwijs omgaat met hun verantwoordelijkheid jegens de stakeholders? Worden zij op de hoogte gesteld van de resultaten en een eventuele meerwaarde? Hoe staat het met de coördinerende functie van het ministerie van Economische Zaken? Een aantrekkelijke economie is prachtig, maar als die niet kan worden waargemaakt omdat de goede mensen ontbreken, is dat heel erg. Als je goede vaklieden uit andere landen wilt halen, stuit je op regels en maatschappelijke onrust. Waarom is er geen goed samenspel tussen het bedrijfsleven en met name het mbo?

De laatste tijd zijn er veel klachten van ondernemers die via stagecontracten met scholen extra bijdragen aan deze scholen moeten betalen. Stagevergoedingen aan leerlingen zijn op zich geen probleem, maar daarnaast wordt men verplicht om vergoedingen aan de school te verstrekken en dat gaat te ver. Als ondernemers geen vergoeding willen betalen, is de sanctie dat ze geen stageleerlingen meer krijgen. De fiscale faciliteit die ondernemers krijgen voor stageleerlingen mag op deze manier toch niet weglekken naar het onderwijs?

Het kabinet heeft, uitgaande van het hoofdlijnenakkoord, stevig ingezet om de bureaucratie en regelzucht terug te dringen. Zo moet de administratieve lastendruk van het bedrijfsleven structureel met 25% worden verminderd ten opzicht van 2002 voor de periode van 2004 tot 2007. Het gaat hierbij om 4,1 mld. Daarnaast heeft het kabinet gekozen voor verbreding van de aanpak van de administratieve lasten, zodat nadrukkelijk wordt gekeken naar problemen die ondernemers ervaren bij het verkrijgen van vergunningen, toezicht en nalevingskosten. Een grondige benadering vinden wij van groot belang. Hoe wil het kabinet hier inhoud aan geven? Inmiddels hebben wij kennis kunnen nemen van het rapport van de Algemene Rekenkamer Reductie administratieve lasten voor het bedrijfsleven. Hieruit blijkt dat voortvarend is gewerkt, maar twee zaken vallen op. Er moet beter worden gecommuniceerd, zodat de maatregelen voor het bedrijfsleven merkbaar zijn. Bij de selectie van de maatregelen zijn de adviezen van het bedrijfsleven belangrijk. Wij hebben begrepen dat het kabinet deze aanbeveling overneemt.

Nationaal is dit een goede zaak, maar helaas moeten ondernemers constateren dat bij andere overheden, provincies en gemeenten, de resultaten ver beneden de maat zijn. Maar 19% van de gemeenten heeft de moeite

genomen om te reageren op het verzoek van het kabinet om een doorlichting uit te voeren, zo meldt VNO-NCW. De doorlichtingsresultaten van gemeenten die wel hebben meegewerkt, zijn zeer bescheiden. Welke mogelijkheden zien de bewindslieden om concrete afspraken met resultaatsverplichtingen met de gemeenten te maken?

Ook op andere terreinen is de relatie met de lokale overheden niet goed, Utrecht uitgezonderd. De ondernemers vinden de dienstverlening van de gemeenten niet goed. Mede daardoor zijn ze ook niet te spreken over de hoogte van de lokale lasten. Deze zorgpunten moeten worden opgelost. De heer Terpstra pleit voor een experiment "regelvrij". Wij steunen dit graag, hoewel ik van de heer Luijten begreep dat die steun niet meer nodig is omdat hier al een meerderheid voor is. Ik ben echter ook een kleine ondernemer in de politiek en ik sluit mij aan bij dit voorstel. Per slot van rekening moet het mkb het voor dit land wel verdienen.

Het ministerie van Economische Zaken heeft ook een coördinerende taak. Daarom vragen wij aandacht voor negatieve fiscale aspecten, bijvoorbeeld bij bedrijfsoverdracht. Mevrouw Sylvester en de heer Terpstra wezen hier ook al op. Daarnaast zijn ondernemers erg negatief over de gevolgen van de invoering van het nieuwe zorgstelsel. De verplichte werkgeversbijdrage heeft geleid tot grote lasten voor de bedrijven.

Gelukkig klimt het mkb uit het dal, maar blijvende aandacht is nodig en wij zijn ervoor om onnodige belemmeringen uit de weg te ruimen en stimulerend te werken. Ik doel hierbij onder andere op goede randvoorwaarden.

Vanuit onze bijbelse uitgangspunten willen wij ook de aandacht vestigen op verantwoord ondernemen, juist in het mkb. Terecht is hier opnieuw maatschappelijke aandacht voor en dat is ook "winst". De ondernemer zal als oogmerk moeten hebben dat door zijn ondernemersactiviteiten op een verantwoorde wijze een bijdrage wordt geleverd aan de instandhouding van de maatschappij en de verdere ontwikkeling daarvan. Geprobeerd moet worden om bij gebruik en verwerking van grond en hulpstoffen verspilling en vervuiling van natuur en milieu zoveel mogelijk te beperken. Mevrouw Sylvester en ik hebben elkaar beconcurrereerd om mede het woord te voeren voor GroenLinks. Ik heb het verloren, maar als men tevoren had geweten dat het dit verhaal zou worden, weet ik nog niet of mevrouw Sylvester met de eer was gaan strijken. Vanuit het uitgangspunt verantwoord ondernemen zal, om nog maar eens een voorbeeld te noemen, de ondernemer bij het bieden van werkgelegenheid aandacht moeten hebben -- en ik omzeil bewust allerlei terminologieën -- voor de kansarme groepen op de arbeidsmarkt.

Wij wachten met belangstelling het antwoord van de bewindslieden af.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 11.50 uur tot 13.00 uur geschorst.

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Wijziging van de Wet luchtvaart inzake de exploitatie van de luchthaven Schiphol (28074)**, en over:
- de motie-Sylvester c.s. inzake een aandeelhoudersovereenkomst welke aan beide Kamers moet worden voorgelegd voordat wordt overgegaan tot vervreemding van aandelen Schiphol (28074, I).

(Zie vergadering van 20 juni 2006.)

De **voorzitter**: Ik heet de staatssecretaris, die ook in dezen de regering vertegenwoordigt, van harte welkom.

Voordat wordt overgegaan tot de hoofdelijke stemming, waar vorige week door de heer Van den Berg om is gevraagd, geef ik gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

**

*N

De heer **Van Raak** (SP): De problemen waarvoor de wet ooit was bedoeld, worden volgens de fractie van de SP met dit voorstel niet opgelost. Welk probleem deze wet wel gaat oplossen, is tijdens het debat met de minister en de staatssecretaris helaas onduidelijk gebleven. De nationale luchthaven Schiphol is te belangrijk om over te laten aan de ideologische voorkeur van één politieke partij. Over dit voorstel tot verkoop van de aandelen hangt de schaduw van het verleden, van de paarse politiek van liberalisering van publieke diensten. Dit beleid is ernstig toe aan herziening.

Deze stem uit het verleden zal bij ons vandaag geen gehoor vinden. De SP-fractie stemt niet in met dit wetsvoorstel.

*N

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Voorzitter. De Partij van de Arbeid staat kritisch tegenover het privatiseren van natuurlijke monopolisten. Bij de beoordeling van dit wetsvoorstel hebben bij ons de twee volgende punten centraal gestaan.

De Eerste Kamer is niet in de gelegenheid gesteld om de uitvoerbaarheid van de wet te toetsen. Een aandeelhoudersovereenkomst waarin wordt aangegeven op welke wijze 51% van de aandelen in handen blijft van de overheid ontbreekt.

Het publieke belang van de mainport is niet adequaat en effectief geborgd en de economische regulering is niet robuust genoeg. De fractie van de Partij van de Arbeid zal tegen dit wetsvoorstel stemmen.

*N

De heer **Schouw** (D66): Mevrouw de voorzitter. Vorige week hebben wij uitvoerig gedebatteerd over dit wetsvoorstel. Ik maak er geen geheim van dat onze fractie geen voorstander is van het vervreemden van zeggenschap van strategische infrastructuur. Kort gezegd, dat geeft meer last dan gemak. In het debat van vorige week is nog steeds niet opgehelderd welk probleem eigenlijk met de vervreemding van aandelen moet worden opgelost.

Wij hebben als fractie het kabinet een handreiking gedaan met de suggestie om de besluitvorming over de economische regulering en die over de vervreemding van aandelen te ontkoppelen. De staatssecretaris heeft daar aanvankelijk positief op gereageerd, maar de minister heeft de zaken wel gekoppeld gehouden. Dat betekent dat mijn fractie geen ruimte heeft om te komen tot een andere afweging. Wij zullen dus tegen dit wetsvoorstel stemmen.

*N

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Voorzitter. Als de behandeling en de discussie de vorige week iets duidelijk hebben gemaakt, is het wel dat de stelling dat deze wet niets met privatisering van doen heeft onjuist is. Ik noem één voorbeeld. Voor het uitleveren van een exploitatievergunning aan Schiphol moet er overdracht van grond plaatsvinden aan de Staat. Schiphol heeft laten weten dat er natuurlijk geen sprake kan zijn van deze overdracht van grond als er niet geprivatiseerd wordt. Met andere woorden, er is een duidelijk verband. Ook de onvrede van de luchtvaartmaatschappijen over de tarieven die deze week aan de oppervlakte kwam, duidt erop dat de spanning tussen een infrastructuurleverancier en een commerciële onderneming nu al aan de orde is en met deze wet alleen maar zal toenemen.

Ik vroeg vorige week in de discussie aan de vertegenwoordiger van de VVD waar het primaat bij deze beslissing lag. Dat primaat ligt dus niet bij het parlement en naar ik vrees zelfs niet bij de regering. Het primaat ligt bij Schiphol. Dat lijkt ons een onverstandige machtsverschuiving. Dat is de reden waarom wij vinden dat zulke belangrijke strategische infrastructuur publiek aangestuurd moet blijven. Wij zullen dus onze stem niet aan dit wetsvoorstel geven.

In stemming komt het wetsvoorstel.

Vóór stemmen de leden: Lemstra, Nap-Borger, Van den Oosten, Pastoor, Pruiksma, Rosenthal, Russell, Swenker, Terpstra, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Wagemakers, Walsma, Werner, Woldring, Van de Beeten, Bierman-Beukema toe Water, Biermans, Broekers-Knol, Van den Broek-Laman Trip, Van Dalen-Schiphorst, Doek, Dölle, Dupuis, Essers, Franken, De Graaf, Van Heukelum, Hoekzema, Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije, Ketting, Klink en Van Leeuwen.

Tegen stemmen de leden: Linthorst, Meindertsma, Meulenbelt, Middel, Van Middelkoop, Noten, Pormes, Putters, Van Raak, Rabbinge, Schouw, Schuurman, Schuyer, Slagter-Roukema, Sylvester, Tan, Thissen, Westerveld, Witteman, Witteveen, De Wolff, Van den Berg, Doesburg, Van Driel, Eigeman, Engels, Hessing, Ten Hoeve, Holdijk, Van der Lans en Leijnse.

De **voorzitter**: Ik constateer dat het wetsvoorstel met 33 tegen 31 stemmen is aangenomen.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf over de motie-Sylvester c.s.

**

*N

Mevrouw **Bierman-Beukema toe Water** (VVD): Voorzitter. Mijn fractie kijkt met belangstelling uit naar informatie van de regering over bereikte overeenstemming met de andere aandeelhouders van de luchthaven Schiphol, namelijk de gemeenten Rotterdam en Amsterdam. Wij achten het in een duaal stelsel niet passend, na alle toezeggingen die zijn gedaan door de regering, om deze overeenstemming alsnog ter goedkeuring voor te leggen aan het parlement. Mijn fractie zal tegen de motie stemmen.

*N

De heer **Lemstra** (CDA): Voorzitter. De minister van Financiën heeft in het debat de verwachting uitgesproken dat de aandeelhoudersovereenkomst er zal zijn voordat de vervreemding van een deel van het aandelenpakket plaatsvindt. Hij heeft toegezegd dat hij het parlement hiervan in kennis zal stellen. Er is volgens het kabinet geen goedkeuring nodig van het parlement. De CDA-fractie is het daarmee eens en heeft derhalve geen behoefte aan deze motie.

In stemming komt de motie Sylvester c.s. (28074, I).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de ChristenUnie, D66, GroenLinks, de LPF, de OSF, de PvdA, de SGP en de SP voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Wijziging van de Werkloosheidswet en enige andere wetten in verband met de wijziging van het WW-stelsel (Wet wijziging WW-stelsel) (30370)**.

(Zie vergadering van 20 juni 2006.)

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Voorzitter. Mijn fractie is er teleurgesteld over dat in het kielzog van deze wijziging van de WW wordt gemorreld aan de uitkeringsduur van ouderen met ernstige functionele beperkingen. Zij vindt deze wijziging van de wet WIA nog geen zes maanden nadat deze van kracht is geworden zowel inhoudelijk als principieel verkeerd. Mijn fractie betreurt het dat de minister zich zo doof en blind wenst te houden voor de vele signalen dat gedeeltelijk arbeidsgeschikten tegen nog meer problemen oplopen bij hun pogingen tot reïntegratie dan werklozen zonder vastgestelde beperkingen.

Met de core business van dit wetsvoorstel, namelijk de herschikking van de uitkeringsduur in de WW, kan mijn fractie zich verenigen. Daarom zal mijn fractie dit wetsvoorstel steunen.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van het CDA, de ChristenUnie, D66, de LPF, de OSF, de PvdA, de SGP en de VVD voor dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat het is aangenomen.

**

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B

!Maatschappelijke ondersteuning!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Nieuwe regels betreffende maatschappelijke ondersteuning (Wet maatschappelijke ondersteuning) (30131)**.

(Zie vergadering van 26 juni 2006.)

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Voorzitter. Ik dank de leden van de Eerste Kamer hartelijk voor hun uitgebreide en zeer betrokken inbreng. Ik presenteer eerst de opbouw van mijn betoog, want er zijn heel veel onderwerpen de revue gepasseerd. Ik zal deze dus eerste even noemen. Als mocht blijken dat de Kamer nog iets mist, kijken wij hoe dat een plek kan krijgen in het debat. Ik kan daar uiteraard ook in mijn tweede termijn op ingaan.

Ik begin met een algemene inleiding. Ik zeg iets over de sturingsfilosofie, over het begrip "welzijn", over de regie en integraal beleid, over horizontale verantwoording, over het begrip "systeemverantwoordelijkheid", over het wetgevingstraject en het bijzondere daarvan, over een mix van beleidsvrijheid en zekerheid, over de modelverordening, over mantelzorg, over de zorgvuldige invoering, over het overgangsprotocol, over aanbesteding en het overgangsregime, over ondersteuning bij implementatie, over financiële aspecten, over de compensatieplicht en het begrip zelfredzaamheid, over het lokale loket, over indicatiestelling en afstemming met de AWBZ, over het ICF, over cliëntparticipatie, over eigen bijdragen en de uitvoering daarvan, over de proeftuinen, over het volledig pakket en over het onderwerp jeugd. Deze onderwerpen zijn allemaal aan de orde geweest en volgens mij ook van belang.

Ik heb uit de inbreng van de leden begrepen dat er brede sympathie is voor de wet, maar dat instemming pas volgt als een aantal belangrijke vragen door mij adequaat is beantwoord. Ik zal daartoe mijn uiterste best doen. Ik vind het belangrijk om te benadrukken dat de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) niet alleen een wet is die oplossingen biedt voor mensen met beperkingen. Natuurlijk moet het voor deze mensen straks goed zijn

geregeld, maar de WMO is veel breder. De wet richt zich op alle burgers. De breedte van de wet is terug te vinden in de negen prestatievelden, die betrekking hebben op de wijk, de buurt, gezinnen, maatschappelijke opvang en nog veel meer.

Het is niet het streven om met de WMO de totstandkoming van sociale cohesie te regelen met een aantal wettelijke bepalingen of met een aantal artikel die regelen hoe deze sociale cohesie er in detail uit moet zien.

De Wet maatschappelijke ondersteuning is een kaderwet, die het commitment van veel betrokken partijen stimuleert. Daarbij denk ik zeker aan partijen die in het kader van de sociale cohesie nu al een rol spelen. Ik noem verenigingen, sportclubs, vrijwilligersorganisaties en kerken. De wettelijke ondersteuning van mantelzorg en vrijwilligerswerk met de nadruk op welzijn, zal ertoe bijdragen dat oude sociale verbanden opnieuw tot leven kunnen komen en dat nieuwe verbanden zullen ontstaan.

In mijn visie op solidariteit, waarnaar de heer Van den Berg nog eens heeft geïnformeerd, houdt dit niet in dat meedoen alleen maar van de zijde van de overheid komt. Het gaat erom dat mensen in hun sociale verbanden zelf een verantwoordelijkheid nemen. Solidariteit met de zwakkeren in de samenleving gaat veel verder dan het instemmen met wetten in de Kamer. Het gaat er dus heel duidelijk om, de begrippen "solidariteit" en "gespreide verantwoordelijkheid" goed in te vullen. Er is gevraagd naar mijn politieke achtergrond. Welnu, het gaat om gespreide verantwoordelijkheid, subsidiariteit en soevereiniteit in eigen kring. Als men de wet goed leest, is dat alles daarin terug te vinden.

De procesvoorwaarden in de WMO vragen nogal wat van bestuurders op het lokale niveau. Dit geldt niet zozeer in uitvoerende zin als wel vooral in de omslag van bestuursstijl. Met de Wet maatschappelijke ondersteuning zal de mentaliteit van de bestuurder nog veel meer dan nu het geval is, gericht zijn op de burger. Bij de Wet maatschappelijke ondersteuning gaat het niet om beleid dat wordt uitgevoerd. Immers, WMO-beleid laat je primair en interactief met burgers en private partijen tot stand komen. Dit betekent dat belangrijke onderwerpen, zoals het meedoen in de samenleving en het leefbaar maken van de wijk, in de toekomst onderwerp zullen zijn van het lokale debat. Ik moet zeggen dat ik er samen met mijn collega Dekker alles aan doe om de sociale en de fysieke pijler bij elkaar te brengen, als het gaat om de ketenbenadering. Die onderdelen kunnen dus niet los van elkaar gezien worden.

Ik ben er ook van overtuigd dat de lokale democratie een stevige impuls krijgt. Tegelijkertijd brengt de Wet maatschappelijke ondersteuning de burger en andere belanghebbenden in de positie om het beleid op lokaal niveau kleur te geven.

De Wet maatschappelijke ondersteuning is geen zorgwet en per se geen AWBZ. De Wet maatschappelijke ondersteuning is een participatiewet. Het is belangrijk om ook die verschillende wetten van elkaar te onderscheiden. Dit is ook in lijn met de kabinetsreactie op het interdepartementale beleidsonderzoek over de toekomst van de AWBZ. De AWBZ richt zich op de nagenoeg onverzekerbare ziektekostenrisico's. De Wet maatschappelijke ondersteuning richt zich evenwel op de ondersteuning van de burger bij zijn of haar participatie in

de samenleving. Men zal begrijpen dat dit ook kan samengaan. Immers, men kan via de AWBZ de zorgkosten vergoed krijgen, wat niet wegneemt dat men in de gemeente als normaal burger op het inclusiefbeleid kan rekenen voor mensen met beperkingen en handicaps.

Mevrouw Dupuis heeft gevraagd of de hulp bij het huishouden in de WMO minder rechten biedt dan in de AWBZ. Bij de WMO is niet per definitie sprake van minder rechten. Wel hebben gemeenten in het kader van de compensatieplicht meer vrijheid om tot een goede oplossing te komen. Hierbij gaat het niet om een verzekerd recht. De gemeenten hebben echter wel de plicht om in een goede compensatie te voorzien. In bepaalde gevallen kan het gaan om hulp in de huishouding. Het is ook mogelijk dat de hulpvraag op een andere wijze adequaat beantwoord wordt. Het gaat namelijk om een adequate beantwoording van de hulpvraag.

De doelgroep van de WMO is breed, zoals ik al zei. De WMO raakt alle burgers op vele levensgebieden, van opvoedingsondersteuning tot aan een leefbare buurt, van het oplossen van problemen van overlast tot het ondersteunen van het vrijwilligerswerk. Juist deze voorbeelden van de breedheid geven aan dat een AWBZ-achtige benadering met strakke protocollering van rijkswege en met eenzijdige aandacht voor de individuele voorziening, niet past bij de WMO. Zo gaat het bij de AWBZ, als je een poortwachter moet instellen voor een verzekering. De beoordeling van een claim moet over het hele land ook uniform en eenduidig zijn. Voor het oplossen van bepaalde welzijnsproblemen is lokaal maatwerk nodig, alsook een integraal beleid. Verschillende beleidsterreinen en verschillende partners moeten daarvoor ook bij elkaar gebracht worden. De gemeente voert daarbij de regie.

Deze regiefunctie van het verbinden van wonen, welzijn en ondersteuning dicht bij de burger is bij uitstek een rol die de gemeente past. Dit wil overigens niet zeggen dat hierbij van centralisme, van verstatelijking, sprake dient te zijn. Het gaat er ook om dat de gemeente zich wil opstellen als partner van andere partijen. Overigens merk ik hierbij nog op dat, als het gaat om de taken die in de WMO belegd zijn, die taken niet nieuw voor de gemeenten zijn, behalve de huishoudelijke verzorging, die uit de AWBZ wordt toegevoegd.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik stel hier toch een verhelderende vraag over. Ik kan mij heel goed voorstellen dat de staatssecretaris zegt dat gemeenten volledige beleidsvrijheid hebben in overleggen met burgers, maatschappelijke organisaties en diverse sectoren om ervoor te zorgen dat buurten, wijken, dorpen en dorpskernen leefbaar zijn. Ik kan mij ook voorstellen dat zij dan niet alleen een beroep mogen doen op het consumentisme van de burger, maar ook op zijn of haar productiekraacht. Toch is dat een andere gemeentelijke beleidsvrijheid dan wanneer iemand huishoudelijke zorg nodig heeft om aan de dan ontstane leefbaarheid in zijn of haar buurt of straat te kunnen deelnemen. Dan is er eerder sprake van een onontbeerlijke faciliteit om überhaupt een leefbaar dagelijks leven te kunnen hebben en kom je uit op minder beleidsvrijheid en meer rechten voor de individuele zorgvrager. Volgens mij draait het juist daarom in de

modernisering van dit deel van de AWBZ, dat de staatssecretaris overhevelt naar de WMO en toevoegt aan waar de gemeenten allang de verantwoordelijkheid voor dragen. Vanmiddag wil ik dat de staatssecretaris klip en klaar zegt of de burger er via de compensatieplicht recht op kan doen gelden of dat de gemeente kan zeggen: wij hebben uw omgeving al leefbaar genoeg gemaakt, dus neemt u maar deel.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Het gaat in de WMO inderdaad om twee zaken, te weten goede algemene voorzieningen en adequate maatwerkvoorzieningen. Artikel 6 bevat een heldere bepaling over de compensatieplicht. Er staat duidelijk in waar de burger recht op kan doen gelden. Ik kom hier in het vervolg van mijn lange betoog overigens nog op terug, want mij is expliciet gevraagd waar het om algemene en waar het om individuele voorzieningen gaat. Voor beide geldt -- mij lijkt dat de heer Thissen daar ook op doelt -- dat er van de behoefte van de burger moet worden uitgegaan. Ook in het kader van de wijkaanpak geldt dat men zich eerst moet vergewissen van de behoefte die in de wijk of in de kleine kern daadwerkelijk wordt gevoeld. Daar moet men in het beleid rekening mee houden.

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter. Ik begrijp dat de staatssecretaris het later nog iets uitgebreider zal hebben over het compensatiebeginsel. Ik wacht daarom met mijn vraag.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: De hoge verwachtingen die wij aan de gemeenten stellen, kunnen alleen maar worden waargemaakt als gemeenten lucht en ruimte krijgen om werkelijk een eigen, lokaal beleid uit te werken. Naast zaken als geld en ondersteuning bij de implementatie, gaat het om het zuiver houden van de sturingsfilosofie. Juist in dit huis, in de Eerste Kamer der Staten-Generaal, vind ik het belangrijk om daarover vanuit staatsrechtelijk oogpunt enkele opmerkingen te maken. In onze gedecentraliseerde eenheidsstaat is de gemeente zonder meer een volwaardige bestuurslaag met een democratische controle. Dit uitgangspunt krijgt pas betekenis als gemeenten daadwerkelijk het recht hebben om verschil te maken. Als het recht tot die ongelijkheid niet wordt erkend, wordt de gemeente de mogelijkheid ontnomen om lokaal maatwerk te bieden. Zoals ik vaker heb gezegd, is de WMO niet mislukt als er verschillen tussen gemeenten ontstaan, integendeel, de WMO is mislukt als de verschillen ontbreken. Het recente rapport van de commissie Toekomst Lokaal Bestuur wijst uit dat er steeds minder ruimte voor lokale politieke afwegingen dreigt te ontstaan. Ook in adviezen van de RMO wordt de nadruk gelegd op het feit dat alleen horizontale verantwoording op lokaal niveau tot passende lokale arrangementen kan leiden. Ruimere mogelijkheden voor de lokale democratie voorkomen ook een verdere verstatelijking van het middenveld.

In een lokale democratie komt de stem van de burger beter tot zijn recht dan in een gesloten, minder controleerbaar middenveld dat zich vooral op de centrale rijksoverheid richt. De sturingsfilosofie van de WMO gaat uit van de kracht van de lokale democratie en leidt tot

passende oplossingen voor de burger. De situatie van de burger verschilt per gemeente en vaak ook nog binnen een gemeente. Daarbij kan de geboden oplossing verschillen. Beleidsvrijheid voor gemeenten is een belangrijk instrument om de burger lokaal maatwerk te bieden, maar het is niet meer dan dat. Beleidsvrijheid is een instrument en geen doel op zichzelf. Ik sluit mij aan bij de opmerking die de heer Thissen hierover maakt: de individuele autonomie van de burger blijft belangrijker dan de instrumentele beleidsvrijheid van de gemeente.

De heer Van den Berg vraagt of er aan de beleidsvrijheid van de gemeenten ook paal en perk wordt gesteld. In de WMO zijn inderdaad een aantal procesvoorwaarden opgenomen die de beleidsvrijheid van de gemeenten sturen. Ik noem bij voorbeeld de planverplichting, de verplichte consultatie van burgers, het verplichte advies van representatieve organisaties, de verplichte aandacht voor kleine groepen in het plan en de verordeningplicht voor individuele voorzieningen.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Voorzitter. Op het gevaar af dat ik te vlug ben, vraag ik mij af of de staatssecretaris nog ingaat op wat zij net zei, namelijk dat er ongelijkheid zal ontstaan. Ik denk dat ook. Het past ook wel bij maatwerk. Een van mijn vragen is of de staatssecretaris ook vindt dat er grenzen aan ongelijkheid zijn en zo ja, wie die moet stellen. Mij lijkt dat de politiek of Den Haag, in ieder geval een centrale instantie, moet kunnen zeggen: hierin gaat de ongelijkheid te ver. Wil de staatssecretaris hier nog iets over zeggen?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: De wet stelt zeer heldere kaders waarbinnen maatwerk aan de burger moet worden geboden en oplossingen moeten worden gevonden. Net heb ik al opgemerkt dat wat onder de WMO valt, al voor 90% is wat gemeenten op dit moment doen. Ik heb op dit moment, eerlijk gezegd, geen weet van de omvang van de ongelijkheid, maar dat die er is, betwijfel ik niet. Mensen ervaren die alleen niet als hinderlijk. Wel wordt als hinderlijk ervaren dat de manier en de gronden waarop een besluit is genomen, zelden transparant zijn. Dankzij deze wet wordt het welzijnsbeleid politieker. Keuzes kunnen namelijk pas worden gemaakt na een intensieve raadpleging van de burger. Het compensatiebeginsel vergt ook niet alleen een inventaris van de beperkingen van een bepaald persoon en het daarbij behorende product, maar ook een maatwerkoplossing. Dit brengt een grote inspanning mee voor gemeenten. Die mentaliteitsverandering moet er komen. Ik ben niet zo bang dat het er slechter op wordt; naar mijn idee wordt het er vooral beter op. Als er al verschillen zijn, zullen zij zeer duidelijk hun rechtvaardigingsgrond vinden in het beleid.

De heer **Putters** (PvdA): Voorzitter. Ik ben blij dat de staatssecretaris over de gespreide verantwoordelijkheid begon te spreken -- die spreekt mij ook zeer aan, al spreek ik liever over gedeelde verantwoordelijkheid -- en de gedecentraliseerde verzorgingsstaat. Die twee dingen wil ik even aan elkaar koppelen. Ik ben het er namelijk met de staatssecretaris niet over eens dat de WMO zulke heldere kaders stelt. Volgens mij hebben wij gisteravond tijdens het debat hierover geconstateerd dat wij de kaders juist op

onderdelen helemaal niet zo helder vinden. Ik hoop dat de staatssecretaris dit in gedachten houdt tijdens het vervolg van haar beantwoording. Ik noem er een als voorbeeld. De staatssecretaris zei dat de bestuurslagen wel verbonden waren met elkaar, maar toch zo hun eigenheid en autonomie kenden. Wil zij dan reageren op de opmerking die anderen en ik gisteren hebben geplaatst dat zij op financieel vlak wel volledig aan de knoppen draait, terwijl zij de verantwoordelijkheid op lokaal niveau neerlegt, hetgeen inderdaad het best past bij de manier waarop in ons land de verhoudingen tussen de bestuurslagen zijn geregeld? Juist op financieel vlak trekt de staatssecretaris de teugels strakker aan en geeft zij gemeenten minder mogelijkheden om zaken zelf te regelen. Hoe verhoudt zich dat tot elkaar? In mijn ogen is dat ook kaderstelling. Hier krijg ik graag een reactie op, tenzij die al in het vervolg van de beantwoording van de staatssecretaris verweven zit. Ik wil in ieder geval vooral op de kaderkwestie een reactie.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Voorzitter. Ik kom zo terug op de staatsrechtelijke verhoudingen en mijn systeemverantwoordelijkheid. Ik kom ook terug op de opmerking dat gemeenten weinig armslag hebben. Nu zeg ik er vast over dat de armslag van gemeenten ten aanzien van de welzijnsdiensten op dit moment groot is. Het Rijk schrijft alleen maar een welzijnsnota. Daarna steekt het geld in het gemeentefonds. Er wordt binnenkort dankzij de WMO 1 mld. voor huishoudelijke hulp schoon aan de haak naar het totale budget overgeheveld. Dat is bijna 40% van wat er in het gemeentefonds zit! Met dat budget en de vrijheid die daarbij geldt, is men heel wel in staat om eigen prioriteiten te kiezen in het welzijnsbeleid. In de huidige situatie stoort het mij dat het buitengewoon ontransparant is hoe met de middelen wordt omgegaan als het gaat om de prestaties die daarvoor worden geleverd. Het is in het licht van de staatsrechtelijke verhoudingen wel nodig om dat te weten. Ik heb beleidsinformatie nodig om te weten of verantwoordelijkheden goed belegd zijn, of er voldoende middelen zijn en of er efficiënt wordt gewerkt. Daarover moet ik ook in bestuurlijk overleg met de VNG kunnen spreken. Ik moet dan ook weten welke maatschappelijke tendensen zich voordoen waardoor wij in de discussie weer nieuwe elementen zouden kunnen betrekken. De vrijheid is er, evenals een toereikend budget. Het gaat nu om meer helderheid over de vraag hoe wij ons als overheden tot elkaar dienen te verhouden in de discussie over verantwoordelijkheden.

Mevrouw **Nap-Borger** (CDA): Wij hebben gisteren benadrukt dat wij, als het gaat om de invulling van het WMO-beleid, het belang van de uniciteit van gemeenten onderstrepen. Wij merken echter dat veel cliënten zich met betrekking tot de voorliggende modelverordening zorgen maken dat zij misschien niet meer in aanmerking kunnen komen voor dure voorzieningen, waar zij gezien hun belemmeringen recht op hebben, zoals een rolstoel die zij nodig hebben wanneer zij MS of een dwarslaesie hebben. Die zorg wil ik graag hier, vandaag wegnemen. Die voorzieningen moeten gewoon "verzekerd" blijven, ook binnen de WMO.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Binnen de WMO kennen wij geen verzekerd recht, maar het spreekt voor zichzelf dat mensen die aanspraak maken op dergelijke voorzieningen die zullen moeten behouden. Wanneer men zware AWBZ-zorg heeft, zal men natuurlijk ook gebruik kunnen maken van de benodigde voorzieningen. Die garantie wil ik u graag geven in dit debat. Ik kom hier aanstonds nog op terug.

De heer **Thissen** (GroenLinks): De staatssecretaris zegt dat het buitengewoon ontransparant is wat gemeenten nu doen aan welzijnsactiviteiten. Wie spreekt hier nu? Is dat een betrokken burger, die ook in een gemeente woont, over zijn of haar eigen gemeente, waarvan ik niet precies weet wat die gemeente voor de burgers aan welzijnsvoorzieningen biedt? Of spreekt hier de staatssecretaris, die verantwoordelijk is voor de landelijke welzijnsnota, en die graag wil dat die gemeente verantwoording aflegt in volledige transparantie aan haar, hoewel zij zegt dat die gemeente zelf verantwoordelijk is voor het welzijnsbeleid? Als het laatste het geval is, zet de staatssecretaris daarmee druk op die eigen verantwoordelijkheid van de gemeente. Ik kan mij goed voorstellen dat de VNG juist daartegen steigert. Het is ofwel de verantwoordelijkheid van de gemeente, die af en toe aan de staatssecretaris kan rapporteren zo zij dat belijft, ofwel het is niet de verantwoordelijkheid van de gemeente maar die van de staatssecretaris. Dan gelden ook andere relaties en een andere verantwoordingsplicht dan de horizontale verantwoording. Met andere woorden, heb wat meer vertrouwen in de lokale volksvertegenwoordiging, die transparantie moet eisen van het college van burgemeester en wethouders.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Met het laatste ben ik het volledig eens. Wij maken dat nu juist gemakkelijker met de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Daarin gaat het namelijk niet om een verticale verantwoordingsplicht. Het feit dat er op dit moment sprake is van transparantie, deelt bijna iedereen die wij spreken. Wij regelen nu dat daarover een horizontale verantwoording moet plaatsvinden. Wanneer uit die verantwoording blijkt dat men op bestuurlijk niveau weer eens over verantwoordelijkheden zou moeten spreken, moet dat gesprek mogelijk zijn. Ik ga mij er natuurlijk niet mee bemoeien hoe het in iedere gemeente gaat; dat is absoluut niet aan de orde. Anders hadden wij deze wet niet hoeven schrijven.

De heer **Putters** (PvdA): Kaderstelling betekent toch wel dat wij juist ook op landelijk niveau wel degelijk moeten weten wat de uitkomsten zijn van de WMO en dat wij moeten weten wat de voorzieningen inhoudelijk betekenen waarop mensen recht hebben en die zij krijgen? Waarover moet de staatssecretaris naar haar mening informatie krijgen en waarover moet zij ook tegenover deze Kamer verantwoording afleggen? Is dat alleen een systeemverantwoordelijkheid, of is er ook nog enige inhoudelijke verantwoordelijkheid?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Het gaat hier duidelijk om die systeemverantwoordelijkheid.

De heer **Putters** (PvdA): Daarmee ben ik het niet eens.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat kan. Ik kom hierop aanstonds nog terug. Wie weet heb ik dan nog opmerkingen die het leed bij u weer wat verzachten.

De heer **Putters** (PvdA): Wanneer de systeemverantwoordelijkheid nog alles is wat wij hier met elkaar te doen hebben, vind ik dat wij de rol van de nationale overheid toch echt sterk tekort doen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Als het gaat om de invulling van die systeemverantwoordelijkheid is dit wel een bijzondere wet. Ik kom hierop nog terug.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Ik haak nog even aan bij de woorden van de staatssecretaris over individuele autonomie en maatwerk. Ik vind dat zij duidelijk zou moeten zeggen dat er wel individuele autonomie en recht op voorzieningen gelden, maar dat dit wel op gespannen voet kan staan met het algemeen belang. Het zou niet eerlijk zijn net te doen alsof met de WMO altijd en overal individuele wensen kunnen worden gehonoreerd. Zelfs lokaal maatwerk is niet altijd mogelijk omdat er ook een algemeen belang kan zijn en er een budget is. Ook tegenover gemeenten past ons bescheidenheid om dit te benadrukken.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb nooit willen suggereren dat aan iedere wens zou kunnen worden voldaan. Het gaat om een objectief vastgestelde behoefte vanwege het feit dat men bepaalde beperkingen heeft of een noodzaak tot ondersteuning. Dat is niet een kwestie van "u vraagt, wij draaien".

In de debatten die de afgelopen twee jaar over dit wetsvoorstel zijn gevoerd, is regelmatig de vraag aan de orde geweest of in de nieuwe WMO het algemeen toegankelijke welzijnswerk niet ten onder gaat aan de zorg. Zijn het niet steeds ouderen, of mensen met beperkingen, die vooraan zullen staan om een individuele voorziening op te eisen, met als gevolg dat voor het welzijn slechts een karige euro overblijft? Ook in de schriftelijke inbreng vanuit deze Kamer is die angst naar voren gebracht. Ik wil juist met deze wet het welzijn opnieuw op de kaart zetten. Juist door de algemene voorzieningen goed te organiseren, kan het beroep op individuele voorzieningen in de WMO en het beroep op zorgvoorzieningen worden voorkomen. De WMO is in die zin een preventieve wet. Investerings in welzijn leiden tot besparingen in de zorg. Ik meen dat ik hiermee de vraag van mevrouw Dupuis wat de regering wil met welzijnszorg voor een deel heb beantwoord.

Mevrouw Dupuis is nog verder gegaan door te wijzen op de vermeende paradox dat enerzijds de maatschappelijke participatie van burgers mogelijk wordt gemaakt maar anderzijds de claims van burgers zouden moeten worden beperkt. Ik kies met opzet voor de term "vermeende paradox". Juist door de mogelijkheden van welzijn te benadrukken en door algemene voorzieningen te creëren, kunnen gemeenten de maatschappelijke participatie van de burger ook heel goed bevorderen. Dat zal er tegelijkertijd toe leiden dat de burger minder geneigd zal zijn tot individueel claimedrag. De algemene

voorziening zorgt er immers voor dat hij of zij kan participeren in de samenleving.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Kan de staatssecretaris een concreet voorbeeld geven? Dat zou helpen om helder te krijgen waarom het hier precies gaat. Ik kan de algemene redenering volgen, maar wat betekent dit in de praktijk?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik kan twee concrete voorbeelden geven. Het eerste voorbeeld is dat van een oudere dame die ik onlangs sprak, die verkeerde in een sociaal isolement in haar wijk. Zij had last van beperkingen en kon niet zo gemakkelijk het huis meer uit, maar zij kende in haar omgeving ook bijna niemand meer. Haar wens was om naar een verzorgingshuis te verhuizen en om van de AWBZ gebruik te maken. Zij kwam bij het indicatieorgaan terecht, waar men haar zei dat zij niet echt ziek was maar wel last had van een sociaal probleem, dat eigenlijk op andere wijze zou moeten worden opgelost. Wanneer deze dame geen ondersteuning krijgt en niemand bij haar op bezoek komt of zij niet door vrijwilligers wordt geholpen met het steuntje in de rug dat zij nodig heeft, is haar toekomst zeer goed voorspelbaar. Zij zal in haar sociaal isolement waarschijnlijk ook snel ziek worden en gaan lijden aan daadwerkelijke kwalen, die misschien niet direct de opname in een verzorgings- of verpleeghuis noodzaken, maar wel behandeling en artsbezoek. Dat vind ik een triest perspectief. Als deze mevrouw geholpen wordt, kan zij echt uit de zorg worden gehouden.

Het tweede voorbeeld is dat van een mevrouw die bij het indicatieorgaan terecht kwam vanwege het feit dat zij haar huishouden niet meer kon voeren. Zij had een gezin en zij had psychische problemen. De thuissituatie was complex. Mevrouw had daardoor een daadwerkelijk gezondheidsprobleem. Zij kreeg echter een indicatie voor huishoudelijke hulp, verder niets. Zij was bij het indicatieorgaan geweest, maar dat gaat over zorg. Het enige wat men haar kon bieden, was huishoudelijke hulp. Bij nadere bestudering van haar situatie bleek echter dat deze mevrouw een echtgenoot had die vijf dagen per week in de sportschool zat, dat hij geen werk had en dat hij een alcoholprobleem had. Het kind ging niet naar school. De psychische problematiek van deze mevrouw werd door wat haar aan sociale ondersteuning werd geboden, niet opgelost. Als je de problematiek van die mevrouw en van de rest van het gezin niet integraal aanpakt, kan dit leiden tot een beroep op allerlei zware hulp- en zorgvoorzieningen. Haar kind was zo ongeveer toe aan de jeugdhulpverlening.

Er moet dus worden ingezet op vroeg signaleren. Je moet er snel bij zijn en ervoor zorgen dat mensen weer kunnen participeren. Mevrouw Dupuis geeft aan dat dit niet moet leiden tot claims die eeuwig door blijven gaan. Er moet worden ingezet op het terugbrengen van mensen in een regiepositie, zodat zij hun verantwoordelijkheid weer kunnen oppakken. Dat is één van de belangrijke uitdagingen in deze wet. Achter dat ene loket moet die ook gestalte krijgen.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik wil even terug naar de mevrouw met die partner in de sportschool en een alcoholprobleem. Het doet mij denken aan de discussie die

ik 30 jaar geleden met mijn moeder had. Als vrijwilliger verhuisde ik toen soms eenzame mensen naar een zorgwoning, terwijl zij vaak wel kinderen hadden die dat dus niet deden. Mijn moeder zei dat dit toch betekende dat die man of vrouw moest worden geholpen. Zo iemand werd dus door een vrijwilliger verhuisd, vanuit een algemene hulpdienst. Uiteindelijk moet deze mevrouw ook worden geholpen, want de staatssecretaris kan niet afdwingen dat haar kinderen zich opeens wel om haar bekommeren, of dat die partner plotseling uit de toestellen klimt, niet meer drinkt en zich met zijn vrouw gaat bemoeien. Het ergste wat kan gebeuren, is dat dit beroep tevergeefs wordt gedaan en dat die mevrouw nog verder in de penarie komt, omdat zij niet wordt geholpen, noch door de AWBZ, noch door de WMO, noch door haar eigen dierbaren.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Deze mevrouw moet dus worden geholpen. Daar is de wet voor bedoeld. Door deze wet wordt die mevrouw bij dat ene loket, een laagdrempelig inlooppunt waar zij met haar verhaal terecht kan...

De heer **Thissen** (GroenLinks): Met andere woorden, er wordt dus nooit verwezen naar de voorliggende voorziening van dierbaren die als mantelzorgers voor haar kunnen zorgen. Dat zegt de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: In dit geval weet ik hoe het in de praktijk is gegaan. Bij deze mevrouw is iemand thuis gekomen. Die persoon heeft de situatie in kaart gebracht en gekeken of er een ondersteunend netwerk was uit haar omgeving. Dat was er, vanwege het feit dat haar problematiek die mevrouw ook schaamte opleverde. Zij durfde nooit hulp te vragen. Het bleek dat in haar omgeving veel meer mensen beschikbaar waren die iets voor haar konden betekenen dan dat zij in eerste instantie zelf dacht. De oplossing is niet dus altijd alleen maar professionele hulp.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Ik kan die twee voorbeelden volgen. Ik begrijp ook dat de WMO hierbij een rol kan spelen. Het resultaat is dat er wordt bespaard op een niet WMO-voorziening, namelijk meer zorg van de huisarts of opname in een verzorgingshuis. Hoe zit het dan met die schotten? Het is prima dat de WMO voorkomt dat meer zorg nodig is, maar wordt dit teruggeploegd naar de gemeenten? Hoe moeten wij dat zien? Er wordt bezuinigd op een andere voorziening.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Preventie loont. Het is noodzakelijk te bezien hoe wij in goede preventie kunnen investeren, opdat wij straks aan de duurdere vormen van zorg minder geld hoeven uit te geven. Dit kabinet heeft ook steeds meer geïnvesteerd in preventie. Wij hebben daar veel geld in gestoken, ook in allerlei vormen van ondersteuning. Dit moet echter nog meer gebeuren, ook in volgende kabinetten. Mevrouw Dupuis stelt dat de goede prikkels aan de juiste kant moeten worden gelegd. Ik ben dat met haar eens. Wij moeten alles in het werk stellen om dat te doen. Dat betekent echter niet dat wij meteen geld

moeten afkomen van de AWBZ, want daarbij gaat het om een raming die voor het nodige volume zorgt.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Dat begrijp ik, maar de vraag blijft wat de prikkel is voor gemeenten, kijkend naar het WMO-budget. Er kan natuurlijk sprake zijn van een zelfstandige drive om mensen te helpen. Er is uiteraard welzijnswinst. Die is evident. De WMO kan welzijnswinst opleveren als de gemeente de goede dingen doet. Er is echter ook sprake van financiële winst. Dat geeft de staatssecretaris ook met zoveel woorden aan, maar waar blijft die? Die komt in de AWBZ terecht of bij de zorgverzekeraar. Ik zou echter denken dat de gemeente ook iets wil terugzien van haar geslaagde interventie.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Wij verkennen op dit moment de mogelijkheden om gemeenten te belonen voor de preventie. Bij de jeugdhulpverlening wordt ook bekeken hoe gemeenten zoveel mogelijk kunnen profiteren van de preventieve zaken die men op het gebied van jeugd doet. Het gaat overigens niet alleen om een besparing bij wat er gebeurt bij andere financiers. Als je het prestatieveld voor de jeugd goed invult, met alle preventieve taken, dan betekent dit vaak een veiliger omgeving en geen hangjongeren. Als je mensen uit een sociaal isolement haalt, betekent dat leefbaarder wijken en buurten. Er zit heel veel sociale winst in deze aanpak. Ik verzin dat niet. Ik heb dat gezien, omdat deze wet is geënt op een aantal successen die de afgelopen tijd zijn geboekt met deze aanpak.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): De staatssecretaris heeft gelijk, maar het punt van de financiën blijft overeind. In de gezondheidszorg kost preventie eerst geld voordat het iets oplevert. Dat is bekend. Als gemeenten veel werk maken van preventie, kost dat geld. Kijk je naar de jeugdzorg, dan scheelt dat geld op provinciaal niveau. Ik vraag mij echter af hoe je dat helder krijgt. Het wordt veiliger en aangenamer, maar het moet ook te bekostigen zijn. Daarover is de staatssecretaris nog niet duidelijk.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: De gemeenten hebben financiële mogelijkheden om dit beleid uit te voeren. Het Rijk zal de financiële randvoorwaarden goed in het oog houden, want men moet de WMO kunnen uitvoeren.

De lokale overheid heeft daarnaast een eigenstandige, democratische verantwoordelijkheid om het eigen beleid gezicht te geven. Ik wijs even op het heel grote bedrag dat nu in de integratie-uitkering zit. Gemeenten moeten daar ook van profiteren door het geld op een goede en effectieve wijze in te zetten. Ik spreek nogal wat mensen die met deze benadering aan de gang zijn gegaan. Zij vertellen mij dat het juist een inderdieneffect heeft opgeleverd. Je betreft partijen namelijk bij elkaar. Dat voorkomt onnodige overhead. Ik geef toe dat dit een heel lastige klus is, maar als het gebeurt, levert het ook financieel iets op. In die zin is het, naast de maatschappelijke winst, financieel ook aantrekkelijk om zo te werken.

De heer **Putters** (PvdA): Ik heb nog een aantal vragen over welzijn in het kader van de WMO. Mijn probleem bij deze discussie is dat die enorm is ingegeven door het

kostenbeheersings- en het zorgperspectief, alsof welzijn is bedoeld om mensen uit de zorg te houden en om kosten te besparen. Ik kan mij niet voorstellen dat de staatssecretaris dat vindt, maar ik vind in ieder geval dat welzijn meer is. Het is bovendien meer dan alleen een individuele voorziening. Welzijn heeft ook een collectieve component. Zoals er tot nu toe over is gesproken, is welzijn zo'n beetje een individuele voorziening geworden. Ik ben benieuwd naar de visie van de staatssecretaris. Als het juist de individuele component is die centraal staat in het beleid, dan moeten wij daar heel snel een gericht debat over voeren in deze Kamer. Dan benaderen wij het welzijnswerk namelijk niet op een evenwichtige wijze.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb al gezegd, als het gaat om welzijn en om sociale cohesie, dat dit niet iets is van de individuele burger alleen. Het is een maatschappelijke verantwoordelijkheid die breed wordt gedragen. Er is ook sprake van wederkerigheid. Het gaat niet alleen naar de burger toe. Het is ook iets wat kan worden gegeven. Dat bedoelen wij ook met verantwoordelijkheid. Ook de maatschappelijke verbanden zijn voor dat welzijn verantwoordelijk. De individuele burger mag natuurlijk van de overheid het nodige verwachten als hij nauwelijks iets kan bijdragen of grote problemen heeft. Ik vind dat de overheid de regie moet voeren op het bijeenbrengen van alle partijen die medeverantwoordelijk zijn voor het tot stand brengen van het welzijn en het welzijnsbeleid. Ik ben het zeer met de heer Putters eens. Het kan niet alleen eenrichtingsverkeer zijn van een claimende burger en welzijnsbeleid dat het individu alleen iets brengt. Dit heb ik ook nooit gesuggereerd of willen suggereren. Anders zouden wij een heel ander soort wet hebben moeten schrijven. Dat lijkt mij zonneklaar.

De WMO maakt de burger minder afhankelijk van een individuele voorziening en maakt het ook mogelijk dat mensen langer zelfstandig in de samenleving kunnen participeren. Een scootmobiel lost op zich het sociale isolement niet op. Dat vraagt ook iets anders, het vraagt ook dat mensen eens langskomen voor een praatje en dat je mensen ontmoet die jou ook willen ontmoeten. In het principe van de compensatieplicht vind je deze gedachte terug: burgers hebben recht op compensatie als zij beperkingen ondervinden op de in de wet genoemde gebieden. Deze zijn duidelijk, maar de geboden oplossingen kunnen ook algemeen van aard zijn, als zij maar tot het gewenste resultaat leiden. Ik denk dat dit bij de indicatiestelling vraagt om een beetje doorvragen. Het is niet zo dat als men een scootmobiel wil, men deze ook krijgt. De vraag is wat het probleem is en hoe wij ervoor kunnen zorgen dat dit probleem uit de wereld wordt geholpen. Dit kan op vele manieren.

De WMO heeft een mooi en breed eindperspectief, want de gemeente voert straks de regie over verschillende beleidsterreinen. Er komen meer levensloopbestendige woningen, mensen kunnen langer zelfstandig blijven wonen omdat de woonzorgzone nu echt van de grond komt en het welzijnswerk zet zich in op het realiseren van breed gedragen doelstellingen in de gemeente. Welzijnswerkers leveren een bijdrage aan de leefbaarheid en de veiligheid in de woonwijk. Zij kunnen

samenwerken met winkeliers om ook de winkelwijk goed toegankelijk te houden. Op het terrein van de openbare geestelijke gezondheidszorg kan de gemeente echt de regie gaan voeren, mede doordat zij nu ook over deze middelen beschikt. De gemeente zal dus onder haar regie partners bij elkaar moeten brengen, zo de overlast en verloederingsproblemen terugdringen, en ook mensen weten op te sporen die dreigen te verloederen en verkommeren. Ik benadruk hier nogmaals wat ik ook in eerdere debatten heb gezegd, namelijk dat het outreachend beleid zo belangrijk is. Het kan niet zo zijn dat iedereen maar wacht tot mensen naar een hulploket komen, aangezien het hier ook vaak gaat om mensen die in een zeer zwakke positie in de samenleving staan. Men zal dus ook de wijk en de buurt in moeten willen.

Binnen de gemeenten zelf ontstaat een creatieve kruisbestuiving tussen verschillende beleidsafdelingen. Daarbuiten brengt de gemeente mensen en verschillende partijen bij elkaar, om samen het meedoen aan onze samenleving mogelijk te maken. Dit vraagt ook om een bepaalde manier van belonen. Gemeenten moeten instellingen en organisaties niet uitsluitend financieren op grond van de producten of de diensten die zij leveren, maar vooral op basis van wat zij presteren en de resultaten die zij daarmee bereiken. Resultaten in de zin van: in hoeverre is die man of die vrouw nu echt geholpen met zijn of haar probleem en in hoeverre heeft u in uw verantwoordelijkheid als aanbieder van het een en ander de wijk of de buurt echt vooruitgeholpen? Het kan helemaal geen kwaad om daar af en toe eens de thermometer in te steken, om te bekijken of dat wat je doet ook echt helpt.

Bij de horizontale verantwoording is het minstens zo belangrijk dat de wet straks een wet van alle burgers zal zijn. De wet kent geen verticale verantwoordingslijn vanuit de gemeente in de richting van het Rijk. Ik heb dus heel bewust gebroken met de gedachte dat wij met elkaar in Den Haag het welzijnsbeleid zouden moeten regelen voor Werkendam en Haren. De WMO maak je met elkaar, op lokaal niveau, dicht bij de burger. In de lokale gemeenschap verantwoordt het gemeentebestuur zich voor- en achteraf. De verantwoording is horizontaal.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Daar ben ik het helemaal mee eens. Als de staatssecretaris signalen krijgt dat in de gemeente Margraten prestatieveld 1 niet wordt uitgevoerd, om maar eens wat te noemen, wat dan?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Als een gemeente zich niet aan de wet houdt, gelden daarvoor de procedures die wij daarvoor kennen, zoals in alle wetgeving te doen gebruikelijk is.

De heer **Thissen** (GroenLinks): De systeemverantwoordelijkheid gaat dus zo ver, dat de staatssecretaris de negen prestatievelden voorschrijft. De gemeenten moeten zich daar aan houden. Hoe controleert zij dat? Moeten de gemeenten daarvoor beleidsnota's bij de staatssecretaris indienen, moeten zij verantwoording daarover afleggen, heeft de staatssecretaris inzage in de verantwoordingsplicht die zij aan de lokale gemeenteraad hebben?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik moet er niet aan denken dat ik van alle 450 gemeenten beleidsplannen zal krijgen met een invulling van alle prestatievelden en dat ik daarop hele batterijen ambtenaren moet zetten om te bekijken of deze beleidsplannen aansluiten bij de behoeften van de burgers. Daar is natuurlijk geen beginnen aan. De controle gaat gewoon zoals bij alle wetten. Op het moment dat een gemeente zich niet aan de wet houdt, komt eerst de commissaris van de koningin in beeld en vervolgens, als het heel erg wordt, het Rijk.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik ben daar heel blij mee, want ik sta hier niet te pleiten dat de staatssecretaris 450 verantwoordingsnota's krijgt, integendeel. Ik vind ten principale dat als de staatssecretaris iets decentraliseert, zij ook de verantwoordingsplicht horizontaal bij het gedecentraliseerde podium moet blijven neerleggen. Ik ben toch benieuwd wat precies haar systeemverantwoordelijkheid is, hoe zij die denkt waar te maken en hoe zij vervolgens de Tweede Kamer van zich afhoudt op het moment dat er toch spanningen gaan ontstaan tussen de beleefde werkelijkheid van burgers in een gemeente en de beleidsnota's of de beleidsambities van dat lokale gemeentebestuur. Misschien komt dit later in het debat terug. Zegt de staatssecretaris dan tegen de Tweede Kamer: u dient zich maar in verbinding te stellen met het lokale college van B en W? Of gaat zij zich er wel mee bemoeien na de tiende keer dat in de krant heeft gestaan dat de staatssecretaris niet durft op te treden? Met andere woorden, hoe lang houdt zij haar rug recht en zuiver in haar systeemverantwoordelijkheid?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Zolang als ik hierover iets te zeggen heb, houd ik mijn rug recht, anders had ik deze wet niet gemaakt en bedacht zoals hij voorligt. Het is niet mogelijk om de verantwoordelijkheid totaal bij de lokale democratie te leggen, omdat je vindt dat dit de geëigende bestuurslaag is en vervolgens bij het eerste het beste incident, of het feit dat het ergens niet helemaal goed zou gaan, gelijk te zeggen: nou ja, die gemeenten kunnen er eigenlijk niets van, laat de staatssecretaris hier toch maar ingrijpen. Dat is in dezen onmogelijk.

De heer **Putters** (PvdA): Ik blijf toch met de systeemverantwoordelijkheid en de inhoudelijke verantwoordelijkheid in mijn maag zitten. Ik probeer het op een andere manier. Wanneer constateert de staatssecretaris dat een gemeente niet voldoet aan die prestatievelden?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: De lokale democratie zal dan ontevreden moeten zijn over het feit dat een heel beleidsterrein gewoon niet door de gemeente wordt ingevuld. Op het moment dat dit een lokale beslissing zou zijn, is het nog niet aan mij om te zeggen dat ik het geen juiste beslissing vind om bijvoorbeeld een golfterrein aan te leggen, als iedereen vindt dat dat de beste manier is om het welzijnsbeleid in te vullen. Ik kan dan niet zeggen dat ik dat niet vind.

De heer **Putters** (PvdA): Laat ik duidelijk zijn. Natuurlijk heeft de gemeenteraad hierin een belangrijke verantwoordelijkheid. Het zou prettig zijn als de staatssecretaris op onze vraag over de compensatieplicht zou kunnen ingaan, want deze hangt daarmee samen, tenzij dit niet in haar volgorde past. Ik denk dat die compensatieplicht ook een duidelijke inhoudelijke verantwoordelijkheid bij de rijksoverheid neerlegt. Natuurlijk is daaraan een systeemverantwoordelijkheid gekoppeld, om te bekijken of de gemeente inderdaad die prestatievelden verankert, et cetera. De lokale democratie moet voor een deel uitmaken hoe dit wordt ingevuld. Maar hoe ligt de inhoudelijke verantwoordelijkheid van de staatssecretaris voor de compensatieplicht? Ik wil daar meer zicht op hebben.

De heer **Schouw** (D66): Hoe ziet de fractie van de heer Putters dit? Ik kan mij heel wel vinden in het betoog van de staatssecretaris dat, als je kiest voor het lokale domein, de verantwoordelijkheid daar ook moet worden neergelegd. De heer Putters zit te wroeten en te vragen en te kijken of er meer uitkan. Hoe vindt hij dat dit moet worden gecontroleerd?

De heer **Putters** (PvdA): Gisteravond ben ik daarin heel duidelijk geweest. Ik heb gezegd dat dit niet zou moeten worden vastgelegd in meer regels over de rechten van de mensen, maar dat je richting zult moeten geven bijvoorbeeld door duidelijk te maken wat goede praktijken zijn in lokaal maatwerk, bijvoorbeeld door stimuleringsregelingen in te stellen en daarmee duidelijk te maken wanneer gemeenten op een goede manier invulling geven aan die compensatieplicht. Ik vraag van de staatssecretaris om richting te geven, om politiek duidelijk te maken wat zij ongeveer verstaat onder die kwaliteit en die compensatieplicht. Ik vraag niet per se om meer richtlijnen en protocollen.

De heer **Schouw** (D66): Met dit antwoord ben ik heel blij. Ik ben even bevreesd geweest dat de fractie van de PvdA weer zou pleiten voor allerlei monitoring- en sturingsystemen en dat soort problemen. Gelukkig is dat niet het geval.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Door de verantwoording van het gemeentebestuur op het horizontale niveau echt haar kracht te laten krijgen, voorkom je heel veel onnodige bureaucratie tussen de overheidslagen. Ik was zojuist al even bevreesd dat ik al die plannen zou moeten bekijken, wat ik absoluut niet zou willen. Het Rijk controleert niet, maar de burger. Inderdaad zullen een aantal debatten niet meer in de Tweede Kamer plaatsvinden, maar op lokaal niveau. Die horizontale verantwoording maakt het mogelijk om samen te bouwen aan een samenleving die van alle burgers is.

De heer Putters heeft gevraagd hoe dat vorm moet krijgen als gemeenten nu al aan de slag gaan met loketten en verordeningen. Die verordeningen worden natuurlijk voorgelegd aan de burgers. In veel gemeenten zijn er al WMO-platforms. De echte horizontale verantwoording komt volgend jaar aan de orde als het WMO-plan wordt opgesteld. In het rapport "Zorg om vernieuwing" heeft de

PvdA-fractie aangegeven hoe dat in sommige gemeenten al gebeurt. Na het -- hopelijk -- aanvaarden van deze wet, kan de boel pas echt goed van start gaan, want men bereidt zich al een paar jaar voor op een vermoedelijke ingangsdatum. Ik hoop dat men per 1 januari aanstaande echt aan de slag kan. Dat vraagt om extra inzet.

Dan kom ik bij de systeemverantwoordelijkheid. Die houdt in dat het Rijk verantwoordelijk is voor het correct formuleren van de beleidsdoelen, het kiezen van het juiste beleidsinstrument, het inzetten van de juiste actoren om het beleid uit te voeren en het evalueren van het beleid. De rol van het Rijk is richtinggevend, stimulerend en voorwaardenscheppend. Ik denk dat de Kamer groot gelijk heeft als zij zegt dat die stimulerende rol bij een wet als deze, die zoveel dynamiek kent, heel belangrijk is. Het Rijk moet de gegevens die het kan verzamelen over een effectieve wijze van implementeren in beeld brengen. Dat gebeurt op dit moment al; wij hebben een website die veelvuldig wordt bezocht -- ik kom daar zo op terug.

Als blijkt dat gemeenten over onvoldoende instrumenten -- financiële middelen, bevoegdheden -- beschikken om hun taken waar te maken, ben ik daarvoor verantwoordelijk. Ik zal de wet periodiek monitoren en evalueren om te zien of het systeem werkt. De systeemverantwoordelijkheid heeft natuurlijk ook betrekking op wat de heren Putters en Thissen en mevrouw Dupuis "politieke kaderstelling" hebben genoemd.

Vanuit mijn positie acht ik mij verantwoordelijk om de bedoelingen van de wet scherp neer te zetten. De wet brengt participatie van alle burgers dichterbij. De komende jaren blijf ik vanuit het Rijk bevorderen dat gemeenten deze taak goed uitvoeren. De onderlinge uitwisseling van good practices tussen gemeenten bijvoorbeeld, reken ik tot mijn taak.

Het Kennisinstituut Maatschappelijke Inzet speelt hierbij een belangrijke rol. Belangrijk is om in dit kennisinstituut nader te bezien hoe kennisontwikkeling kan plaatsvinden en hoe de implementatie tot het realiseren van de bedoelingen van de wet kan leiden. Dat is een doorgaand proces. Cruciaal is dat dit kennisinstituut zal worden gestuurd op de vraag van onder andere de gemeente.

Natuurlijk is het van belang dat er bij de kaderstelling goede randvoorwaarden worden gecreëerd. Ik kom daar nog op terug. Het ondersteunen van de invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning door het implementatiebureau stopt niet op 1 januari 2007, maar zal langer in de lucht blijven om gemeenten, burgers, cliënten en zorgaanbieders te ondersteunen bij deze wet.

Dit is een bijzonder wetgevingstraject geweest. Over dit wetsvoorstel heb ik uitgebreid met het veld en met de Tweede Kamer mogen discussiëren. Eerst was er een contourennota, die natuurlijk aanleiding gaf tot discussie, en in de loop van het traject zijn er aanpassingen aangebracht in het wetsvoorstel. Ik vind de manier waarop het definitieve wetsvoorstel nu is vormgegeven, passend bij mijn visie op maatschappelijke ondersteuning.

Ik heb het initiatief genomen dit wetsvoorstel bij het parlement in te dienen. Weliswaar was het voornemen om tot wetgeving te komen geen onderdeel van het regeerakkoord, maar het sluit wel aan bij de basisgedachte

van het regeerakkoord. Daarin staat namelijk nadrukkelijk dat iedereen moet kunnen meedoen. Participeren in de samenleving voor wie dan ook is steeds het uitgangspunt geweest van dit kabinet. Mochten de leden van deze Kamer het wetsvoorstel willen aanvaarden, dan kijk ik met voldoening terug op het afronden van het wetgevingsproject, dat eigenlijk in een relatief korte tijd tot stand is gekomen terwijl het toch zeer complex was.

Dat de wet er anders uitziet dan in het oorspronkelijke wetsvoorstel, terwijl de essentie overeind is gebleven, neem ik volgaarne voor lief, zeker als de veranderingen verbeteringen blijken te zijn. In de Kamer is gekozen voor de metafoer van de extreme makeover. Die metafoer is juist. Immers, bij een extreme makeover ziet het object of de persoon er anders uit, terwijl de essentie -- het karakter van de zaak of de persoon -- dezelfde is gebleven. De essentie van mijn wetsvoorstel staat nog steeds recht overeind: het is een brede participatiewet, met nadruk op lokaal maatwerk, een horizontale verantwoording en met een stevige positie voor burgers en cliënten.

In het oorspronkelijke wetsvoorstel vindt men het idee terug dat wél wordt vastgelegd dat er moet worden gepresteerd door de gemeente, maar níét hoe dat moet gebeuren. Dat gold en geldt immers voor alle prestatievelden. Deze intrinsieke opdracht lag vanaf het begin al in de Wet maatschappelijk ondersteuning besloten. Juist omdat de essentie en het karakter bij deze makeover recht overeind zijn gebleven, zag ik geen aanleiding om terug te gaan naar de Raad van State. Wat ik met de Wet maatschappelijk ondersteuning beoog, is precies die manier van werken: werkende weg zoeken naar draagvlak voor het beleid en al bij de ontwikkeling van het beleid goed luisteren naar wat er leeft in het veld. Dat biedt belanghebbenden de kans om te participeren in het ontwikkeltraject van het beleid. Ook in die zin is deze wet een participatiewet. Gemeentebesturen gaan op eenzelfde interactieve manier aan de slag met de burgers en hun raad. Laten de cliënten en burgers niet alleen een mening geven over het eindresultaat, maar bouw samen aan een mooi eindresultaat!

In het debat van de afgelopen jaren stond telkens weer de vraag centraal op wat voor manier er aan twee belangrijke principes, beleidsvrijheid en zekerheid, tegelijkertijd recht kon worden gedaan. Hierbij gaat het om het vinden van een goede mix van enerzijds zekerheid voor de burger en anderzijds beleidsvrijheid voor de gemeenten. Toen in de Tweede Kamer het amendement werd ingediend om deze twee belangrijke principes in het compensatiebeginsel te verenigen, heb ik niet lang gearzeld om mij hierover positief uit te laten. In de inbreng vanuit de Kamer heb ik hier en daar enig koudwatervrees geproefd over de ruimte die in de Tweede Kamer is gecreëerd door het accepteren van het amendement van mevrouw Van Miltenburg. Oorspronkelijk kende het wetsvoorstel een zorgplicht voor individuele voorzieningen, die nauw en precies waren vastgelegd in de wet. Dat was te veel geredeneerd vanuit het aanbod van een beperkt aantal voorzieningen en te weinig vanuit de vraag van de burger. Het compensatiebeginsel biedt nu de mogelijkheid lokaal maatwerk op basis van de vraag en de behoefte van de

burger te leveren. Deze ruimte is bewust gecreëerd. Ik wil de kern van het compensatiebeginsel overeind houden. De gemeente is verplicht beperkingen te compenseren, maar bepaalt in overleg met de raad en de burgers hoe dat gebeurt. Daar ga ik vanuit mijn landelijke positie geen nadere regels over stellen. Ik zal geen nadere normstelling invoeren. Het stimuleren van een praktijk die effectief is en waarover men enthousiast is, reken ik wél tot mijn taak. Die informatie zal ik dan ook zeker verspreiden, en niet alleen dit jaar.

De heer Putters vraagt om een voorbeeld van lokaal maatwerk met betrekking tot de compensatieplicht. Op het platteland bijvoorbeeld, is het heel wel denkbaar dat een participatieprobleem wordt opgelost door het zogenaamde noaberschap extra te ondersteunen. Dat gebeurt ook in verschillende buurten. Op die manier kan sociaal contact wel weer worden hersteld. De initiatieven zijn er.

Voor de grote stad kunnen andere oplossingen maatwerk bieden. Nog niet zo lang geleden was ik in de gemeente Delft, waar men op een geheel eigen wijze had geprobeerd te investeren in de wijk en in de buurt. Er werd goed geluisterd naar mensen die daar in vrijwilligerswerk ondersteuning nodig hadden. Men had het plan om een moestuin in te richten voor alle vrouwen uit de buurt. Gelukkig trof men aan het loket in het gemeentehuis niet een ambtenaar die zei: wij hebben geen subsidieregels voor moestuinen, maar werd onderzocht of men in staat kon worden gesteld om samen zoiets aan te leggen. Dat heeft geleid tot veel meer participatie in die wijk en het vrijwilligerswerk kreeg een flinke impuls.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Ik kom even terug op wat wij gisteren hebben genoemd, namelijk advies vragen aan de Raad van State. U heeft aangegeven dat het hart van de wet gelijk is gebleven. Verschillende partijen hebben aangegeven dat de compensatieplicht iets nieuws is en hebben daarom voorgesteld om die wel aan de Raad van State voor te leggen. Nu zegt u dat het niet nodig was, maar wat zou erop tegen zijn geweest?

Verder heeft u wel eens gezegd dat de rechter soms duidelijk zal moeten maken of de compensatieplicht goed wordt nagekomen. Onze reactie daarop was dat dan toch eigenlijk de rechter gaat doen wat de politiek zou moeten doen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb zojuist betoogd dat het artikel over de compensatieplicht geen artikel is dat de kern van de wet geweld heeft aangedaan. Sterker nog, het is een artikel dat de kern van de wet voor een aantal prestatievelden uitlicht. De werkwijze is: eerst letten op wat er bij de burger leeft, en vervolgens maatwerk leveren. Als je dit principe van anders werken toepast op de dingen die je nu al moet doen, zoals bij de uitvoering van de Wet voorzieningen gehandicapten, dan wordt er met dit artikel benadrukt dat het niet alleen gaat om het aanbieden van producten. Het gaat om maatwerk, de WVG-producten zijn "vertaald" in functies: je moet je in en om de woning kunnen bewegen en je hebt sociale contacten nodig. Daarvoor moet een maatwerkoplossing geboden worden. Het gaat dus meer om het uitlichten van de bedoeling van de wet, maar dan specifiek gericht op een aantal

prestatievelden. Er is zeer bewust afgezien van het alleen maar bekijken van het product. En als de kern, het eigen karakter van de wet niet wordt aangetast, maar voor een paar prestatievelden juist steviger wordt neerzet, dan past het naar mijn mening niet om de Raad van State te vragen om dit nog eens te bekijken. Ik vond dit een verbetering, een versterking van de bedoelingen in de wet.

De heer **Schouw** (D66): Maar wat mij nu zo intrigeert, is wie er bepaalt of er bij het compensatiebeginsel aan de resultaatsverplichting is voldaan. Is dat een instantie, een verordening of een meneer of een mevrouw achter een loket?

Verder snap ik heel goed dat de rijksoverheid geen normen meer wil opleggen, maar om zicht te krijgen op het naleven van de resultaatsverplichting zal er toch een stelsel van normen moeten ontstaan. Hoe ziet u dit voor u?

De heer **Van den Berg** (SGP): In aanvulling hierop, er is daarstraks gesproken over indicatie. Nu zijn er grote verschillen in de manieren waarop je kunt indiceren. In de jaren waarin de thuiszorginstellingen zelf indiceerden, werd er even achteromgekeken of er voldoende menskracht was. In dat geval werd er positief geïndiceerd en als er te weinig was, viel de indicatie negatief uit. Later is dit geobjectiveerd. Maar als de indicatiestelling op de aangegeven manier gestalte moet krijgen, zijn er natuurlijk gemeenten die dit beginsel zo beperkt mogelijk uitvoeren. En er zullen ook gemeenten zijn die de regeling zeer breed uitvoeren. Ik weet wel dat de verantwoordelijkheid hiervoor bij de gemeenteraad ligt, maar daarom heb ik gevraagd om een en ander wat sneller te monitoren. Als dit extra geld gaat kosten, zou dat bij de kabinetsformatie helder gemaakt moeten worden. Anders duurt het vier jaar voordat er weer naar de financiën gekeken wordt.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik neem het voorbeeld van iemand die een traplift wil hebben. Wel, dan zal degene die achter het loket zit, eerst even moeten doorvragen of met het gevraagde het probleem ook daadwerkelijk wordt opgelost. Het komt namelijk nogal eens voor dat iemand wel een duidelijk omschreven hulpvraag heeft, maar dat het probleem uiteindelijk breder blijkt te zijn, dat er meer aan de hand is. Er zal dus doorgevraagd moeten worden om een compleet beeld van de situatie te verkrijgen. Zodra het inderdaad alleen om een traplift blijkt te gaan, kan de procedure natuurlijk gestart worden, zoals nu ook al gebeurt. Als er nog andere dingen nodig zijn, kunnen die ook geleverd worden. Het kan gaan om bezoek van vrijwilligers of wat dan ook; in het compensatiebeginsel ligt besloten dat het niet per se om een product hoeft te gaan, er kan bijvoorbeeld ook iemand van de kerk even langskomen. De procedure mondt uit in een beschikking voor een individuele voorziening. Als de aanvrager daar niet tevreden mee is, kan hij daar bezwaar tegen aantekenen, zoals ook nu al mogelijk is. In de meeste gemeenten is er een platform voor bezwaren op het gebied van de WVG. In zoverre blijft het dus hetzelfde.

De heer **Putters** (PvdA): Maar gaat de rechter dan niet bepalen wat de compensatieplicht is, zoals het ook in de WVG-praktijk is gegaan?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Het lijkt mij onvermijdelijk en ook heel erg logisch dat er op enig moment jurisprudentie ontstaat naar aanleiding van de inwerkingtreding van een wet.

De heer **Putters** (PvdA): Maar wat is volgens u de bodem? Heeft u een visie op de inhoud van de compensatieplicht? Daar gaat het om, want anders gaat de rechter dit bepalen.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Er komen 458 gemeenten in dezelfde positie te verkeren als de rijksoverheid nu op het gebied van de AWBZ: de mensen hebben recht op voorzieningen van een bepaalde kwaliteit. Dan ontstaat de situatie die voor de staatssecretaris de aanleiding was om de huishoudelijke zorg over te hevelen naar de WMO.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat probleem zie ik eigenlijk niet zo. Ook nu al hebben burgers rechten die parlement en regering hebben vastgelegd. Er is wetgeving en uiteraard is er de bestuursrechter; het zou nogal wat worden als de mensen zich niet meer tot de rechter konden wenden. Maar het is natuurlijk niet de bedoeling van de wet dat gemeenten geen maatwerk leveren, want er wordt in de wet bepaald dat de geboden oplossing goed moet beantwoorden aan de hulpvraag. En voor sommige gemeenten wordt het misschien wat ingewikkelder omdat men niet kan volstaan met een keuze uit de lijst van producten, maar de beperking moet compenseren. Dit kan in de praktijk betekenen dat men bereid moet zijn om ook naar andere oplossingen te zoeken dan alleen oplossingen in de vorm van producten. Daartoe zullen wij de gemeenten ook de nodige handreikingen moeten bieden.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Allemaal tot uw dienst, het is een kwestie van afweging op lokaal niveau: het niveau en de toegankelijkheid van algemene voorzieningen, de inzet van vrijwilligerswerk en het ondersteunen van mantelzorg. Gemeenten zullen het ook hartstikke goed doen, daar ben ik bijna van overtuigd. Ze doen ook al een heleboel, maar nu komt daar nog de meervoudige huishoudelijke hulp bij. En het lijkt mij voor dit debat en voor de positie van de gemeenten van ongelooflijk belang dat u zich hierover klip en klaar uitspreekt.

Met de AWBZ waren de burgers verzekerd van huishoudelijke zorg, opdat zij zo lang mogelijk zelfstandig zouden kunnen blijven wonen. Daarbij was er ook zoveel jurisprudentie ontstaan dat men ook recht had op een bepaalde kwaliteit zorg. De rijksoverheid is zich op een gegeven moment een hoedje geschrokken, omdat dit per definitie een opneemfinanciering was. Bij een toename van het aantal claims was de rijksbegroting niet sluitend en kostenbeheersing werd een zeer lastig probleem, met name voor de minister van Financiën, die dit probleem vervolgens bij de kerndepartementen neerlegde.

Toen ontstond het idee van de Wet maatschappelijke ondersteuning, een decentralisatie van dit deel van de AWBZ naar 458 gemeenten. U zegt dat bij de compensatieplicht de autonomie van de burger de autonomie van het instrumentele van de gemeente of die van de beleidsvrijheid van de gemeente moet domineren. Daar ben ik het nog steeds mee eens. Er zal jurisprudentie

ontstaan en rechters zullen zeggen dat burgers vanwege de compensatieplicht recht hebben op individuele voorzieningen van een bepaalde kwaliteit. Het is niet iemand van Hago die langskomt, maar een gediplomeerde thuiszorger. Met die jurisprudentie zadelt u 458 gemeenten op met een principiële opneemfinanciering, omdat zij de burgers op grond van de compensatieplicht en de jurisprudentie moeten geven waar zij om vragen. Dan hebt u een probleem van de rijksoverheid afgewenteld naar 458 gemeenten met een prachtig inhoudelijk verhaal. Die 458 gemeenten kunnen echter niet doordecentraliseren naar de burger, want daar staat in dit land de jurisprudentie en de compensatieplicht tegenover.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Het is een misvatting dat de gemeente de burger moet geven wat hij vraagt. Voor elke individuele voorziening is er een indicatiestelling, is er een poortwachter. In de gemeentelijke verordening zal worden vastgelegd wat de gemeentemen de burger te bieden heeft. Het is niet een zodanige opneemregeling dat deze wet bepaalt dat de burger alles krijgt wat hij vraagt. Deze wet bepaalt dat de gemeente in een goede oplossing moet voorzien als er een hulpvraag is. Als iemand huishoudelijke hulp vraagt, is de oplossing dus niet altijd dat er onmiddellijk huishoudelijke hulp komt. De oplossing kan iets anders zijn, maar de oplossing kan ook huishoudelijke hulp zijn. In de AWBZ staan de kwaliteitsbepalingen ook niet alleen omdat zij door de rechter zijn afgedwongen. Er is een kwaliteitswet zorginstellingen. Dat heeft de rechter niet hoeven bedenken; wij allen hebben zelf gewild dat er goede kwaliteit wordt geleverd. Ik zie dus het probleem niet. Ik zie ook niet dat er ineens een opneemregeling is. Het gaat nadrukkelijk om huishoudelijke verzorging en niet om een verzekerd recht op zorg.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Stel dat ik ben gerustgesteld door uw woorden en dat toch jurisprudentie ontstaat. Kunt u dan 458 gemeenten geruststellen dat zij nooit in een situatie gekomen dat als gevolg van jurisprudentie een financiële molensteen aan de gemeentebegroting komt te hangen?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb van de gemeenten nog nooit de opmerking gehoord dat zij bang zijn dat dit als zwaard van Damocles boven de begroting hangt. Ik kan natuurlijk niet voorspellen wat de rechter zal doen. Het lijkt mij inherent aan elke wet dat jurisprudentie ontstaat, zeker bij een wet met individuele voorzieningen die wij met elkaar kunnen vaststellen.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Om het debat verder te helpen, als ik die pretentie mag hebben, wil ik een paar voorbeelden noemen in de hoop dat daarmee een vertaalslag wordt gemaakt van de woorden van de staatssecretaris. Ik meen die woorden te begrijpen. Als een burger een vraag heeft om huishoudelijke hulp, zijn er talloze oplossingen. Je kunt een wasmachine geven, of een stofzuiger of huishoudelijke hulp. Je kunt ook verwijzen naar de wasserette op de hoek. Als iemand zich niet goed kan bewegen in het openbaar, kun je een scootmobiel geven of verwijzen naar een cirkelbus. Uit de wet begrijp

ik dat een rechter niet nader kan beslissen of het de scootmobiel of de cirkelbus wordt, als het om een vervoersprobleem gaat. Als een gemeentebesluit om veel cirkelbussen in te zetten, is dat toch prima? Wat is nu het probleem dat bijvoorbeeld bij collega Thissen leeft?

De heer **Schouw** (D66): Ik hoef niet voor collega Thissen te praten, maar misschien mag ik helpen. Volgens mij zit het probleem in de resultaatsverplichting. Nu wordt afgesproken dat er kennelijk een resultaatsverplichting is van de lokale overheid om de zelfredzaamheid of de maatschappelijke participatie te realiseren. Als de gemeente zegt: twee keer naar de kerk, een scootmobiel en u wordt zelfredzaam, dan is het nog maar de vraag of dit tot 100% zelfredzaamheid leidt. Die onduidelijkheid -- daarin deel ik een beetje de angst van de heer Thissen -- kan leiden tot een geweldig veel jurisprudentie ten opzichte van de huidige situatie.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Waar staat die resultaatsverplichting dan? Ik ken die term niet. Ik heb veel gelezen, maar mogelijk niet alles. Ik denk dat sprake is van een inspanningsverplichting. Is het een resultaatsverplichting in de zin dat de burger zich meer moet kunnen bewegen? Ik hoor nu dat het in de voorlichting aan de gemeente staat. Laten wij het voorbeeld van het bewegen nemen. Is het ondenkbaar dat een gemeente zegt dat zij een heel mooi circuit van cirkelbussen gaat aanleggen -- in mijn gemeente bestaat zoiets al -- en dat dit betekent dat zij schaars zal zijn met scootmobielen? Dat is toch oké? Het is ook nog socialer en gezelliger, want je kunt beter met z'n tiene in een cirkelbusje zitten dan in je eentje op de scootmobiel.

De heer **Van den Berg** (SGP): Ik denk dat wij in een spagaat terechtkomen. Zelfredzaamheid in de kerk, in de woorden van de D66-woordvoerder. Daarvoor ga ik nooit naar de kerk. Ik hoor het de staatssecretaris graag uitleggen. Als wij het samen gaan doen, komt er van de wet niets terecht.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik zei al dat het gaat om een individuele toewijzing en een individuele voorziening. Daarbij hoort een beschikking die in alle billijkheid tot resultaat moet leiden. Dat is nu ook zo. Als iemand er niet tevreden mee is, kan hij in beroep gaan. Zo is het nu geregeld en zo zal het blijven. Men gaat er niet op achteruit. Het is wel mogelijk dat een burger meer verwacht van de indicatiestelling dan alleen maar een product. Als het om de beschikking zelf gaat, moet duidelijk worden gemaakt of deze inderdaad de beperking compenseert. Dat zal duidelijk moeten worden gemaakt in de beschikking. Zo is het nu ook. De gemeente moet in alle billijkheid en redelijkheid een goede oplossing vinden voor de vraag. Dat verandert niet.

De **voorzitter**: Dit wordt de laatste interruptie op dit punt, want er komt nog een tweede termijn.

**

De heer **Putters** (PvdA): Kan op dit punt inderdaad het voorbeeld van mevrouw Dupuis opgeld doen, dus cirkelbussen boven scootmobielen? Of de golfbanen?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Nee, ik kom zo op het verschil tussen algemene en individuele voorzieningen. Zo zal duidelijk zijn dat bij een individuele beschikking niet altijd in redelijkheid is aan te nemen dat de individuele vraag te compenseren valt met een algemeen aanbod. Men moet eerst wel door de trechter.

Ik kom op de modelverordening. De compensatieplicht moet door gemeenten worden ingevuld. Voor de individuele voorzieningen leggen gemeenten die vast in een lokale verordening. Het is gebruikelijk dat de VNG als service aan de leden modelverordeningen opstelt. Die modelverordening kan individuele gemeenten helpen bij het maken van de op de lokale situatie toegesneden verordening. Het is belangrijk om te benadrukken dat in de lokale verordeningen vastgelegd wordt op welke individuele voorzieningen burgers kunnen rekenen. Het brede WMO-beleid komt in het WMO-plan aan de orde. Daarin zal niet alleen sprake zijn van individuele voorzieningen, maar ook van algemene voorzieningen en de relatie ertussen. Het WMO-beleid van een gemeente laat zich dus niet alleen beoordelen op basis van verordeningen. Integendeel, een burger heeft juist baat bij een goed algemeen voorzieningenniveau dat zijn neerslag krijgt in het lokale WMO-plan. Het spreekt voor zich dat de lokale verordeningen nimmer in strijd mogen zijn met de geest, de bedoeling of de inhoud van de wet. Het is daarom belangrijk om te bezien of de modelverordening, die sturend is bij de totstandkoming van de lokale verordening, spoort met de wet.

In de nadere memorie van antwoord aan deze Kamer heb ik kort, volgens een aantal leden te kort, antwoord gegeven. Gezien de inbreng van de leden van deze Kamer, mede gebaseerd op de brief van de manifestpartijen, licht ik mijn antwoord graag uitgebreider toe. De WMO is een brede participatiewet waarin zowel algemene voorzieningen als individuele voorzieningen kunnen worden ingezet om de participatie van mensen met beperkingen te compenseren. Voor een discussie over de modelverordening is dit een essentieel punt. U vindt dit ook terug in artikel 4 over de compensatieplicht. In dit artikel wordt, sprekend over de compensatie, niet exclusief gesproken over individuele voorzieningen. De compensatieplicht geeft aan op welke levensgebieden en aan wie compensatie moet worden geboden als participatie op eigen kracht niet lukt. De compensatie kan zowel bestaan uit een algemene als uit een individuele voorziening. Dat blijkt uit de wet en de modelverordening past bij de wet. Als via een algemene voorziening een adequate oplossing wordt geboden, is een individuele voorziening niet aan de orde. Sterker, het is alleen maar positief als een algemene voorziening ook als een adequate voorziening wordt ervaren.

Hoe wordt met de modelverordening een algemene voorziening omschreven? Er staat: Een algemene voorziening is een voorziening die wordt geleverd op basis van directe beschikbaarheid, beperkte toegangsbeoordeling en die een snelle, regelarme en adequate oplossing biedt voor de beperkingen die een

persoon ondervindt. Een goed voorbeeld daarvan is hulp in de huishouding na een ziekenhuisopname. Eén telefoontje van de transferverpleegkundige van het ziekenhuis naar de thuiszorg is voldoende om de hulp direct te bieden. Op zo'n moment is vanzelfsprekend een pgb niet aan de orde. Met dit voorbeeld wordt duidelijk dat het gaat om: snel, tijdelijk, incidenteel en weinig of geen toegangsbewaking. De oplossing is regelarm. Alleen als sprake is van deze kenmerken ligt het in de rede om te kiezen voor de algemene voorziening en niet voor de individuele. Het zal zonneklaar zijn dat de groep die nu een persoonsgebonden budget ontvangt op grond van de AWBZ, ook op grond van de WMO aangewezen zal zijn op een individuele voorziening en dat zij dus van gemeentewege een persoonsgebonden budget blijft ontvangen. Immers, bij deze gebruikers gaat het niet om snelle interventie, niet om incidenteel gebruik en bij deze groep ligt een goede toegangsbeoordeling voor de hand. Ik constateer dat de modelverordening op dit punt overeenkomt met de basisgedachte van de WMO. Natuurlijk moet die algemene voorziening adequaat en toereikend zijn. Is dat niet het geval, dan volgt de individuele oplossing. Hoe wordt nu met de modelverordening de individuele voorziening gedefinieerd?

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Ik wil over het voorgaande nog een vraag stellen. U zegt dat de mensen die nu op grond van de AWBZ een pgb hebben, dat ook krijgen op grond van de WMO. Sluit het een naadloos op het ander aan?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Allereerst merk ik op dat de indicatiestelling nog een jaar blijft gelden en verder wijs ik er nogmaals op dat het in 99,9% van de gevallen zal gaan om mensen die reeds langere tijd gebruik maken van een persoonsgebonden budget. De hulp die zij krijgen is niet kortdurend en niet incidenteel en zij ontvingen ook op grond van de AWBZ een pgb. Deze mensen hebben dus niet een kortdurende ziekenhuisopname of iets dergelijks achter de rug. Verder wijs ik erop dat het werkgeverschap ook iets van de mensen vraagt. De verschillende acties hebben voor een periode van drie maanden niet heel veel zin. Voor zo'n periode moet zorg in natura ook een goede uitkomst kunnen bieden.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Ik ben blij met dit antwoord. Ik herinner verder nog aan mijn voorbeeld van een persoon die MS heeft en die een verlaagd aanrecht wil. Stel dat zo'n persoon Tafeltje dekje krijgt aangeboden, dus een algemene voorziening in plaats van een individuele voorziening.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik wijs erop dat de wet een participatiewet is. Stel dat het hierbij gaat om een jong iemand met een handicap die hij zijn hele leven met zich mee zal dragen. Die persoon kan zelfredzaam zijn en kan dat ook willen zijn. Daarvoor heeft hij wel een aantal hulpmiddelen nodig. Mij lijkt dat in die situatie de participatie mogelijk moet worden gemaakt en dan is het logischer om na gaan te hoe je zo'n persoon kunt laten deelnemen aan de samenleving. Er is de algemene voorziening, maar je zegt dan niet: de rest van je leven kun

je gebruik maken van Tafeltje dekje. In andere situaties kan Tafeltje dekje weer wel een oplossing zijn. Tegelijk moet je goed blijven nagaan of de algemene voorziening voor de meeste mensen laagdrempelig is, goed toegankelijk en snel beschikbaar.

De heer **Thissen** (GroenLinks): In het voorbeeld van mevrouw Slagter ging het om een jong persoon die uiteindelijk duurzaam wil participeren en die zichzelf wil redden. De gemeente waarin hij woont, heeft beleidsvrijheid en die gemeente kan het verstandiger vinden om deze persoon Tafeltje dekje aan te bieden. Tegelijk geldt ook hier de resultaatsverplichting in die zin dat deze persoon meer zelfredzaam moet kunnen worden en zichzelf moet kunnen ontplooiën. Hij wil daarom niet Tafeltje dekje, maar het verlaagde aanrechtblad en verder als Wajong'er deelnemen aan scholing, aan de arbeidsmarkt enzovoorts. Als hem die voorziening niet wordt geboden, kan hij verwijzen naar de compensatieplicht en de resultaatsverplichting die voor de gemeenten gelden en hij kan dus naar de rechter stappen. Vervolgens blijkt uit de jurisprudentie dat de gemeente moet compenseren. Dan ontstaat toch de situatie waarover ik zojuist sprak.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: De compensatieplicht die nu in de wet is omschreven, betreft de zaken die thans onder de Welzijnswet vallen en die straks met de huishoudelijke hulp één pakket kunnen vormen. Ik wijs er in dit verband op dat ik overleg voer met Sociale Zaken en Werkgelegenheid om na te gaan op welke manier wij dit via één loket kunnen afhandelen. Het is namelijk zeer belangrijk dat deze persoon, die ongetwijfeld meerdere problemen in zijn leven zal ervaren, kan rekenen op samenhangende ondersteuning. Wij gaan na of wij de indicatiestellingen op elkaar kunnen afstemmen. Ook voeren wij overleg met Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Kinderen met beperkingen moeten namelijk onderwijs kunnen volgen en dan kunnen dit soort aspecten aan de orde zijn. Ik begrijp dus de heer Thissen, maar met deze wet kunnen in ieder geval in de onderhavige situatie de voorzieningen die onder de Welzijnswet vallen samen met de huishoudelijke hulp integraal aangeboden worden.

Mevrouw **Nap-Borger** (CDA): Voorzitter. Ik wil nog een vraag stellen over de keus tussen algemene en individuele voorzieningen. Is het mogelijke om een simpele voorziening ook zonder indicatiestelling heel snel aan te bieden? Daarbij denk ik aan de mogelijkheid dat men zich niet bij een loket hoeft te voegen, maar dat bijvoorbeeld een huisarts of iemand van een onderwijsinstelling actie onderneemt en de betreffende persoon verwijst naar de instellingen waar hij of zij moet zijn.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ja. Zojuist heb ik voorgelezen wat men verstaat onder een algemene voorziening. Het is mogelijk die snel aan te bieden. Daarbij kan het ook gaan om zeer specifieke zaken. De gemeenten zijn op grond van de WMO geheel vrij om goede afspraken te maken met professionals die snel en eenvoudig het nodige kunnen regelen.

De heer **Schouw** (D66): Ik maak mij ook zorgen op het punt dat de heer Thissen verwoordde. Is onderzocht in welke mate de voorziening waarover hij sprak juridisch afdwingbaar is, gelet op het geïntroduceerde begrip "resultaatsverplichting"? Er geldt de compensatieplicht en er geldt de resultaatsverplichting, maar door het introduceren van het begrip resultaatsverplichting zijn situaties mogelijk die de heer Thissen schetste. Dat kan volgens mij grote financiële consequenties hebben. Is door het departement onderzocht of dit inderdaad het geval kan zijn?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik mag alleen maar hopen dat de resultaatsverplichting leidt tot de oplossing die de heer Thissen zojuist aangaf. Ik geloof niet dat die direct zeer grote financiële consequenties zal hebben. Stel dat de persoon waarom het ging niet gestimuleerd wordt tot zelfredzaamheid, terwijl de beperking van deze persoon toelaat dat hij nog zelfstandig zou kunnen functioneren. Wordt zo iemand helemaal verzorgd, dan gaat men voor hem zorgen en is er geen sprake meer van "zorgen dat". Die persoon kan wel eens heel snel in de situatie komen waarin hij buitengewoon dure voorzieningen nodig heeft en er alleen nog maar sprake is van "zorgen voor". Ik ben het dus niet eens met de conclusie dat de resultaatsverplichting alleen maar meer geld gaat kosten. Dat er gestreefd moet worden naar het resultaat dat past bij een goede compensatie, lijkt mij allen maar wenselijk.

De heer **Schouw** (D66): Er kan bijvoorbeeld de resultaatsverplichting gelden dat iemand zelfredzaam wordt. Daarbij kan het nodig zijn het aanrecht te verlagen, maar de cliënt kan ook zeggen dat de gangen verbreed moeten worden en dat het wollen tapijt door iets anders moet worden vervangen. De cliënt interpreteert bijvoorbeeld de resultaatsverplichting heel anders dan de gemeente. Volgens mij kan de cliënt dan verwijzen naar de wet en dan ontstaat een geweldig probleem. Mijn simpele vraag is: zien wij dat verkeerd? Is door het departement geïnventariseerd of op dit punt inderdaad sprake is van een juridisch probleem?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik zie niet dat zich op dit punt een juridisch probleem zou voordoen, simpelweg niet omdat de situatie die wij nu kennen op grond van de Wet voorzieningen gehandicapten hiermee overeenkomt. Gemeenten moeten in alle redelijkheid en billijkheid een beschikking treffen. Er kunnen voor die beschikking argumenten worden aangedragen en er kan verwezen worden naar de mogelijkheden en de middelen die beschikbaar zijn. Daarover neem je bepalingen in de verordening op. Als die verordening de burger geen helderheid biedt, is het mogelijk dat de burger niet weet waarop hij precies kan rekenen. De verordening zal echter helder aangeven wat men de burger te bieden heeft.

De heer **Schouw** (D66): In de huidige wetgeving wordt het begrip "resultaatverplichting" niet gehanteerd. Dat is een nieuw begrip. Volgens mij krijg je daar een groot aantal problemen mee. Vandaar de suggestie vanuit deze Kamer om daar nog eens naar te kijken, ook met de blik van de Raad van State. Het is geen aanval op u, want in de kern

blijft het wetsvoorstel natuurlijk goed. Als hierdoor echter allerlei problemen ontstaan, onderkennen wij dat liever aan de voorkant dan dat wij daar aan de achterkant achter komen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: De juristen die mij op dit punt hebben geadviseerd, hebben dit niet als probleem gekenschetst. Ik heb mij met hen verstaan om te bekijken of hier problemen uit zouden voortvloeien. Tijdens de schorsing zal ik nogmaals nagaan of er heel nieuwe inzichten zijn naar aanleiding van uw interventie, maar vooralsnog is het door u geschetste probleem mij niet bekend.

De heer **Putters** (PvdA): U had het zojuist over de verhouding tussen de algemene en de individuele voorzieningen. Ik vraag u om een scherpe toelichting op die verhouding, want in antwoord op onze schriftelijke vragen daarover verwijst u naar artikel 6 en zegt u dat de keuzevrijheid van burgers om te kiezen tussen een pgb en voorzieningen in natura, alleen in gevallen van overwegende bezwaren ter zijde gelegd kan worden en dat dan de algemene voorzieningen voor zullen gaan. Hoe verhoudt uw antwoord van zojuist zich tot het principiële uitgangspunt dat de keuzevrijheid voor burgers vooropstaat?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: De keuzevrijheid van de burgers is natuurlijk niet ongelimiteerd. Die wordt ingeperkt door deze wet, door verordeningen die opgesteld worden en door het hanteren van een aantal begrippen die inmiddels ook een inkleuring in de gemeentelijke wetgeving hebben gekregen. Het is dus niet zo dat de WMO ineens onbeperkte mogelijkheden voor burgers biedt. Waar gaat het om bij de definiëring van "de individuele voorziening" in de modelverordening? Het is mogelijk dat er geen adequate oplossing te vinden is in de algemene voorziening. Er staat: "Een individuele voorziening is een voorziening die individueel wordt geboden indien een algemene voorziening geen adequate oplossing biedt." Als straks bepaald moet worden of de individuele burger geholpen is met een algemene dan wel individuele voorziening, zal dus bekeken moeten worden in hoeverre sprake is van een structurele, langer durende en een niet incidentele compensatiebehoefte van de burger.

Een goed voorbeeld is een rolstoelpool. Iemand met een structurele behoefte aan een rolstoel, zal mijns inziens nooit verwezen kunnen worden naar een rolstoelpool en kan dus gewoon kiezen voor een persoonsgebonden budget. De oudere dame die eenmaal per twee weken met haar dochter in het nabijgelegen winkelcentrum gaat winkelen maar niet meer zolang kan lopen, kan wel geholpen zijn met een rolstoel uit die pool. Dan gaat het om: even ermee geholpen zijn.

Bij de afweging tussen algemeen en individueel gaat het in de kern om de situatie -- dus om de vraag of het al of niet tijdelijk is -- en om kenmerken die in de persoon zijn gelegen. Artikel 4 stelt dat bij het bepalen van de voorzieningen het college van B en W rekening houdt met persoonskenmerken en behoeften van de aanvrager van de voorziening. Ik heb de modelverordening dus zo gelezen dat zij spoort met de wet. Het belang van het onderscheid

tussen individueel en algemeen zit vooral in het gegeven dat je voor een individuele voorziening wel en voor een algemene voorziening geen persoonsgebonden budget kunt krijgen. Daar stelde de heer Putters een aantal vragen over. Ik wijs erop dat in de toelichting op de modelverordening staat dat het niet de bedoeling van algemene voorzieningen is om de mogelijkheid van de aanvrager om te kiezen voor een persoonsgebonden budget, in te perken. Ik hecht zelf zeer aan het persoonsgebonden budget. Het is een goed middel voor vraagsturing en ik wil het persoonsgebonden budget ook in de WMO een goede kans van slagen geven. Daarom wil ik het, ook financieel, mogelijk maken dat Per Saldo, de belangenvereniging, een stevig voorlichtingstraject opzet, gericht op zowel de burger als op de gemeenten. Per Saldo kan daarbij heel goed aansluiten bij de activiteiten van de LOREP, die erop gericht zijn om de lokale cliëntenparticipaties stevig neer te zetten.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Even concreet: betekent dit extra geld voor Per Saldo?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ja, om dit te gaan doen.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Hoeveel?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat weet ik nog niet. Ik ben met Per Saldo in gesprek over dit traject om te bezien hoe wij dit vorm kunnen geven.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Ik heb ook een vraag over de efficiencyoverwegingen. Gaat u daar straks nog op in?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ja.

Het persoonsgebonden budget moet een goede kans krijgen om in de WMO een net zo vanzelfsprekende rol te spelen als in de AWBZ. De manifestpartijen en de leden van deze Kamer hebben aangegeven dat zij de modelverordening of de toelichting daarop niet altijd even helder vinden. Ik zeg de Kamer toe dat ik de VNG zal vragen om daar waar dat noodzakelijk is, in de modelverordening verheldering te bieden. Als op basis van de modelverordening lokale verordeningen totstandkomen die in strijd zijn met de wet, zal ik in het uiterste geval niet aarzelen om deze verordening voor vernietiging voor te laten dragen. Kortom: geen verordeningen om het pgb buiten de deur te houden. Dat geldt evenzeer voor de interpretatie van artikel 6, waarin sprake is van "overwegende bezwaren". Het kan daarbij gaan om in de persoon gelegen bezwaren, bijvoorbeeld verslavingsproblematiek. Als iemand zwaar alcoholverslaafd is, ligt het niet echt in de reden om een persoonsgebonden budget te geven. De kans is dan immers erg groot dat hij met dat geld andere dingen gaat doen dan het inkopen van de zorg die hij nodig heeft. Dat kan gebeuren; dat geldt niet voor alle gevallen, maar het kan gebeuren. Het kan ook om doelmatigheidsoverwegingen gaan. Ik heb eerder gesteld dat het in stand houden van het collectief vervoer belangrijk genoeg is om het verstrekken van persoonsgebonden budgetten te weigeren vanwege

overwegende bezwaren. Die overwegende bezwaren moeten niet ver opgerekt worden. Het is per se niet zo dat bijvoorbeeld een inkoopvoordeel dat mogelijkerwijs niet behaald wordt omdat een bepaald percentage mensen kiest voor een pgb, geldt als een overwegend bezwaar.

In aansluiting op het bovenstaande blijft het natuurlijk zo dat jurisprudentie kan blijven ontstaan op basis van individuele uitspraken. Het is daarom van belang dat de basis voor de jurisprudentie in de Kamer wordt gelegd. Ik hoop daarom dat de Kamer het eens is met de bovenstaande interpretaties. In het kader van de modelverordening vroeg mevrouw Nap of in de modelverordening op dezelfde wijze wordt omgegaan met de gebruikelijke zorg als in de AWBZ. De benadering van de modelverordening sluit aan op het gedachtegoed in de AWBZ.

Tot zover mijn reactie in algemene zin op de inbreng van de leden. Straks komen nog een paar specifieke vragen aan de orde.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Volgens mij zei u zojuist dat er ingegrepen wordt als de gemeentelijke verordening in strijd is met de modelverordening. Ik had gevraagd wie dat toetst. Moet dat eerst worden geconstateerd door burgers, waarna een rechter dat kan zeggen? Of gebeurt dat door een andere instantie? Dit zijn immers heel juridische dingen. Ik kan mij daarom voorstellen dat burgers de behoefte hebben om aan de een of andere instantie te vragen of er geen sprake is van strijdigheid.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik denk dat u bedoelt: als verordeningen in flagrante strijd zijn met de wet. Het gaat dus niet om strijdigheid met de modelverordening.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Dank u voor het meedenken.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb u dus goed begrepen. Als een verordening in flagrante strijd is met de wet, zal ik de verordening uiteraard voor schorsing en uiteindelijk voor vernietiging laten voordragen. De modelverordening moet natuurlijk geen aanleiding geven tot misverstanden. Ik heb zojuist uitgelegd hoe ik tegen de verordening en de opdracht van de wet als zodanig aankijk. Omdat ik van de Kamer hoor dat er toch onhelderheden zijn, neem ik daarover contact op met de VNG, zoals u mij hebt gevraagd.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Hanteert u dan een piepsysteem of gaat u zelfstandig op 458 gemeenten af om de verordeningen tegen het licht te houden, bijvoorbeeld op het punt van de pgb's?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb, zoals u zich kunt voorstellen, niet de ambitie om al die verordeningen eerst langs mij te laten gaan, maar de uitspraak hier mag helder zijn en zal ook helder begrepen worden, want er zijn in deze zaal ook oren van de vertegenwoordigers van de gemeenten.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Mijn vraag was waar burgers de modelverordening kunnen laten toetsen als zij het gevoel hebben dat er iets niet klopt. Is daar een instantie voor?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Gemeenten stellen natuurlijk vele verordeningen vast. De WMO kent inmiddels ook cliëntenplatforms. Daar zijn velen bij betrokken. Zij zullen vast een weg vinden, als zij zich verbazen over iets wat in een verordening staat. De VNG zal overigens ook allerlei diensten verlenen aan gemeenten.

Over mantelzorg is veel gesproken. Mensen doen vaak veel meer dan alleen af en toe inspringen en incidenteel hulp verlenen. Een mantelzorger die hulp biedt aan een partner met Alzheimer of aan een gehandicapte volwassen zoon staat dag en nacht klaar. Ik spreek hier dan ook nadrukkelijk mijn waardering uit voor de mantelzorgers. Zij leveren een buitengewoon belangrijke bijdrage, niet alleen aan de zorg voor anderen maar ook aan de samenleving. Het is belangrijk wat mantelzorgers doen en dat moeten wij koesteren. Niet voor niets heb ik in deze wet de steun aan mantelzorgers expliciet geregeld. Laten wij wel zijn, het is voor het eerst dat er wettelijk iets voor deze groep wordt geregeld. Met de WMO krijgen gemeenten de opdracht mantelzorgers te steunen. Zij moeten gesteund worden in het vinden van adequate oplossingen, indien zij tijdelijk hun taken niet kunnen uitvoeren.

De vraag is of er in de toekomst voldoende mantelzorgers zullen zijn. Vaak wordt dan verwezen naar de toenemende arbeidsparticipatie van vrouwen. Recentelijk heeft het SCP dat onderzocht. Ook al neemt de arbeidsparticipatie van vrouwen toe, de mantelzorg neemt niet af. Dat is een extra reden om de steun aan mantelzorgers wettelijk te borgen. Ik benadruk dat mantelzorg geïndiceerde zorg is. Dankzij de inzet van mantelzorgers hoeft er in de praktijk netto minder professionele zorg te worden verleend, minder dan gelet op de indicatiestelling noodzakelijk is. De procedure bij het CIZ heb ik recentelijk zo laten aanpassen dat dit nu op het indicatiebesluit wordt vermeld.

Op het moment dat de mantelzorger aangeeft niet langer de benodigde zorg te kunnen bieden, kan de cliënt zonder meer een beroep doen op professionele ondersteuning gefinancierd uit de AWBZ. De respijtzorg blijft overeind. Volgens de AWBZ kan de verzekerde tijdelijk intramuraal worden opgenomen. Dat geeft respijt aan de mantelzorger, want vaak gaat het om het echt overnemen van zorg. Ook kunnen de door de mantelzorger geleverde AWBZ-functies tijdelijk door professionals worden overgenomen. In de WMO is mantelzorg ook geïndiceerde individuele ondersteuning. Er zijn mantelzorgsteunpunten die wellicht voldoende steun kunnen leveren, maar het is ook mogelijk dat de gemeente tijdelijk hulp biedt, bijvoorbeeld huishoudelijke hulp. Dat valt ook binnen het pakket. De gemeente kan dus een aantal dingen doen om de mantelzorger te helpen.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Het is van groot belang dat de respijtzorg op korte termijn wordt geregeld. Voor een mantelzorger die een baan heeft en die daarnaast de zorg

op zich neemt voor een dierbare die intensieve zorg nodig heeft, kan het van belang zijn dat zij het perspectief heeft dat iemand anders het binnen een week tijdelijk overneemt. Dan kan zij letterlijk weer even ademhalen. Hoe garandeert u dat er geen wachtlijsten of wachttijden ontstaan?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Die zorg moet vaak thuis geleverd worden, maar het is ook mogelijk dat iemand tijdelijk in een intramurale setting wordt opgevangen. Voor deze situaties hebben de instellingen vaak extra plaatsen beschikbaar. Het is belangrijk dat er crisishulp is. Die kan snel geïndiceerd worden en die kan vaak telefonisch geregeld worden. De indicatie bestaat al, dus je hoeft geen indicatieprocedures mee te maken. Het is een kwestie van melden en ervoor zorgen dat iemand hulp krijgt. Het is natuurlijk van belang dat het allemaal soepel verloopt. Wij zien vaak dat de mantelzorger zelf niet de hulpvraag uit, maar de mensen om de mantelzorger heen. Daarom is dat ene loket ook zo van belang. Daar moet de urgentie van dit soort zaken goed worden onderkend.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Ik ben blij met uw antwoorden, maar er blijft een probleem bestaan waar de VNG al een aantal keren op heeft gewezen. Stel dat een mantelzorger ervoor kiest om de persoonlijke verzorging te doen met ondersteuning in de vorm van huishoudelijke zorg. Dat is WMO-zorg. Gemeenten zeggen dat er op dit moment wordt bezuinigd op het AWBZ-gedeelte en zij vinden dat zij daar een vergoeding voor moeten krijgen. Het blijft een twistpunt. Ik denk dat in het overleg met de gemeente duidelijk moet worden hoe dat betaald wordt. Voor de mantelzorger zelf is het prachtig dat het geregeld wordt.

Mevrouw **Nap-Borger** (CDA): Ik denk dat er niet alleen een overleg moet komen met de gemeenten, maar juist ook met de zorgaanbieders. Ik heb gisteren met klem gezegd dat mantelzorgers niet geconfronteerd moeten worden met afstemmings- of financieringsproblemen. Daarom moet het achter het ene loket of thuis aan de keukentafel snel geregeld worden. Bent u het daarmee eens?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat is een sterk punt. De afstemming moet vooral achter dat ene loket plaatsvinden. Daar moet men kijken wat vanuit de AWBZ geboden kan worden en wat de gemeente eventueel nog kan doen. Ik heb het CIZ niet voor niets opgedragen om in dat loket te participeren. Uitrui is alleen mogelijk binnen het verzekerd pakket, dus tussen de dingen die in het pakket zitten. Als iemand voor zowel persoonlijke verzorging als voor iets anders geïndiceerd is, kan de mantelzorger kijken wat hij levert. Als huishoudelijke verzorging niet is geïndiceerd in het AWBZ-pakket, kan het niet ineens verzekerd worden. Dan zal de gemeente moeten kijken wat zij kan leveren. Het moet achter dat ene loket wel geregeld worden.

Soms is uitruil wel mogelijk binnen het verzekerd pakket. Neem de situatie van een mantelzorger die zorgt voor iemand met een zware zorgbehoefte die in principe ook in aanmerking komt voor intramuraal wonen. Dat noemen wij nu verblijven. Ik ga het vanaf volgend jaar

mogelijk maken dat mensen ook met een zware zorgbehoefte thuis kunnen blijven wonen. Daar horen alle welzijnsdiensten nog steeds bij, ook huishoudelijke hulp. Als iemand thuis blijft wonen met de hulp van een mantelzorger, dan is er natuurlijk wel het een en ander mogelijk met dat pakket. Als degene voor wie je zorgt verzekerd is, kun je zelf kijken welke zorg je levert. Er komen dus meer mogelijkheden. Ik ben daar zeer enthousiast over. De afstemming achter dat ene loket moet echter goed plaatsvinden.

De heer **Van den Berg** (SGP): U hebt gezegd dat u dat volgend jaar regelt, maar dan lijkt het mij verstandig om voor de zwaardere zorg, de AWBZ-zorg, in een aantal voorzieningen wat kamers te reserveren. Op die manier is er altijd een oplossing. Anders zijn ze vol en komen er wachtlijsten.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat is een belangrijk punt. Ik heb hier al over gesproken met de aanbieders van zorg. In de meeste tehuizen is hier al een voorziening voor, maar het blijft zeker onderwerp van aandacht.

Terecht merken de leden van deze Kamer op dat deze wet veel draagvlak kent, maar dat het erop aankomt de wet zorgvuldig in te voeren. Zorgvuldigheid is van groot belang. Gemeenten moeten voldoende tijd hebben om tot een zorgvuldige invoering te komen. Ik wil één misverstand uit de wereld hebben. Het is niet waar dat de invoering van de wet nu pas begint. Moties uit de Tweede Kamer veronderstelden dat de wet eerder geïmplementeerd zou worden. Ik heb dan ook alles in het werk gesteld om eerdere data te halen. Samen met de VNG is twee jaar geleden het implementatiebureau Invoering WMO opgericht. Gemeenten zijn dus al twee jaar lang intensief aan de gang met de voorbereiding en de invoering van het beleid. Natuurlijk kunnen gemeenten een aantal definitieve beslissingen pas nemen na aanvaarding van het wetsvoorstel door deze Kamer. Uit de resultaten van de voortgangsmonitor blijkt echter dat driekwart van de gemeenten in februari op schema lag.

Dat laat onverlet dat ik mij de komende tijd zal inspannen voor ondersteuning aan de gemeenten bij de invoering van de wet maatschappelijke ondersteuning. Daarbij gaat het heel concreet om de volgende vier vragen: hoe wordt de overgang van de huishoudelijke verzorging geregeld, is er voldoende tijd voor de gemeenten voor de aanbesteding van de huishoudelijke zorg in relatie tot Europese wet- en regelgeving, hoe kunnen gemeenten worden ondersteund bij de implementatie van de wet en beschikken de gemeenten over voldoende middelen voor een goede uitvoering van de wet?

Mevrouw Dupuis stelde een vraag over de kosten die gemeenten gemaakt hebben in relatie tot de onverhoopte situatie dat het wetsvoorstel niet wordt aanvaard. De gemeenten hebben middelen ontvangen om zich voor te bereiden op de invoering. Als deze Kamer het wetsvoorstel niet aanvaardt, vorder ik die middelen niet terug.

Alle leden hebben vragen gesteld over het overgangsprotocol. Om te voorkomen dat bij de overgang van de huishoudelijke verzorging van de AWBZ naar de WMO burgers tussen wal en schip vallen, moet de

overdracht van de huidige cliënten van het zorgkantoor naar de gemeente zorgvuldig verlopen. Ik ben blij dat samen met de VNG en Zorgverzekeraars Nederland een overgangsprotocol is ontwikkeld. In dit overgangsprotocol staan alle noodzakelijke acties in het kader van de overgang op een rij, inclusief een opsomming van wie, wat, wanneer moet doen. Het gaat daarbij om heel concrete zaken, zoals de inventarisatie en overdracht van de cliëntgegevens, de communicatie met cliënten en de uitvoering van het persoonsgebonden budget. Tevens wordt met het overgangsprotocol geregeld hoe het CIZ moet omgaan met burgers die zich eind 2006 bij het CIZ aanmelden maar waarover het CIZ pas na 1 januari 2007 een advies kan uitbrengen. Ook deze burgers mogen immers niet in de kou komen te staan.

Recentelijk zijn acht informatiebijeenkomsten georganiseerd over het overgangsprotocol, waarbij zorgkantoren en gemeenten, voorzover dat nog niet was gebeurd, bij elkaar zijn gebracht om afspraken te maken over de nadere uitwerking van de actiepunten in het overgangsprotocol. Op basis van signalen uit het veld -- het proces blijft interactief -- wordt het overgangsprotocol zonodig aangepast. Iedereen is daar dus zeer nauw bij betrokken.

Op het punt van de aanbesteding en het overgangsregime is de bepalende factor voor zorgvuldige invoering natuurlijk tijd. Belangrijke vragen in de schriftelijke inbreng en in het debat betreffen de Europese aanbesteding: is die nodig, komen de gemeenten daardoor niet in tijdnood en komt de burger als gevolg daarvan vanaf 1 januari niet in de kou te staan? Na alles wat ik heb geprobeerd te achterhalen, heeft het naar mijn mening geen zin om een discussie te voeren over de voor- en nadelen van Europese aanbesteding. De Europese regelgeving is namelijk volstrekt helder over aanbestedingen in het kader van hulp in de huishouding. Bij een bedrag hoger dan €211.000 is Europese aanbesteding verplicht. Dat geldt overigens niet per se voor welzijnsdiensten. Huishoudelijke verzorging omvat meer dan slechts schoonmaken en daarom valt de sector niet onder de welzijnsdiensten. Ik heb mij verstaan met juristen en mensen uit de Europese Commissie hierover en iedereen is het erover eens dat aanbesteding verplicht is. Aanbesteding is gericht op eerlijke marktwerking. Als een markt ontbreekt, vervallen de aanbestedingsregels en kan de gemeente kiezen voor een subsidierelatie.

Een aantal afgevaardigden, zoals de heer Thissen, de heer Van den Berg en mevrouw Dupuis, hebben gevraagd of er handige omwegen zijn om de aanbestedingsplicht te omzeilen. Laat ik duidelijk zijn: ik heb alle mogelijkheden laten onderzoeken, maar die omwegen zijn er niet. Men mag niet een beetje door rood rijden en de aanbestedingsplicht kan dus ook niet omzeild worden. De regel is heel helder. Op het moment dat huishoudelijke verzorging meer is dan alleen maar schoonmaken, geldt de aanbestedingsplicht.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Het gaat om maatwerk, om zelfredzaamheid en om individuele maatpakketten zodat mensen in de eigen omgeving kunnen participeren aan de samenleving. Ik kan mij dus voorstellen dat niet voor 3000 huishoudens huishoudelijke zorg wordt ingekocht in een

gemeente, maar dat 3000 keer één maatkostuum wordt gemaakt bij een aantal regionale aanbieders van huishoudelijke zorg.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Er zijn allerlei regels waardoor dat niet kan. Ik ga zodadelijk nog in op de voordelen van aanbesteding, want het is niet alleen maar kommer en kwel. Aanbesteding heeft ook goede consequenties. Gemeenten zijn ook niet helemaal onbekend op dit gebied. Als gevolg van de Wet werk en bijstand hebben zij daar al ervaring mee opgedaan.

De heer **Putters** (PvdA): Ik heb gisteren al gezegd dat mijn fractie geen fan is van die aanbestedingsplicht. Als de staatssecretaris echter met zoveel stelligheid betoogt dat die niet te omzeilen is, neem ik dat van haar aan. Voor mijn fractie is het wel van groot belang dat de kwaliteit van de dienstverlening een belangrijke plek krijgt in de wijze waarop gemeenten zorg inkopen. Ik heb zorgen over het tijdstraject, want ondanks alle voorbereidingen gaat dat nu een rol spelen. Mijn eerste vraag is dus hoe de staatssecretaris borgt dat kwaliteit een goede plek krijgt in het proces. Mijn tweede vraag is welke criteria gemeenten mogen hanteren. Dat is mijn fractie nog steeds niet helder en gemeenten moeten op dat punt juist veel duidelijkheid krijgen.

Mevrouw **Nap-Borger** (CDA): Ik kom nog even terug op hetgeen de staatssecretaris heeft gezegd over de welzijnsinstellingen. Zij zei dat die niet per se onder die aanbestedingsplicht vallen. Ik hoor graag of zij daar wel of niet onder vallen. "Niet per se" kan weer vragen oproepen. Verder hebben wij nog gesproken over het Zeeuwse model. Ik verzoek de staatssecretaris om daar nog op in te gaan. Ook heb ik in de schriftelijke bijdrage het punt van de vouchers genoemd. De staatssecretaris heeft aangegeven dat daar mogelijkheden voorstelbaar zijn. Mijn laatste suggestie is om zaken te verschuiven van a- naar b-indicaties.

De heer **Van den Berg** (SGP): In het verlengde daarvan stel ik ook graag nog een vraag over dat minimale aanbod voor een kleiner veld dat aansluit bij wensen van de lokale bevolking, los van het persoonsgebonden budget. Daarover wordt op dit moment gesteggeld. De staatssecretaris heeft in de Tweede Kamer gezegd dat dat in strijd is met de wet. Ik hoop dat zij dat hier wil herhalen want anders gaat een aantal zaken nu al niet meer goed.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Laat ik allereerst zeggen dat het traject omtrent aanbestedingen en de vragen die bij gemeenten daarover leven door de VNG en mijn departement buitengewoon nauwkeurig worden begeleid. Wij houden ook bijeenkomsten waarin de praktijk van het aanbesteden wordt behandeld. Overigens is daarvoor ook een mooie brochure gemaakt. Ik geloof dat de Kamer die heeft gekregen. Daarin staan "do's and don'ts". Wij brengen dat onder de aandacht van gemeenten en daarmee wordt dus tegemoetgekomen aan de suggestie van de heer Putters om de mogelijkheden te laten zien aan gemeenten zodat zij niet het wiel opnieuw hoeven uit te vinden.

Een bepalende factor bij de zorgvuldige invoering is die van de tijd. Hebben gemeente voldoende tijd om op 1 januari 2007 van start te gaan? Wat moet er vóór die datum geregeld zijn? Kent de WMO een overgangsregime zodat burgers niet tussen wal en schip vallen? Ik kan de zorg die daarover in deze Kamer leeft wegnemen. Als gemeenten op 1 januari de hulp bij het huishouden conform het eigen WMO-beleid willen aanbieden, dan moet de aanbesteding zijn afgerond. De gemeentelijke verordeningen moeten daarvoor op 1 oktober 2006 gereed zijn. Tal van gemeenten laten blijken dat dat mogelijk is. Een aantal andere gemeenten heeft om wat voor reden dan ook meer tijd nodig. Daar is door verschillende afgevaardigden op gewezen. De heer Putters wijst erop dat het van belang is dat burgers kunnen meespreken over de conceptverordening. Daarvoor is de vakantieperiode meestal niet ideaal. Meer tijd nemen is zonder meer mogelijk. De overgangsbepalingen voorzien daarin. Alleen is het dan wel belangrijk dat burgers en cliënten er in de tussentijd zeker van kunnen zijn dat zij niet in de kou komen te staan.

Artikel 41, lid 4, regelt dat burgers huishoudelijke verzorging ontvangen, ook als gemeenten niet op 1 oktober aanstaande een verordening hebben vastgesteld. Het genoemde artikel bepaalt immers dat de gemeente tot drie maanden na het vaststellen van de verordening moet handelen alsof nog steeds de AWBZ wet- en regelgeving van toepassing is. Het college van B en W treedt dan in de plaats van het zorgkantoor of de zorgverzekeraar en er gelden dezelfde rechten en plichten als in de AWBZ.

Het ligt dan voor de hand dat de bestaande contracten met de zorgaanbieders gecontinueerd worden. Hierbij noem ik de rol van het zorgkantoor. De gemeente kan tijdens de overgangsperiode hier ook afspraken over maken met het zorgkantoor, bijvoorbeeld in de vorm van mandatering. Deze overgangsbepaling zorgt ervoor dat de burger altijd weet waar hij of zij een beroep op kan doen. Zolang er geen verordening is, gelden de regels van de AWBZ. Zodra de verordening is vastgesteld, geldt na drie maanden het gemeentelijk WMO-beleid.

Ik krijg veel signalen vanuit de gemeenten dat zij het lastig vinden om de inkoop en aanbestedingen rond te krijgen. Er zijn daarom werkbijeenkomsten georganiseerd, waarin praktisch met modelbestekken geoefend werd. Dat heeft ertoe geleid dat veel gemeenten op basis van het aangedragen model het eigen bestek konden opstellen. Ook nu wordt nog ondersteuning verleend vanuit het implementatiebureau.

Het is ook goed om te melden dat een aantal gemeenten al klaar is met het aanbestedingstraject. Voorbeelden zijn Middelburg en andere Zeeuwse gemeenten, Best en een aantal gemeenten in Noord-Holland. De heer Schouw vraagt of de procedure van de Zeeuwse gemeenten onder de aandacht van gemeenten gebracht kan worden. Dat is inmiddels gebeurd via de website "<http://www.invoeringwmo.nl>" en informatiebijeenkomsten.

De heer Putters vroeg met nadruk naar prijs en kwaliteit.

De heer **Putters** (PvdA): Misschien mag ik voor mijn begrip nog een vraag stellen over die termijnen. Tot wanneer hebben de gemeenten nu de tijd om die aanbestedingsprocedures netjes rond te krijgen?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Men moet er in 2007 mee aan de gang zijn.

De heer **Putters** (PvdA): Men heeft dus het hele jaar 2007 de tijd om dat voor elkaar te krijgen en op 1 januari 2008 moet alles rond zijn?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: In principe is dat zo. Wij letten er natuurlijk wel op dat men niet tot het uiterste gaat uitstellen en alsnog in tijdnood komt. Daar hebben wij die monitor ook voor nodig.

De heer **Putters** (PvdA): Dan heb ik nog een andere vraag. U hebt alles onderzocht. De aanbesteding moet, het is niet anders mogelijk. Is het mogelijk om gemeenten gedurende een langere periode, laten wij zeggen twee, drie, vier jaar, te ontheffen van de aanbesteding, waarna deze alsnog in zal gaan?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Nee, dat kan niet.

De heer **Schouw** (D66): Ik heb twee vragen. Mag ik uit uw antwoord opmaken dat u de initiële route legitiem acht? En kan ik artikel 41, lid 4, zo lezen dat de gemeenten die de aanbesteding niet tijdig op orde hebben, bijvoorbeeld omdat de participatie in de zomervakantie valt en zij dat niet willen, de contracten met de bestaande zorgverzekeraars kunnen verlengen tot 1 januari 2008?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat acht ik een lastige vraag. Men zal moeten vaststellen wanneer de aanbestedingsprocedure ingaat. Tot op dat moment kan men de zorg laten leveren als betrof het de AWBZ, maar nogmaals voor een heel jaar contracteren, dat kan niet. Ik zal daar later op terugkomen. Ik vind het een feitelijke vraag die moeilijk te beantwoorden is. Ik weet niet wat in het uiterste geval mogelijk zou zijn, maar het kan niet de bedoeling zijn dat de vaststelling van de verordening zo lang wordt uitgesteld. Die procedure moet men ingaan.

De heer **Schouw** (D66): Het is relevant omdat in de richtlijnen die uw departement samen met de VNG heeft uitgegeven, de participatietrajecten in de zomermaanden juli en augustus lopen. Dat lijkt mij onwenselijk. Als wethouder van Zwijndrecht zeg ik dan: dat wil ik niet; ik ga dat in oktober en november doen. Dan is de logische consequentie dat ik volgens artikel 41, lid 4, de aanbesteding niet op orde heb, dat ik dat dus later ga doen en dat ik het bestaande contract met de zorgverzekeraars kan verlengen. Volgens mij kan het formeel op deze wijze. Dan is er geen vuiltje aan de lucht.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik kom hier in mijn tweede termijn op terug. Er moet een helder verband zijn tussen het aflopen van het contract en datgene wat ik in de aanbestedingsprocedure ga regelen. Dat moet helder zijn. Aangezien de AWBZ verschillende contracteerrondes

kent, zal ik eens kijken wat je dan redelijkerwijs kunt verwachten van gemeenten. Ik kom daar later op terug.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Naast de burgers die niet tussen wal en schip moeten vallen, gaat het hier ook nog om de werkers die op dit moment het huishoudelijke werk doen en waar ook grote zorgen over geuit zijn. Als er meer duidelijkheid zou zijn over een langere overgangsperiode, dan hebben ook de huidige aanbieders die mogelijk straks buiten de boot vallen meer tijd om een net sociaal plan te maken. Dat lijkt mij toch ook erg belangrijk.

De **voorzitter**: Mag ik u allen vragen om het aantal interrupties iets te beperken?

De heer **Putters** (PvdA): Voorzitter. Dit is mijn laatste interruptie. De rest hoort u in mijn tweede termijn. Ik wil het toch nog een keer over de aanbesteding hebben. U merkt al dat mij dat punt een beetje dwarszit. De crux zit hem natuurlijk in onze definitie van het product huishoudelijke verzorging. Europa kijkt naar de manier waarop wij huishoudelijke verzorging definiëren. Daarom moeten wij aanbesteden. Het is een 2A- of een 2B-dienst. Kan de staatssecretaris ingaan op de vraag of het noodzakelijk is om dat product als 2A- of 2B-product te definiëren? Kunnen wij daar niet mee schuiven, zodat wij toch een ruimere interpretatie van de aanbestedingsverplichtingen kunnen hanteren?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Het verschil tussen A en B zit hem er met name in dat je minder procedurele zaken te doen hebt. In A kun je er sneller doorheen.

De heer **Putters** (PvdA): Sorry, voorzitter. Sneller doorheen? Is dat uw bedoeling met die verkorte procedure?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ja. Je hebt een verkorte procedure, waardoor je dus ook sneller je zaken geregeld kunt krijgen, om het populair uit te drukken. Om nog even op het vorige punt terug te komen: de wet biedt redelijke mogelijkheden tot uitstel, maar als je te lang wacht met je aanbestedingstraject, dan kom je in de problemen. Ik zie overigens geen enkele aanwijzing dat dit gaat gebeuren. Met wat wij nu geregeld hebben, is het voor gemeenten heel goed mogelijk om de aanbesteding binnen de gegeven tijd rond te krijgen. Daar gaat het mij om. Ik zou de energie nu niet willen stoppen in nagaan of wij het allemaal nog weer anders zouden kunnen doen. Ik zou gemeenten er nu voor willen winnen om dit traject op een heel goede manier rond te krijgen.

De **voorzitter**: Dit punt komt terug in tweede termijn. Ik word nu wat strenger. Mevrouw Nap had een ander punt?

**

Mevrouw **Nap-Borger** (CDA): Mijn punt heeft alles te maken met de vraag die ik ook gisteravond heb gesteld. De rechter ziet erop toe dat de gemeenten het allemaal conform de regels aanbesteden. Wij zouden het voor de

gemeenten een slechte zaak vinden als zij lopende de hele procedure de dreiging van de rechter als een zwaard van Damocles boven hun hoofd hebben hangen. Zolang de gemeenten bezig zijn met de voorbereiding, zoals dat het hele volgende jaar nog mogelijk zal zijn, speelt de rechter geen rol. Pas als zij echt met de aanbesteding bezig zijn, zou dit eventueel kunnen spelen. Mijn vervolgvraag daarop is of de staatssecretaris ons kan garanderen dat de gemeenten geen risico lopen als zij de aanbestedingsprocedure afhandelen volgens de richtlijnen die de staatssecretaris hier nu aan het toelichten is.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik kan niet garanderen dat men nooit een risico loopt bij de aanbesteding, maar ik kan u wel garanderen dat de periode die daarvoor staat, echt ruim voldoende zal zijn om gemeenten in staat te stellen tot een goede aanbestedingsprocedure te komen. De rechter komt in beeld op het moment dat er aanbieders zijn die de gang van zaken niet correct vonden en die zich daarover beklagen. Het ligt echter niet in de rede om dat nu al te veronderstellen.

Ik denk dat het met de periode die nu gegeven is, echt moet kunnen, temeer daar de WMO geen nieuw onderwerp is en gemeenten allang bezig zijn met voorbereidingen op het implementatietraject. De angst was of wij de aanbestedingen af krijgen voor 1 januari 2007. Gemeenten hebben alleen ook in 2007 nog veel mogelijkheden om met het aanbestedingstraject verder te gaan en om het goed af te sluiten. Dat lijkt mij van belang. Ik zal de vraag van de heer Schouw bestuderen wanneer het uiterlijk afgerond moet zijn.

Een belangrijke kwestie betreft de positie van de aanbieders. Zij moeten tijdig weten of de opdracht al dan niet gegund wordt. Daar vroeg mevrouw Nap net naar. Wij raden de gemeenten aan om in het bestek op te nemen dat er bij gunning van de opdracht pas na een periode van bijvoorbeeld drie maanden hoeft te worden geleverd. In de tussentijd blijft de bestaande zorgaanbieder de hulp in het huishouden leveren. Nogal wat leden, onder wie de heer Putters, koppelen de aanbesteding aan scherp onderhandelen over alleen maar de prijs. Die veronderstelling klopt niet. Ik zie dat gemeenten het belangrijker vinden om hun zaken in 2007 zo praktisch mogelijk te regelen. Daarbij sluiten zij zo veel mogelijk aan bij de huidige situatie. Veel gemeenten sluiten contracten met een looptijd van 1 jaar. In het jaar 2007 zullen gemeenten zich gaan bezinnen over de manier waarop zij in de volgende jaren het best kunnen handelen. Het is dus ook heel logisch dat zij zich eerst afvragen hoe de overheveling zo zorgvuldig mogelijk kan gebeuren. Ik kom geen gemeenten tegen die zich voorbereiden op zaken die in de loop van de tijd wenselijk kunnen zijn -- u had het al over het lijntje met het WWB-traject en de relatie tussen prijs en kwaliteit. In Zeeland ligt dat wat anders. Er zijn in ieder geval nog niet zo heel veel voorbeelden van grote vernieuwing.

In de aangeboden modelbestekken worden alle gunningscriteria uitgebreid toegelicht en wordt erop gewezen dat het steeds gaat om het realiseren van een goede aanbesteding. Ik zeg hier nogmaals met nadruk en ik ben het met iedereen die het geopperd heeft eens dat het niet alleen om de prijs kan gaan. De heer Van den Berg

heeft gevraagd wat er gebeurt als zeer specifieke eisen worden gesteld en bepaalde aanbieders die buiten het bestek houden of er juist in opnemen. Gemeenten mogen natuurlijk voorwaarden stellen. Zij mogen in hun bestek opnemen dat een bepaalde voorziening goed moet samenwerken met alle lokale partijen en die met naam en toenaam noemen. Zo kijken de Zeeuwen ook naar degene die de beste kwaliteit levert. Die komt voor een bepaalde prijs bij hen aan bod. Al die dingen zijn mogelijk. Wij willen dat natuurlijk graag overal zo geïmplementeerd zien. Aan de andere kant lijkt het mij ook wenselijk als er goede prijsafspraken kunnen worden gemaakt, meer dan nu nog het geval is, omdat het mogelijk is om goede kwaliteit voor een zeer scherpe prijs te krijgen. Op een gegeven moment zullen bepaalde mogelijkheden wel worden benut.

Op dit moment wordt bij het overgangstraject en de vormgeving ervan zorgvuldigheid betracht. Natuurlijk blijven wij ook na 2007 gemeenten helpen bij verdere aanbestedingstrajecten.

Voorzitter: Schuyer

De heer **Putters** (PvdA): Voorzitter. Mij lijkt het overgangsjaar inderdaad heel belangrijk om voldoende aandacht aan de kwaliteit te kunnen besteden in het bestek. Ik ben blij dat de staatssecretaris dat hier heeft herhaald. Ik heb alleen ook nog gevraagd naar de lokale identiteit van de zorgverlener. Dit speelt vooral in kleinere gemeenten vaak een grote rol. In hoeverre mag een gemeente in haar bestek opnemen dat de aanbieder daar een loket of steunpunt moet hebben of inzicht in de lokale behoeften?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Als je kwaliteitseisen kunt stellen, kun je ook zaken opnemen die niet verwijzen naar één aanbieder. Je kan het bestek niet zo maken dat er maar een aanbieder in aanmerking komt voor de aanbesteding en geen enkele andere. In de WMO ligt besloten dat een aantal partijen zich verbinden aan bepaalde uitkomsten van het proces. Daarover mag je natuurlijk wel iets opmerken, anders voldoe je waarschijnlijk niet eens aan wat de wet van je vraagt. Je zult daar dus toch iets mee moeten. Wij zullen verder de handreikingen leveren die daarbij kunnen horen.

De heer **Putters** (PvdA): Mag in het bestek ook worden opgenomen dat de aanbieder een loket of steunpunt binnen de gemeentegrens moet hebben?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik zal hiernaar kijken. Mij lijkt het logisch dat er achter dat ene loket een ketenbenadering schuilgaat en dat van de aanbieder wordt verwacht dat hij daarin participeert. Hij moet ook betrokken zijn bij de ene toegang en het indicatieproces. Dat mag je op grond van deze wet volgens mij wel vragen.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Mag je dan in het bestek ook zonder in strijd met de aanbestedingsregels te handelen, opnemen dat je een aanbieder voor de volgende tien jaar wilt inhuren met de speciale opdracht om de

integratie van algemene voorzieningen en benodigdheden te garanderen?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik schrok even van die tien jaar. Ik dacht: dat zou ik nooit doen. Ik zou dan wel wat bedingen opnemen. Ik zal in de tweede termijn terugkomen op wat eigenlijk al dan niet kan. Voor het goed uitvoeren van de wet, dus overeenkomstig de manier die wij nu bespreken om de aanbieder te laten doen wat de gemeente wil, zullen de aanbieders met de regie van de gemeenten samen aan een goede implementatie moeten werken.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Het gaat ook om administratieve lasten. Ik heb liever dat ambtenaren van gemeenten zich professioneel inzetten voor burgers die steun nodig hebben om te kunnen participeren dan voor het om de twee jaar optuigen van een aanbestedingstraject, hetgeen alleen maar administratieve lasten meebrengt. Ik kan mij dus goed voorstellen dat vooral de kleinere gemeenten een aanbieder voor een periode van tien, vijftien jaar willen. Zij zullen die wel ieder jaar scherp houden door er zakelijke contractbesprekingen mee te voeren, maar ik kan mij voorstellen dat zij vooral een ondernemer in de zorg willen hebben die de integratie tussen de algemene voorzieningen, dus tussen voorzorg en zorg, zo goed mogelijk weet te ontwikkelen in samenspraak met hen als opdrachtgever.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Mij lijkt dat je dat niet alleen moet willen, maar dat je ook moet nagaan hoe je dat kunt bewerkstelligen. Dat hoeft geen obstakels voor de aanbestedingsprocedure op te leveren. De wijze waarop je het in je bestek opschrijft, maakt natuurlijk wel uit, maar de aanbesteding als zodanig mag natuurlijk de belangrijkste intrinsieke waarde van de WMO op zichzelf niet belemmeren.

De implementatie van de WMO stopt natuurlijk niet zodra die wordt ingevoerd. Samen met de VNG runnen wij een implementatiebureau, dat al heel veel werk heeft verzet om de gemeenten op de invoering van de WMO voor te bereiden. Die ondersteuning wil ik het komende jaar nog zeker bieden. Dat zei ik al. De belangrijkste vraag bij de invoering van de WMO is steeds wat zij voor de burger betekent. Hoe wordt de WMO vanuit het perspectief van de burger soepel ingevoerd? De burger moet er iets positiefs door ervaren. Voor de invoering ervan moet samen met de VNG, met burgers en cliëntorganisaties, Zorgverzekeraars Nederland en de aanbieders worden gezorgd. Met alle betrokken partijen worden concrete en heldere afspraken gemaakt. Ik noemde het overgangprotocol Huishoudelijke Verzorging al als voorbeeld daarvan. Daarnaast moeten wij heel veel het land ingaan. Ook de periodieke voortgangsmonitor biedt hierover heel veel informatie. U hebt het waarschijnlijk zelf meegemaakt: overal waar je in gemeenten komt, is het onderwerp van gesprek. Dat is goed en moet ook zo blijven.

Ik heb de Tweede Kamer toegezegd om haar na het zomerreces op basis van de periodieke voortgangsmonitor over de voortgang van de implementatie op het lokale niveau te informeren. Het

ondersteuningsprogramma is zo ingericht dat er flexibel op de ondersteuningsbehoefte van gemeenten kan worden ingespeeld, bij voorbeeld door thematische bijeenkomsten en concrete en praktische handreikingen. Het is natuurlijk mogelijk dat sommige gemeenten om wat voor een reden dan ook niet in staat zijn om de voorbereidingen op de WMO tijdig gereed te hebben. Mocht die situatie zich voordoen, dan rukt er wat mij betreft een vliegende brigade uit. Gemeenten zullen dan op maat, dus afhankelijk van het specifieke probleem, worden gesteund.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Komt de staatssecretaris zo nog terug op het principe personeel volgt werk? Ik vind dat zij daar tot nu toe te weinig over heeft gezegd.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: In de Tweede Kamer hebben wij deze kwestie ook aan de orde gehad. Personeel volgt werk is in dezen nodig. Ik constateer dat er in de komende jaren te weinig personeel op de arbeidsmarkt voor de nodige zorg en ondersteuning zal zijn. Ik zal daar geen doekjes om winden. Wanneer de economie iets aantrekt, zullen wij zien dat het lastig wordt om alle ondersteuning en zorgtaken die wij op dit moment overeind houden te kunnen blijven bieden. Al deze mensen zullen dus zonder meer aan het werk blijven. Het verhaal dat zij hun baan zullen verliezen, geloof ik dan ook niet.

Wat het contractbeleid betreft dat gemeenten nu voorstaan: door via aanbesteding aanbieders te zoeken, merk ik in mijn gesprekken met wethouders die zich hiermee bezighouden dat zij zich juist zeer bekommeren om de werknemers. Dat zijn vaak mensen die ook in hun eigen gemeenten en in de regio actief zijn. Dus ook regionaal is men erop uit om deze mensen in het arbeidsproces te houden. Doet men dat niet, dan is men niet goed bezig omdat deze mensen wanneer zij uit het arbeidsproces zouden geraken, terugvallen op andere voorzieningen en in het ergste geval op de bijstand. Daaraan hebben gemeenten helemaal geen behoefte. Ik heb er het volste vertrouwen in dat de mensen die nu werken in deze sector aan het werk zullen blijven en dat zij in hun regio heel hard nodig zijn.

Ik houd hierbij een pleidooi om het lijntje naar de WWB heel snel te leggen, omdat het vanwege de krapte op de arbeidsmarkt echt nodig is om al die mensen die ook maar enigszins in staat zijn om diensten te leveren in de gemeenten mee te nemen, bijvoorbeeld bij aanbestedingsprocedures. Dat kan door te zeggen dat men met een aanbieder in zee gaat, maar alleen als die in het jaar erop bijvoorbeeld tien herintredende vrouwen mee zal nemen in het arbeidsproces. Ik hoop dat dit op gang zal komen. De hier geuite angst deel ik dus niet.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Hoe komt het dan dat de sector daar anders tegenaan kijkt? Daar maakt men zich grote zorgen over de imagoschade. Ik kan mij dat heel goed voorstellen. Het gaat om lager opgeleide vrouwen, die enorm teleurgesteld zijn wanneer zij buiten het arbeidsproces komen te staan. Zij zullen toch ander werk moeten zoeken, dat niet altijd in de zorg zal liggen. Dergelijke gevolgen kunnen optreden. Ik vind het heel belangrijk dat u toch nog eens met de brancheorganisatie

opneemt hoe men hieraan een positieve uitstraling kan geven en dat dit ook een uitdaging is.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Daarover voer ik gesprekken met de brancheorganisaties. Natuurlijk is het van belang dat zij zich positief profileren en met gemeenten bezien wat zij binnen de WMO kunnen betekenen. Het gaat om een goed aanbod, om een goede prijs en om een innovatieve manier van werken. Het probleem dat nu wordt opgeworpen, zie ik echter niet ontstaan.

Wanneer deze wet wordt aanvaard zoals ik hoop, zal er in juli worden gestart met een voorlichtingscampagne voor de burger. Ook omdat deze wet nog niet door uw Kamer is behandeld, kan ik met zo'n campagne nog niet full swing aan de gang. Het gaat erom of het lokale bestuur en aanbieders hier klaar voor zijn. De burger is natuurlijk ongelofelijk belangrijk in dit traject. Tijdige communicatie is daarom van groot belang. Vanaf juli tot oktober zal er natuurlijk een website zijn, net als brochures. Ik zal ook vooral proberen om via de huis-aan-huisbladen de WMO in huis te krijgen bij burgers. Heel veel mensen lezen geen landelijke krant. Wij moeten dus echt nieuwe manieren van communicatie verzinnen. Dat geldt niet alleen voor mijn beleid. Natuurlijk zal ik proberen algemene uitleg te geven. Belangrijker is het echter dat burgers ervaren wat hun gemeente voor hen gaat doen. Daarop zal het informatiebeleid gericht moeten zijn.

Ik voel mij zeer verantwoordelijk voor de juiste financiële randvoorwaarden waaronder gemeenten de WMO kunnen uitvoeren. Zijn de gemeenten in staat om de zaak financieel gezond te houden? Wat gebeurt er als er steeds meer claims van burgers komen? Het financiële risico bij stijging van de zorgvraag ligt niet bij de gemeenten. In totaal is er in die zin geen sprake van een openeinderegeling. Het kabinet heeft met de VNG afspraken gemaakt over het bedrag dat aan het Gemeentefonds moet worden toegevoegd, in dit geval middels een integratie-uitkering, om de huishoudelijke verzorging te kunnen uitvoeren. Daarbij geldt het principe van schoon aan de haak. Dat wil zeggen dat het bedrag dat wordt overgeheveld het bedrag is dat het Rijk anders kwijt zou zijn geweest. Er is dus op geen enkele manier sprake van een bezuiniging of van een efficiencykorting. Vergelijkingen met de WVG, waarbij sprake was van een efficiencykorting en van enorme uitbreidingen van de doelgroep met ouderen, zijn dus niet op hun plaats. De beoogde invoering van de WMO is in overleg met de Tweede Kamer verschoven naar 1 januari 2007. In overleg met de VNG is besloten om het ijkjaar voor de overheveling te handhaven op 2005. Men heeft dat bij mij stevig bepleit.

Een belangrijk voordeel van deze aanpak is dat gemeenten nu al inzicht hebben in de middelen die zij voor huishoudelijke verzorging zullen ontvangen. Die zijn nu al bekend. Het macrobedrag voor huishoudelijke verzorging in natura bedraagt bijna 1 mld. Daarbij komt ongeveer 100 mln. voor de verschillende subsidieregelingen en 120 mln. voor pgb's. De laatste cijfers moeten nog worden geactualiseerd.

De vraag is gesteld hoe het zit met de aanbesteding in het kader van het pgb. De gemeente weet

nu al om welk aantal het dan gaat. Men zal dan dus aanbesteden voor het bedrag minus de pgb's en misschien nog voor een gedeelte extra omdat nog meer mensen een pgb willen. Dat probleem hoeft zich dus niet voor te doen.

Gemeenten kunnen naar huidige inzichten in staat worden gesteld om 180 tot 200 mln. aan eigen bijdrage te innen voor huishoudelijke verzorging. Met enige nadruk merk ik op dat men, sprekend over de financiën van de WMO, wel heel sterk gericht is op het bedrag voor de huishoudelijke verzorging. Om die reden vermeld ik expliciet dat het WMO-budget straks niet 1 mld. zal zijn, maar bijna 40% uitmaakt van het gehele Gemeentefonds. Dat is heel veel. Reken maar dat welzijn alleen al om budgettaire redenen het onderwerp zal zijn van politiek beraad. De wethouder Welzijn wordt nu met heel andere ogen bekeken doordat hij wethouder WMO is geworden. Hij heeft opeens vele vrienden onder collega's, die zaken met hem willen doen. Dat verandert de zaak.

Mevrouw **Nap-Borger** (CDA): Wethouders zijn inderdaad blij met de rol die zij krijgen in de WMO, maar zij hebben in de afgelopen weken toch hun zorgen uitgesproken over de stijgende lasten die hun ook vanuit de AWBZ-kantoren zijn overgebracht. U hebt beloofd dat er voor nu en voor de lange termijn voldoende middelen zijn. Mogen wij dan ook van u verwachten dat u er iets aan zult doen wanneer op basis van reële gegevens mocht blijken dat gemeenten toch meer nodig hebben? Mogen wij verwachten dat u een quick scan zult laten uitvoeren door het Sociaal en Cultureel Planbureau om de cijfers te laten toetsen? Anders worden wij heen en weer geslingerd.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb daarnet aangegeven dat het jaar 2005 het ijkjaar is. Dat komt de beleidsvoorbereiding ten goede doordat men nu al het bedrag kent. In het algemeen verwachten wij een lichte daling van de landelijke uitgaven aan huishoudelijke verzorging in het jaar 2006 ten opzichte van 2005. Zodra de eerste realisatiecijfers over de eerste helft van dit jaar bekend zijn, zal ik die doen toekomen aan het parlement. In totaliteit is dit niet ongunstig voor de gemeenten, afgezien van een enkele regio. Het tekort dat zou ontstaan, is maar tijdelijk, want vanaf 2008 wordt toegewerkt naar een objectief verdeelmodel. De verdeling van middelen over gemeenten sluit beter aan bij de geobjectiveerde zorgbehoefte. Voor het macrobudget geldt daarnaast dat een onafhankelijke derde adviseert over het budget voor huishoudelijke verzorging. Dat kan voor 2009 leiden tot een bijstelling van het macrobudget.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Dat is toch juist de kwestie? Het eerste punt, dat u nog niet hebt gepareerd, is dat het budget over 2005 niet zou kloppen omdat er sprake is van een fors verschil in registratie. Het tweede is dat tot nu toe over 2006 blijkt dat sprake is van een stijging. Het derde is dat, als er wordt gewacht tot 2008 en als het budget pas in 2008 wordt bijgesteld, er een heel groot gat valt. Ik sluit mij aan bij wat mevrouw Nap voorstelde over een quick scan. Dan kan er op korte termijn worden bekeken of een aanpassing nodig is, want het gaat over een significant bedrag.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik ga onmiddellijk naar de registratie kijken. Als er niet goed is geregistreerd, wordt dat rechtgetrokken. De VNG heeft ervoor gepleit 2005 als ijkjaar te nemen, vanwege een aantal redenen. Ik heb nog geen zicht op de huishoudelijke zorgverlening in 2006. Dat zicht komt pas in 2007. Ik kan dan pas zien wat er in 2006 is gerealiseerd. Als daar een onverwachte uitkomst uit komt, volgt daarover bestuurlijk overleg met de VNG. Ik moet het echter vooralsnog doen met de beschikbare realisatiecijfers en met de afspraken die er nu liggen.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Betekent dit dat de staatssecretaris bereid is om al in 2007 tot aanpassingen te komen, dus in het uitgavenjaar 2007, op basis van de realisatiecijfers 2006 die dan bekend zijn?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Mochten dan nieuwe zaken blijken, is het mijn verantwoordelijkheid om voldoende financiële randvoorwaarden te creëren, zodanig dat de WMO goed kan worden uitgevoerd.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Met andere woorden, in het uitgavenjaar is er macro altijd voldoende budget om alle zorgvragers van zorg te voorzien. De vraag is wel of er via het objectieve verdeelmodel bij de gemeenten vervolgens ook sprake is van plussen of minnen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb gezegd wat ik heb gezegd. Het is belangrijk dat de WMO financieel adequaat kan worden uitgevoerd. Wij hebben daar afspraken over gemaakt. Wat mij betreft staan die als een huis. De VNG is overigens niet de meest gemakkelijke onderhandelingspartner. Als zich dan heel bijzondere dingen voordoen, of als de onafhankelijke derde tot het oordeel komt dat er wat anders moet gebeuren, dan treden wij daarover in overleg. Dat is mijn verantwoordelijkheid.

De heer **Thissen** (GroenLinks): De staatssecretaris is helder, maar ik probeer haar te verleiden tot nog meer helderheid.

In 2007 heeft de staatssecretaris kennis van de realisatiecijfers 2006, zeg in mei.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ongeveer juni, juli.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Op basis van die cijfers wordt het budget 2007 naar boven of naar beneden vastgesteld. Het laatste is niet de verwachting.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat is niet afgesproken.

De heer **Thissen** (GroenLinks): In het uitgavenjaar is er altijd voldoende geld. Of wordt pas in het jaar T plus 1 gecompenseerd wat in het jaar daarvoor aan meerkosten door gemeenten is betaald? Welke afspraken zijn daarover gemaakt? Welke garanties hebben de gemeenten wat dat betreft? Of is sprake van een gat van twee jaar tussen de realisatiecijfers en de uitgaven aan het eind van het jaar? In het laatste geval moet de gemeente nogal wat voorfinancieren, terwijl toch al sprake is van een

toenemende druk op de gemeentebegroting. Daarnaast neemt de mogelijkheid af tot het genereren van eigen inkomsten.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Wij hebben afgesproken dat de gemeenten de eerste jaren mogen uitgaan van een bepaalde zekerheid. Wij hanteren daarom een historisch budget. Dat is ook belangrijk, want de implementatie moet een kans krijgen. In het eerste jaar geven de gemeenten wellicht minder uit dan de jaren daarna. Het kabinet heeft die ruimte geboden. Wij gaan echter niet bevoorschotten op basis van zaken die nog niet zijn gerealiseerd. Als zich een knelpunt voordoen, gaan wij bekijken, ook via de onafhankelijke monitor, hoe wij zullen compenseren voor eventuele meeruitgaven.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Het gaat mij niet om bevoorschotten. Volgend jaar juli heeft de staatssecretaris de realisatiecijfers van 2006, zeg 1,3 mld. Op basis van de prognoses 2005 is voor 2007 een budget van 1,2 mld. gegarandeerd. Stort de staatssecretaris in 2007 die 200 mln. extra via het verdeelmodel naar de gemeenten, of doet zij dat pas een jaar later? Dat is de concrete vraag.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: De afspraak daarover staat wat mij betreft, namelijk dat dit bedrag een jaar later wordt gestort en niet in het realisatiejaar zelf. Het wordt dus een jaar later geaccommodeerd.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Het lijkt mij dat de staatssecretaris daar in tweede termijn nog even goed naar moet kijken. Volgens mij komt de onafhankelijke derde pas in 2008 met een bericht over eventuele aanpassingen in 2009. Het is verder niet met terugwerkende kracht. Dat maakt nogal wat uit. Ik hoor dus graag of het mogelijk is een quick scan uit te voeren.

De staatssecretaris sprak over Pekela, de voor- en nadeelgemeenten en de kwestie dat, als een kleine gemeente een nadeelgemeente is, een en ander veel harder aankomt dan wanneer het een grote gemeente is. Ik vraag mij af of er via het verdeelmodel extra oog is voor kleine gemeenten. Dat heeft ook met de opdracht van de onafhankelijke derde te maken. Er is steeds gezegd dat deze alleen macrobudgettair en niet op maat kijkt. Ik pleit daar toch voor.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik kom er in tweede termijn op terug, als ik dan nieuwe zaken te melden heb.

Dan nog iets over het verdeelmodel. Het is niet zo dat je van het ene op het andere jaar plotseling minder geld krijgt. Er vindt altijd een heel zorgvuldige opbouw of afbouw plaats. Het is wel van belang ook te kijken naar gemeenten die voordeel gaan genieten, in die zin dat zij niet lang hoeven te wachten op die extra middelen, omdat zij daar objectief recht op hebben. Als wij rekening houden met bepaalde gemeenten, op basis van specifieke knelpunten, zal dit niet alleen betrekking hebben op grote gemeenten.

De reële indexering op macroniveau wordt, met het oog op de steeds ouder wordende populatie, ook gekoppeld aan het aantal extramurale, dus thuiswonende 75-plussers. Dat is een heel handzame maatstaf die de

kostenontwikkeling goed volgt. De maatstaf impliceert niet dat gemeenten de middelen voor de WMO alleen maar aan extramurale 75-plussers moeten uitgeven. Er moet wel goed rekening mee worden gehouden, zodat die kosten niet drukken op andere groepen.

Het kabinet heeft er geen enkel belang bij gemeenten een te krap budget voor de WMO mee te geven. Dat geldt zowel voor het aanvangsbudget als voor het langetermijnbudget. Daarom is naast de afgesproken indexeringsystematiek besloten tot het instellen van een onafhankelijke derde. Dat wordt het SCP, met ondersteuning van het CPB. De onafhankelijke derde beziet in hoeverre de ontwikkeling van de uitgaven voor huishoudelijke verzorging sporen met de daarvoor geraamde uitgaven. De onafhankelijke derde adviseert of het aldus berekende budget ook passend is. Zo nodig wordt het budget op basis van de rapportage van deze onafhankelijke derde bijgesteld. De onafhankelijke derde monitort ook of er voor de gemeente meerkosten optreden ten gevolge van de pgb-verplichting of de compensatieplicht. Hiermee is de vraag van de heer Thissen en mevrouw Nap over de effecten van nieuwe zorgvragers beantwoord.

De heer Van den Berg vraagt of de regering bij toename van de zorgvraag zorgdraagt voor een evenredige toename van het budget. Het antwoord daarop is "ja". Mevrouw Nap vraagt of de budgetten met terugwerkende kracht worden aangepast. Dat is niet het geval. Als je met terugwerkende kracht aanpast, zou de prikkel ontberen tot een doelmatige uitvoering door de gemeenten. Mevrouw Slagter vraagt of het bedrag voor de uitvoeringskosten voldoende is. Ook de uitvoeringskosten zijn onderdeel van een onafhankelijk onderzoek.

Het macrobedrag wordt over de gemeenten verdeeld volgens een verdeelsleutel, gebaseerd op objectieve factoren. Een verdeelmodel, ook dit model, wordt over het algemeen zeer kritisch bekeken. Dat is begrijpelijk vanuit de positie van gemeenten. Zij vrezen natuurlijk dat zij er bekaaid afkomen.

Ik ga nu kort in op de belangrijkste opmerkingen en kritiekpunten van het veld op het verdeelmodel voor de nieuwe WMO-gelden. Ik begin met de observatie dat de verschuiving van budgetten regionaal gekleurd is. Het zijn aangrenzende gemeenten die allemaal een hoger of lager bedrag gaan ontvangen dan thans wordt besteed. Hiervoor is een goede verklaring, want deze regionale effecten blijken samen te hangen met de huidige regionale organisatie van de uitvoering. Denk aan de voormalige RIO's, de zorgkantoren en de zorgaanbieders. Door deze regionale organisatie zijn regionale verschillen in voorzieningenniveau ontstaan. Doordat de verdeelformule daar geen rekening mee houdt, kunnen regionale herverdeeleffecten ontstaan. Ik zie dat ook als een beoogd en gewenst effect. Middelen moeten op basis van objectieve factoren worden verdeeld. De enige legitieme reden om gemeenten in regio A een ruimer budget te geven dan gemeenten in regio B is bijvoorbeeld dat in gemeente A meer ouderen of chronisch zieken met een smalle beurs wonen. Het kabinet heeft er echter oog voor dat gemeenten niet van de ene op de andere dag een bepaalde uitvoeringspraktijk kunnen bijstellen. Daarom is besloten tot een overgangstraject van meerdere jaren, zoals

ik zojuist heb gezegd. Gemeenten starten hierin met een historisch budget, dat wil zeggen met het bedrag dat nu in die gemeenten aan zorg wordt geconsumeerd. Pas daarna wordt stapsgewijs toegegroeid naar de objectieve verdeling. Dit geeft de gemeenten de tijd om met de nieuwe situatie rekening te gaan houden.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Volgens mij is er een vraagteken geplaatst bij de extramuralisering en de kosten die dat eventueel met zich meebrengt bij het objectieve verdeelmodel. Is dat probleem al opgelost?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: De kosten van de extramuralisering die door gemeenten worden berekend zijn niet één op één toe te rekenen aan het rijksoverheidsbeleid. Het is namelijk de wens van mensen om thuis te blijven wonen. Dat proberen wij te accommoderen. Als daarmee kosten zijn gemoeid, is het niet zozeer dat ik vanuit een ideologisch perspectief tegen iedereen zeg dat men thuis moet blijven wonen, maar ik maak het mogelijk. Ik heb een aantal maatregelen binnen de AWBZ en binnen het nieuwe financieringssysteem genomen, om tegemoet te komen aan de problematiek die gemeenten kunnen ervaren als mensen thuis willen blijven wonen en het lastig is om hen daarbij zorg te bieden. Hierdoor kunnen mensen wel hun zorg thuis ontvangen en thuis blijven wonen. Ook kan daarmee scheiden van wonen en zorg mogelijk worden gemaakt.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Wordt dit door de AWBZ gefinancierd?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Wel als het gaat om zaken die met de AWBZ zijn verzekerd. Het voert wat ver -- dit is een namelijk een technisch debat -- maar tot op heden is het zo dat men of een indicatie krijgt voor verblijf binnen de muren van een instelling, of men krijgt een indicatie voor extramurale zorg, of men krijgt zorg zolang men nog thuis woont. Ik maak het in de nieuwe financieringssystematiek mogelijk dat er een budget wordt gekoppeld aan de zorgbehoefte. Waar men de zorg geleverd krijgt als men een indicatie heeft, maakt mij niet zoveel uit tot een zeker omslagpunt in de kosten wordt bereikt. Niet ieder huis kan namelijk worden ingericht als een verpleeghuis. Het is dus wel mogelijk om thuis de AWBZ-zorgbehoefte te genieten, ook als deze breder is dan wij nu alleen in de extramurale functies kennen.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Dat is die full package en dat wordt AWBZ-gefinancierd.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ja, en daarin zitten ook de welzijnsdiensten.

In artikel 4 wordt aangegeven voor welke doelgroepen en op welke levensterreinen de compensatieplicht van toepassing is. Deze plicht houdt kort gezegd in, dat gemeenten beperkingen die mensen ondervinden, moeten compenseren. Door het compenseren van een beperking, bijvoorbeeld door het aanbieden van een rolstoel ter compensatie dat iemand niet of moeilijk loopt, kan een burger weer in staat worden gesteld om mee te doen in de samenleving. De compensatieplicht geldt

voor mantelzorgers en vrijwilligers, mensen met lichamelijke of verstandelijke beperkingen, mensen met een chronisch psychisch probleem en mensen met een psychosociaal probleem. Deze mensen kunnen daar waar zij beperkingen ondervinden, een beroep doen op hun gemeente. Artikel 4 definieert een aantal levensterreinen waarop de compensatieplicht van toepassing is. Het gaat om het voeren van een huishouden, het verplaatsen in en om de woning, het lokaal verplaatsen per vervoermiddel en ook om het ontmoeten van medemensen om op basis daarvan sociale verbanden aan te gaan. De compensatieplicht biedt burgers de zekerheid dat gemeenten maatregelen of voorzieningen treffen die ervoor zorgen dat zij kunnen participeren in de samenleving en zelfredzaam kunnen zijn. Die zekerheid is van groot belang. Dit heeft de Kamer ook uit de reacties van de manifestpartijen kunnen vernemen.

De compensatieplicht geeft de gemeenten de mogelijkheid om zelf in samenspraak met burgers in te vullen op welke manier de beperkingen het beste kunnen worden gecompenseerd, zoals wij zojuist hebben besproken. Gemeenten kunnen de compensatieplicht invullen door hetzij algemene voorzieningen dan wel individuele voorzieningen aan te bieden. Dat moet in ieder geval passend zijn. Artikel 6 wordt bij een individuele voorziening van kracht. Wij hebben reeds gesproken over het persoonsgebonden budget.

Onder zelfredzaamheid versta ik het lichamelijke, verstandelijke, geestelijke en financiële vermogen om zelf voorzieningen te treffen die deelname aan het normale maatschappelijk verkeer mogelijk maken. Ik sluit mij dus aan bij de algemeen gehanteerde definitie. Deelname aan het normale maatschappelijke verkeer betekent dan gewoon het kunnen voeren van een huishouden, het normale gebruik van een woning, het zich in en om de woning kunnen verplaatsen en het zich zodanig kunnen verplaatsen dat aangesloten kan worden bij regionale, bovenregionale en landelijke vervoerssystemen. Bij het kunnen voeren van een huishouden hebben wij gesproken over het aanrecht. Men kan zich ook voorstellen dat als het gaat om een beperking, deze algemene bepaling van nut kan zijn bij het bezien waar het nu eigenlijk over gaat, over eten of over het voeren van een huishouden.

Het lokale loket is voor de burger het gezicht van de WMO. Daar moet men naar binnen kunnen komen voor informatie, advies en cliëntondersteuning. Dit is een prestatieveld. Ongeveer de helft van de gemeenten heeft al een lokaal loket. Dit lijkt op het loket dat ik voor ogen heb. Met mijn collega's van Binnenlandse Zaken en ook anderen bekijk ik de ontwikkeling van het lokale loket. Ik doe met name veel zaken met Binnenlandse Zaken.

Voor burgers moet het niet uitmaken voor welke vorm van ondersteuning of zorg men naar het loket komt. Dit loket moet hen verder helpen. Wij moeten af van het sturen van het kastje naar de muur. De grootste ergernis van zeer veel mensen is dat zij hun verhaal tien keer moeten vertellen. Dit moet gewoon niet hoeven.

Nog niet overal is er een breed loket met een frontoffice en een backoffice, die men daarin zou mogen verwachten. De nieuwe loketten zullen zich in Nederland met de komst van de WMO snel ontwikkelen van een beperkt informatieloket, naar een uitgebreide loket waar

zaken meteen kunnen worden afgehandeld. De wet zegt ook met zoveel woorden dat het loket zo moet zijn. Dit is wel een groeiproces. Veel gemeenten zullen samenwerken of aansluiten bij bestaande initiatieven van bijvoorbeeld GGD of welzijnsinstellingen. Wij hebben een zeer uitgebreide handleiding gemaakt over hoe die lokale loketten er uitzien.

Ik heb met interesse Zorg om vernieuwing gelezen. Daarin zit een groeimodel in de fasering. Ik begrijp heel goed dat het voor een aantal gemeenten echt niet mogelijk is om op 1 januari 2007 in een keer te laten zien dat er een volledig andere praktijk plaatsvindt. Daar zal men naartoe moeten groeien, maar daarop moet wel beleid worden gemaakt.

Mevrouw Nap heeft gevraagd of het mogelijk is om één instantie aan te wijzen voor de afhandeling van pgb-aanvragen op basis van de AWBZ en op basis van de WMO. Het gaat erom de verantwoordelijkheden voor de AWBZ en de WMO in principe scherp te onderscheiden. Tegelijkertijd moet er in het loket een zeer goede afstemming zijn tussen de WMO en de AWBZ. Daarmee is niet gezegd dat er één instantie komt die verantwoordelijk is voor beide pgb's, maar de burger dient er geen last van te hebben dat de rekening in verschillende vakjes moet vallen. Ik heb gezien dat het in de praktijk heel goed mogelijk is om dat te regelen. Wij verspreiden goede voorbeelden als deze nodig zijn; het kan.

Een belangrijk onderwerp voor de burger is de goede afstemming tussen de WMO en de AWBZ binnen het loket. In veel gevallen zullen mensen die een beroep doen op voorzieningen uit de WMO ook gebruik maken, of als zij ouder zijn in de toekomst gebruik gaan maken, van voorzieningen uit de AWBZ, zoals wij nu weten. Het is van groot belang dat de toegang tot de WMO-voorzieningen in nauwe samenhang met de toegang tot de AWBZ worden georganiseerd, en omgekeerd. Het amendement van de heer Mosterd uit de Tweede Kamer regelt dit ook expliciet. In de handreiking Toegang WMO en samenhang AWBZ geef ik aan hoe deze samenhang kan worden vormgegeven. Die handleiding levert kant en klare modellen die door de gemeenten nader kunnen worden ingevuld met hun eigen couleur local. Het uitgangspunt daarbij is dat de cliënt bij elk loket aan het juiste adres is, of dit nu het CIZ of de gemeente is. De gemeente moet hiervoor afspraken met het CIZ maken. Zo kan het zijn dat een cliënt met AWBZ-zorg zich bij het CIZ meldt met een vraag waarin ook een WMO-component zit, iets wat niet in het verzekerde pakket zit. Het afhandelen van de indicatiestelling van de AWBZ is en blijft een verantwoordelijkheid van het CIZ, de poortwachter tot de verzekering met een goede claimbeoordeling. De WMO-component behoort tot de verantwoordelijkheid van de gemeente. Maar het CIZ kan wel een signaal doorgeven dat er iemand is die AWBZ-zorg heeft, doch in een sociaal isolement dreigt te komen omdat hij eigenlijk verder niemand meer ontmoet. Dat is dus iemand met allerlei vraagstukken die wij binnen de zorg niet kunnen oplossen. Dit doorgeven van het signaal zal in de praktijk achter het loket moeten plaatsvinden. Andersom kan het zo zijn dat het om een WMO-zaak gaat, en de gemeente ziet dat er meer aan de hand is dan zij kan bieden en aan het CIZ doorgeeft dat er ook vanuit de AWBZ-kant moet worden

gekeken. Dit moet wel zwaluwstaarten. Dus een cliënt kan zich melden met de ene of de andere hulpvraag, maar dat wil niet zeggen dat daarachter niet nog een andere hulpvraag moet worden beantwoord.

Omdat de afhandeling van het AWBZ-deel een wettelijke verantwoordelijkheid is van het CIZ, moet de gemeente afspraken met het CIZ maken over welke taken door de gemeente kunnen en mogen worden uitgevoerd. Een aantal leden kent waarschijnlijk de standaard indicatieprotocollen van het lokale loket. Zaken die een gemeente eventueel voor het CIZ kan doen, kan zij afspreken met het CIZ. Ook als gemeenten hun indicatiestelling niet onderbrengen bij het CIZ, zal de gemeente afspraken maken met het CIZ over de afstemming en dient het CIZ hieraan medewerking te verlenen.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Faciliteert het CIZ de WMO-indicatie? Anders gezegd: moet er een vergoeding van diensten over en weer plaatsvinden? Of is het logisch dat het CIZ daar plaatsneemt zonder dat er gelduitwisseling plaatsvindt?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: De gemeente kan afspreken met het CIZ dat het taken voor de gemeente uitvoert. Dat staat dan los van het feit dat er ook AWBZ-taken door het CIZ worden uitgevoerd. Het CIZ kan bijvoorbeeld indicatiestellingen voor gemeenten doen, maar dat zijn wel expliciet de taken van de WMO. Dus het CIZ biedt dat wel aan. Er gaat geen extra geld over en weer tussen het CIZ en de gemeenten vanuit de AWBZ richting WMO of andersom.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Betaalt de gemeente ervoor als het CIZ indicaties doet in het kader van de WMO?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Jazeker!

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): En als het CIZ ter plekke daar in de backoffice zit, huurt het dan een kantoor?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Nee hoor. Het hoeft niet zo ingewikkeld te zijn. Als het CIZ daar al aanwezig is, maakt men een afspraak over het tarief voor de indicatiestelling. De gemeente kan ook voor heel andere zaken kiezen, maar zij kan het CIZ vragen dit te doen. Het is mogelijk, maar het is niet verplicht.

De **voorzitter**: Mag ik de staatssecretaris vragen hoeveel tijd zij nog denkt nodig te hebben?

**

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik zal proberen snel te spreken, maar...

De **voorzitter**: Wij zijn inmiddels drie kwartier over tijd, dus ik moet daar enige aandacht voor vragen.

**

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik begrijp het, ik zal mij haasten.

Om te voorkomen dat aan burgers meerdere keren hetzelfde wordt gevraagd, maken gemeente en het CIZ afspraken over het inzage krijgen in elkaars cliëntgebonden gegevens. Hiervoor moet bij de intake al toestemming worden gevraagd van de cliënt om eventuele problemen met de privacyregels te voorkomen. Wij willen geen nodeloze bureaucratie optuigen en niet het verhaal drie keer vertellen.

Het gebruik van de ICF is diverse malen aan de orde geweest. Het is een internationale classificatie voor het beschrijven van het functioneren van mensen, inclusief de factoren die daarop van invloed zijn. Het CIZ maakt gebruik van de ICF. Voor een goede afstemming tussen AWBZ en WMO is het van belang dat de beperkingen van het individu in beide domeinen op gelijke wijze beschreven en gedefinieerd worden. Het gebruik van een gemeenschappelijke taal, de ICF, kan aan deze afstemming bijdragen. Vandaar dat in de modelverordening van de VNG het gebruik van de ICF is opgenomen.

De cliëntenparticipatie is een belangrijk onderdeel voor het welslagen van de WMO. De WMO hecht immers groot belang aan de inbreng van en controle door cliënten en burgers bij het opstellen en uitvoeren van beleid. Zij moeten erbij betrokken worden volgens de wet. Voor veel groepen mensen heeft het gemeentebestuur op het terrein van de WMO een grote impact. Voor deze mensen is het daarom van belang dat zij hun stem kunnen laten horen op lokaal niveau. Niet in elke gemeente zijn ouderen, mensen met een beperking, of mensen met een ggz-problematiek zodanig georganiseerd dat zij kunnen meepraten in die gemeente. Er zijn in Nederland witte vlekken op dat gebied, vooral bij ggz-cliënten. Zij hebben vaak moeite om aansluiting te vinden bij andere belangengroepen en daarom heb ik besloten om tot en met 2008 2,5 mln. te besteden aan het oplossen van tekortkomingen bij de ggz-participatie. Daarnaast heb ik 2,5 mln. beschikbaar gesteld voor algemene cliëntenparticipatie. Ik heb LORAP en het Landelijk Platform GGZ gevraagd daarvoor plannen te ontwikkelen en daarbij speciaal aandacht te schenken aan heel kleine groepen, bijvoorbeeld doofblinden, en aan moeilijk bereikbare groepen zoals mensen in een maatschappelijke opvang en daklozen. Mijn bijzondere aandacht gaat uit naar laaggeletterden, mensen die moeilijk kennis kunnen nemen van informatie. Ik wil nagaan of wij hen via de gereedschapskist van gemeenten handreikingen kunnen doen.

De heer Van den Berg heeft gevraagd naar mijn contacten met de Nederlandse Patiënten Vereniging. Ik herhaal mijn toezegging aan de Tweede Kamer dat ik serieus in overleg zal treden met deze vereniging.

Recent is het conceptbesluit waarin de eigenbijdrageregeling wordt geregeld, besproken in de Tweede Kamer. In de kern biedt de eigenbijdrageregeling ruimte bij het toepassen van dit beleidsinstrument. Tegelijkertijd wordt de burger beschermd tegen een te hoge eigen bijdrage door het stellen van een maximumgrens. Ten slotte wordt in het conceptbesluit de uitvoerder van de regeling bepaald. In de voorliggende regeling wordt zodanig aangesloten bij de huidige regelingen voor de AWBZ en de WVG dat deze leidt tot

een evenwichtige spreiding van lasten en stapeling van lasten -- cumulatie wordt voorkomen. Bij een evenwichtige spreiding van lasten doel ik met name op het verzachten van de enigszins onevenredig hoge lasten voor meerpersoonshuishoudens. Primair is gekozen voor de systematiek van de eigenbijdrageregeling van de AWBZ. Daarbij heb ik gekozen voor een maximumbedrag aan eigen bijdrage, die voor alle burgers met een inkomen tot een grens van 120% van het relevante sociaal minimum neerkomt op maximaal 2,1% van het inkomen. Daarboven is sprake van een inkomensafhankelijke toeslag met een bijdrage van ten hoogste 15% van het meerdere inkomen boven deze grens van 120% van het relevante sociaal minimum.

Als inkomen voor de eigen bijdrage geldt het gebruikelijke belastbare verzamelinkomen. Er geldt geen vermogenstoets. Wel behoren eventuele inkomsten uit vermogen in box III tot het belastbare verzamelinkomen. Binnen deze maximering bestaan er voor de gemeente drie keuzemogelijkheden: een lagere eigen bijdrage voor de minima, een ander startpunt voor de inkomensafhankelijke toeslag en een lager percentage voor de inkomensafhankelijke toeslag. Met deze opzet wordt weliswaar een beperking aangebracht in de keuzevrijheid van de gemeente, maar wordt aan burgers die een beroep moeten doen op de WMO en/of AWBZ bescherming en duidelijkheid geboden. De keuzevrijheid van de gemeente binnen deze regeling zal naar mijn mening nog voldoende zijn. Gemeenten houden in het kader van het compensatiebeginsel rekening met iemands financiële draagkracht. Wanneer op deze grond een voorziening wordt geweigerd, is het redelijk dat in het vervolg bij het opleggen van een eigen bijdrage daarmee rekening wordt gehouden. Deze situatie is vergelijkbaar met het verstrekken met een gedeeltelijke financiële tegemoetkoming. Voorkomen moet worden dat cliënten onbedoeld tweemaal worden aangeslagen.

Wanneer een voorziening algemeen gebruikelijk is, komt zij voor rekening van de cliënt. Bij een aangepaste auto draagt de cliënt de kosten voor de auto. De aanpassing valt onder de WMO -- dat kennen wij al uit de huidige praktijk. Voor de kosten van de aanpassing is het vervolgens mogelijk een eigen bijdrage te vragen. Die eigen bijdrage moet vanzelfsprekend voldoen aan de eigenbijdrageregeling.

Uit het bovenstaande blijkt dat gemeenten weliswaar enige beleidsvrijheid hebben om met de eigenbijdrageregeling om te gaan, maar die beleidsvrijheid leidt er niet toe dat gemeenten inkomenspolitiek kunnen voeren. Dat zeg ik met nadruk in de richting van mevrouw Dupuis.

In de WMO is bij de vormgeving van de eigenbijdrageregeling gekozen voor een systeem dat zo min mogelijk rompslomp met zich meebrengt, want dat moeten wij voorkomen. Daartoe is in de wet geregeld dat voor de vaststelling en inning van de eigen bijdrage wordt uitgegaan van één orgaan dat deze activiteiten zal uitvoeren. Dat is het CAK. Deze organisatie is al enige jaren aangewezen voor de uitvoering van de eigen bijdrage van de AWBZ. De keuze is gebaseerd op de samenhang in de opzet van de eigenbijdrageregelingen en de anticumulatieregeling voor de WMO en de AWBZ, die één

centrale en eenduidige uitvoering mogelijk maakt. Het CAK kan op betrekkelijk eenvoudige wijze de eigen bijdrage voor zowel de AWBZ als de WMO gelijktijdig vaststellen, vervolgens innen en daarbij de anticumulatie toepassen.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Ik dank de staatssecretaris voor deze overigens al wel bekende toelichting.

Vorige week, of de week daarvoor, zijn er in de Tweede Kamer zorgen geuit over de capaciteit en de mogelijkheden die het CAK heeft, gezien de ervaringen in het verleden. Kan de staatssecretaris toezeggen dat zij erop zal toezien dat het CAK zijn taken goed doet, dan wel analyseert waarom dat niet gebeurt?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Er zijn bijzondere redenen voor aan te geven waarom het in het verleden minder goed liep.

Ik zie hier zeer nauwlettend op toe. Als ik hier aangeef dat het voor burgers geen extra administratieve belasting betekent, en dat men één factuur zal ontvangen ongeacht of men van de WMO en/of van de AWBZ gebruikmaakt, zal dat ook gebeuren. Ik zal hier bovenop zitten.

Voor de betrokken burgers hoeven de persoonlijke gegevens en de inkomensgegevens bij een beroep op de WMO en de AWBZ maar eenmaal door één organisatie bij de gemeente, de Belastingdienst en/of zorgaanbieders verzameld te worden. Ook dit is goed. Voor de gemeente biedt de keuze voor één organisatie het voordeel dat de administratieve kant voor haar geregeld is en dat de bepalingen inzake anticumulatie en de preferentie voor de WMO worden toegepast, zodat zij ervan verzekerd is dat haar inkomsten uit de eigen bijdrage op haar rekening wordt gestort. Het CAK werkt momenteel naast de bestaande eigenbijdrageregeling voor de AWBZ in overleg met de VNG een analoge regeling voor de WMO uit. Volgens de opzet van de WMO-regeling is het voor de gemeente mogelijk, het CAK op te dragen om deze regeling uit te voeren op basis van de keuzes van de gemeente. De gemeentelijke verordening is dus wel degelijk van invloed.

De inwerkingtreding van de WMO wordt voorbereid met onder andere de proeftuinen, de pilots. Het doel hiervan is dat gemeenten nu al ervaring opdoen met de verantwoordelijkheden in de WMO, opdat andere gemeenten na de inwerkingtreding van de wet gebruik kunnen maken van deze ervaringen bij het maken van het eerste vierjarige beleidsplan voor de WMO in 2007. Er zijn op dit moment 26 gemeenten en samenwerkingsverbanden aan het experimenteren met de wijze waarop de prestatievelden straks in de praktijk kunnen worden gebracht. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan thema's zoals regionale samenwerking van gemeenten, de regierol, versterking van de civil society en de samenhang van WMO en WWB. De pilots zijn regionaal gespreid over Nederland en er doen zowel grotere als kleinere gemeenten aan mee, naast samenwerkingsverbanden van gemeenten. De meeste gemeenten zijn sinds eind verleden jaar bezig met deze projecten. Ze zullen eind 2007 afgerond worden en de

deelnemers moeten drie keer per jaar verslag doen van hun activiteiten, waarbij in het bijzonder gelet wordt op de leereffecten voor andere gemeenten. Inmiddels is er een tweetal voortgangsrapportages met ervaringen die door andere gemeenten gebruikt kunnen worden. Daarnaast komen deze gemeenten periodiek bijeen om samen thema's te bespreken en er zal aan het eind van het jaar opnieuw een landelijke bijeenkomst worden georganiseerd waar alle gemeenten kennis kunnen nemen van de ervaringen van de pilotgemeenten. Er is ook een drietal bijeenkomsten geweest met vertegenwoordigers van cliënten en burgers die betrokken zijn bij de pilotgemeenten.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het maken van een samenhangend en effectief preventief jeugdbeleid. De verdeling van verantwoordelijkheden tussen Rijk, provincie en gemeente is helder vastgelegd. De gemeentelijke verantwoordelijkheid is in de WMO verankerd in prestatieveld 2. En de regering stimuleert en ondersteunt de gemeenten op verschillende manieren om een samenhangend lokaal jeugdbeleid te bevorderen. De ondersteuning door de VNG van de vijf gemeentelijke functies die in de WMO zijn vastgelegd, bestaat uit de activiteiten in het kader van Operatie Jong, de impulsen voor opvoeden en gezinsondersteuning, de verwijzindex voor risicjongeren en de Jong-overeenkomsten met een aantal gemeenten om meer inzicht te verkrijgen in het functioneren van gemeenten als regisseur van het preventieve jeugdbeleid. Gemeenten en provincies behouden in de keten van jeugdzorg en jeugdhulpverlening complementaire verantwoordelijkheden. Er wordt bij de evaluatie van de Wet op de jeugdzorg ook gelet op de wijze waarop gemeenten de vijf functies uit de WMO vervullen; de heer Putters vroeg hiernaar.

De heer Thissen heeft nog gevraagd wanneer een burger een beroep op ondersteuning kan doen. Ondersteuning is nodig om kwetsbare groepen van burgers in staat te stellen om aan de samenleving deel te nemen. Kwetsbaarheid is niet in alle gevallen het gevolg van een fysieke, mentale of verstandelijke beperking of aandoening, ook een mantelzorger, een kind of een gezin kan kwetsbaar zijn. In die gevallen zal de draagkracht versterkt moeten worden, vooral met ondersteuning die past in de context van het dagelijks leven, de eigen sociale structuur. De WMO dient tot het bieden van ondersteuning, zowel met voorzieningen als door het mobiliseren van degenen die ondersteuning kunnen bieden.

De heer Putters, de heer Thissen en mevrouw Slagter vragen zich af waarom ik nu al beslist heb dat de budgetten van de MEE-organisaties per 1 januari 2008 zullen overgaan naar de gemeenten. De heer Putters geeft er de voorkeur aan, hiermee te wachten tot de evaluatie van de WMO en die van MEE is geweest. Ik ben het hier niet mee eens, want cliëntenondersteuning is een heel belangrijk deel terrein in de WMO. Ze maakt het ondersteuningspakket echt compleet en de gemeenten hebben nu al de ouderenadvisering onder hun hoede. Om praktische redenen heb ik ervoor gekozen om de cliëntenondersteuning die MEE aanbiedt, pas per 1 januari 2008 naar de WMO over te hevelen; mede op basis van de evaluatie van de SPD-nieuwe stijl wil ik in het komende najaar beslissen over de manier van overheveling.

De heer Putters en mevrouw Slagter hebben nog gevraagd waarom in de WMO niet het principe "werknemer volgt werk" is opgenomen. Ik heb al aangegeven dat gemeenten hierover afspraken kunnen maken.

De heer **Putters** (PvdA): Ik heb hiernaar gevraagd omdat de staatssecretaris de MEE-organisaties een aantal jaren geleden gereorganiseerd heeft. Volgens mij was het daarbij haar bedoeling om de kennis en kunde op het gebied van cliëntenondersteuning te bundelen. Dit lijkt mij ook heel zinvol, omdat niet alle gemeenten de activiteiten van MEE zelf zouden kunnen verzorgen. Althans, het zou nuttig zijn als zij daarin konden samenwerken. Zou het dan ook niet zinvol zijn om toch de evaluatie af te wachten en juist te investeren in samenwerking van gemeentelijke loketten en regionale MEE-organisaties? Dan ontstaat er een win-winsituatie, dan gebruikt de gemeente de gebundelde kennis en kunde van MEE.

Staatsecretaris **Ross-van Dorp**: Ik voel helemaal met u mee dat de expertise niet verloren mag gaan, dus bij de evaluatie van de SPD-nieuwe stijl zal ik goed letten op wat er nodig is om voldoende expertise in stand te houden, maar ook op het inbedden van die expertise in het gemeentelijke aanbod. Dit is ongelooflijk belangrijk, want er zijn echt nog gemeenten die MEE niet kennen, waar mensen die uit het ziekenhuis komen, van een kennis moeten horen dat er zo'n organisatie bestaat.

Verder ben ik in gesprek met de Nederlandse vereniging van mediation advocaten om de mogelijkheden van mediation op dit vlak te onderzoeken. Ik heb toegezegd dat ik de motie-Verbeet op dit punt zou uitvoeren, dus dat zal ik ook doen.

Mevrouw Nap informeert naar de mogelijkheden om voor budgethouders in de WMO een collectieve verzekering af te sluiten. De SVB ondersteunt op dit moment de budgethouders en dit maakt er onderdeel van uit. Het is de wens van veel budgethouders en gemeenten om niets aan deze ondersteuning te veranderen. Ik onderzoek daarom nu ook of deze op dezelfde manier kan doorgaan.

Verder wil mevrouw Nap van mij weten, welke initiatieven en maatregelen de regering in het kader van de ondersteuning van vrijwilligerswerk heeft ondernomen en welke zij op korte termijn nog zal ondernemen. Zij vraagt ook of andere departementen hier voldoende aandacht aan besteden. Er zijn in Nederland ruim 4 miljoen vrijwilligers; internationaal is Nederland hierbij een van de koplopers. Dit willen wij graag zo houden. Heel veel mensen zetten zich vrijwillig in en zij vinden dit werk ook heel fijn. Ik heb in de afgelopen jaren heel stevig ingezet op vrijwillige inzet; dit zal ik blijven doen. Met de WMO zorg ik ervoor dat vrijwilligers en mantelzorgers voor het eerst expliciet ondersteund worden. Bij het rijksbeleid heb ik voor ogen: minder hinder van wet- en regelgeving voor vrijwilligersorganisaties, extra ondersteuning om de kwaliteit van het lokale beleid en de lokale ondersteuning te verbeteren en het aanboren van nieuwe doelgroepen om meer vrijwilligers te verkrijgen. Ik teken hierbij aan dat ik vaak hoor dat vrijwilligers nogal verkokerd alleen bezig zijn met hun eigen doelgroep. Op zichzelf is daar niets mis

mee, maar het is veelal niet bekend hoe men gebruik zou kunnen maken van het potentieel bij andere organisaties of men wil daar niet aan. Ik denk dat wij jongeren, allochtonen en senioren ook nog op andere manieren kunnen interesseren voor vrijwilligerswerk, zoals mevrouw Nap ook al aangaf. Dit moeten wij dan ook doen. Ik vermeld nog dat de maatschappelijke stages die ik samen met minister Van der Hoeven probeer vorm te geven, een enorm succes zijn. Alleen al daardoor zijn er al meer jongeren die er op vrijwillige basis mee willen doorgaan. Ik versterk ook de landelijke infrastructuur. En om deze doelen te bereiken, stel ik voor de periode tot en met 2007 zo'n 10 mln. extra beschikbaar. Ik betrek er dus alle relevante partners en organisaties bij.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): U doelt nu ook op het extra budget voor Mezzo? Daar was in de Tweede Kamer om gevraagd. U heeft 32 mln. toegezegd, maar men heeft aangegeven dat er 80 mln. extra nodig is. U zou zoeken naar extra geld.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Mevrouw Nap vroeg hier ook naar. Ik heb op 6 juli weer een overleg met Mezzo. Wij overleggen hoe dit zo goed mogelijk vorm kan krijgen. De heer Van den Berg refereerde aan het amendement-Van der Vlies op basis waarvan wij kijken naar de uitvoering ervan. Dat gaat ook over extra middelen voor mantelzorg.

De heer Schouw heeft mij gevraagd om een reactie op de punten uit de brief van de G4. De vragen zijn vooral van financiële aard. De eerste vraag is of de budgetten voor huishoudelijke verzorging op basis van reële cijfers over moeten. Ik ben nog steeds van mening dat op basis van de reële cijfers het budget over moet. Mijn voornemens voorzien daar ook in. Dezelfde vraag wordt gesteld over de subsidieregelingen. Ook daarop kan ik bevestigend antwoorden. Ik vind dat nog steeds. Met de VNG heb ik overeenstemming erover.

De heer Schouw vroeg ook naar de btw-vrijstelling. Met minister Zalm heb ik de afspraak dat de btw-vrijstelling wordt gehandhaafd. Mocht dit technisch niet mogelijk zijn, dan worden gemeenten hiervoor volledig gecompenseerd.

Tot slot vroeg de heer Schouw wanneer gemeenten duidelijkheid krijgen over het budget. Het belangrijkste is dat gemeenten al geruime tijd duidelijkheid hebben over de financiële spelregels. In de meicirculaire hebben zij duidelijkheid gekregen over het budget voor huishoudelijke zorg. De ontbrekende gegevens krijgen zij in de septembercirculaire.

De heer Van den Berg vroeg mij of ik voldoende instrumenten heb om de veranderingen en de verbeteringen voor de burger goed te volgen. Hij stelt terecht dat het mogelijk moet zijn om bij de evaluatie van de WMO te zorgen voor een goed vergelijkingskader met het verleden. Dat zal ook zeker gebeuren. Ik vind dat ik voldoende instrumenten heb. Daarbij volg ik de systematiek van eerst een nulmeting, tussentijds monitoren en een verplichte medewerking aan de evaluatie. Ook de heer Putters zal het op prijs stellen om te weten hoe ik mijn verantwoordelijkheid invul. Ik blijf niet langs de zijlijn staan. Daarbij staan de volgende vragen centraal: bereiken

de gemeenten de maatschappelijke en bestuurlijke doelen die de WMO stelt en wordt dit doel bereikt, bevordert of geremd door de inrichting van de wet? Daarover moet het gaan. Op dit moment ben ik nog bezig met de precieze uitwerking van deze vragen.

Tot slot had de heer Van den Berg nog een vraag over schippers. Hij vroeg mij om artikel 21 in te zetten om een stimuleringsuitkering te verstrekken, om zo in de WMO voor schippers te zorgen. De problematiek van schippers is niet uniek voor de WMO. Ook bij andere decentrale wetten speelt dit. Ik wil graag in overleg treden met de VNG en de koepels om te bekijken of en, zo ja, waar zich knelpunten voordoen. De inzet van artikel 21 is niet aan de orde, want voorwaarde voor een specifieke uitkering is dat er een nationaal en politiek belang aan het doel van de uitkering wordt gehecht en er weinig vertrouwen is dat de medeoverheden dit doel tot stand kunnen brengen. Van dat laatste is naar mijn mening geen sprake. Ik zal dus eerst in overleg gaan om vervolgens met de uitkomsten ervan voor deze schippers te zorgen.

De heer **Van den Berg** (SGP): Mogen bij dat overleg ook de organisaties van de schippers betrokken worden, want zij kennen de problematiek als geen ander?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Het lijkt mij vanzelfsprekend dat die erbij betrokken worden. Het gaat ook niet alleen om de schippers. Het gaat ook om de Roma, om mensen die rondtrekken. Wij zullen daarnaar kijken.

Voorzitter. Dit was mijn inbreng in eerste termijn. Ik hoop dat ik de leden voldoende te woord heb gestaan en dat ik anders in tweede termijn nog bevredigender antwoorden kan geven dan ik nu heb gedaan.

De beraadslaging wordt geschorst.

De **voorzitter**: Wij zijn nu ongeveer een uur achter op het schema. Ik verwacht dat wij tussen half acht en acht uur verdergaan.

**

De heer **Schouw** (D66): Volgens mij is er tussen zes en zeven dinerpauze en kunnen wij gewoon om zeven uur beginnen, als het voorgaande debat een beetje inloopt.

De **voorzitter**: Dan doet u wel een beroep op uw collega's. U had ook zelf wijze zelfbeperking kunnen betrachten.

Wij zullen proberen het te versnellen. Wij hadden gepland om zeven uur te beginnen. Wij zijn een uur uitgelopen en het zal dus iets later zijn.

**

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B

!Mkb/Economische Zaken!

Aan de orde is de voortzetting van het **beleidsdebat over het mkb in het kader van de behandeling van het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van**

het Ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het jaar 2006 (30300-XIII).

*N

Minister **Brinkhorst**: Mijnheer de voorzitter. Het is een genoegen om vanmiddag met de Kamer over een belangrijk onderwerp te debatteren, want dat mag je wel zeggen als wij spreken over het midden- en kleinbedrijf. Ik begin met een aantal algemene opmerkingen.

Conjunctureel gezien komt er langzamerhand weer vaart in het mkb. Na de recente economische neergang is een lichte stijging te zien van bedrijven waar de werkgelegenheid ook snel toeneemt. Ook de omzetgroei trekt aan. Verder komt uit de enquêtes naar voren dat ondernemers in het mkb een toenemend vertrouwen hebben in de economische ontwikkeling. Zij zijn optimistisch gestemd en dit duidt op een economisch herstel. Velen hebben dat in hun eerste termijn gezegd. Je kunt het ook zien in de recente CBS-cijfers over bijvoorbeeld de dalende werkloosheid en het stijgende aantal vacatures.

De heer Terpstra vroeg mij om een reactie op het vertrouwen in de economie. Het lijkt mij dat ik dit het best kan doen aan de hand van een aantal titels van de CBS-persberichten van deze maand: "Producentenvertrouwen hoger", "Consumentenvertrouwen fors gestegen", "Uitvoer goederen opnieuw flink hoger" en "Detailhandel boekt meer omzet in april". Dat positieve beeld spoort met de positieve economischegroei-ramingen van het Centraal Planbureau voor dit en volgend jaar. Ik heb een- en andermaal hier, maar vooral aan de overkant van het Binnenhof gesproken over de ontwikkeling van de economische groei en de structurele maatregelen die het kabinet heeft genomen. Vandaag wil ik stilstaan bij de positie van het mkb en die bespreken aan de hand van een viertal punten: 1. het belang van het mkb voor de Nederlandse economie, 2. de problematiek van de arbeidsmarkt, 3. de relatie met kennis, innovatie en menselijk kapitaal en 4. de ordening van de markt. Ik zal met dit betoog ook ingaan op een aantal andere onderwerpen, onderwerpen die uw Kamer op 31 januari heeft genoemd. Die betreffen onder andere de kwestie van het ontslagrecht en het belang van goed onderwijs. Vervolgens zal de staatssecretaris spreken over het ondernemersklimaat in algemene zin en over een groot aantal specifieke vraagstukken, zoals die van de administratieve lasten, de vergunningen en de bedrijfsoverdrachten.

Allereerst kom ik dan te spreken over het belang van het mkb voor de Nederlandse economie. Het lijkt op een gemeenplaats, maar het kan niet genoeg herhaald worden dat het mkb absoluut van essentieel belang is voor de Nederlandse economie. Economische groei bereiken wij namelijk alleen via banengroei en via groei van de arbeidsproductiviteit. Daarbij zijn wij voor een groot deel afhankelijk van het mkb. Immers, van de ongeveer 700.000 bedrijven die ons land rijk is, behoort maar liefst 99% tot het mkb. Het mkb is goed voor bijna 3 miljoen voltijdse arbeidsplaatsen, die door 4 miljoen mensen worden bezet. Meer dan de helft van het aantal werknemers in het bedrijfsleven werkt in het mkb. Het

genereert 44% van de toegevoegde waarde van het totale bedrijfsleven.

Daar staat wel iets tegenover. Hoewel het mkb vaak een bron van vernieuwing is, is het totale plaatje ervan minder dynamisch dan dat van het grootbedrijf. Met innovatie en arbeidsproductiviteit blijft het mkb als geheel achter bij het grootbedrijf. Vergeleken met het grootbedrijf is een geringer deel van het mkb innovatief. Een illustratie daarvan zijn de gegevens van de uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling. Het mkb is goed voor 44% van de toegevoegde waarde van het totale bedrijfsleven maar vergeleken daarmee zijn de uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling bij het mkb lager dan bij het grootbedrijf. Ook is in het mkb de arbeidsproductiviteit gemiddeld 25% tot 30% lager dan bij het grootbedrijf.

Hierbij zijn kanttekeningen te plaatsen. De verschillen tussen het mkb en het grootbedrijf hebben te maken met de schaalgrootte en het feit dat veel mkb-bedrijven minder kennisintensief zijn. In dat verband denk ik aan de bedrijven in de detailhandel en de horeca. In die sectoren is het mkb relatief sterk vertegenwoordigd. Het verschil is bovendien grotendeels toe te schrijven aan het feit dat het grootbedrijf multinationals kent. Er is namelijk geen verschil tussen het mkb en het grootbedrijf enerzijds en de multinationals anderzijds.

Verder wijs ik erop dat het moeilijk is om het mkb als één grote groep van bedrijven te beschouwen. Hierop is door verschillende geachte afgevaardigden gewezen. Het mkb kent een enorme diversiteit aan bedrijven. Naast de relatief weinig vernieuwende en kennisintensieve mkb-ondernemingen zijn er ook heel veel innovatieve, kleine en middelgrote bedrijven. Evenals de staatssecretaris heb ik in de afgelopen jaren vele bezocht. Het is dan zeer interessant om te spreken over de navigatiesystemen van TomTom of over de multimedia-apparatuur van Bandridge en de materialen van Bronkhorst High-Tech.

Kortom, de bijdrage van het mkb aan economische groei is substantieel, maar het nog onbenutte potentieel is aanzienlijk. Daarover moeten wij het hebben. Er is volop ruimte voor groei van werkgelegenheid, arbeidsproductiviteit en innovatie. Zowel nationaal als internationaal is voor het kabinet bevordering hiervan dan ook een belangrijk speerpunt van beleid.

Wat is dan nodig? Nodig is een goed investerings- en vestigingsklimaat. Bevordering daarvan begint met het zorgen voor een sterke economische structuur, een goed functionerende arbeidsmarkt en een hoge participatie van jongeren, ouderen en allochtonen. Daarnaast moet er meer ruimte komen voor innovatie en vernieuwing, voor goed onderwijs en ten slotte moeten wij concurrerende markten hebben. Deze onderwerpen wil ik vandaag behandelen. Alvorens ik dat doe, wil ik benadrukken dat de beleidsinzet voor het mkb door het gehele kabinet wordt gedeeld. De heer Terpstra en mevrouw Sylvester stelden hierover vragen. De coördinerende rol van Economische Zaken wordt erkend doordat iedere collega het belang van het mkb ziet en op zijn of haar terrein meewerkt aan het versterken van de positie van het mkb. Economische Zaken heeft tot taak om te waken over de coherentie van het beleid. Kortom, wij functioneren als een regisseur

waarbij de verantwoordelijkheden ook bij de afzonderlijke ministeries liggen.

Voorzitter. Dan wil allereerst de kwestie van de arbeidsmarkt behandelen. Om het kleinbedrijf en het grootbedrijf nu en in de toekomst een omgeving te bieden waarin zij succesvol en innovatief kunnen opereren, werkt het kabinet sinds zijn aantreden aan het verbeteren van het vestigings- en het investeringsklimaat. Zoals bekend hebben wij daartoe bij onze start een stevige hervormingsagenda opgesteld. Die agenda vond in eerste instantie haar grondslag in de Groeibrief, in de Industriebrief en vervolgens in een aantal andere deelnota's die allemaal met deze kwestie te maken hebben. Het ministerie van Economische Zaken blijft daarbij het centrale ministerie voor de inspanningen gericht op economische groei. Voor economische groei is natuurlijk hervorming van de arbeidsmarkt belangrijk, zodat de participatie van de burgers wordt bevorderd en er een dempend effect is op de loonvorming. In reactie op de opmerkingen van de heer Van den Berg hierover zeg ik dat de loonstijging per eenheid product in Nederland omstreeks de millenniumwisseling bijna twee keer zo hoog was als het gemiddelde van de eurozone.

Ik wijs er verder op dat de hervormingen ook ten doel hebben om talenten niet ongebruikt te laten en om kennis en kunde niet voortijdig te laten afvloeien. Daar heeft het mkb vanwege zijn centrale plaats in de economie heel veel baat bij. Het kabinet heeft gekozen voor verbetering van de werking van de arbeidsmarkt in brede zin door de WW en het ontslagrecht aan te passen. De WW-uitkering is voor de eerste twee maanden verhoogd van 70% naar 75% van het laatst verdiende loon. Tegelijkertijd is de maximale duur ervan verkort van vijf naar drie jaar en twee maanden. Daarnaast hebben wij voor het ontslagrecht gewerkt aan verlaging van het aantal pro-formaprocedures en het inruilen van de regel "last in, first out" voor het afspiegelingsbeginsel. Dat laatste betekent onder andere: minder bescherming van de ouderen.

Voorzitter. Tegen die achtergrond vroeg mevrouw Sylvester wat de visie van de regering was op het afschaffen van de specifieke maatregelen voor de onderkant van de arbeidsmarkt. Bij deze maatregelen gaat het om bijvoorbeeld de SPAK. Die brengt het korten op de afdracht van belastingen met zich mee voor werknemers in de lagere loonschalen, globaal op 115% van het minimumloon. Het kabinet heeft deze specifieke maatregelen geëvalueerd en alle evaluaties tonen aan dat deze maatregelen duur zijn, weinig effect sorteren en leiden tot verstopping van de arbeidsmarkt. De mensen stroomden nauwelijks door. Daarom is zeer bewust gekozen voor het afschaffen van deze maatregelen.

Mevrouw Sylvester heeft terecht veel aandacht besteed aan het belangrijke thema van de jeugdwerkloosheid. Het kabinet streeft ernaar, te voorkomen dat de jeugdwerkloosheid niet meer dan het dubbele van de totale werkloosheid bedraagt en dat iedere werkloze jongeren binnen een halfjaar weer aan de slag is of op school zit.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Voorzitter. De minister sprak zojuist over het afschaffen van specifieke maatregelen. Ik ben het met hem eens dat het geen zin heeft om regelingen

in stand te houden als bij evaluatie blijkt dat zij duur zijn en niet effectief. Wat stelt de regering echter voor deze regelingen in de plaats? Ik ben van mening dat als dat nodig is afschaffing terecht is, maar wat doet deze regering om er expliciet voor te zorgen dat er werkgelegenheid komt aan de onderkant van de samenleving, ook via het mkb?

Minister **Brinkhorst**: Ik ben blij dat mevrouw Sylvester erkent dat de SPAK terecht is afgeschaft. Het kabinet bevordert dat de mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt meer kansen krijgen op toetreding. Straks kom ik nog uitvoerig te spreken over scholing. De kwestie is dat de jeugdwerkloosheid juist aan de onderkant van de arbeidsmarkt heel hoog is. Meer in het algemeen is het bevorderen van een goede werkstructuur, ook via de sociale innovatie, heel belangrijk om op die manier te proberen voor de mensen in de lagere loonschalen de werkgelegenheid te bevorderen.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Kunt u een voorbeeld geven van een maatregel waarmee de regering expliciet aan de onderkant van de arbeidsmarkt weer werkgelegenheid schept?

Minister **Brinkhorst**: Een voorbeeld daar van is het wegnemen van het financiële risico bij ziekte van jongeren voor werkgevers in dertig grote gemeenten en in sectoren die met de task force Jeugdwerkloosheid afspraken hebben gemaakt over het scheppen van leerwerkbanen voor kansarme jongeren. Daarmee wordt het leren bevorderd en het financiële risico dat de werkgevers anders zouden moeten dragen, weggenomen. Op die manier worden zij geprikkeld de jongeren met kleinere kansen aan het werk te helpen.

Dat brengt mij bij het thema van de jeugdwerkloosheid. Op dat punt zijn heel veel acties totstandgekomen, waarbij ik met name denk aan de task force onder leiding van de heer De Boer. Naast het punt van het financiële risico is er bijvoorbeeld een belastingkorting voor werkgevers van maximaal €1200 als zij mbo-scholieren een stage aanbieden, plus een extra korting van €1500 voor werkgevers die jongeren laten leren en werken. Die regeling gaat nog deze zomer in. Daarnaast is er uiteraard de grote voorlichtingscampagne om werkgevers over de streep te trekken om meer jongeren aan een baan of stageplek te helpen. Bovendien worden in het kader van het Plan van aanpak jeugdwerkloosheid 2004-2007 een aantal specifieke instrumenten ingezet waarvan het mkb gebruik kan maken. Daarbij denk ik aan de fiscale stimuleringsregeling waarmee werkgevers voormalige werklozen kunnen laten scholen tot zij een zogeheten startkwalificatie hebben bereikt. Die regeling is met ingang van 1 januari uitgebreid naar personen die jonger zijn dan 23 jaar. Het CWI krijgt een budget om voor jongeren die moeilijk aan het werk kunnen komen, korte activiteiten te bekostigen, zoals individuele begeleiding, sollicitatietraining en een korte cursus. Daarbij gaat het jaarlijks om zeventienduizend jongeren, voornamelijk jongeren die de school vroegtijdig hebben verlaten. Voor hen is per jongere een gemiddeld budget van €1000 beschikbaar. Al die maatregelen zijn erop

gericht om de onderkant van de arbeidsmarkt sterk te bevorderen.

Ook de kwestie van de integratie en de kennismigranten is natuurlijk belangrijk. Het werk van Hans de Boer komt ook ten goede aan allochtonen, over wie mevrouw Sylvester terecht heeft gesproken. Allochtonen staan immers inderdaad relatief nog veel te veel buiten het arbeidsproces. Dat is bijzonder jammer, want werk en ondernemen zijn heel goede manieren om de integratie te bevorderen. Ik aarzel niet om te zeggen dat het ondernemerschap juist bij allochtonen op dit ogenblik een veel grotere ontwikkeling doormaakt dan bij autochtonen. Dat is voor een deel te wijten aan het feit dat zij minder kansen maken op de arbeidsmarkt. Tegen die achtergrond is de drive om het ondernemerschap te bevorderen, erg sterk. Dat is ook bijzonder belangrijk, want het nut van nog onbenutte talenten van onze allochtone Nederlanders is, gelet op de vergrijzing, absoluut essentieel. Vanmiddag was er een debat in de Tweede Kamer over de befaamde 40-urige werkweek. Als wij in het kader van de vergrijzing niet tijdig maatregelen nemen om ter wille van het behoud van wat wij hebben -- een goede zorgvoorziening, goede welvaartsvoorzieningen -- in te zetten op een grotere arbeidsparticipatie, zijn wij niet in staat om de structuren die wij hebben behouden, onder nieuwe omstandigheden te handhaven. Daar hebben ook de mkb'ers natuurlijk alle belang bij, want ook zij willen hun vacatures straks vervullen. Vanzelfsprekend hebben ook ondernemers de maatschappelijke verantwoordelijkheid om allochtonen een kans te geven.

Ik noem daarbij nog een paar aandachtspunten. Nog steeds verlaten veel te veel allochtone jongeren zonder diploma het onderwijs. Door het ontbreken van goede diploma's betreden zij met een achterstand de arbeidsmarkt. Collega Van der Hoeven pakt dat aan en de Kennisinvesteringsagenda pleit voor geld om taalachterstanden weg te werken.

Bij de kwestie van de integratie zijn naast optimaal scholen en het benutten van de beroepsbevolking ook kennismigranten nodig. Bepaalde, veelal zeer innovatieve activiteiten met een grote potentiële toegevoegde waarde zouden niet mogelijk zijn zonder buitenlandse kenniswerkers. Ik heb daar uit eigen ervaring mee te maken gehad. Ook de staatssecretaris heeft dat op haar reizen gezien. De afgelopen jaren kwamen wij in verschillende landen -- ik denk daarbij met name aan India -- regelmatig de situatie tegen dat wij geen toegesneden regelingen hadden voor de toelating van buitenlandse kenniswerkers. Het standpunt dat wij innamen en dat nu ook verwezenlijkt is in een aantal specifieke regelingen, is dat de Nederlandse economie kan profiteren van goed opgeleide kennismigranten. Een strikt asielbeleid is een totaal andere zaak. Wij moeten specifieke regelingen hebben voor die kennismigranten. Minister Verdonk heeft daarom met steun van het gehele kabinet en op initiatief van Economische Zaken de drempels voor kennismigranten aanzienlijk verlaagd. Die versoepeling is ook van grote betekenis voor het mkb, want het mkb maakt veelvuldig gebruik van die kennismigrantenregeling. Ongeveer de helft van de bij de regeling betrokken bedrijven behoort tot het mkb.

De heer Terpstra heeft in dit verband een vraag gesteld over de regeling in Dubai. Een kennismigrantenregeling naar het voorbeeld van Dubai, waar ondernemingen verantwoordelijk zijn voor het aanvragen van werkvergunningen, is interessant. Wij kennen dat voorbeeld en wij onderzoeken de mogelijkheid van toepassing daarvan in Nederland. Ik dank de heer Terpstra voor zijn suggestie.

Na de problematiek van de arbeidsmarkt ga ik nu in op de kennisinnovatie en het menselijke kapitaal. Ook het vergroten van het vernieuwingsvermogen van in Nederland gevestigde bedrijven is essentieel om ook in de toekomst welvaart en gelegenheid te kunnen creëren. Dat is nodig om een draagvlak voor collectieve voorzieningen te borgen. Het kabinet investeert sterk in de kenniseconomie. In deze periode hebben wij structureel 1 mld. extra geïnvesteerd en bovendien 2 mld. incidenteel. Tegen die achtergrond is het van belang om voor de volgende kabinetsperiode serieus te werken aan de totstandbrenging van een kennisinvesteringsagenda, waardoor datgene wat in deze kabinetsperiode vorm heeft gekregen, structureel kan doorwerken, juist omdat wij het in de komende periode niet alleen moeten hebben van vergroting van de arbeidsparticipatie, maar ook van vergroting van de arbeidsproductiviteit. Daarbij is het vergroten van het innovatievermogen van het mkb een speerpunt van het innovatiebeleid. In het mkb zit immers nog veel onbenut innovatiepotentieel. Het zou buitengewoon te betreuren zijn als dat potentieel blijft liggen. Het benutten van dat potentieel is noodzakelijk om de buitenlandse concurrentie aan te kunnen.

Het algemene basisinstrument voor het stimuleren van het vernieuwingsvermogen van de bedrijven is algemeen bekend: de WBSO. Ik wil echter graag op een aantal specifieke punten wijzen. Vorige maand heeft Economische Zaken de definitieve voucherregeling gepubliceerd. Daarbij heb ik ook het budget verhoogd. Dit jaar krijgen wij 6000 vouchers, waarvan 3000 kleine vouchers voor een bedrag van €2500 voor mkb'ers die nog niet de weg naar de kennisinstelling hebben gevonden. Wij moeten inderdaad stimuleren dat ook de bedrijven die tot nu toe niet geïnnoveerd hebben, gebruik gaan maken van deze startvouchers. Daarnaast zijn er 3000 grote vouchers tot een hoogte van €7500 met een eigen bijdrage van €2500. Die vouchers zijn bedoeld voor de grotere kennisvragen. De vouchers genieten bij het mkb een zeer grote populariteit. Ik denk dat een verdere knip daarin, zoals mevrouw Sylvester heeft gesuggereerd, thans niet nodig is. Wij zullen volgend jaar weer evalueren en wij zijn er uiteraard altijd op uit om aan de hand van goede suggesties te bekijken of nieuwe verbeteringen mogelijk zijn. Op dit ogenblik functioneert dit systeem echter buitengewoon goed.

De overheid kan ook als klant de innovatie in het mkb bevorderen. Dat doen wij in de eerste plaats via de "Small business innovation and research"-regeling, waarmee opdrachten van het mkb voor innovatief onderzoek op het terrein van maatschappelijke thema's worden gestimuleerd. Op die manier stimuleren wij het mkb om te innoveren. Tegelijkertijd krijgt de overheid via innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken daarvoor een extra bonus terug. Wij zijn met

een aantal pilots bezig. Ik denk dat deze SBIR echt een interessante vernieuwing is in ons fiscale pakket.

Daarnaast kunnen wij natuurlijk ook via het normale inkoop- en aanbestedingsbeleid innovatie stimuleren door als "launching customer" op te treden. De staatssecretaris en ik hebben de Tweede Kamer op 14 juni het actieplan De overheid als launching customer gezonden. Dat actieplan richt zich op het wegwerken van knelpunten zoals onvoldoende bewustzijn bij overheden, onvoldoende kennis en informatie bij overheden en bedrijven en gebrekkige organisatie en coördinatie binnen de overheid. Daarmee stimuleren wij dat het mkb de kans krijgt om daarop in te schrijven. Tot zover de specifieke regelingen in de fiscale sfeer of in de aanbestedingssfeer.

Daarnaast steunt Economische Zaken via de programmatische aanpak bepaalde innovatiezwaartepunten. Het startpunt van die aanpak zijn de vijf sleutelgebieden die in het innovatieplan zijn aangewezen: food and flowers, hightechsystemen en hightechmaterialen, de creatieve industrie en de chemie. Wij zijn nu bezig met het veld om programma's te maken voor innovatie om die kansrijke gebieden een impuls te geven. Het is belangrijk dat het bottom-up gebeurt. Bedrijven en kennisinstellingen kunnen met projectvoorstellen komen om zo invulling te geven aan het programma.

Wij doen er veel aan om het mkb bij die innovatieprogramma's te betrekken. Vertegenwoordiging van mkb en nieuwe toetreders tot de markt zijn aspecten waarop toekomstige programma's onder andere worden beoordeeld. Zo komt er op het gebied van flowers and food, een agrosector waar Nederland sterk in is, voor het mkb een specifiek programma gericht op technology transfer. Wij hebben binnen de pilot hightechsystemen dezer dagen Point One gelanceerd. Daarbij gaat het om samenwerking tussen grote bedrijven -- Philips, ASML, ASMI, Holst, het Embedded Systems Institute, een belangrijk instituut op het gebied van de nanotechnologie - en het mkb. Dat programma is twee weken geleden gestart. Er staat nu een tender open voor nieuwe projecten met ruime aandacht voor het mkb.

In reactie op de opmerkingen van de heer Van den Berg zeg ik dat het programmatische pakket het fundament vormt onder het nieuwe industriebeleid. Ik ben hem zeer erkentelijk voor zijn steun aan het nieuwe industriebeleid. Na twintig jaar heeft het kabinet nu een industriebeleid dat verder gaat dan het in algemene zin bevorderen van het industrieklimaat. Het is gebaseerd en gericht op een bottom-up benadering. Bij de uitvoering van het beleid zal de rol van de researchinstellingen bij het bedrijfsleven centraal staan. In de volgende voortgangsrapportage, die voor de behandeling van de EZ-begroting naar de Tweede Kamer wordt gestuurd, zullen wij naast de stand van zaken van de acties van het industriebeleid ook een update geven van hoe de industrie er anno 2006 voorstaat met de belangrijkste aandachtspunten voor de komende periode. De sociale partners zijn daar uitvoerig bij betrokken.

Ik maak een enkele opmerking over de uitvoering. In de brief van 1 mei jongstleden over het innovatie-instrumentarium is aan de Tweede Kamer gemeld dat Economische Zaken is gestart met het project Versterking uitvoering structuur EZ om de ambities waar ik net over

gesproken heb uit te werken. Dat project omvat onder andere een verkenning van de positie en de taken van Syntens binnen de nieuwe context. Het past helemaal binnen de filosofie van het kabinet dat bij zijn aantreden een te grote kloof tussen beleid en uitvoering constateerde. Ik heb wel eens gezegd dat EZ goed is in denken, maar minder goed in doen. Wij weten goed hoe anderen het doen, maar wij hebben te weinig kracht om de doefactor te versterken.

Tegen die achtergrond hebben wij beleid en uitvoering dichter bij elkaar gebracht. Dat heeft ook gevolgen voor de positie van Syntens. In december zijn de resultaten van het project bekend. Dan zal onder andere duidelijk zijn hoe Syntens in de toekomst het beste kan functioneren binnen de nieuwe context en doelstellingen en of dat tot structurele aanpassingen zal leiden. Er zijn twee uitgangspunten. Het eerste uitgangspunt is marktgerichtheid. Syntens moet natuurlijk geen ambtenarenmachine zijn. Het tweede uitgangspunt is dat de minister zijn politieke verantwoordelijkheid moet kunnen waarmaken. Een stichtingsvorm is daarvoor niet de meest aangewezen weg. Nogmaals, eind december zullen wij de balans opmaken en dan zullen wij kijken waar wij uitkomen.

Ik zal een paar opmerkingen maken over de positie van het mkb in een aantal relevante Europese programma's. Op dit moment zijn die programma's in voorbereiding. Ze lopen van 2007 tot en met 2013. Het mkb speelt een belangrijke rol als deelnemer aan de programma's. Wij denken bijvoorbeeld aan een programma voor onderzoek en technologische ontwikkeling. Het zevende kaderprogramma moet leren van wat het zesde kaderprogramma ons heeft gegeven. Tot nu toe is mijn ervaring dat het Nederlandse mkb er heel goed uitkomt. De Nederlandse projectvoorstellen hebben een hoge slagingskans. Het Nederlandse gemiddelde is 22%, tegen een Europees gemiddelde van 13%. Ik hoop dat wij dat in de komende periode voor het zevende kaderprogramma kunnen versterken.

De vraag is hoe wij Nederland kunnen ontwikkelen tot een hoogwaardige kennissamenleving. De Kamer weet dat ik veel belang hecht aan het thema excellentie. Onze arbeidsproductiviteitsgroei loopt achter op die van de Verenigde Staten en die willen wij vergroten. De ontplooiing van talent moet gebeuren op alle niveaus. Het gaat niet alleen om het stimuleren van excellentie aan de bovenkant. Voorkomen moet worden dat de uitdaging om talent te ontplooien een elitair karakter krijgt. Het is duidelijk dat de gemiddelde kwaliteit van het onderwijs in Nederland goed is, maar het moet meer recht doen aan de verschillen in talenten en kwaliteiten tussen mensen. Het egalitaire denken is daarbij nog te veel gemeengoed.

Het onderwijs presteert gezien de hoge kennisvereisten niet goed genoeg. De vraag is waar dat aan ligt. Vanuit het perspectief van het ministerie van Economische Zaken ligt het aan een aantal punten. In de eerste plaats aan de gebrekkige doorstroming in het beroepsonderwijs. Vooral de instroom in het hoger onderwijs blijft achter. Er zijn te weinig leerlingen die doorstromen van het mbo naar het hbo. In de tweede plaats is er een gebrekkige doorstroming op de arbeidsmarkt. De

scholing van werkenden via bijvoorbeeld een leven lang leren kan over de hele linie van de beroepsbevolking -- van hogeschoolden tot lager opgeleiden -- flink worden verbeterd. In de derde plaats stimuleren wij te weinig en koesteren wij te weinig toptalenten. Vaak is het beeld dat een zetje al genoeg is. Minder dan een kwart van de Nederlandse studenten kan beschouwd worden als gedreven, zo blijkt uit de studentenmonitor 2004. Het gebrek aan niveaudifferentiatie en verscheidenheid kan volgens de OESO een belangrijke verklaring zijn voor het achterblijven van het aantal hoogopgeleide Nederlanders. Wij zullen dus meer hoger opgeleiden moeten hebben, willen wij de concurrentie in de internationale arena aan kunnen.

De heer **Van Raak** (SP): Wij hebben vandaag een beleidsdebat over het mkb. Ik ben zeer geïnteresseerd in de uiteenzettingen van de minister, maar ik vraag mij af wat dit nog allemaal met het mkb van doen heeft.

Minister **Brinkhorst**: Het heeft alles met mkb te maken. Het hoogwaardig technologische mkb heeft behoefte aan hoogopgeleide werkers. Het blijkt dat velen er de voorkeur aan geven om buiten Nederland te worden opgeleid. Het mkb heeft echter veel belangstelling voor hoogopgeleiden in de technische sector. Voor het hoogwaardige mkb is het dus essentieel dat mensen beter worden opgeleid. Men heeft ons gevraagd wat wij van het onderwijsniveau vinden.

In de vierde plaats wijs ik op de gebrekkige aansluiting tussen onderwijs en bedrijfsleven. De laatste jaren is onderwijs te ver van het bedrijfsleven af komen te staan. Wij kijken dan ook samen met het ministerie van OCW hoe wij de aansluiting tussen beroepsonderwijs en bedrijfsleven kunnen versterken. Ik heb al verwezen naar het Deltaplan bèta en techniek. Het doel is om het aantal afgestudeerde bèta's te verhogen. Een ander voorbeeld is de FES-impuls van 300 mln. voor vmbo-praktijklokalen. Scholen kunnen daarmee lokalen aanpassen en inventaris en inrichting vernieuwen, vooral ten dienste van een actieve positie in het bedrijfsleven. Dan is er nog de interdepartementale projectdirectie Leren & Werken, waar ook EZ aan bijdraagt. Die directie stimuleert duale trajecten, waarin leren en werken worden gecombineerd. Ten slotte is er ook een herwaardering voor het ambachtenschap nodig. De renaissance van het beroepsonderwijs staat hoog op de agenda. Dat hangt nauw samen met het terugdringen van het voortijdig schoolverlaten. Dit zijn specifieke voorbeelden die het werken voor het mkb kunnen bevorderen. Op die manier kunnen bedrijven functioneren. Nu kunnen zij technisch gekwalificeerde mensen niet krijgen.

De heer **Van Raak** (SP): Vooral het laatste vind ik heel interessant. Mijn neefje wil fietsenmaker worden. Hij kan alleen geen school vinden waar hij kan leren om fietsen te maken. Wij hebben hierover ook wel eens gedebatteerd met de minister van Onderwijs. Voelt u er wat voor om weer ambachtsscholen op te richten? Is daar geen behoefte aan?

Minister **Brinkhorst**: De minister van Economische Zaken richt geen ambachtsscholen op. U wijst precies op een knelpunt. Niet voor niets heb ik gezegd dat OCW en EZ samen proberen de aansluiting tussen beroepsonderwijs en bedrijfsleven te bevorderen. Ik was kortgeleden in het kader van die befaamde studiedag van het kabinet in een bedrijf genaamd Rent All; ik geloof niet dat ik nu reclame maak daarvoor. Dat bedrijf is heel actief op het terrein van multimediale technieken, met grote feesten die in heel het land plaatsvinden, waarop sound en television een belangrijke rol spelen. Dat bedrijf is met een roc in de buurt van Arnhem en Nijmegen een samenwerkingsverband aangegaan. De leraren van de school konden profiteren van de concrete ervaringen in het bedrijf en het bedrijf kon profiteren van de beste leerlingen van die school, eventueel door hen als personeel aan te trekken. Die koppeling is dus veel sterker dan jaren geleden. Mijn ervaring destijds met het hoger onderwijs is dat een hele periode werd besteed aan filosofie, waarbij de universiteit niets te maken mocht hebben met het bedrijfsleven. De universiteit zou daarmee belemmerd worden in haar onafhankelijkheid. Die periode ligt achter ons; nu wordt samenwerking juist bevorderd met respect voor de zelfstandigheid van scholen. Het ministerie van EZ moet ervoor zorgen dat die samenwerking onder goede condities plaatsvindt.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): In Nederland gaat veel mis op het gebied van stages voor het mkb. Ik hoef dat de regering niet te vertellen. Veel vmbo/mbo-leerlingen willen zich kwalificeren voor doeberoepen. Als zij stage willen lopen, is er echter in het mkb weinig ruimte beschikbaar om hen te begeleiden. Ook de scholen knippen op dit punt te kort af. Ziet u voor uw ministerie een rol weggelegd op het punt van het zoeken naar een persoonlijke coach en het opstellen van een goed stageplan? Hoe wilt u anders dit stuk overbruggen? Dit vormt natuurlijk een belangrijk frictiepunt met de praktijk.

Minister **Brinkhorst**: Mijn antwoord is ja. Ik verwees net al naar de interdepartementale projectdirectie Leren en Werken. De ministeries van OCW, SZW en EZ werken gezamenlijk aan het stimuleren van processen bij het bedrijfsleven enerzijds en het onderwijs anderzijds, zodat leren en werken worden gecombineerd. Het aspect van de stages speelt daarin een heel belangrijke rol.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Wat zijn de resultaten op dit punt? Bent u daar tevreden over? Hoe loopt een en ander in de praktijk?

Minister **Brinkhorst**: Die directie is vorig jaar opgericht. Voor het einde van deze kabinetsperiode kan naar verwachting een eerste evaluatie daarvan worden gedaan. Een heel interessant punt is dat daarin de sociale innovatie voor het eerst aan de orde komt. Tot nu toe was vaak het thema technologische innovatie aan de orde, maar sociale innovatie is natuurlijk ook erg belangrijk voor de houding van medewerkers. Het is positief als zij in een vroegtijdig stadium in hun stage betrokken raken en ervaring kunnen opdoen.

De heer **Van Raak** (SP): De minister geeft nu hoog op over de invloed van het bedrijfsleven op de universiteiten. De Koninklijke Nederlandse Akademie voor Wetenschappen heeft laatst een rapport uitgebracht waaruit blijkt dat de onafhankelijkheid van de wetenschappen ernstig onder druk staat, waarmee ook de kwaliteit van de wetenschappen onder druk komt te staan. De minister heeft aangegeven dat de investeringen in onderzoek en ontwikkeling van bedrijven in Nederland achterblijft bij het OESO-gemiddelde. Wordt het falen van het bedrijfsleven niet gekopieerd naar de universiteiten?

Minister **Brinkhorst**: Ik zou het woord "falen" niet in dit kader gebruiken. Wij spreken niet over het falen van het bedrijfsleven en het falen van de universiteiten. Feitelijk hebben wij te maken met een kennisparadox. Dat is in zekere zin zelfs een Europese paradox. Die paradox is dat de Nederlandse universiteiten op het punt van research and development een enorm sterke positie innemen. De toepassing van al die kennis en ervaring leidt in de praktijk er echter toe dat de concurrentiekracht van Nederland erop achteruitgaat, niet alleen in vergelijking met Amerika, maar ook in vergelijking met India en China. Die kennisparadox heeft niets te maken met de onafhankelijkheid van de universiteit maar met het feit dat die kennis en ervaring kennelijk te weinig doorwerken naar het bedrijfsleven. Het bedrijfsleven doet te weinig kennis en ervaring op van universiteiten. Dat is goed mogelijk, als gevolg van de wederzijdse onafhankelijkheid, maar die twee werelden moeten niet van elkaar gescheiden blijven maar met elkaar verbonden worden. Ik geef specifieke voorbeelden. Singapore was tot zeven jaar geleden niet het land waaraan werd gedacht bij life sciences. Sinds zeven tot acht jaar is daar echter een van de grootste centra op het gebied van life sciences ontstaan. Dat kon alleen gebeuren door de combinatie van de praktijkervaring van het bedrijfsleven en de hoogwaardige kwaliteit van universitair opgeleiden die overall vandaan werden gehaald. Een ander voorbeeld is IMac in Leuven. Op het gebied van de elektronica is dat instituut het voorbeeld wereldwijd geworden van een samenwerking waarbij de onafhankelijkheid van de universiteit van Leuven niet in het geding is. Sterker nog, er vindt een enorme spin off van kennis plaats die zijn weerslag heeft op talloze bedrijven. Er zijn nu 500 electronicabedrijven gevestigd in Leuven. Een aantal jaar geleden heeft zelfs Philips een belangrijk deel van zijn research naar dat gebied verplaatst. Ik heb juist weer een deel teruggehaald op het gebied van nanotechnologie embedded systems. De stelling dat de onafhankelijkheid van de universiteiten in het geding zouden zijn, is dus eigenlijk door de feiten gelogenstraft.

De heer **Van Raak** (SP): Ik houd het kort op dit punt want ik trap in dezelfde val als de minister omdat wij afraken van het onderwerp mkb. De minister kan dan wel zeggen dat er geen probleem is omtrent die onafhankelijkheid, maar de KNAW zegt dat dat er wel is. Hetzelfde blijkt uit gesprekken die ik heb gevoerd op universiteiten. Ik ben het met de minister eens dat het mogelijk moet zijn dat universiteiten en bedrijven met wederzijds respect en voor wederzijds gewin samenwerken. Ik zou het echter wel

aardig vinden als de minister, net zoals zijn collega van OCW heeft gedaan, bevestigt dat die situatie in Nederland nu niet bestaat.

Minister **Brinkhorst**: Welke situatie niet?

De heer **Van Raak** (SP): De situatie waarin de onafhankelijkheid van de wetenschappen verzekerd is en niet wordt aangetast door de toenemende samenwerking tussen bedrijven en universiteiten. Ik hoor graag op welke manier de minister wil voorkomen dat de onafhankelijkheid en de kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek verder wordt aangetast.

Minister **Brinkhorst**: De heer Van Raak poneert een stelling waarmee ik het absoluut niet eens ben. Ik geloof niet dat zijn beweringen op veelvuldige ervaringen gebaseerd is.

De **voorzitter**: Interrumpeert u de minister nu niet opnieuw, mijnheer Van Raak. U trapt in dezelfde val als de minister.

**

De heer **Van Raak** (SP): Dan moet de minister zich beter voorbereiden. Ik heb die stelling niet geponeerd maar de KNAW heeft die conclusie getrokken naar aanleiding van een vrij groot onderzoek.

Minister **Brinkhorst**: Het staat iedereen in dit land gelukkig vrij om een eigen opvatting te hebben, maar ik deel dat standpunt niet.

Ik maak een laatste opmerking over de problematiek van de dynamische markten. Een aantal van de geachte afgevaardigden heeft daarover gesproken. Het is evident dat de concurrentie door de Europese en internationale integratie steeds feller wordt. Dat vraagt om goed werkende markten voor goederen, diensten, arbeid en kapitaal. Die goed functionerende markten zijn beter in staat om schokken aan de aanbod en vraagkant op te vangen. Verder dwingt concurrentie de bedrijven om zich klantvriendelijk op te stellen en zich efficiënt te organiseren. Dat komt naar mijn gevoel de kwaliteit en de productiviteit ten goede. Op korte termijn is het voor ondernemers soms vervelend, maar uiteindelijk versterkt concurrentie de positie van de Nederlandse bedrijven op de mondiale markt, ook van mkb'ers. Ondernemingen moeten daarvoor echter wel de ruimte krijgen. De overheid schept daartoe de voorwaarden en let tegelijkertijd scherp op de overige publieke belangen, zoals een eerlijke werking van de markt en het borgen van zaken zoals milieukwaliteit. De Kamer kent mijn leuze: een sterke markt vereist een sterke overheid.

Ik maak in dit kader nog een enkele opmerking over de Mededingingswet waar vragen over zijn gesteld. De Mededingingswet beperkt concurrentie door kartelvorming en gaat misbruik van economische machtsposities tegen, als onwenselijke concentraties leiden tot inefficiency en hogere prijzen. Ik herinner aan de mededingingspraktijk rond de bouwfraude. Op grond daarvan heb ik besloten om het handhavingsinstrumentarium van de NMa aan te passen

naar de nieuwste inzichten. Daartoe strekt het wetsvoorstel tot wijziging van de Mededingingswet dat momenteel behandeld wordt in de Tweede Kamer. Ik hoop oprecht dat uw Kamer daaraan in deze periode nog haar instemming aan kan geven. Belangrijke elementen daarin is de bevoegdheid van de NMa om boetes op te leggen aan degenen die feitelijk leiding hebben gegeven toen de Mededingingswet werd overtreden. Ook worden de boetes verhoogd op overtreding van bepalingen inzake consultatietoezicht en krijgt de NMa de bevoegdheid om aan ondernemingen structurele maatregelen op te leggen. Verder wordt het innen van boetes voor ondernemingsverenigingen vergemakkelijkt. Natuurlijk worden de regels voor het nationale consultatietoezicht aangepast aan die van het Europese consultatietoezicht. Overigens proberen wij Europese wetgeving zoveel mogelijk om te zetten naar nationale wetgeving zonder de Europese dimensie te logenstraffen.

De heer Van Raak heeft gevraagd naar de mogelijkheden om verkoop te verbieden onder de kostprijs. Hij stelde deze vraag naar aanleiding van de recente prijzenoorlog in de supermarkten. Die prijzenoorlog is voorbij; sinds september 2005 stijgen de prijzen van de levensmiddelen in de supermarkt. In maart 2006 was sprake van een stijging van 0,6% en in het eerste kwartaal van 2006 was sprake van een stijging van 0,9%. Dat zijn cijfers van het CBS. De prijzenoorlog was voordelig voor de consument. De prijsdaling van levensmiddelen was gemiddeld 3%, gebaseerd op het Oxera-rapport. De prijzenoorlog heeft de afname van het aantal kleine en middelgrote supermarkten niet versneld, al was dat wel de aanname van de heer Van Raak. Die afname was al na de Tweede Wereldoorlog begonnen en volgens het Economische Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf houden verboden in de andere Europese landen de afname van het aantal kleine en middelgrote supermarkten niet tegen. Er is dus geen duidelijk verband tussen het verbod en de positie van de kleine supermarkten. Nog los daarvan is een verbod niet goed te handhaven. Het is heel lastig te bepalen wat de inkoopprijs van een onderneming is, onder andere doordat er aan het einde van het jaar nog kortingen worden verleend. Mijn conclusie is dat een verbod op verkopen onder de inkoopprijs pure symboolwetgeving zou zijn en tevens in strijd met het kabinetsbeleid tegen overbodige regelgeving waar de staatssecretaris straks uitvoerig op zal ingaan.

In dit verband vroeg de heer Terpstra nog of er voldoende aandacht was voor het aspect van de marktmacht. Van inkoopmacht is pas sprake als een onderneming een economische machtspositie heeft aan de inkoopkant, of als ondernemingen samenwerken bij de inkoop. Inkoopmacht heeft echter geen probleem te zijn. Zo bieden inkoopovereenkomsten mkb-ondernemingen de mogelijkheid, soortgelijke hoeveelheden en kortingen af te nemen als hun grotere concurrenten. Die overeenkomsten bevorderen doorgaans de mededinging en daarom staat het mededingingsrecht in beginsel veel positiever tegenover inkoopmacht dan tegenover verkoopmacht.

Inkoopmacht is slechts een probleem in geval van misbruik van een economische machtspositie aan de inkoopkant. Daarvoor hebben wij artikel 24 van de Mededingingswet. Inkoopmacht is ook een probleem als

door concentratie van ondernemingen een economische machtspositie aan de inkoopkant kan ontstaan of wordt versterkt, waardoor een daadwerkelijke mededinging op significante manier wordt beperkt. Daarvoor mag dan de NMa geen toestemming geven. Maar ook inkoopovereenkomsten zijn soms een probleem, met name als ondernemingen daardoor een groot aandeel op een inkoopmarkt krijgen of als zij een groot deel van hun goederen via hun inkoopcombinatie inkopen, waardoor zij op de afzetmarkt niet meer effectief kunnen concurreren. In dat geval is het kartelverbod van toepassing. Echter, men mag inkoopmacht niet verwarren met felle concurrentie. Het laatste kan leiden tot uittreden van niet efficiënte ondernemingen en het verdwijnen van overcapaciteit. Dat zijn de normale en wenselijke gevolgen van marktwerking en zij leiden niet tot minder consumentenwelvaart.

Ik wil kort nog iets zeggen over het tweede instrument voor goed functionerende markten, namelijk het wetsvoorstel Markt en overheid dat op dit moment bij de Raad van State ligt en binnenkort in de Tweede Kamer wordt behandeld. Een bijzondere taak is dat overheidsondernemingen niet valselijk concurreren met het particuliere bedrijfsleven. In de derde plaats hebben wij de Aanbestedingswet, waardoor wij zowel Europees als nationaal een betere werking krijgen van aanbestedingen. Dit voorstel ligt in de Tweede Kamer.

Last but not least wil ik het ten aanzien van de marktsituatie hebben over het energiebeleid. Ook binnen het energiebeleid besteedt Economische Zaken zeer nadrukkelijk aandacht aan de belangen en wensen van het mkb. Een heel actueel en centraal element daarbij is de Splitsingswet energiebedrijven. Wij gaan daar op 31 oktober 2006 uitvoerig over spreken, maar het is toch wel belangrijk in het kader van dit debat dat ik u de positie van het mkb uitleg. Eind mei 2004 heeft MKB-Nederland een persbericht uitgegeven met de boodschap dat MKB-Nederland, nu de minister van Economische Zaken de energiebedrijven wil opsplitsen, de jarenlange inspanningen beloond ziet voor een eindelijk goed functionerende energiemarkt. Uiteindelijk prevaleren nu de belangen van de afnemers boven die van de energiesector, schreef MKB-Nederland. Dat is een centraal punt van het mkb. Deze minister is er dus niet alleen maar voor het bedrijfsleven, maar zet zich ook in voor het belang van de consumenten in een periode waarin de energieprijzen in Nederland structureel op een hoger niveau liggen dan in het buitenland.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Ik dank de regering voor de toelichting op de splitsing van de energiebedrijven, alleen wil ik even herhalen wat collega Van Raak net zei: wij hebben op dit moment het mkb-debat. Over de splitsing komen wij in het najaar uitgebreid te spreken. Daar zullen wij niet alleen het standpunt van het mkb bij betrekken, maar ook dat van alle andere partijen die daar iets over te zeggen hebben. Ik zou de regering willen vragen om explicieter in te gaan op de vragen die wij gesteld hebben.

Minister **Brinkhorst**: Voorzitter. Ik doe niet anders. Als wij spreken over een breed mkb-beleid, dan moet ik u toch erop wijzen dat MKB-Nederland van mening is dat

betaalbare en betrouwbare energievoorziening een essentieel aspect is, met name voor die mkb-bedrijven die een groot energieverbruik hebben. Het lijkt mij volstrekt passend in het kader van een mkb-debat dat ik dat meld.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): De standpunten in dezen zijn deze afgevaardigde bekend. De regering mag doorgaan.

Minister **Brinkhorst**: Ik ben mevrouw Sylvester erkentelijk voor haar vriendelijke woorden en de erkenning dat MKB-Nederland een groot belang heeft bij een effectieve energiewet die bijdraagt tot een goedkope energievoorziening.

De heer **Terpstra** (CDA): Ik wil de minister nog een vraag stellen over het mededingingsbeleid. Ik kan mij vinden in wat hij gezegd heeft, maar ik had een vraag gesteld die nog niet is beantwoord. Bij veel kleine ondernemers, bakkers bijvoorbeeld of garnalenvissers, leeft het idee dat de NMa strenger kijkt naar eventuele afspraken tussen die kleintjes dan naar de machtspositie van de inkoper. Bij de garnalhandel zijn er geloof ik maar twee bedrijven en Albert Heijn wordt ook vaak genoemd als een voorbeeld. De minister heeft nu volgens mij alles behandeld van de mededinging, behalve dat ene waar mijn vraag over ging.

Minister **Brinkhorst**: De heer Terpstra vraagt of de NMa strenger kijkt naar de samenwerking van kleine ondernemingen dan naar die van grote. Het antwoord daarop is driewerf nee. De NMa voert geen zelfstandig beleid. Zij past regels toe binnen de Mededingingswet en binnen de beleidsregels van de minister van Economische Zaken. Ik heb bij mijn aantreden uitdrukkelijk willen constateren dat de uitvoering bij de agentschappen en bij de zbo's berust, maar dat deze geen zelfstandig beleid maken.

Een beleidsregel die kleinere bedrijven juist mogelijkheden biedt, is de bagatelbepaling. Zij geeft aan dat bepaalde samenwerkingsvormen mogelijk zijn, binnen een klein percentage van marktmacht op relevante markten uiteraard. Komt men buiten die grens, is men onverkort onderworpen aan de mededingingsregels, ongeacht of men een klein bedrijf is of een groot bedrijf. Dat is niet gebaseerd op een zelfstandige positie van de NMa. Dat is vastgelegd in de wetgeving enerzijds en in de beleidsregels van de minister van Economische Zaken anderzijds.

Daarbij ben ik volledig verantwoordelijk in de Tweede Kamer en in de Eerste Kamer. Ik hecht eraan, verantwoordelijkheid te tonen. Dat is een van de redenen waarom ik tegen de heer Luijten zei dat wij ons bezinnen op de positie van Syntens. Dat is een stichting en die kan de minister niet goed controleren, maar dat geldt voor de mededinging precies zo.

Het mkb is voor mij buitengewoon belangrijk, dat mag duidelijk zijn. Het mkb-beleid is onderdeel van het totale kabinetsbeleid. Het geldt voor grote bedrijven en voor het kleinbedrijf. In de afgelopen periode is een aantal belangrijke hervormingen doorgevoerd op het terrein van de arbeidsmarkt, op het terrein van innovatie en onderwijs en op het terrein van de herordening van de markten. De eerste resultaten daarvan zijn zichtbaar, maar dat is geen reden tot zelfgenoegzaamheid. Wij gaan door, omdat het

mkb inderdaad een wezenlijk onderdeel is van een moderne, op Europa gerichte ondernemingsstructuur in Nederland.

De **voorzitter**: Ik dank de minister voor zijn antwoord en deel de Kamer mee dat de minister in verband met het uitlopen van dit debat en vanwege dringende bezigheden voor het koninkrijk elders helaas niet in staat zal zijn om de dupliek bij te wonen en het repliek te verzorgen. Hij heeft mij echter ook meegedeeld dat hij de dupliek vol vertrouwen aan de staatssecretaris overlaat en dat hij zich bij voorbaat aansluit bij wat zij zegt.

Het woord is aan de staatssecretaris.

**

*N

Staatssecretaris **Van Gennip**: Voorzitter. Ik heb hier een hele stapel met specifieke antwoorden op al uw vragen. Ik denk dat ik er hier en daar met zevenmijlslaarzen doorheen zal lopen. Als ik dat zo niet doe, vrees ik dat wij niet voor 19.00 uur klaar zijn. U hebt wel zo veel vragen gesteld! Daaruit blijkt wel hoe belangrijk u dit onderwerp vindt. Wij hebben op uw vragen weer zo veel antwoorden dat daaruit blijkt hoe belangrijk wij dit onderwerp vinden. Mkb'ers, dus ondernemers in Nederland liggen ons na aan het hart. Het lijkt mij ook heel goed dat wij hier vandaag deze dag hebben. Ik hoor het wel als u een specifiek antwoord wilt.

Ik wil u even meenemen in de belevingswereld van een middelgrote onderneming. Stelt u zich een fictief mkb-bedrijf voor en de steun die de Nederlandse overheid een dergelijk bedrijf kan bieden. Laten wij aan de afgelopen dagen terugdenken. Ik wil u niet onmiddellijk herinneren aan afgelopen zondagavond, maar stel toch voor om ons fictieve bedrijf Oranje B.V. te noemen. Wij zijn tenslotte nog steeds heel trots op Nederland. Stelt u zich voor dat ene broer en zus De Vries besluiten om serieus werk te maken van hun gezamenlijke idee om een bedrijf op te starten. Zij zien een niche in de markt voor een computerprogramma dat, om in de sfeer van de afgelopen weken te blijven, maatwerk biedt aan bondscoaches van voetbalelftallen. Het is vandaag een gunstige tijd om een bedrijf te beginnen, want de vennootschapsbelasting is aanzienlijk verlaagd. Broer De Vries, een uitkeringsgerechtigde, krijgt bovendien een extra steuntje in de rug van het UWV, onder meer via een waarborgfonds. Ik kom straks op al uw specifieke vragen, maar wil u even door deze cyclus meenemen. Na een aantal brainstorms begeven broer en zus zich naar de kamer van koophandel om zich in te schrijven. Dat kost binnenkort nog minder moeite, want dan is de vestigingwet helemaal afgeschaft. Zij krijgen bij de KvK een starterskit en worden doorverwezen naar allerlei relevante organisaties. Die verwijzing is overigens binnenkort niet meer nodig, want dan hebben wij de ondernemingspleinen, waardoor al die organisaties zich op de zelfde locatie bevinden. Zij hebben dan de zelfde openingstijden en één loket. Zij kunnen dit elektronisch ook al doen via www.bedrijvenloket.nl en in een oogopslag alle maatregelen zien en wat hun gemeente bijvoorbeeld voor hen doet. Vervolgens moet ons

familiebedrijf Oranje B.V. aan startkapitaal komen. Het computerprogramma is een technologisch hoogwaardig product, dus broer en zus komen in aanmerking voor de "seedfaciliteit" van TechnoPartner. Er zijn al verschillende investeringsfondsen met op dit moment een waarde van 40 mln. Naast het feit dat TechnoPartner ze kan steunen, kunnen zij terecht bij de bank voor de BBMKB-regeling, een garantstelling. Zij zijn niet de enigen. Het loopt storm, want voor het tweede jaar op rij heb ik de garantieplafonds voor de BBMKB-regeling moeten ophogen, omdat er zo ontzettend veel gebruik van wordt gemaakt.

Broer en zus ontwikkelen met dit kapitaal een zeer innovatief product. Zij gaan dus ook in gesprek met Octrooiencentrum Nederland, dat hun zegt dat het verstandig is om een octrooi aan te vragen. Voor veel mkb'ers blijkt dat een hele klus te zijn. Zij hebben ook nog de keuze tussen een zes- en een twintigjarig octrooi, maar mijn voorstel is om dat zesjarige octrooi af te schaffen. Daar spreken u en ik in het komende halfjaar wellicht nog over. Octrooiencentrum Nederland maakt wel duidelijk dat zij vanaf het moment dat ik er met u over zal hebben gesproken, "lagedrempelkosten" hebben en een schriftelijke toelichting in het Engels kunnen bieden, waardoor een product dat met succes op de Nederlandse markt is gezet, veel gemakkelijker op de Europese markt kan worden gezet. Broer en zus nemen deel aan enkele handelsmissies en match-makingsessies. Een NBSO-steunpunt in bijvoorbeeld Brazilië kan hen daar in aanraking brengen met de nationale voetbalbond. Dan zijn er programma's als het Programma Starters op Buitenlandse markten en de Faciliteit Opkomende Markten om hen te helpen bij het zetten van de eerste stap op de internationale markt.

Dan zijn wij weer een aantal jaar verder en heeft er zich om Oranje B.V. een echt ecosysteem gevormd: samenwerking met een universiteit, toeleveranciers en vaste klanten in Nederland en het buitenland. Een van de toeleveranciers is Erbakan B.V., een nieuwe Nederlander. Voor de familie De Vries lag het eerst niet zo voor de hand om te denken dat dat familiebedrijf betrouwbaar was, maar zij constateert dat het wel zo is als zij er eenmaal mee te maken heeft. Deze zeer betrouwbare toeleverancier legt een grote ondernemingslust aan de dag en groeit hard. Op een gegeven moment kan de familie De Vries de groei niet meer aan. Gaat zij uitbreiden of negeert zij de stijgende vraag? Zij gaat terug naar de bank, die een groeifaciliteit, ingericht op dit soort snelle groeiers, blijkt te hebben. Ook die werkt op basis van garanties. Als dit echter niet genoeg blijkt te zijn, is er een oudoom die via de Tante Agaathregeling durfkapitaal ter beschikking wil stellen. Dan hebben ze voldoende geld voor extra investeringen en nemen ze een onderzoeker aan. Via de WBSO-regeling is dat fiscaal interessant, want zij krijgen steun bij het betalen van zijn loonkosten. Dat hoeft niet meer via de Belastingdienst; tegenwoordig gaat het ook via SenterNovem. Van Syntens krijgen zij via een waardevol contact een innovatievoucher en kunnen zij een samenwerkingstraject met een universiteit of een hogeschool starten. Een nieuwe bedrijfslocatie is dan noodzakelijk. Zij komen op een nieuw, geherstructureerd bedrijventerrein terecht waar een nieuw verzamelkantoorgebouw staat. Dat is een onderdeel van

"Pieken in de Delta" die de computerindustrie heeft aangewezen als speerpunt voor hun regio. Vorig jaar heb ik het met u over investeren in sterktes van de regio gehad.

Het succes van Oranje B.V. kent ook een keerzijde, want in Parijs zit een bedrijf dat zich met een ander product op de zelfde markt begeeft. Tijdens onderhandelingen met potentiële Franse afnemers merkt Oranje B.V. dat er onredelijke eisen worden gesteld. Zij trekken dus aan de bel bij het Crashteam Oneerlijke Concurrentie dat dan in actie komt om via Economische Zaken de Europese Commissie aan te spreken op wat er in Frankrijk gebeurt en ervoor te zorgen dat dat stopt. Na een tiental jaar succesvol ondernemen -- u refereerde er ook al aan -- is het tijd voor een bedrijfsoverdracht. Wederom komen broer en zus terecht bij de kamer van koophandel en ook daar zijn zij niet de enige. De verwachting is dat in de komende tien jaar zo'n 100.000 ondernemers hun bedrijf willen overdragen. Daarom hebben wij een overdrachtspakket en brieven aan ondernemers om ervoor te zorgen dat zij zich op tijd op de overdracht voorbereiden. Zo is de cirkel rond.

Ik hoop u hiermee een idee te hebben gegeven van hoe zowel wij van Economische Zaken als andere collega's proberen, voor ondernemers de juiste voorwaarden te scheppen. Zus De Vries was heel tevreden als ondernemer en heeft nu tijd om voor de klas aan scholieren en studenten te vertellen wat het is om ondernemer te zijn om op die manier jonge scholieren en studenten te interesseren voor het ondernemerschap. Dat doet zij als onderdeel van de Roadshow Leren Ondernemen van -- nu nog -- staatssecretaris Rutte en mij.

Dames en heren, mijn verhaal over Oranje B.V. is natuurlijk fictief, maar desondanks allerm minst uit de lucht gegrepen. Het is voor onze economie en onze samenhang in de maatschappij, in wijken en in de omgang met onze jongeren, van essentieel belang dat wij onze mkb'ers voldoende ruimte en mogelijkheden geven om te ondernemen. Ondernemen betekent dynamiek, creativiteit, samenwerking, drive en lef. Zo zetten wij Nederland gezamenlijk op de kaart. 32% van de export en 50% van de investeringen neemt het mkb voor haar rekening. Daarmee is zij een belangrijke werkgever. Dat belang laat zich niet alleen in cijfers uitdrukken. Denk bijvoorbeeld aan onze binnensteden en het effect dat een goed functionerend mkb op de stadseconomie en op de dynamiek in een wijk heeft. Denk ook aan het mkb als werkgever. Waar leert de afgestudeerde scholier of student zijn eerste mores in een arbeidsomgeving? Waar leert die, op tijd te komen en samen te werken? Dat is bij de mkb'er. Vaak zijn mkb-bedrijven de grootste of op een na grootste werkgever in een kleinere gemeenschap. Daarmee spelen zij een belangrijke rol in het bij elkaar houden van die gemeenschap. Ook op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen spelen zij vaak een voortrekkersrol met eigen initiatieven. Daarom ben ik ook zo blij met het debat dat wij vandaag voeren. Het laat namelijk zien wat het belang van het mkb voor Nederland is, niet alleen in economische cijfers, maar juist ook in de samenhang in de maatschappij.

Ik wil specifiek ingaan op drie zaken: het creëren van de juiste randvoorwaarden voor het mkb, het verminderen van de regeldruk en het specifiek

ondersteunen van mkb'ers. Wanneer het kabinet de juiste randvoorwaarden wil creëren, betekent dat ook aandacht hebben voor ondernemerschap. Bij elke afweging moet dan de vraag worden gesteld wat die betekent voor een individuele ondernemer en wat de economische gevolgen ervan zijn. Die uitstraling hebben wij betracht met de industriebrief en met de ondernemerschapsbrief in 2004. Het motto in die ondernemerschapsbrief was "think small first". Als het beleid voor het mkb goed is, geldt dat vaak ook voor het grootbedrijf, maar andersom geldt dat vaak niet. Daarom geef ik enkele voorbeelden van wat wij in gang hebben gezet en waarmee wij het werkelijk beter proberen te maken voor de ondernemers in Nederland. Dat draagt ook weer bij aan het imago van ondernemerschap, iets waar wij allen nog hard aan moeten trekken, om te zorgen dat ondernemerschap weer echt wordt gewaardeerd in Nederland.

Wij hebben een aantal forse fiscale lastenverlichtingen geboekt voor het mkb. Daarmee is het ondernemersklimaat fiscaal een stuk aantrekkelijker geworden. Dit betekent dat mkb'ers nu echt minder belasting betalen dan voorheen en dat daarmee het ondernemen ook echt aantrekkelijker wordt gemaakt. Een aantal specifieke fiscale regelingen, zoals de Tante Agaathregeling, is geëvalueerd. Juist die regeling is er heel goed uitgekomen. Het aanbod van durfkapitaal voor startende ondernemingen verruimen betekent dat er ook meer starters komen.

Een andere randvoorwaarde is het intellectueel eigendom om te zorgen dat er goed kan worden ondernomen. Ik noemde al het afschaffen van het zesjarig octrooi.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Over de Tante Agaathregeling heb ik de regering gevraagd of zij naast deze regeling heeft geconstateerd dat er tamelijk veel vermogen zit bij ouderen in Nederland en of de regering het nodig vindt om dat geld maatschappelijk te laten werken.

Staatssecretaris **Van Gennip**: Mensen die nu particulier geld hebben, kunnen daarmee bijvoorbeeld via de Tante Agaathregeling investeren in startende bedrijven. Het maatschappelijk tot nut brengen kan ook door het geven aan een goed doel. Ook dat is fiscaal aantrekkelijk. Ik zie niet goed in wat voor andere maatschappelijke toepassingen mevrouw Sylvester ziet.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Ik vraag mij af of het geld maatschappelijk meer zou kunnen gaan werken. De staatssecretaris heeft zelf gezegd dat dit aan de ene kant mogelijk is via de Tante Agaathregeling, waarmee men kan investeren. Ziet de regering op dit punt nog andere mogelijkheden voor vermogende particulieren om hun geld in te zetten?

Staatssecretaris **Van Gennip**: Dat kan bijvoorbeeld ook door deel te nemen in een beleggingsfonds via TechnoPartner. Op die manier kunnen zowel instellingen als particulieren meedoen in een fonds. De beslissing is aan de markt, maar de overheid investeert mee, zodat het

risico minder groot wordt van risicovolle investeringen in technostarters. Op die manier kan men ook meedoen.

Het intellectueel eigendom noemde ik al als een belangrijke randvoorwaarde voor het ondernemen. Daarover komen wij binnenkort uitvoeriger te spreken.

De verdere professionalisering van de kamers van koophandel heb ik het afgelopen jaar ingezet. Ik heb de Tweede Kamer, en daarmee ook deze Kamer, voorgesteld dat er minder kamers van koophandel zullen komen, te weten twaalf in plaats van 21, met minder bestuursleden, een duidelijker verantwoordelijkheidsverdeling, een uniforme nationale agenda en een mandaat voor de regiospecifieke activiteiten. Al met al is de inzet hierbij om het voor de ondernemers heel duidelijk te maken wat de toegevoegde waarde van de kamer van koophandel is en om te zorgen dat zij uniforme dienstverlening bij de verschillende kamers zullen krijgen.

Naast de kamers van koophandel zijn er nog heel veel andere organisaties en dienstverleners waarmee het mkb te maken heeft, zoals de EVD en Syntens. Vandaar dat bedrijvenloket.nl onder regie van mijn ministerie ervoor zorgt dat de ondernemer in één oogopslag alles kan terugvinden. Op termijn kunnen er via dit bedrijvenloket ook transacties worden verricht, via de overheidstransactiepoort, zodat het inderdaad gemakkelijker wordt om één website te gebruiken, bijvoorbeeld voor het elektronisch aanvragen van vergunningen. De ondernemerspleinen krijgen ook fysiek gestalte doordat al die verschillende diensten samen op één locatie zitten.

Veilig ondernemen is een andere randvoorwaarde om het voor ondernemers in Nederland gemakkelijker te maken om te ondernemen. Het Actieplan Veilig Ondernemen is bekend. Wij willen de criminaliteit in 2008 met 20% netto teruggedrongen hebben. Dat betekent dat de extra criminaliteit die erbij komt, er ook weer af moet. Het gaat hierbij om zestien acties, specifiek gericht op het vergroten van de veiligheid in veel verschillende sectoren waarin vaak met name mkb'ers actief zijn. Daarbij hoort ook subsidie voor de aanpak van urgente bedrijfslocaties, waar veel verschillende problemen tegelijk spelen. Dat kunnen winkelcentra zijn of bedrijventerreinen. Allerlei verschillende afspraken spelen hierbij een rol om ervoor te zorgen dat wij de criminaliteit echt terugdringen.

De heer Van Raak heeft gevraagd hoe de aangifte kan worden vereenvoudigd. Wij hebben al een aantal maatregelen genomen, zoals aangifte langs elektronische weg, per fax of op afspraak. Daardoor stijgt het aantal aangiften, al moeten wij nog wel achter de aangiftebereidheid aan zitten. Daarvoor hebben wij op dit moment extra aandacht.

Het verhalen van schade op derden is nu reeds mogelijk, maar dat schijnt in de praktijk niet altijd eenvoudig te zijn. Daarom voert het ministerie van Justitie nu extra onderzoek uit om na te gaan wat daar precies aan de hand is. Begin 2007 komen wij met een analyse op dit punt.

Voor het waarborgfonds voor mkb'ers zijn op dit moment geen concrete voornemens. Als de eerste twee punten goed werken, zou dit fonds minder nodig moeten zijn.

Hierbij wijs ik ook nog op het business improvement district, een interessant nieuw instrument om na te gaan om veilig ondernemen op een andere manier kan worden vormgegeven, namelijk doordat ondernemers gezamenlijk investeren in hun eigen wijk om te zorgen dat die veiliger wordt. De planning is dat ik deze zomer een brief aan de Tweede Kamer zal sturen met een voorstel voor een pilotregeling.

Wij moeten niet meer zozeer spreken over het verminderen van regeldruk als wel over het verbeteren van het gemeentelijk ondernemersklimaat. Heel veel zaken waarmee ondernemers te maken hebben, spelen in eerste instantie op gemeentelijk niveau. Dan kan het gaan om vergunningen, om tegenstrijdige regels of om administratieve lasten. Het eerste contact is vaak met de gemeente. Met de gemeenten kunnen wij al op een aantal vlakken goede zaken doen. Een aantal wedstrijdgemeenten loopt voorop. Sommige zijn hiermee al jaren bezig, andere zijn er net mee begonnen. Zij zijn een voorbeeld voor anderen. Soms zijn dat grote gemeenten, die bijvoorbeeld samen aan vergunningen werken, soms zijn het ook veel kleinere gemeenten, zoals de gemeente Boekel. Daar is echt een heel apart, snel traject van vergunningverlening ingezet.

Daarnaast heb ik in het afgelopen najaar met de vorige wethouders van Economische Zaken een convenant afgesloten met de G32 om juist in het traject van regeldruk bij zaken als vergunningen en tegenstrijdige regels te zorgen dat men ook daar echt doorpakt. Er zitten nu merendeels nieuwe wethouders. Daarom heb ik dit convenant enkele weken vernieuwd. Deze wethouders hebben mij gezamenlijk op het hart gedrukt dat zij van plan zijn om dit convenant net zo, zo niet meer, door te zetten als hun voorgangers. In veel collegeafspraken is het verminderen van de regeldruk als prioriteit benoemd. Daar ben ik echt blij mee. Ook de G24, de middelgrote gemeenten, hebben zich bij mij gemeld om een soortgelijk convenant te kunnen afsluiten. Ik help deze gemeenten met workshops, handreikingen en sectorwijzers, zaken die wij in de aanbieding hebben om te zorgen dat het hun gemakkelijker wordt gemaakt.

Daarnaast zijn er regionale afspraken. Ik heb de eerste afspraak gemaakt met een aantal gemeenten rond Stadskanaal. Er zullen binnenkort meer afspraken volgen.

De heer **Van Raak** (SP): Is ook onderdeel van de convenanten dat er in gemeenten over wordt nagedacht om één aanslag te sturen voor allerlei lokale belastingen? Daar hebben veel kleine ondernemers last van.

Staatssecretaris **Van Gennip**: Dat zit niet in de convenanten, maar ik kom nu te spreken over de specifieke onderdelen van de regeldruk.

Allereerst de administratieve lasten. Die betreffen de informatieverplichting van ondernemers aan de overheid of van burgers aan de overheid. Het mkb profiteert van de vermindering van administratieve lasten. Het is ook een prioriteit van dit kabinet. Op dit moment is een reductie van 4,2 mld. voorzien waarvan een deel al is gerealiseerd. Hiervan komt 3,7 mld. terecht bij het mkb en 0,5 mld. bij het grootbedrijf. Kijk je naar deze plannen,

gemeten in een percentage van de toegevoegde waarde, betekent het een daling van 0,2 procentpunt bij het mkb en bij het grootbedrijf met 0,3 procentpunt. Wat wij doen aan vermindering van de administratieve lasten komt dus voor een groot deel bij het mkb terecht. De administratieve lasten van het mkb liggen procentueel echter substantieel hoger dan bij het grootbedrijf. Dat betekent dat wij moeten blijven inzetten op het mkb. Daar moeten de administratieve lasten worden verminderd.

Dan een aantal voorbeelden van reducties die vooral neerslaan bij het mkb. Ik wijs op het samenvallen van de fiscale en commerciële jaarrekening. Ik wijs op de vermindering van het aantal aangiften omzetbelasting en de vermindering van de statistiekdruk door het CBS. Er wordt in dat kader meer gebruik gemaakt van bestaande bronnen en ICT. De vereenvoudiging van vragenlijsten helpt ook, net als de drempelverhoging bij de Europese Intrastad. Wat vooral opvalt als het gaat om het CBS is de ergernis van ondernemers over het feit dat zij keer op keer statistieken moeten invullen. Ze zijn misschien korter en ook via Internet in te vullen, wat handiger is, maar ze moeten nog steeds worden ingevuld. Daarom gaan wij bekijken of het mogelijk is een statistiekvakantie in te voeren. De manier waarop je bedrijven wel of niet kunt bevragen, moet nog wel worden gecheckt, want er moet sprake blijven van een goede steekproef. Een en ander betekent dat, als je twee keer hebt meegedaan, je een aantal jaren een statistiekvakantie krijgt.

Daarnaast heb ik het CBS gevraagd te bekijken of er niet beter kan worden gecommuniceerd met ondernemers. Er kan bijvoorbeeld een bedankbriefje worden gestuurd als ondernemers hebben meegedaan aan een statistiek. Er kan ook een kerstkaart met een bedankje worden gestuurd. Eventueel kan ook een overzicht worden gestuurd van de tabellen waar ze aan hebben meegewerkt, zodat ze de aggregatie op Nederlands niveau ook kunnen zien. Dat zijn allemaal manieren om het voor de ondernemers gemakkelijker te maken. Dat betekent echter niet dat je daarmee het slechte gevoel van de ondernemer bij administratieve lasten wegwerkt. De ondernemer die de statistieken van het CBS niet meer hoeft in te vullen, klaagt niet meer. Hij is dat snel vergeten, maar de ondernemer die ze nog wel moet invullen, blijft op verjaardagsfeestjes klagen over die situatie. Je vergeet gemakkelijk wat is afgeschaft, maar je hebt dagelijks last van datgene wat er nog wel is.

Onze inzet is erop gericht de administratieve lasten met 25% te verminderen. Wij gaan dat halen, al zijn wij er nog niet en al moet er nog veel gebeuren. Ik geef twee voorbeelden van recente reducties. De frequentie van de keuringen van liften is per 1 april verlaagd. Dat scheelt een heleboel. De aanvraagprocedure voor rechtsbijstand door de advocatuur is per 1 april ook vereenvoudigd. Soms is het voor een mkb'er niet duidelijk genoeg wat er gebeurt en wanneer het gebeurt. Dat betekent dat wij moeten blijven inzetten op een goede communicatie, met concrete voorbeelden.

De heer **Luijten** (VVD): Daar ben ik het mee eens. Ik blijf even bij de statistiek. Voor een een- of tweemansbedrijf is dat een veel zwaardere taak dan voor een bedrijf van 80 man personeel, want dan is er meestal wel iemand in dienst

die daar de gehele dag mee bezig kan zijn. De staatssecretaris heeft het over een statistiekvakantie. Is het mogelijk om ook naar de andere kant te kijken? Ik vraag mij af wat er gebeurt met die waaiert aan gegevens. Wij vragen mensen de oren van het hoofd, maar je moet een ondernemer ook duidelijk maken waarom hij die enquête moet invullen en wat er met de resultaten gebeurt. Dat is vaak niet duidelijk. Als de zin van een maatregel van de overheid duidelijk is, is de zin om een formulier in te vullen ook wel aanwezig. Ik spreek vaak ondernemers die geen idee hebben wat ze wordt gevraagd en die vaak dagen bezig zijn om informatie op te zoeken, maar ze horen nooit wat er met de resultaten gebeurt.

Staatssecretaris **Van Gennip**: Dit raak precies aan het argument over de communicatie. Die moet dus beter. Het moet duidelijk worden waarom ondernemers formulieren invullen en wat ermee gebeurt. Dit raakt ook aan het veel meer hergebruiken van bestaande bronnen. Waarom wordt twee of drie keer hetzelfde gevraagd? De belastingdienst en het CBS vragen vaak dezelfde informatie. Er moet sprake zijn van eenmalige gegevensuitlevering. Dat moet eind van dit jaar, begin volgend jaar een feit zijn. Heel veel statistieken zijn overigens verplicht vanuit Europa. Wij gaan ons er nu voor inzetten om de import- en exportstatistieken vanuit Europa te vereenvoudigen. Waarom moet je import en export aanleveren naar andere Europese landen? Als wij of de export of de import aanleveren, onder het gebruik maken van dezelfde definities en kloppende tellingen, kun je de statistiekuitvraag met de helft verminderen. Daar zijn wij in Brussel mee bezig. Dat scheelt. Toch zal een aantal statistieken nodig blijven om macro-economisch beleid te kunnen voeren.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Ik sluit aan bij de opmerking van de heer Luijten. Ondernemers weten vaak niet waarvoor zij het doen. Ik heb in dat kader een vraag gesteld over de elektronische aangifte van loonbelasting. De ondernemer moet daarvoor een ellenlang formulier invullen. Het moet een kwestie van een druk op de knop zijn, maar je moet er gewoon voor gaan zitten. Je wordt gedwongen allerlei vragen in te vullen. Je rekent allerlei dingen uit waarvan je je afvraagt waarom je die allemaal moet weten. Ik herhaal de vraag die ik eerder heb gesteld. In het geval van loonbelasting moet de regering tot één heffing komen. Dan kan het achter de schermen worden onderverdeeld in allemaal kleine postjes, maar dan is de ondernemer ervan af. Graag een reactie.

Staatssecretaris **Van Gennip**: De elektronische aangifte is al veel gemakkelijker geworden. In de toekomst moeten de al bekende gegevens, zoals straatnaam, sof-nummer voor particulieren en straks het nummer van bedrijven, zijn verwerkt. Dan is dat ook veel gemakkelijker.

De specifieke vraag van mevrouw Sylvester behandel ik bij het hoofdstukje fiscaliteit.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Ik heb het specifiek over de aangifte loonbelasting en niet over vergunningen. Als ondernemer moet je een formulier loonbelasting invullen. Je moet dan door een waslijst van vragen heen. De kleine

ondernemer beantwoordt de helft van de vragen met "neen", of "ik weet het niet". Vervolgens worden allerlei berekeningen gemaakt. Het lijkt mij veel beter als de overheid de loonbelasting in één keer heft en dat achter de schermen zelf verdeelt.

Staatssecretaris **Van Gennip**: Ik ga niet over de belastingdienst, maar ik vermoed dat de dienst die gegevens nodig heeft om de loonsom te kunnen berekenen.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Neen, de staatssecretaris gaat niet over de belastingdienst en de wijze waarop aangifte wordt gedaan, maar wel over de administratieve last voor de ondernemer. Ik sluit aan bij de vraag van de heer Luijten hierover. Je moet veel dingen invullen, waarvan je het nut niet eens weet. Het zou de ondernemer veel tijd schelen als hij het bedrag kan uitrekenen en dat vervolgens via electronic banking kan betalen. Vervolgens kan de overheid dat bedrag verder verdelen.

Staatssecretaris **Van Gennip**: Bij de loonsomheffing is een aantal gegevens nodig om een en ander te kunnen berekenen. Maar als de belastingdienst een aantal gegevens vraagt, moet het CBS die gegevens niet nog een keer vragen. Dat scheelt al weer. Daar is de inzet ook op gericht. Het CBS moet veel meer gebruik maken van de gegevens van de belastingdienst. Dat zal straks het geval zijn met die eenmalige gegevensuitvraag. Dat is het doel. Andersom doen zich allerlei privacyproblemen voor, dus dat kan nog niet.

Dan nog iets over de communicatie naar de ondernemers toe. Wij moeten gezamenlijk duidelijk maken wat er wel is gebeurd. Wij kunnen ze zo nu en dan herinneren aan zaken die zijn afgeschaft. Die zijn namelijk makkelijk te vergeten. De zaken die er nog zijn, zijn natuurlijk pijnlijker.

Daarnaast zit nog een aantal reducties in de pijlpijn voor dit jaar en voor volgend jaar. Een aantal van die reducties is een kwestie van de wat langere termijn. Dit betekent dat er het afgelopen jaar investeringen zijn gedaan. Deze worden in de loop van de tijd merkbaar. Wij zijn er dus nog niet. Ik vind dat de 25% die wij als doel hebben gesteld voor 2007 wat dat betreft niet de finish kan zijn. Het is aan onze opvolgers om te bedenken wat zij verder willen, maar wij zullen aan de reducties nog geen eind zien. Ik vind ook dat wij daarnaast specifiek moeten blijven zoeken naar mkb-gerichte oplossingen. Wat dat betreft is de samenwerking met MKB-Nederland goed. Wij hebben een aantal gegevens en wij onderzoeken voortdurend welke effecten administratieve lasten hebben op het mkb.

Mevrouw Sylvester verwees naar de motie-Smeets. Naar aanleiding van deze motie hebben wij het EIM opdracht gegeven, te onderzoeken hoe de administratievelastenmaatregelen neerslaan bij het mkb en in bepaalde sectoren. Ik geef de Kamer alvast een voorproefje. De 123 reductievoorstellen met een omvang groter dan 1 mln. en met een totale waarde van 1,83 mld. zijn onderzocht. Daaruit blijkt dat circa 88% ten goede komt aan het mkb. Dit percentage heeft een omvang van 1,4 mld. Wij zijn op dit moment interdepartementaal aan het bekijken of dit onderzoek -- het is net uit -- voldoet aan

de vraag die mevrouw Smeets heeft gesteld. Aan het eind van de zomer zal ik een brief hierover aan de Tweede Kamer sturen. Onderzoek blijft dus nodig om te na te gaan of de effecten van wat wij in Den Haag doen werkelijk voelbaar en meetbaar zijn voor ondernemers.

De heer **Terpstra** (CDA): Ik ben diep onder de indruk van alles wat EZ doet. Ik blijf zitten met het probleem dat ondernemers vaak zeggen dat zij dit niet merken. De staatssecretaris zegt dat zij de mensen beter moet voorlichten. Als ik een zware last moet dragen en iemand neemt daar een deel van af, ben ik in principe de eerste die dat merkt. Daarom begrijp ik niet dat de staatssecretaris zegt dat de lasten drastisch zijn verlaagd. De ondernemers zouden dit naar mijn idee ogenblikkelijk moeten merken. Hoe komt het dat zij dit niet merken? Komt dit door een tijdsverschil, of vergeten zij te snel de verbeteringen, of zie ik het niet goed?

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Ik heb een vraag die hierop aansluit. De staatssecretaris heeft gezegd dat zij de motie Smeets uitvoert en dat zij een voorproefje heeft gegeven. Is zij van plan dit structureel te gaan doen? Is zij van plan een structurele objectieve meting van de administratieve lasten te maken en niet alleen van de beleving?

Staatssecretaris **Van Gennip**: Ik weet niet in welke vorm wij dit structureel zouden gieten, maar ik denk wel dat wij in 2007 weer een soortgelijk onderzoek moeten doen, om inderdaad te bezien waar wij in 2007 zijn geëindigd qua kwantitatief kwalificeerbare voelbaarheid bij ondernemers. Ik weet niet of dit onderzoek dezelfde opzet moet hebben. Wij zullen dit onderzoek steeds opnieuw moeten doen, maar wij zullen dit niet steeds op dezelfde manier moeten doen. Wij moeten natuurlijk ook van een onderzoek leren hoeveel wij eraan hebben, omdat ook uit dit onderzoek blijkt dat wij inderdaad al behoorlijk veel lasten hebben gereduceerd. Deze uitkomst spoort kennelijk niet helemaal met de gevoelstemperatuur. Ik moet wel zeggen dat dit in een aantal zalen waar ik spreek begint te veranderen. Wij kunnen hieraan zelf iets doen door de manier waarop wij in Den Haag over deze materie praten. Ik denk dat de gevoelstemperatuur een optelsom van de verwachtingen is die wij in eerste instantie hebben gewekt. Wij hebben hier natuurlijk ongeveer anderhalf jaar gesproken over het verminderen van de hoeveelheid administratieve lasten, wij hebben gesproken over de rekenmethode en over het identificeren van al die administratieve lasten, voordat wij toekwamen aan het werkelijk wegstrepen van al die regels en al die informatieverplichtingen. Ook is men blijkbaar vergeten wat er al is gebeurd. Bovendien gebeurt er op dit moment nog zeer veel. De afgelopen anderhalf jaar is er zeer veel voorbereiding gedaan voor de komende anderhalf jaar. Je ziet nu een versnelling komen in het afschaffen van regels. Per 1 januari jongstleden is veel veranderd. Dit is een investering in de toekomst, maar dit betekent dat er de maanden daaraan voorafgaand veel is veranderd. Dit voelt als een extra incidentele last die moet worden gedragen. Ik vraag de Kamer om mee te helpen in de communicatie, om aan ondernemers te laten zien wat er al allemaal is veranderd.

Voorzitter: Timmerman-Buck

Staatssecretaris **Van Gennip**: Wij zijn er natuurlijk niet als wij het alleen over de administratieve lasten voor de bestaande wet- en regelgeving hebben. Ook voor de toekomstige wetten en regels moeten wij het goed regelen. Daarvoor hebben wij de bedrijfseffectentoets gecreëerd. Daarin zit een aparte schaalgroottetoets. Dit is de mkb-toets waarnaar mevrouw Sylvester vroeg. Dit is een integraal onderdeel van de bedrijfseffectentoets. Ook het Meldpunt Voorgenomen Regelgeving kijkt extra kritisch naar de effecten voor het mkb. Op basis van het onderzoek dat ik zojuist heb genoemd, zal het meldpunt extra kritisch verder kijken, omdat dit onderzoek meer inzicht geeft in hoe alle maatregelen neerslaan. De bedrijfseffectentoets is op 1 juni jongstleden ingevoerd. Dit betekent dat deze op alles wat nieuw in de besluitvorming komt, wordt toegepast. De effecten worden opgenomen in de toelichting op de wettelijke regelingen.

De nationale koppen op Europese wet- en regelgeving zijn menigeen een doorn in het oog, ook de ondernemers. Maar natuurlijk is ook in het hoofdlijnenakkoord door de regering afgesproken dat zij geen nationale koppen meer wil plaatsen op Europese wet- en regelgeving, tenzij er zwaarwegende belangen zijn. In de bedrijfseffectentoets is een aparte toets op die nationale koppen opgenomen. Wij zijn ook bezig om bestaande koppen af te schaffen. Een voorbeeld is de Arbeidstijdenwet. Volgens het bedrijfsleven zijn er in Nederland meer ploegendiensten dan in andere landen. Dit betekent dat er meer mensen nodig zijn en er hogere kosten zijn. Wij hebben na overleg met de sociale partners over dit onderwerp besloten het unanieme advies van de SER over te nemen. Dit betekent dat staatssecretaris Van Hoof daarvoor een wetsvoorstel heeft ingediend.

Er zijn veel vragen en opmerkingen gemaakt over de vergunningenlast voor mkb'ers. Wij moeten in deze discussie niet vergeten dat de vergunning een belangrijk middel blijft om bepaalde publieke belangen te beschermen. Een vergunning is er niet voor niets. Soms worden vergunningen internationaal afgedwongen, soms is er een groot maatschappelijk belang mee gediend. Wij weten echter ook dat het draagvlak voor vergunningen die wel degelijk nodig zijn, vermindert als er teveel vergunningen zijn. Ook dit is een reden om te snijden in de vergunningenlast, zodat ook de ondernemer en de burger beter begrijpen waarom wij bepaalde vergunningen wel willen handhaven. Het kan dus vaak minder, eenvoudiger en toegankelijker. Ik heb daarom sympathie voor het idee van de heer Terpstra om alle vergunningen af te schaffen, maar ik denk niet dat dat de meest begaanbare weg is. Wij moeten wel zoveel mogelijk vergunningen vervangen door algemene regels. Wij moeten het vertrouwen en de verantwoordelijkheid neerleggen daar waar die het beste kan worden genomen, bij de ondernemer zelf, in plaats van dat de overheid elk regeltje nakijkt en wij moeten het proces van de vergunningverlening aanzienlijk verbeteren. Wij hebben de rijksvergunningenstelsels doorgelicht. Dit heeft de Kamer de afgelopen weken kunnen lezen. Daarmee hebben wij 42% van de vergunningen geïdentificeerd die er gewoon uit kunnen, en 22% van de stelsels. Dat is dus een enorme hoeveelheid, veel meer dan

alleen een visvergunning of alleen een boomvergunning. Het gaat bijvoorbeeld om grote zaken als de omgevingsvergunning, maar ook om veel eenvoudige zaken als de marifoonvergunning. Wij kiezen er bijvoorbeeld voor om veel milieuvergunningen die gericht zijn op afval, geluid en energiebesparingen te schrappen en om te zetten in een algemene maatregel. Dit zijn de artikel 8.40-AMvB's (Wet milieubeheer). Dat is voor 0,5 miljoen mkb'ers voordelig. Wij zijn begonnen om samen met MKB-Nederland en VNO-NCW te bekijken of wij voor meer vergunningen hetzelfde kunnen doen. Daarnaast zullen wij de leges transparanter maken, zodat het voor de ondernemer duidelijker is wat hij betaalt en zodat er een bepaalde marktwerking tussen gemeenten ontstaat. Bovendien liggen er 22 voorstellen om de *lex silentio* in te voeren.

De heer **Terpstra** (CDA): Zegt de staatssecretaris dat zij bezig is met een experiment om met het mkb te gaan praten over bepaalde wetten, om daarmee vergunningen af te schaffen en te vervangen door het vertrouwen in de ondernemer?

Staatssecretaris **Van Gennip**: Ja, dat is wat wij in dit traject hebben gedaan. Dit was een traject van een halfjaar. Het was de eerste slag en die heeft ons veel opgeleverd. In de discussie met de Tweede Kamer kwam dit punt ook naar voren. Toen heb ik aangegeven dat wij met MKB-Nederland zouden kunnen overleggen op welke manier wij nog iets meer kunnen doen, met name aan de kant van de vergunningverlening. Hoe ziet men bijvoorbeeld de modelverordening die de VNG maakt in relatie tot wat een mkb'er wel of niet meemaakt in een gemeente?

Mevrouw Sylvester heeft gevraagd naar de initiatiefwet van de heren Wolfsen en Luchtenveld. Die initiatiefwet gaat over de introductie van een boete die wordt opgelegd aan het bevoegd gezag indien te laat wordt beslist op een vergunningverzoek. Dat heeft dus geen betrekking op te laat betalen door overheden of semi-overheden. De initiatiefwet heeft een breed werkingsveld en levert een prikkel op voor de vergunningverlenende instantie om tijdig besluiten te nemen. Hij is gericht op besluiten die worden genomen door overheidsinstanties, niet op besluiten van semi-overheden. De initiatiefwet moet nog in de Tweede Kamer worden besproken, waarna het kabinet zijn oordeel zal vormen.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Is de regering bereid om in die beoordeling mee te nemen of deze wet ook van toepassing kan worden verklaard op de semi-overheid? Is de regering van mening dat toepassing ervan op de semi-overheid zoden aan de dijk zou zetten?

Staatssecretaris **Van Gennip**: Wij kunnen daarnaar kijken. Ik weet niet in hoeverre onze juridische arm strekt tot aan de semi-overheden. Het uitreiken van boetes ten opzichte van gemeenten kan gemakkelijk, omdat gemeenten bij onze overheid horen. Hoe dat precies werkt met semi-overheden, lijkt mij een ingewikkelde vraag. Ik wil die vraag bewaren, want wij weten nog niet hoe het initiatiefwetsvoorstel er na bijvoorbeeld amendering gaat

uitzien. Daarna komen wij met de volledige kabinetsreactie.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Mijn vraag is er puur op gericht of de staatssecretaris bereid is om dat mede te gaan onderzoeken. Ik heb begrepen dat zij daartoe bereid is.

Staatssecretaris **Van Gennip**: Natuurlijk. Als mevrouw Sylvester wil dat wij dat in de kabinetsreactie meenemen, zullen wij dat doen.

Ik neem nu iets grotere stappen en zal een aantal specifieke beleidsmaatregelen gericht op het mkb bespreken. Wij steunen starters uitgebreid, omdat het aantal scholieren, studenten en mensen in loondienst die overwegen om een eigen onderneming te starten, nog steeds laag is. Niet alleen in vergelijking met Amerika, maar ook in vergelijking met de ons omringende landen. Wij moeten ervoor zorgen dat meer mensen geïnteresseerd raken in het ondernemerschap. Vandaar het actieprogramma Partnership Leren Ondernemen, waarin wij in het kader van ondernemerschap en onderwijs een aantal zaken doen, zoals ondernemers voor de klas, docenten op stage en competitie tussen leerbedrijven van scholieren van het lager en middelbaar onderwijs, mbo'ers en hbo'ers. Een paar weken geleden heb ik een prijs mogen uitreiken. Een van de Eerste Kamerleden zat in de jury. Het was een inspirerende bijeenkomst. Er waren veel mbo- en hbo-studenten die geïnspireerd waren geraakt door het eigen bedrijf dat zij hadden gerund. Sommigen van hen hadden een behoorlijke winst gemaakt. Wanneer zij dat vervolgens thuis aan hun zus, broer, buurjongen, buurmeisje vertellen, raken die daardoor misschien geïnspireerd om ook de stap te zetten naar een eigen bedrijf. Dan zijn wij een heel eind verder. Dit soort initiatieven helpt echt.

Een ander specifiek beleid gericht op het ondernemerschap is het ondernemerschap door nieuwe ondernemers. Van de ondernemerszin van nieuwe allochtone ondernemers kunnen wij als autochtone Nederlanders nog wel wat leren. Dat is een van de redenen waarom ik dit zo belangrijk vind. Mevrouw Sylvester en ik hebben daar twee of drie jaar geleden voor het eerst over gesproken. Wij moeten ervoor zorgen dat zo veel mogelijk ondernemers worden gestimuleerd om ondernemer te worden, en als zij het eenmaal zijn, moeten wij ervoor zorgen dat zij goed kunnen ondernemen.

Ondernemerschap kan een grote rol spelen bij de integratie van bevolkingsgroepen. Zelf geld verdienen is de eerste stap op weg naar emancipatie. Emancipatie kan heel goed leiden tot integratie. Het leidt ook tot trots. Het laat zien dat ik als tweede of derde generatie nieuwe Nederlander meetel in Nederland en dat mijn bevolkingsgroep iets toevoegt aan Nederland. Het bepaalt de toon waarop wij met elkaar praten over nieuwe Nederlanders, en het beïnvloedt het debat over hoe wij onze samenleving met elkaar willen inrichten.

Vandaar ook dat ik twee jaar geleden de discussie over nieuwe ondernemers ben begonnen. Vorig jaar heb ik met vijf collega's een actieplan aan de Tweede Kamer gestuurd. Nu zijn wij bezig al die actiepunten uit te rollen en in te bedden. Allochtone ondernemers lopen nog steeds tegen een aantal knelpunten aan, bijvoorbeeld met

betrekking tot financiering. Ook sluiten zij zich minder gemakkelijk aan bij bestaande netwerken, zoals VNO-NCW en MKB-Nederland. Soms is er een gebrek aan ervaring, soms kiest men te traditioneel. Als er al zes banketbakkers in een straat zitten, begin dan niet als zevende een banketbakkerij die met de eerste zes op deze markt concurreert, maar begin die banketbakkerij in een andere wijk of begin een kapperszaak. Er is dus coaching nodig.

Een van de zaken die wij doen, is het inzetten van rolmodellen. Voor de groep nieuwe Nederlanders is het belangrijk om zelf die rolmodellen te zien, maar ook voor autochtone Nederlanders is dat belangrijk. Vandaar dat wij prijzen uitreiken aan de beste nieuwe ondernemer, de zwarte zakenvrouw van het jaar, en is er een adviesraad nieuw ondernemerschap. Wij hebben de monitor "Nieuw Ondernemerschap" met cijfers, zodat wij werkelijk kunnen zien hoe het gaat. Wij hebben allerlei projecten om nieuwe Nederlanders in aanraking te brengen met het ondernemerschap, zoals coachingstrajecten. Ik heb VNO-NCW, MKB-Nederland en de kamers van koophandel gevraagd om te zoeken naar andere gezichten in hun besturen, omdat die besturen vaak bestaan uit blanke mannen van vijftig. Als een zwarte jonge vrouw de drempel overstapt en alleen maar vijftigjarige blanke mannen ziet, maakt zij vrij snel rechtsomkeert. Dat moet anders en dat kan alleen maar als er aansprekende voorbeelden in die besturen zitten. Ik weet dat men op regionaal niveau hard op zoek is naar jongeren, vrouwen en nieuwe ondernemers om die besturen diverser te maken. Dat kan ook door er een creatieve ondernemer in te zetten, of een techneut, maar in elk geval moeten die besturen diverser worden, anders voelen al die ondernemers die niet aan het traditionele beeld voldoen, zich daar niet thuis. Dat geldt misschien ook voor de oudere ondernemers, want ook dat aantal groeit in Nederland.

Nu wij het nieuwe ondernemerschap op de kaart hebben gezet en actieplannen hebben, moeten die actieplannen worden ingebed in de regio's en in verschillende organisaties. In een aantal grote steden gebeurt veel. In Den Haag en Utrecht bijvoorbeeld zijn er projecten gericht op nieuwe vrouwelijke ondernemers. In Arnhem en Nijmegen is er het project Startsmart, speciaal gericht op nieuwe ondernemers. Een aantal kamers van koophandel is ermee bezig. Er zijn dus veel organisatorische en regionale inbeddingstrajecten gaande, maar wij moeten dat op de kaart blijven houden. Vandaar dat in oktober aanstaande de week van het nieuwe ondernemerschap zal plaatsvinden. Daarin proberen wij allerlei activiteiten op het gebied van nieuw ondernemerschap te bundelen, zodat er meer aandacht voor komt. Het is de bedoeling dat al die organisaties en regionale groeperingen zich daarbij aansluiten en met hun eigen initiatieven komen.

De heer **Terpstra** (CDA): U zegt dat er heel veel regionale initiatieven zijn; dit heb ik ook in het Utrechtse gemerkt, maar daar vindt men dat de nationale overheid deze initiatieven te weinig ondersteunt. Deelt u deze mening en, zo ja, wanneer gaat u hierin verandering brengen?

Staatssecretaris **Van Gennip**: Wij ondersteunen een heleboel regionale initiatieven, maar als er een specifiek initiatief is waar wij nog niet van wisten en dat een goed voorbeeld kan zijn voor andere regio's, een pilot-project, dan hoor ik dat graag nog van u. Aan de ene kant is het een zaak van "laat duizend bloemen bloeien", want het werkt het beste als iets uit de regio's, uit de organisaties zelf voortkomt, maar aan de andere kant willen wij iets wat erg goed blijkt te werken, graag uitrollen over het hele land.

Verder was een van de actielijnen de bedrijfsopvolging. Omdat een flink aantal ondernemers in de komende tien jaar met pensioen zullen gaan, vormen allochtone ondernemers een kansrijpe doelgroep voor de overname van de betrokken bedrijven. Wij proberen dus ook meer nieuwe allochtone ondernemers te vinden die deze bedrijven kunnen overnemen en wij bekijken ook of wij iets op het punt van de financiering kunnen doen, via het BBMKB of op een andere manier.

Ook microkredieten zijn van belang, en niet alleen voor beginnende ondernemers. Wij hebben hier onlangs onderzoek naar laten doen en er blijkt echt veel vraag naar te zijn. Het is in Nederland soms moeilijker om €5000 te krijgen voor de aanschaf van een bestelwagen dan om miljoenen te lenen voor de uitbreiding van een fabriek. Daarom onderzoek ik de mogelijkheid van het opzetten van een fonds voor microkredieten en ik hoop hierover na de zomer meer duidelijkheid te kunnen geven. Hierbij brengen wij "think small first" dus echt in de praktijk. En anderhalve maand geleden heeft prinses Máxima in de regio Arnhem-Nijmegen het eerste microkrediet uitgereikt op een bijeenkomst waar wij gebrainstormd hebben over manieren om hier meer aan te kunnen doen.

Verder is starten vanuit een uitkering belangrijk. De Kamer kent de acties van mijn collega van Sociale Zaken en mij om ervoor te zorgen dat wij ook deze potentiële starters helpen. Dit betekent aanpassingen van de WW, een waarborgfonds en vooral ook meer aandacht voor ondernemerschap bij de uitvoeringsinstanties. Zij moeten dit echt gaan zien als een mogelijkheid naast het vinden van een vaste baan, dit betekent toch een cultuuromslag. Ook de kamers van koophandel willen wij hier speciaal op laten inzetten.

Het actieprogramma TechnoPartner is specifiek gericht op starters met technologische kennis; ook dit vormt een onderdeel van het specifieke mkb-beleid. Vaak is er voor hen een risico, zodat wij via allerlei faciliteiten mee-investeren, maar ook maken wij het met het technopartner-label voor een technostarter gemakkelijker om via het BBMKB voor een bankgarantie in aanmerking te komen.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Ik dank de regering voor deze woorden over het microkrediet. Ik had ook nog een vraag gesteld over het borgstellingskrediet; mijn fractie vindt het noodzakelijk om dit verder uit te breiden. Hoe staat het met de uitvoering van de in de Tweede Kamer aangenomen motie op dit punt? Heeft de regering al overleg gevoerd met de banken? En zo ja, wat zijn de resultaten daarvan? Ik wist niet helemaal zeker of de staatssecretaris dit nog zou behandelen of dat zij het punt

van de kredieten al had afgehandeld, dus ik dacht: ik loop maar even naar de microfoon.

Staatssecretaris **Van Gennip**: Ik wilde zo dadelijk ingaan op de beschikbaarheid van kapitaal, waarbij ik goed nieuws voor u heb, denk ik. Ik maak eerst even het onderwerp TechnoPartner af.

Juist voor alle mkb'ers die willen innoveren, hebben wij innovatieprestatiecontracten ingesteld, waarmee kleine ondernemers kunnen samenwerken op het gebied van innovatie. Dit gaat dan altijd voor de markt, in samenwerking met een universiteit of hogeschool. En het gaat dan natuurlijk vaak branchegewijze.

Dan de beschikbaarheid van kapitaal. Kapitaal staat naast talent, kapitaal en talent zijn de twee ingrediënten van een onderneming. Er behoort natuurlijk ook een goed idee bij, maar het gaat om de mensen en het geld. En vooral voor het mkb zijn de drempels voor financiering in veel gevallen hoog. Daarom ben ik hard aan de slag met de banken om de toegang tot de kapitaalmarkt voor ondernemers te verbeteren. De regeling die nu veel in de belangstelling staat, is de borgstellingsregeling voor het mkb, het BBMKB. En dit is niet zonder reden, want wij hebben deze regeling in de afgelopen jaren behoorlijk opgeknapt. Wij hebben de toegankelijkheid ervan verbeterd en de regeling en de processen bij de banken goed op elkaar afgestemd. Wij hebben er meer aandacht aan gegeven, ook publicitair. Dit heeft een groei opgeleverd van 360 mln. naar 475 mln. in 2005. Daarvoor moest ik verleden jaar in september het garantieplafond verhogen en dit zal ik ook in 2006 doen: het gaat van 452 mln. naar 602 mln. Dit betekent dat er een enorme vraag naar het BBMKB is. Het werkt ook goed, want het is echt een mooie garantieregeling waarmee wij niet op de stoel van de banken gaan zitten. De bank neemt de beslissing om zo'n lening te verstrekken, maar het laatste stukje risico nemen wij via de garantieregeling voor onze verantwoordelijkheid. De recente evaluatie van het BBMKB is zeer positief over het bereik van de regeling, dus ik kom duidelijk tegemoet aan de motie-Smeets. Ik zei het al, de mogelijkheden voor microkredieten ben ik nog aan het bekijken en ik ben er ook met de banken over in gesprek of wij daarvoor iets speciaals zouden moeten ondernemen. Gelukkig is er de tendens dat de behandelingskosten die banken voor kleine kredieten in rekening brengen, in het algemeen door automatisering aan het afnemen zijn. Na de zomer hoort de Kamer hierover meer, zoals ik al aangaf.

Verder is het belangrijk om niet alleen de starters en de meer reguliere activiteiten te ondersteunen, maar ook de snelle groeiers. Een heleboel middelgrote ondernemingen kunnen moeilijk doorgroeien, omdat zij te maken hebben met een cashflow die achterloopt bij de behoefte aan groei. Vandaar de groeifaciliteit die wij bieden. In maart jongstleden hebben wij deze voorgelegd aan de Europese Commissie en het is afhankelijk van haar oordeel, maar wij zullen proberen om nog dit jaar te starten met 85 mln. aan garanties, oplopend tot 170 mln. in 2009, vooral bedoeld voor snel groeiende ondernemers.

Ook over de bedrijfsoverdrachten zijn veel vragen gesteld. Het is de verwachting dat er in de komende tien jaar zo'n honderdduizend ondernemers met pensioen zullen

gaan en hun bedrijf zullen moeten overdragen. Wij hebben hierop veel actie ondernomen: fiscale maatregelen met de Successiewet -- de doorschuiffaciliteit -- een overdrachtspakket, goede voorlichting, in samenwerking met de kamers van koophandel en de brancheorganisaties, en de ondernemingsbeurs, waarbij het gaat om het op elkaar afstemmen van vraag en aanbod.

De heer Terpstra heeft gevraagd om een uniforme aanpak van de fiscale opvolgingsproblematiek. Wij hebben de faciliteiten op dit vlak in de afgelopen twee jaar behoorlijk aangepast. Als wij die verder stroomlijnen, dan zal dat ongetwijfeld voordelen hebben op het gebied van administratieve lasten, eenvoud en uitvoeringslasten, maar wij weten dat er dan ook budgettaire effecten en verdeel-effecten zullen optreden, die wij dan weer moeten repareren. Een aanpassing vergt dus een afweging van al deze facetten en het is de vraag of de versnippering van de verschillende fiscale faciliteiten echt het grootste probleem bij bedrijfsoverdracht is of dat het een van de kleinere hobbels is. Wij hebben op dit moment geen concrete signalen dat deze versnippering bedrijfsoverdrachten daadwerkelijk zou belemmeren. Ik denk dat het meer zit in de zaken die ik zojuist noemde: wij hebben de fiscale maatregelen verruimd, wij zijn bezig geweest met het ondernemerspakket en de ondernemingsbeurs staat net op poten. Dit zijn zaken die volgens mij veel meer zoden aan de dijk zetten bij het vinden van opvolgers voor al die ondernemers die met pensioen gaan.

De finesses van het Duitse model zijn mij niet geheel bekend. Ik moet wel zeggen dat je zo'n model nooit los kunt zien van de rest van het fiscale regime, dus het lijkt mij moeilijk om dit model zo maar in te voeren zonder de samenhang met dat systeem te kunnen overzien.

Wij zien dat het aantal zelfstandige ondernemers toeneemt, ook door een toenemende behoefte aan flexibiliteit en omdat men niet meer een leven lang bij dezelfde baas werkt. Steeds vaker komt het voor dat men van baan wisselt of een baan in loondienst afwisselt met zelfstandig ondernemerschap. Die transitie neemt ook duidelijk toe. Er zijn nu ruim 800.000 zzp'ers in Nederland. Wij zien ook echt dat het zzp-schap bijdraagt in economische dynamiek en aan transitie. Het verhoogt de concurrentie en het zorgt voor een bepaalde uitdaging voor bestaande ondernemingen. Het is dus van belang dat wij de zzp'ers de ruimte geven.

Naar aanleiding van vele vragen vandaag en referenties aan zzp'ers heb ik vanmiddag het plan opgevat om met één of meer van mijn collega's de zzp'ers als economisch fenomeen apart te bekijken. Ik wil met hen goed op een rij zetten wat de verschillende belemmeringen zijn voor zzp'ers, wat wij doen, welke acties wij ondernomen hebben of in het verschiet liggen en welk aanvullend beleid wij moeten ontwikkelen. Wij moeten ook kijken wat de administratieve lasten voor de zzp'ers betekenen. Er zijn ook veel fiscale vragen gesteld specifiek op het gebied van zzp'ers. Wij nemen die ook mee. Het zou een mooie conclusie van dit debat zijn als wij zeggen dat wij de zzp'ers apart in het zonnetje zetten, kijken wat de belemmeringen zijn, wat wij al doen en wat wij extra zouden kunnen doen.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Uiteraard ben ik blij met de woorden die de staatssecretaris zojuist heeft uitgesproken. Ik voeg er nog een vraagje aan toe. De staatssecretaris wil contact zoeken met haar collega's om een aantal zaken nader te onderzoeken. Kan zij een termijn noemen waarop zij denkt dat zij ons iets kan laten weten?

Staatssecretaris **Van Gennip**: Ik denk dat ik er een klein half jaar voor nodig heb en dat het kerst van dit jaar zal worden. Wij zullen veel dingen in kaart moeten brengen en misschien een apart onderzoek moeten doen.

De heer **Van Raak** (SP): Dank voor deze toezegging. Wil de staatssecretaris daarbij ook betrekken het onderzoek van TNO in opdracht voor het Breed Platform Verzekerden en Werk, dat van de tien zzp'ers met gezondheidsproblemen negen geen verzekering hebben tegen arbeidsongeschiktheid? Veel worden er door verzekeraars geweigerd. Wil zij kijken naar de mogelijkheid om voor deze groep een arbeidsongeschiktheidsregeling te treffen?

Staatssecretaris **Van Gennip**: Ik neem dat mee in de knelpunten die zijn genoemd. Wij bekijken of het een taak voor de overheid is of een taak voor de markt en wat wij er wel of niet aan gaan doen. Het wordt zeker meegenomen in de lijst van de knelpunten.

Hetzelfde geldt voor de zwangere ondernemers. In overleg met mijn collega van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zal ik dit meenemen in de discussie over de zzp'ers. Voorlichting kan hierin ook een rol spelen, maar dat is niet het enige antwoord op dit knelpunt.

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Zoals de staatssecretaris misschien weet, heeft de Commissie Gelijke Behandeling onlangs een uitspraak gedaan. Mijn vraag aan haar op dit punt was specifiek wanneer de regering verwacht te komen met een reactie op de uitspraak van de Commissie Gelijke Behandeling.

Staatssecretaris **Van Gennip**: Ik weet dat die uitspraak net gedaan is. Ik weet ook dat wij daarover nu in overleg zijn. Ik kan nog niet zeggen wanneer wij met een reactie komen. Het zal echter niet eindeloos duren. Het is een maatschappelijke discussie waarin wij op een redelijke termijn met een antwoord moeten komen.

Mevrouw de voorzitter. Ik heb u vandaag, denk ik, niet hoeven overtuigen van het belang van het mkb voor de Nederlandse economie. Wij weten het allemaal. Ik wil benadrukken dat dit belang van ondernemerschap gevoeld wordt door het gehele kabinet. Afwegingen wat het voor de specifieke ondernemer doet en wat het voor de macro-economische ontwikkelingen doet, spelen vrijwel altijd een rol bij de discussies in het kabinet. Ik kan u ook verzekeren dat in het begin collega Zalm en ik op het moment dat voorstellen werden gedaan, vroegen wat de administratieve lasten en de regeldruk van het voorstel waren en dat nu vrijwel iedereen dit soort vragen stelt, om te beginnen bij de eigen voorstellen.

Voor de regeldruk zien wij ook een brede maatschappelijke belangstelling. Als iemand uit Den Haag, een lid van het kabinet of een lid van deze Kamer of van de Tweede Kamer, in een gemeente of bij een organisatie

heeft gesproken, wordt het daarna op de werkvloer opgepakt. Wat dat betreft doe ik een oproep aan u om bij spreekbeurten in het land mensen te vragen -- wethouders, burgemeesters, ondernemers of ondernemersverenigingen -- echt aan het ondernemingsklimaat te denken en om er rekening mee te houden, als zij als branche een enquête houden, dat zij er met grote letters opzetten dat die niet verplicht is. Dan kan de ondernemer zelf bedenken of hij zoveel waarde aan zijn branche hecht dat hij die toch invult.

Ik heb nog een vraag uitstaan over de motie-Lemstra. In september 2004 hebben wij een reactie op de motie-Lemstra aan de Eerste Kamer gestuurd. Daarin is een overzicht gemaakt van de langetermijnstudie waarvan de departementen gebruik hebben gemaakt ten behoeve van de ruimtelijke nota's. Die discussie hebben wij hier verleden jaar gevoerd. De vier ruimtelijke departementen, EZ, VROM, LNV, Verkeer en Waterstaat, hebben daarin aangekondigd dat zij aandacht willen besteden aan de interactie tussen ruimte en de verwachte verandering in het klimaat. Wij overleggen nu over het opstellen van een adaptatieprogramma Ruimte en klimaat. Er is zelfs een FES-claim ingediend om meer onderzoek te kunnen doen naar de interactie tussen klimaatveranderingen en ruimtelijke investeringen. Of die gehonoreerd wordt, weet ik nog niet. Onder de vlag van de motie-Lemstra is het departement van VROM een project gestart met als titel Randstad 2040, waarin wij een verkenning doen naar de langetermijnontwikkelingen van de regio. De eerste resultaten worden eind van dit jaar verwacht.

Dames en heren, als iedereen zoveel wist van het mkb, gaf om het mkb en wilde praten over het mkb als u vandaag met mij, dan komt het wel goed met onze mkb'ers in Nederland en dus met onze economische ontwikkeling. Ik dank u voor het debat.

*N

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de regering voor de uitgebreide beantwoording. Die beantwoording getuigde van originaliteit, want met de naam Oranje bv is een heel aardig toekomstbeeld geschetst. Dat toekomstbeeld vond ik voor het mkb van vandaag nog wel erg ver weg. Daarom stel ik voor om na te gaan wat de mogelijkheden zijn om te komen van ist tot soll.

Ik heb gesproken over een aantal maatregelen die zullen worden genomen om jongeren en allochtonen aan het werk te helpen. Daartoe is een commissie onder leiding van Hans de Boer ingesteld. De bedoeling is ook om onbenut talent in te zetten. Tot zover ga ik akkoord met datgene wat de staatssecretaris heeft gezegd. De fractie van de Partij van de Arbeid wil echter ook dat minder validen, ouderen en vrouwen meer op de arbeidsmarkt participeren. Deze groepen lijken op het eerste gezicht minder aantrekkelijk voor werkgevers. Het CWI voert een campagne om deze groepen ook aan het werk te krijgen. Eigenlijk zegt het CWI met zijn campagne dat als je verder kijkt dan je neus lang is, je iets anders ziet. Je ziet dan welke talenten iemand heeft. Daarom stel ik wederom de vraag welke maatregelen de regering na afschaffing van de SPAK specifiek neemt om deze categorie via het mkb aan

het werk te helpen, zodat ook zij kunnen profiteren van de economische groei.

In eerste termijn gaf ik aan dat er een convenant is gesloten tussen het mkb en de mensen die moeten zorgen voor reïntegratie van gedeeltelijk arbeidsgeschikten. Vorige week hebben wij gedebatteerd over de WW en toen bleek dat er met de uitvoering van dit convenant problemen zijn. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft aangegeven dat ondanks die problemen de afspraken blijven gelden. Ik ben benieuwd wat de opvatting van de bewindslieden van Economische Zaken op dit punt is.

Het systeem van de vouchers zou goed functioneren, maar ik wijs erop dat de vouchers door het mkb nauwelijks worden ontsloten. Waarom overweegt het kabinet dan toch het uitvoeren van een evaluatie en waarom wordt er niet direct een knip aangebracht? Men zou een deel van het budget kunnen reserveren voor innovatie bij het mkb. Dat zou een daadwerkelijke ondersteuning van het mkb zijn en passen bij de mooie woorden die vandaag over het mkb zijn gesproken.

De regering heeft aangegeven dat zij samen met MKB-Nederland potentiële allochtone kopers in contact wil brengen met autochtone verkopers. De regering heeft het punt van de bedrijfsovername hoog op de agenda staan en daarom verwacht ik dat ook dit aspect haar nadrukkelijke aandacht heeft. Er is een actieplan verschenen en mijn vraag in eerste termijn was wat het vervolg hierop is. Wat is de stand van zaken?

Mijn op een na laatste punt betreft de zzp'ers. De regering zal overleg plegen en over een half jaar een rapportage uitbrengen met een beleidsvisie. Mijn fractie kijkt uit naar deze beleidsvisie die specifiek zal gaan over zzp'ers. Wij vinden de zzp'ers een zeer belangrijke categorie binnen het mkb.

Ten slotte wil ik iets zeggen over de administratieve lasten. Het mkb heeft substantieel meer administratieve lasten gekregen. De regering heeft daarvan zelfs een aantal voorbeelden gegeven. Mijn fractie en die van GroenLinks -- ik spreek ook namens die fractie -- vinden dat de regering zich meer zou moeten inzetten voor lastenverlichting, specifiek voor mkb-bedrijven met minder dan tien werknemers. Op dit punt wil ik een motie indienen. Wij houden met die motie rekening met wat de regering noemt: de statistiekvakantie. Ik vind dit nieuwe woord wel aardig. Het gaat bij het uitvoeren van deze motie dus heel duidelijk om het hergebruik van bestaande bronnen.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Sylvester, Terpstra, Van den Berg, Van der Lans, Schouw, Van Raak en Maas-de Brouwer wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat 80,5% van de bedrijven in Nederland minder dan tien werknemers heeft;

constaterende dat administratieve lasten onevenredig drukken op bedrijven met minder dan tien werknemers;

overwegende dat de regering zich sterk zou moeten maken voor meer lastenverlichting, specifiek voor mkb-bedrijven met minder dan tien werknemers;

verzoekt de regering om in de bestaande wet- en regelgeving te onderzoeken in voorhanden onderzoeksmateriaal hoe voor bedrijven met minder dan tien werknemers gekomen kan worden tot een substantiële verlichting van de administratieve lasten;

verzoekt de regering om binnen drie maanden de Kamers hierover te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt nr. C (30300-XIII).

**

*N

De heer **Terpstra** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Met de algemene beschouwing van de minister en de staatssecretaris, waarmee ik het in grote lijnen eens ben, zijn al mijn vragen op een enkele na beantwoord. Heel veel niet gestelde vragen zijn zelfs schitterend beantwoord. Daarvoor dank ik de bewindslieden zeer. Op drie punten heb ik een antwoord gekregen dat niet helemaal tot tevredenheid was. Het eerste punt betreft het experimenteren met het afschaffen van vergunningen. Ik wil zeker weten dat de staatssecretaris en de leden van mijn fractie exact hetzelfde bedoelen en daarom heb ik een motie opgesteld. Die zal ik aan het eind van mijn betoog indienen.

Ik kan mij verder niet helemaal vinden in het antwoord over de bedrijfsopvolging. Het Duitse model hebben wij niet genoemd om het desbetreffende element uit de Duitse belastingwetgeving over te nemen, maar meer om te bevorderen dat een uniforme regeling wordt getroffen voor de bedrijfsopvolging als zodanig. Het enige wat ik de staatssecretaris vraag, is om met de staatssecretaris van Financiën te overleggen over de vraag of voor de bedrijfsopvolging in Nederland een uniforme regeling mogelijk is.

Ik ben heel blij met het antwoord van de staatssecretaris over de regionale initiatieven. Ik zal alle Utrechtenaren waarmee ik heb gesproken motiveren om al hun plannen bij de staatssecretaris in te dienen.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Terpstra, Sylvester, Luijten, Van den Berg en Van der Lans wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat voor de naleving van veel wetten een vergunningensysteem als middel van controle wordt gebruikt;

constaterende dat het toepassen van vergunningensystemen voor ondernemers in het mkb veel (administratieve) rompslomp met zich meebrengt;

overwegende dat in Eindhoven wordt geëxperimenteerd met regelvrije zones;

verzoekt de regering, in overleg met het mkb een experiment te starten waarbij voor een aantal wetten het vergunningensysteem tijdelijk wordt afgeschaft en de resultaten daarvan na één jaar te evalueren,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt nr. B (30300-XIII).

**

*N

De heer **Luijten** (VVD): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris en de minister met name voor de beantwoording van de niet-gestelde vragen. Een aantal van mijn vragen is niet beantwoord en die zal ik opnieuw stellen, maar met het oog op de tijd mag de beantwoording daarvan ook schriftelijk.

Ik ben blij met de opmerking van de minister over de verlaging van de drempels voor de kennismigranten. Graag krijgen wij nog een toelichting. Wij willen namelijk weten wat die verlaging concreet betekent.

Ik sluit mij aan bij de vraag van mevrouw Sylvester over de vouchers. De minister is niet ingegaan op mijn opmerking en vragen ter zake. De discussie met de heer Van Raak ging over het vraaggestuurd onderzoek en over de mogelijkheid voor mkb'ers om zelf te bepalen bij welke wetenschappelijke instelling zij hun vouchers zullen besteden. Wat mij betreft zou een deel van de geldstroom voor innovatie bij het mkb gebruikt kunnen worden. Ter geruststelling van de heer Van Raak: ik ga echt niet tornen aan de onafhankelijkheid van de wetenschappelijke instellingen. Maar aan de andere kant ga ik ze niet in een gouden kooitje stoppen. Ik zoek dus naar de balans.

Ik heb er goede nota van genomen dat de minister in december met de resultaten komt van de inspanningen van Syntens. Wij zullen die toetsen op hun marktgerichtheid. Wij vrezen dat Syntens namelijk een verlengstuk van het ambtenarenapparaat wordt. Voor ons staat de marktgerichtheid dus voorop. Ik ben blij met de opmerking van de staatssecretaris over de rol van de gemeenten bij het terugdringen van de regeldruk. Dat is allemaal prachtig, maar het vermindert het aantal heffingen niet. Ik heb de suggestie gedaan om een aantal heffingen te schrappen, want dan doe je echt wat, en vervang het door een uitkering uit het Gemeentefonds. Daarop heb ik geen antwoord van de staatssecretaris gekregen.

Er is toegezegd om over een half jaar te komen met voorstellen voor de zelfstandige ondernemer, van welke toezegging wij nota hebben genomen. Wij zullen

daar zeker op terugkomen, want die groep is onderbelicht. Ik mis antwoorden van de staatssecretaris op vragen over de visaproblematiek. Ik ken haar verbondenheid met deze problematiek, maar ik heb begrepen dat er nog geen oplossingen zijn. Verder heb ik een vraag gesteld over de eenloketfunctie, daarbij Düsseldorf als voorbeeld noemend. Is de staatssecretaris bereid daarmee in een regio te beginnen, ervan uitgaand dat de rest bij succes vanzelf volgt?

*N

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter. Wij danken de minister via de staatssecretaris voor zijn college, maar wij hebben allemaal al een diploma. Een college is goed, vooral als het over zo'n divers aantal onderwerpen gaat, zoals ministeries, universiteiten en elektriciteitsbedrijven. Maar het moet niet ten koste gaan van de beantwoording van vragen van deze Kamer.

Wij danken de staatssecretaris voor haar serieuze beantwoording van onze vragen. Ook daar was het weinig specifiek, veel algemeen, maar haar algemene verhalen waren een stuk aardiger dan die van de minister, vooral toen zij sprak over de relatie tussen mkb en integratie. Een aantal vragen is niet beantwoord, wat ook schriftelijk mag gebeuren. Wij hebben gevraagd of de lokale belastingen niet in één aanslag zouden kunnen. Verder hebben wij gevraagd te bestuderen of het mogelijk is om het risico van doorbetaling bij ziekte voor bedrijven met weinig werknemers te verkorten, bijvoorbeeld naar een jaar. Waarom niet één dag in de week de winkels sluiten? Er moet worden voorkomen dat, zolang schuldsanering voor kleine ondernemers niet is geregeld, deurwaardersmaatregelen worden genomen. Bij het berekenen van het eigen vermogen in verband met tijdelijke bijstand moet de waarde van onroerend goed niet meer worden meegeteld. Wij zien uit naar het onderzoek naar de mogelijkheden om schade te verhalen op daders, en wij zien zeer uit naar het onderzoek naar de situatie van zzp'ers, waarvan wij de resultaten met veel interesse onder de kerstboom zullen lezen. Wij ondersteunen de motie van het lid Sylvester c.s.

*N

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter. Wij hebben in de commissie voor Economische Zaken een- en andermaal gesproken over de vraag of een beleidsdebat zinvol is. Terugkijkend denk ik dat het erg zinvol is om het mkb hier uitgebreid aan de orde te hebben gehad. Mocht de staatssecretaris de minister, die voor het landsbelang veel op reis is, tegenkomen, dan kan zij hem namens onze fracties danken voor de beantwoording, en dat geldt ook voor de staatssecretaris. Ik doe dat vooral voor de enthousiaste en betrokken wijze waarop zij dat heeft gedaan.

Ik blijf zorgen hebben over de aansluiting van het onderwijs op het bedrijfsleven. Ik vond het best een goed verhaal, maar wij moeten ons realiseren dat het beleid van de overheid is gericht op het verzelfstandigen van de onderwijsinstellingen. Zij zijn autonoom, en werken met actoren uit hun omgeving, waar de invloed van het mkb

heel gering is. Ik ben bang dat dat niet goed komt. Een enthousiaste staatssecretaris die heel veel doet, maar als wij straks een groot tekort aan vakmensen hebben, kun je het ergste vrezen, wat je niet oplost met enthousiasme aan de ene kant en geen mensen die het moeten doen aan de andere kant. Ik blijf daar zorgen over houden.

Ik ben heel blij dat de staatssecretaris zegt dat bij gemeenten sprake is van een hele omkeer. Uit zeer recente gegevens van VNO-NCW kregen wij heel andere informatie, wat ik nadrukkelijk aan de orde heb gesteld. Wij hoorden dat gemeenten heel slecht meewerken aan een enquête. In bepaalde regio's kan dat goed worden opgepakt, maar ik hoop dat dat voor alle gemeenten gaat gelden. Blijft staan dat de ondernemers vinden dat de dienstverlening van de gemeenten niet goed is. Dan heb ik de relatie gelegd met de lastendruk en de heffingen: als je aan de ene kant veel moet betalen en daarvoor aan de andere kant geen goede dienstverlening krijgt, is dat niet goed. De staatssecretaris mag hier schriftelijk op terugkomen. Zij mag daar een klein boekwerkje van maken, dat wij dan nog eens rustig kunnen nalezen en daar later op terugkomen!

*N

Staatssecretaris **Van Gennip**: Voorzitter. Ik zal op een aantal opmerkingen en vragen ingaan, en de zaken die blijven liggen, beantwoord ik wat uitgebreider per brief.

Er is een vraag gesteld over de maatregelen om via het mkb kansarmen aan het werk te krijgen. Ik denk dat dat in samenwerking met een aantal collega's sowieso schriftelijk moet worden beantwoord, want daarbij zijn ook andere collega's betrokken. Daarin komen het convenant met het mkb over de reïntegratie terug, en het debat over de WW.

De vouchers zijn voor het mkb, dus ik zie niet goed hoe wij de financiering van het mkb apart kunnen zetten. De vouchers zijn gecreëerd omdat wij die kloof zagen tussen het mkb aan de ene kant en goed onderzoek aan de universiteiten aan de andere kant. De vouchers zijn een doorgaand succes: er zijn zelfs universiteiten die over de vouchers de concurrentie aangaan met andere universiteiten! Ik kom ondernemers tegen die het wel zonder vouchers kunnen. Maar door die vouchers ben ik op het idee gekomen om eens bij de hogescholen en universiteiten langs te gaan.

Ik kom toe aan de nieuwe Nederlanders en de bedrijfsovernames, welk onderwerp ik wil meenemen in een brief die ik heb toegezegd in het najaar aan de Tweede Kamer te sturen. Daarin komen al die actielijnen terug. Deze actielijn loopt het meest achter, door allerlei perikelen.

In de motie over de administratieve lasten wordt gevraagd of in voorhanden onderzoeksmateriaal kan worden onderzocht hoe wij dat beter kunnen doen voor bedrijfjes tot tien werknemers. Ik denk dat de motie een ondersteuning van beleid is. Wij hebben dat al erg voor het mkb bekeken, maar niet voor bedrijven tot tien werknemers. Dat nemen wij graag op ons.

De heer Terpstra vroeg naar een experiment met het afschaffen van vergunningen. Dat neem ik graag mee in de brief die ik aan de Tweede Kamer heb beloofd over

de stand van zaken van de vergunningen en over wat we daaraan kunnen doen. Daar nemen wij dan ook die motie in mee. Ik wil wel even wijzen op de kanszones die wij al hebben. Dat gaat verder dan alleen vergunningen. Daarin creëren wij regellichte zones voor ondernemers. Wij hebben nu drie pilots in Delft, Enschede en Eindhoven en er komt een vierde, grensoverschrijdende, namelijk het bedrijventerrein Avantis. Dat levert al een heleboel op. Met Stadskanaal heb ik een convenant getekend dat ook uitgaat van een gedeeltelijk regellichtere zone. Wij hebben dus een heleboel pilots en experimenten die niet alleen over vergunningen gaan en waar wij volgens mij uit kunnen putten. Misschien is het handig om deze motie aan te houden tot bekend is wat daar uitkomt en om dan pas te kiezen voor een nieuw experiment of voor gelijk breder uitrollen, als de experimenten goed bevallen zijn.

Op de bedrijfsopvolging volgens het Duitse model zal ik met mijn collega van Financiën graag terugkomen. Wij bestuderen dat wat beter en doen u vervolgens kond van de uitkomst.

De vraag van de heer Luijten over kennismigranten breng ik over aan de minister. Ik weet dat wij er ontzettend hard aan trekken om dat voor elkaar te krijgen.

De vragen over vouchers heb ik beantwoord bij de vragen van mevrouw Sylvester. Syntens volgt in december. Ten aanzien van de rol van gemeenten en het aantal heffingen is gevraagd of wij de heffingen niet kunnen schrappen en een uitkering doen uit het Gemeentefonds. Dat is iets waar ook andere collega's van mij over gaan. Ik zal dat onder hun aandacht brengen en dan antwoord ik u daar graag op.

Op de problematiek van de visa kan ik nu nog uitgebreid ingaan, maar ik doe dat liever in een goede brief. Met name op dit moment speelt ons in deze kwestie een imago parten dat van een paar jaar geleden is, terwijl wij de praktijk hebben gelijkgetrokken met die in andere Europese landen. Er is ook nog wel een aantal praktische problemen. Ik zal de functie van één loket à la Düsseldorf er ook gelijk in meenemen.

De **voorzitter**: Afgaande op de lichaamstaal van de woordvoerders kunt u dat schriftelijk doen.

**

Staatssecretaris **Van Gennip**: Ja.

De heer Van Raak had een aantal vragen over de fiscaliteit. Ik begin maar met de winkelsluiting: er is een evaluatie gedaan van de Winkeltijdenwet. De kabinetsreactie daarop is nu in voorbereiding en wordt in de komende maanden naar de Tweede Kamer gestuurd. Dan spreken wij verder over winkelsluiting wel of niet.

Op de vragen over het optreden van deurwaarders bij schuldsanering zal ik schriftelijk antwoorden.

De discussie over doorbetaling bij ziekte hebt u uitgebreid gevoerd met mijn collega van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Ik wil die discussie hier niet opnieuw gaan voeren. Dat is volgens mij afgesproken beleid.

De opmerkingen die gemaakt zijn over lokale belastingen klinken mij sympathiek in de oren, maar ik denk dat wij daar een uitgebreidere discussie over moeten hebben. Ik zal de Kamer daar schriftelijk over berichten.

Hetzelfde geldt voor de vraag over de tijdelijke bijstand en het onroerend goed.

De heer Van den Berg vroeg naar de aansluiting van onderwijs en bedrijfsleven. Dat blijft taaie materie. Ook na een aantal investeringen van onze kant en van de kant van het bedrijfsleven blijft dat moeilijk. Ik ben persoonlijk nogal bezorgd over het aantal mensen dat techniek wil studeren en dat vervolgens goed beslagen ten ijs komt op de arbeidsmarkt. Wij zijn ons daar zeer van bewust. Mijn collega van Onderwijs en minister Brinkhorst zijn daarmee bezig, evenals een heleboel andere bewindspersonen en brancheorganisaties.

Ten slotte kom ik op het gemeentelijke ondernemingsklimaat. Ik ben het eens met de uitspraak dat het er bij een aantal gemeenten echt nog aan schort, maar een aantal gemeenten doet het ook heel erg goed. Het helpt als wij de gemeenten die het goed doen als rolmodel voorhouden aan de gemeenten die het niet goed doen. Ten tweede moeten wij vanuit het ministerie van Economische Zaken met name aan kleinere gemeenten alle mogelijke handreikingen doen om ze te helpen het ondernemingsklimaat in hun gemeente te verbeteren. Ten derde kan er via modelverordeningen van de VNG voor gezorgd worden dat vergunningen echt goed zijn. Dat zal in de komende paar maanden gaan spelen. Ten slotte moet iedereen die het land in gaat, de gemeenten erop wijzen en de brancheorganisaties evenzeer. Dat zijn de vier lijnen waarop wij voor elkaar moeten zien te krijgen dat het gemeentelijk ondernemingsklimaat in Nederland echt beter wordt.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: De stemming over de moties zal volgende week dinsdag plaatsvinden.

**

De vergadering wordt van 19.07 uur tot 20.00 uur geschorst.

*B

!Maatschappelijke ondersteuning!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Nieuwe regels betreffende maatschappelijke ondersteuning (Wet maatschappelijke ondersteuning) (30131).**

De beraadslaging wordt hervat.

*N

De heer **Putters** (PvdA): Voorzitter. Allereerst bedankt mijn fractie de staatssecretaris heel hartelijk voor haar zeer uitvoerige beantwoording. Wij hadden dan ook nogal wat vragen gesteld. Ik bedank haar voor de uitvoerige en inhoudelijke beantwoording van de vragen, ook tijdens de vele interruptiedebatten.

Mijn fractie heeft nog vragen over een aantal onderwerpen, allereerst over de kaderstelling. Het eerste punt daarbij is de systeemverantwoordelijkheid versus de inhoudelijke verantwoordelijkheid. De staatssecretaris hamerde nogal op die systeemverantwoordelijkheid, maar misschien is dat een kwestie van begripsverwarring. Ik zeg maar even hoe ik het zie. Natuurlijk is het een belangrijke verantwoordelijkheid van de regering om het systeem zo in te richten dat de gemeenten de beslissingen kunnen nemen die zij moeten nemen. Wij hebben echter van de staatssecretaris begrepen dat zij daaronder ook het formuleren van de doelstellingen verstaat -- wat zouden de gemeenten met die verantwoordelijkheden moeten doen? - en dat zij op basis daarvan gaat evalueren. Op dat punt hebben wij een vraag over de compensatieplicht, want dat is een belangrijk element in de evaluatie. Er moet achterhaald worden of de gemeenten de doelstellingen van die compensatieplicht bereikt hebben. Tijdens de interrupties hebben wij ook gesteggeld over de verhouding van die compensatieplicht tot de resultaatsverplichtingen. Wij zouden graag zien dat de staatssecretaris daar nog even op ingaat en ons duidelijk maakt hoe die begrippen zich tot elkaar verhouden. Hoe moeten wij die resultaatsverplichtingen precies zien en houden zij in dat er sprake is van een zekere normstelling? Waar vinden wij die? Hoe moeten wij naar die normen kijken? Daar krijgen wij graag een nadere toelichting op. Dat is belangrijk om te kunnen bepalen of de gemeenten de doelstellingen van de compensatieplicht behalen en of zij het geld goed hebben besteed.

Dan kom ik bij de criteria waarmee dat beoordeeld wordt. De staatssecretaris heeft het over "de objectieve criteria". Wij zijn daar zeer benieuwd naar. Wanneer kunnen wij die zien? Kunnen wij als Eerste Kamer volgen hoe die criteria zich ontwikkelen? Dat is natuurlijk van belang voor de kostenmonitor en het onderzoek van de onafhankelijke derde. Ik houd de staatssecretaris een paar zaken voor die ik uit het debat heb meegekregen en die onderdeel zouden moeten uitmaken van de criteria om te beoordelen hoe de kosten van gemeenten verlopen en of zij voor bepaalde extra uitgaven gecompenseerd zouden moeten worden. Een van de criteria die ik op dat punt heb vernomen, is dat er rekening gehouden zal worden met de lokale en regionale verschillen. Heb ik goed begrepen dat de staatssecretaris ook gaat bekijken of er bepaalde regio's en gemeenten zijn waar zich nu eenmaal een bepaalde stijging van de kosten voordoet omdat de zorgvraag groeit en waar daarom redelijkerwijs een compensatie aan de orde zou moeten zijn? Geldt dat ook ten aanzien van individuele gemeenten?

In het debat is mij niet duidelijk geworden of de uitvoeringskosten in dat model worden meegenomen. Daarnaast heb ik de staatssecretaris zo begrepen dat, als blijkt dat de huidige verdeelsystematiek op basis van die criteria -- ik heb nu van twee punten gevraagd of zij in die criteria terugkomen -- tot scheve resultaten leidt, zij dat gaat rechte trekken. Ik verneem graag van haar in welk jaar zij dat gaat doen, want in de vele interruptiedebatten tussen de heer Thissen en haar is dat mij nog niet helemaal duidelijk geworden. Ook daar krijg ik nog graag helderheid over, want als gemeenten in een jaar te weinig

geld hebben, wat betekent dat dan voor de nieuwe aanvragers in het WMO-regime? Die vraag koppel ik dus aan de vraag welk jaar de staatssecretaris centraal stelt.

Wat de kaderstelling en de financiën betreft: ik heb de staatssecretaris een paar keer gevraagd hoe zij staat tegenover eventuele stimuleringsmaatregelen voor best practices. Ik kan mij voorstellen dat zij daar nu niet aan denkt, maar ik vraag haar of zij dit punt wil meenemen bij de komende evaluaties en of zij wil wegen of dat een interessante optie zou kunnen zijn.

Dan de verhouding tussen algemene en individuele voorzieningen. Daarover leeft bij mijn fractie nog wat onduidelijkheid op basis van de discussie. Als ik het goed heb begrepen, heeft de staatssecretaris in het debat van vanmiddag aangegeven dat, als vanwege de kenmerken van de cliënt het bieden van een algemene voorziening het meest aangewezen is en het meest aan zijn of haar behoeften tegemoetkomt, die algemene voorziening voorgaat op een individuele voorziening. Klopt dat en zo ja, hoe verhoudt dat zich dan tot wat zij in de Tweede Kamer en in de memorie van antwoord heeft gesteld, namelijk dat individuele voorzieningen ten principale voorgaan tenzij er overwegende bezwaren zijn? Daar blijft mijn fractie een beetje hangen, want wat zijn die "overwegende bezwaren"? Ik begrijp het nog steeds zo dat gemeenten zelf bepalen wat die overwegende bezwaren zijn. De slotvraag die op dit punt uiteindelijk aan de orde is, is dus: bepaalt nu de gemeente óf de cliënt of een individuele voorziening de meest aangewezen voorziening is? Daar willen wij heel graag een antwoord op krijgen. Het antwoord is immers van belang voor de vraag of je bijvoorbeeld nog voor een bepaalde zorgaanbieder of voor een rolstoel kunt kiezen, terwijl de gemeente op basis van andere overwegingen misschien iets anders vindt.

Een ander onderwerp dat voor mijn fractie van belang is, is de cliënten- en burgerparticipatie. Ik zoom daarbij specifiek nog even in op de cliëntenondersteuning en de organisatie MEE. Mijn vraag is waarop precies geëvalueerd gaat worden en of daarbij ook het regio-element een rol gaat spelen. Het is denkbaar dat het regionale element, bijvoorbeeld in het kader van de cliëntenondersteuning, juist de lokale WMO-taken van de gemeente versterkt. Als dat in een evaluatie aan de orde komt, ligt het voor de hand om dat niet opnieuw te versnipperen, maar om dat te benutten voor die lokale taken. Mijn vraag is dus: komt in die evaluatie ook de regio aan bod en kan de regio ook het lokale ondersteunen? Wij hebben vanmiddag immers veel over gemeenten gesproken, maar niet echt over de regio en over de vraag hoe je de keten regionaal inricht. Juist het punt van de cliëntenondersteuning kan daarbij een belangrijke rol spelen. Dat kan de staatssecretaris bovendien helpen bij het stellen van landelijke kaders, bijvoorbeeld ten aanzien van bepaalde doelgroepen, zoals daklozen. Het zou dus kunnen helpen om het regio-element erbij te nemen, opdat ook de landelijke kaders scherpgesteld kunnen worden.

Ten aanzien van de mantelzorg stel ik de vraag of wij goed begrepen hebben -- volgens mij wel, maar ik krijg graag een bevestiging -- dat respijtzorg in plaats van de AWBZ-indicatie uit de AWBZ bekostigd kan worden, ook als die in de vorm van huishoudelijke verzorging wordt verleend. Het antwoord op die vraag is heel belangrijk

voor de impulsen die wij aan mantelzorg willen geven. Wij hebben er veel woorden aan besteed, ook vandaag weer. Het gaat erom dat er in de toekomst voldoende mantelzorgers zijn. Daar is een belangrijk deel van het kabinetsbeleid op gebaseerd.

Eigenlijk zien wij niets in de aanbesteding. Ik heb begrip voor het argument van de staatssecretaris dat er ook positieve elementen aan de aanbesteding zitten en dat het de kwaliteit kan bevorderen. Als wij de plussen en de minnen bij elkaar optellen, zitten er echter meer risico's aan dan voordelen. De staatssecretaris heeft duidelijk gezegd dat zij weinig ruimte heeft. Wij hebben vanmiddag gesproken over de richtlijn over de 2a- en de 2b-diensten. Is het mogelijk om de definitie die wij in onze wet- en regelgeving hanteren voor huishoudelijke verzorging ertussen te schuiven? Zijn wij inderdaad zo afhankelijk van wat Brussel daarvan vindt? Kunnen wij niet zelf aangeven wat wij van die huishoudelijke verzorging vinden? Waarom zouden wij de Europese richtlijn niet in dat licht kunnen interpreteren? Moeten wij de aanbestedingsrichtlijn in de meest zuivere vorm toepassen? Zitten daar niet meer marges in? Als het antwoord op die vraag hetzelfde is als dat van vanmiddag, vraag ik de staatssecretaris om alle argumenten nog eens duidelijk op een rijtje te zetten, in eerste instantie mondeling maar later ook graag schriftelijk. Dit is van wezenlijk belang voor de manier waarop wij in de toekomst met huishoudelijke verzorging en met welzijnsdiensten omgaan in het kader van de Europese regelgeving.

De voorzitter: Wilt u afronden?

**

De heer **Putters** (PvdA): Ik heb nog een paar vragen. Dit is natuurlijk geen kleine wet. Ik wil er graag nog een paar minuutjes bij.

Welzijn gaat vloeiend over in zorg. Het wordt steeds individueler. Wij denken dat een herijking van het welzijnsbegrip noodzakelijk is. Hoe gaat de staatssecretaris daarmee om? Komt er een herijking van dat begrip? Ons is niet duidelijk wanneer welzijnsdiensten onder de aanbestedingsrichtlijn vallen. Wij denken dat duidelijkheid daarover van cruciaal belang is voor de wijze waarop wij daar in de toekomst mee omgaan. Hebben wij het goed begrepen dat huishoudelijke verzorging die overgaat in de WMO niet btw-plichtig is? Zo ja, zal daarvoor dan compensatie verleend worden? Wat zijn de financiële consequenties daarvan?

Ik dank de staatssecretaris voor de toezegging dat in het bestek een criterium opgenomen kan worden dat er ook lokaal een steunfunctie geëist kan worden van een aanbieder. Dat is een waarborg dat lokale en kleine aanbieders volwaardig kunnen meedoen in de markt. Ik krijg voor de zekerheid graag een bevestiging van de staatssecretaris.

Het jaar 2007 is een overgangsjaar. Gemeenten krijgen de mogelijkheid om dat jaar te benutten om alles goed op een rij te zetten. De vraag is of de aanbestedingsprocedure voor 1 januari moet worden gestart. Mag het daarna ook nog? Is het mogelijk om de aanbestedingsprocedure over die datum heen te tillen? Begrijpen wij het goed dat de gemeenten de verordening in september met vertrouwen de inspraak in kunnen sturen en

dat zij die ongeveer in november kunnen vaststellen? Dat betekent dat de bestaande contracten voorlopig doorlopen en dat gemeenten daarna de aanbestedingen kunnen starten.

Zoals altijd komt het aan op de uitvoering. Wij praten hier vaak over beleid versus uitvoering. Wij verzoeken de staatssecretaris en de Tweede Kamer om de uitvoerbaarheid bij elke stap die zij zetten scherp in het vizier te houden. Ons bereiken op het laatste moment berichten over zaken die niet goed geregeld zijn. De vraag is bijvoorbeeld of mensen met een pgb nog verzekerd zijn voor hun werkgeversverplichtingen wanneer de hulp in de huishouding ziek wordt. Is die verzekering in de nieuwe situatie geregeld? Wij hopen dat de staatssecretaris in het komende jaar haar visie op de toekomst van de Zorgverzekeringswet, de AWBZ en de WMO zal laten doorklinken. Wij begrijpen dat dit deels is geparkeerd bij het volgende kabinet. Een beetje toekomstvisie zouden wij bij de volgende stappen echter graag met haar bediscussiëren.

*N

De heer **Schouw** (D66): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor de beantwoording. Zij heeft haar visie gegeven. Mij resten nog slechts wat opmerkingen en vragen.

Ik begin met de bureaucratie op lokaal niveau als gevolg van deze wetgeving. Ik heb daar vandaag nog weinig over gehoord, terwijl het in de schriftelijke voorbereiding zo'n belangrijk punt was. Ik heb de staatssecretaris concreet gevraagd of zij geen prijs kan geven aan de gemeente die de minste bureaucratie organiseert. Je kunt het ook positief benaderen. Je moet mensen belonen als zij iets goed doen in plaats van kijken of zij iets fout doen.

Ik vind dat de staatssecretaris duidelijk antwoord heeft gegeven op de vragen over het financiële kader van deze wetgeving. Zij heeft klip en klaar gezegd dat de financiële risico's niet bij de gemeenten liggen. Zij gaat dat compenseren. Zij is ook duidelijk geweest over de manier waarop wordt omgegaan met eventuele btw-problemen. De vraag is alleen wanneer je gaat compenseren. Zij zegt dat zij niet met terugwerkende kracht zal compenseren, maar vooral vooruit. Gaat zij dat na één, twee of drie jaar doen? Aan welke periode denkt zij?

Wij hebben gesproken over het compensatiebeginsel, de compensatieplicht en de resultaatverplichting. Het maakt eerlijk gezegd nogal uit welk begrip je hanteert. Wij zijn vertrokken vanuit het prachtige document dat is opgesteld door de VNG en het departement van de staatssecretaris. Daarin staat in een klein zinnetje dat wij geen juridische waarde moeten hechten aan wat er staat. Bijna alle begrippen die wij vanmiddag hebben gehanteerd, zijn niet terug te vinden in de wet. Van welk begrip mogen wij nu in juridische zin uitgaan? Wat staat er precies in de wet? Zou wat er in de wet staat niet ook in het voorlichtingsmateriaal moeten staan? Anders worden niet alleen wij op het verkeerde been gezet, maar ook alle lieve mensen in de gemeenten die zo druk zijn met deze materie. Het is nogal wat dat zij op pad worden gestuurd met begrippen als

compensatieplicht en resultaatverplichting. Van welk begrip moeten wij uitgaan? Moet dat niet één op één worden doorvertaald in het materiaal dat naar de gemeenten wordt gestuurd?

Er is een intrigerend debatje over de systeemverantwoordelijkheid van het Rijk geweest. De antwoorden op de vragen die ik daarover gesteld heb, vind ik niet helder. Mijn fractie is in elk geval niet uit op een overmatige vorm van monitoring en volgen. De systeemverantwoordelijkheid van het Rijk is mij in elk geval niet duidelijk, dus misschien kan de staatssecretaris daarop in tweede termijn of schriftelijk ingaan.

Artikel 41, lid 4, betreft de aanbesteding. In een interruptiedebatje heb ik mij voorgedaan als de wethouder van Zwijndrecht, die de participatie pas in november of december wil starten, de aanbesteding dan niet tijdig rond krijgt en vervolgens een jaar lang verder kan gaan met de bestaande zorgaanbieders. Is dat een reële manier om gemeenten meer tijd te gunnen om goed om te gaan met de aanbesteding?

Artikel 6 van het wetsvoorstel draait om het begrip "overwegende bezwaren". Een zin in dat artikel is intrigerend, namelijk dat iemand geen recht heeft op een persoonsgebonden budget als er overwegende bezwaren zijn. Wat is het verschil tussen een overwegend bezwaar en een gewoon bezwaar? Is het vanuit wetgevingssystematiek wijs om geen kader aan te geven waarbinnen de bezwaren geplaatst kunnen worden? Is het eigenlijk geen plicht van de nationale wetgever om een dergelijk toetsingskader aan te geven? Volgens deze formulering krijgt de toepasser van de wet alle ruimte om met de geringste bezwaren een persoonsgebonden budget te weigeren hetgeen een uitholling van de mogelijkheden op dat punt betekent. Ik hoor graag van de staatssecretaris waarom ik dat verkeerd zie.

*N

De heer **Thissen** (GroenLinks): Voorzitter. De fractie van GroenLinks sluit zich graag aan bij de woorden van dank aan de staatssecretaris voor haar uitvoerige, bevlogen en correcte beantwoording van een grote hoeveelheid vragen van deze Kamer. Men zou kunnen denken dat ik hiermee kan volstaan, maar niets is minder waar. Ik bespreek toch graag nog een aantal zaken met de staatssecretaris.

Ik ben het eens met de staatssecretaris dat de WMO geldt voor alle burgers in het land en dat het om een participatiewet gaat. In deze participatiewet wordt de verantwoordelijkheid voor zorg neergelegd bij de burger, maar wordt de regie over de uitvoering van de wet neergelegd bij de gemeenten. De gemeenten moeten algemene welzijnsvoorzieningen inrichten. Zij moeten ook territoriaal voorzieningen inrichten, gelet op de negen prestatievelden. Zij moeten groepsvoorzieningen inrichten en zij moeten individuele voorzieningen kunnen garanderen.

De gemeenten moeten dus inhoudelijk fors investeren, ook in financieel opzicht. Voor de huishoudelijke zorg wordt behoorlijk wat budget overgedragen, maar op het punt van de territoriale of sociale infrastructuur blijven zaken bij het oude. Ik heb niet gehoord dat er daarvoor meer geld in het verschiet ligt.

De staatssecretaris zegt wel dat als welzijn op de kaart wordt gezet en gemeenten de noodzakelijke investeringen plegen in het brede welzijnswerk, dat dan uiteindelijk leidt tot voorzorg met betrekking tot de zorgkosten. Het Rijk bespaart dus vanwege de inspanningen van de gemeente. Mogen gemeenten dat profijt van het Rijk dan ook op de een of andere manier versleuteld zien, zodat dat uiteindelijk wordt meegewogen in de algemene uitkering voor gemeenten?

Op het punt van het ontwikkelen van sociale cohesie en maatschappelijke steunsystemen heb ik de staatssecretaris in eerste termijn uitgedaagd. Ik heb gezegd: hoe kunnen burgers verleid worden om weer een samenleving te vormen en het voor elkaar op te nemen? De voorbeelden die in dat kader werden gegeven, vind ik wat armoedig. Die mogen wat bevlogener en wat strijdbarder dan alleen het realiseren van geveltuintjes of het oranje kleuren van straten vanwege het voetbalgevoel. De vraag is of daarmee die sociale cohesie dichterbij wordt gebracht. Het gaat er uiteindelijk om dat de samenleving uitnodigender wordt en burgers zich aangesproken voelen om mee te doen. Spreekt de staatssecretaris sectoren aan om dat uitnodigende gebaar te maken of laat zij het bij haar woorden? Management by speech werkt soms goed, maar niet altijd.

De kern van het betoog van de staatssecretaris is dat de WMO zorgt voor de versterking van de lokale democratie. Ik ben het daar van harte mee eens. Als wij het lokale gebeuren het uitgangspunt maken van de kleur die kan worden gegeven aan het brede welzijnspectrum, dan leidt dat tot verschillen tussen gemeenten. Wij moeten daar trots op zijn, want dat maakt dit land tot een levendige democratie. Het probleem is alleen dat het maatschappelijk middenveld door alle schaalvergrotingsslagen -- hierbij zou de discussie over governance betrokken moeten worden -- het lokale gebeuren is ontgroeid. Dat is een probleem. Ik zal de staatssecretaris niet uitdagen, want deze discussie zal op 12 september gevoerd worden, althans voor een deel, in mijn regio, Midden-Limburg. Denkt zij echter dat door de grotere plicht van gemeenten om burgers in staat te stellen om mee te doen aan de samenleving, een schaalvergroting moet plaatsvinden in gemeenteland en dat niet altijd verwacht kan worden dat die van onderaf wordt ingezet? Is op dit punt geen rol weggelegd voor de rijksoverheid? De wensen van burgers met betrekking tot de lokale overheid zouden onervulbaar kunnen zijn omdat het maatschappelijk middenveld te ver afstaat van de gemeente.

Ik ga net als mijn collega's Putters en Schouw in op de relatie tussen de horizontale verantwoording en de rijkssysteemverantwoordelijkheid. Laat duidelijk zijn dat de fractie van GroenLinks het zwaartepunt legt bij de horizontale verantwoording. In het spel van het levendige contact tussen burgers die co-maker zijn van de samenleving en de lokale overheid hoort die verantwoording lokaal -- tussen burgers, maatschappelijke organisaties, het lokale bestuur, b en w en de gemeenteraad -- plaats te vinden. De staatssecretaris is echter systeemverantwoordelijk. Ik kan leentjebuurt spelen met een andere wet die ik vanuit mijn andere professie redelijk goed ken, namelijk de Wet werk en bijstand. Daarbij is de Inspectie werk en inkomen betrokken. Ik weet dat

gemeenten daar niet altijd even enthousiast over zijn, maar die instantie is wel een onafhankelijk instrument van de systeemverantwoordelijke minister en staatssecretaris waarmee zaken kunnen worden aangekaart. Ik vroeg de staatssecretaris bij interruptie of zij afgaat op een piepsysteem; als de Limburgse vrouwenvereniging of de ouderenbond meldt dat de pgb krakkemikkig in de verordening terecht is gekomen of het prestatieveld leefbaarheid in de buurt niet werkt, hoe maakt zij haar systeemverantwoordelijkheid dan waar?

Ik wil nog iets zeggen over de relatie tussen de algemene basisvoorzieningen en de noodzaak tot een individuele verstrekking of voorziening. Over de vraag wat nu het meest dominant is, ontstaat waarschijnlijk jurisprudentie. Is het meest dominant dat gemeenten uit budgettaire overwegingen kunnen zeggen: mijnheer, mevrouw, wij hebben in uw buurt een algemene voorziening in de vorm van een dagelijkse maaltijd in het buurthuis en brengen u daar gezellig met een groep per cirkelbus, die wij van mevrouw Dupuis hebben gehoord, naartoe en dus gaat u daar maar naartoe omdat uw zelfredzaamheid daar het meest mee geholpen is? Of is het meest dominant dat ik als burger mag zeggen: ik wil zelf leren koken, nu mijn partner overleden is in plaats van per cirkelbus met een groep mensen naar een buurthuis te gaan om gezamenlijk de maaltijd te nuttigen, want mijn idee van zelfredzaamheid is anders dan het concept dat u daarvan in uw hoofd heeft? Wat is dominant? Is de algemene voorziening een voorliggende voorziening zoals ook in de sociale zekerheid bestaat? Of hebben de gemeenten de discretionaire bevoegdheid om te zeggen dat zij liever hebben dat bepaalde mensen naar een algemene voorziening gaan en kunnen die mensen dan op grond van de Algemene wet bestuursrecht daartegen in beroep gaan en zien wij dan wel wat voor een jurisprudentie er gaat ontstaan? Als de staatssecretaris burgers op hun eigen verantwoordelijkheid aanspreekt -- iets waarmee ik het van harte eens ben, omdat het de emancipatie en de zelfredzaamheid van mensen bevordert -- mag u ook het vertrouwen uitstralen dat de burgers die verantwoordelijkheid met verantwoordelijkheidsgevoel dragen en daar zelf in kunnen sturen met hun persoonsgebonden budget. Een gemeente moet zo'n persoonsgebonden budget verstrekken, tenzij een bijzondere omstandigheid zich daartegen verzet. Ik zou hier juist vanwege de emancipatiegedachte heel ver in willen gaan. In principe mag iedereen wat mij betreft een persoonsgebonden budget krijgen, ook in het voorbeeld van vanmiddag, zij het niet in baar geld, maar in vouchers. Ook van verslavingsproblematiek begint het herstel als iemand dat herstel zelf stukje bij beetje in eigen hand kan nemen. Daar ligt de kern volgens mij. Volgens mij moeten gemeenten dat heel goed in de oren knopen en faciliteren, zeker nu de staatssecretaris heel terecht zegt dat de autonomie van de burger dominant is dan de instrumentele autonomie van de gemeente. Daar ben ik het zeer mee eens. In dat kader past het ook om nu al uit te spreken dat de MEE-organisatie niet wordt versleuteld in de WMO, want een burger die op zijn zelfsturende vermogen wordt aangesproken en op zijn eigen verantwoordelijkheid om zelfredzaam te worden, heeft recht op onafhankelijke advisering door iemand die niet

kan worden verleid om vanuit de budgettaire corsetten van de gemeenten een ander advies met betrekking tot dat proces tot emancipatie of meedoen te geven. Het moet dus onafhankelijk, net zo goed als de indicatie onafhankelijk dient te geschieden en niet door iemand die het budget in zijn achterhoofd heeft. Je hebt recht of gedeeltelijk recht op de compensatie of niet. Ik wil hier echt een heldere en duidelijke reactie op, als dat kan.

Ik sluit mij volledig aan bij de vragen van collega Putters over de aanbesteding. Heb ik goed begrepen dat de invoering gedurende het gehele jaar 2007 is toegestaan, maar dat die uiterlijk op 1 januari 2008 in moet gaan en dat de verordening dan ook uiterlijk op 1 oktober 2007 moet zijn vastgesteld? De verordening kan ook op 1 maart, 1 april of 1 juni volgend jaar worden vastgesteld, maar drie maanden later moet de WMO dan geïmplementeerd worden uitgevoerd. Gedurende de tijd dat dit nog niet is gebeurd, geldt de AWBZ en is het college van B en W min of meer zorgkantoor en kunnen zij dat mandateren aan het dichtstbijzijnde zorgkantoor. Als dit helder is, denk ik dat nogal wat gemeenten op dit moment een zucht van verlichting slaken. Dan hebben zij namelijk meer tijd om zich heel zorgvuldig in de regels voor Europese aanbestedingen te verdiepen. Als de staatssecretaris hierbij kan helpen door hier nog helderder over te zijn, moet het lukken.

Het laatste punt vooraleer ik tot mijn afronding kom, betreft het macrobudget. De staatssecretaris moet mij toch eens uitleggen waarom er niet voor de zelfde systematiek is gekozen als wordt gevolgd bij de vaststelling van het macrobudget in de Wet werk en bijstand. Daarin wordt het budget voor het uitgavenjaar T in T-1 bepaald. Gedurende T wordt bijgehouden wat de realisatie is. In september van T wordt het budget al dan niet neerwaarts of opwaarts bijgesteld. Daardoor kunnen gemeenten de broek nooit echt verschrikkelijk scheuren. Het zit hem in de verdeelsystematiek dat het wellicht in de ene gemeente hard kan regenen, terwijl in de andere gemeente volop de zon schijnt, maar dat is de verdeelsystematiek. Daar wil ik het niet over hebben, want daar kun je nog een apart debat over houden. Als het waar is dat er altijd voldoende in het macrobudget moet zitten om elke individuele claim tot compensatierecht te verzilveren, moet je dat ook zo kort mogelijk bij het realisatie- en uitgavenjaar houden. Dat betekent dus dat T-1 bepalend is voor T en dat wij gedurende T het budget voor het uitgavenjaar definitief compleet maken door het eventueel op- of neerwaarts bij te stellen. De staatssecretaris mag mij uitleggen waarom dat er in de onderhandelingen niet doorgekomen is. Ik begreep juist van de VNG dat er een te groot gat zal ontstaan door wat er nu is afgesproken.

De fractie van GroenLinks zal de Wet maatschappelijke ondersteuning inhoudelijk van harte ondersteunen. Zij ziet wel in welke bezwaren eraan kleven en welke problemen de opneemfinanciering oplevert, zeker wanneer er jurisprudentie ontstaat en gemeenten door de verhouding compensatieplicht versus resultaatverplichting, individueel recht enzovoorts, voor een zelfde soort kostenbeheersingsproblematiek komen te staan als de rijksoverheid. Op dat punt zal de staatssecretaris de minister van Financiën wellicht nog

eens moeten verleiden tot het doen van de toezegging dat hij gemeenten nooit door het ijs laat zakken, omdat anders het verhaal van de versterking van de lokale democratie toch een verhaal voor de Bühne wordt. De WMO is een sociale beweging. Ik wil daar toch een wat actievere rijksoverheid in zien dan naar het zich laat aanzien op grond van uw woorden. De burgers kunnen wel op hun eigen verantwoordelijkheid worden aangesproken, maar dat ontslaat de overheid nog niet van de plicht om zichzelf te definiëren in haar relatie tot de burgers en zeker tot de burgers met beperkingen, met handicaps. Tot het oprichten van sociale netwerken moet de overheid soms wel eens het initiatief nemen en burgers verleiden om te produceren in plaats van slechts te consumeren. Heb wat vertrouwen in de kracht van burgers en heb vertrouwen in de lokale democratie, want daar komen de lijnen samen van Wonen - zorg en welzijn, Onderwijs - werk en inkomen, de Fysieke infrastructuur en de economische infrastructuur. Die maken van gemeenten vitale gemeenten. Dat kunt u niet met een halve beurs bewerkstelligen.

*N

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter. Ik wil ook uit naam van de fracties namens welke ik het woord mag voeren, de waardering uitspreken voor de goede, grondige beantwoording van de staatssecretaris en voor het enthousiasme waarmee zij het wetsvoorstel verdedigde en er innerlijk bij betrokken was. Dat is heel goed.

De staatssecretaris heeft een aantal toezeggingen gedaan. Onze fracties danken haar daar hartelijk voor. Ik herhaal ze niet vanwege de tijd. Hoe wij handen en voeten gaan geven aan de betrokkenheid van de kerk, is nog niet bekend. Ik wil daar graag nog een antwoord op hebben.

De staatssecretaris heeft het onderscheid tussen algemene en individuele voorzieningen helder toegelicht. De cliënt en zijn vraag vormen altijd het uitgangspunt vanwege de autonomie van de cliënt, waar de heer Putters nadere vragen over heeft gesteld. Daar sluit ik mij bij aan.

Kan een gemeente een aantal aanbieders verplichten tot samenwerking? Strookt dat met de voorwaarden voor aanbesteding? Mij is dat nog niet helemaal duidelijk. Mag dat? Misschien kan een gemeente die verplichting niet opleggen. Dan zijn wij snel klaar. Mij lijkt namelijk dat dit spanning oplevert.

Er zullen gemeenten zijn die gebruik maken van de kwaliteit van het landelijke systeem, maar ook gemeenten die de indicering zelf doen. Is dat nu goed? Sommige mensen kunnen zich verbaal heel goed uitdrukken, wat een pre zou kunnen zijn voor een goede indicatie. Er zijn ook groepen in de samenleving die verbaal veel minder begaafd zijn. Als dat gaat meespelen, ontstaat er toch een onderscheid op dit vlak, waarover wij grote zorgen zouden hebben. Hoe kunnen wij voorkomen dat verbaal sterke mensen meer in de wacht slepen dan minder geschoolde mensen, die verbaal niet zo sterk zijn? Wij moeten daartussen geen onderscheid maken.

Hoe stimuleren wij burgers om voor elkaar iets te betekenen? Dat blijft een geweldig groot probleem, zeker in de tijd waarin wij leven, waarin wij mensen verantwoordelijkheid willen teruggeven. De staatssecretaris heeft terecht gezegd dat zij veel energie wil

steken in voorlichting en dat zij daarvoor ook de lokale bladen zal opzoeken. Zou het niet verstandig zijn om ook afspraken te maken met gemeenten? Ik sprak daarstraks een raadslid uit de gemeente Veenendaal, waar ik woon, die zei dat men daar de wijken in gaat. Dan zou het goed zijn om daar burgers te stimuleren om mee te doen. Ik pleit voor een duo van rijksoverheid en gemeente, die samen kunnen nadenken over de wijze van stimulering van de burger, en die daarop ook de voorlichtingscampagne kunnen richten.

Er is duidelijkheid gekomen over de respijtzorg. De staatssecretaris heeft gezegd dat zij er vanaf 1 januari 2007 voor zal zorgen dat de intramurale instellingen ook ruimte hebben voor probleemgevallen, die zich ineens kunnen voordoen. Het is mij nog niet duidelijk of de component huishoudelijke zorg, naast de AWBZ-zorg, daar ook onder valt.

Ik sluit mij in algemene zin aan bij de opmerkingen over de aanbesteding. Ik herinner aan mijn vraag over het minimum van 20%, in relatie tot mensen die daar niet aan komen, met een aanbod dat voor een aantal burgers zeer aantrekkelijk kan zijn. Dat kan te maken hebben met levensbeschouwing, niet alleen een christelijke levensbeschouwing, of met andere zaken. Hebben mensen met een bepaald aanbod ook het recht om mee te doen? Ik heb vanochtend al gezegd dat er gemeenten zijn die hierover heel moeilijk doen.

De heer Thissen heeft daarnet gesproken over een vouchersysteem. Wij kennen nu het pgb, een groot goed. De staatssecretaris staat ervoor dat dat ook wordt gehanteerd bij de gemeenten. Wij kennen echter ook het persoonsvolgend budget, voor mensen die niet alle rompslomp willen om hun eigen werkgever te zijn, die geïndiceerd zijn en die zelf de organisatie kiezen waarvan zij zorg willen hebben. Met een vouchersysteem bij gemeenten zou dit heel goed kunnen. Als mensen iets meer willen, vergoedt men iets bij. Dit zou een goede aanvulling kunnen zijn.

Wij zijn heel blij met de ruimte voor het overgangsjaar. Ik heb begrepen dat de gemeenten dan wel moeten laten zien dat zij hiermee volop bezig zijn. Dit geeft wel de ruimte om het heel goed te doen. Wij moeten het ook heel goed doen, want de uitvoering is uitermate belangrijk. Ik ken verschillende gemeenten waar nu overspannen ambtenaren zijn die zich met deze materie hebben beziggehouden. Stel nu dat wij naast de mensen van de respijtzorg nog in intramurale instellingen kamers zouden moeten reserveren voor langdurig overspannen ambtenaren. Dat kan toch nooit de bedoeling zijn van deze staatssecretaris?

*N

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Voorzitter. Namens de VVD-fractie maak ik mijn complimenten aan de staatssecretaris voor de beantwoording van de vragen, werkelijk geen geringe klus.

Het is heel leuk om van een afstand naar dit wetsvoorstel te kijken en uit de commentaren van de

staatssecretaris te destilleren wat een positief mensbeeld er leeft op het departement van VWS, in een sfeer van "wij zijn er voor elkaar". Dat spreekt mij aan, maar ik vraag mij wel af of dit voor mensen die niet zo in elkaar zitten betekent dat zij daardoor meer hulp krijgen. Legitimeert de overheid niet asociaal gedrag door mensen die niet zo in elkaar zitten hulp te geven? Ik vind dat een lastig probleem. Het is niet voor de hand liggend dat mensen die zich principieel asociaal opstellen daarin door de overheid worden gehonoreerd. Ik vind dat een dilemma.

De folder waarover is gesproken, werd door de collega's getoond. Daarin stond inderdaad -- ik had dat niet in de wettekst gelezen -- dat de compensatieplicht een resultaatverplichting bevat, en wel om zelfredzaamheid te realiseren. Naar mijn mening moet de staatssecretaris onmiddellijk van deze formulering afstappen. Dit is feitelijk onmogelijk. Er zijn mensen die met alle hulp en bijstand nooit zelfredzaam zullen worden. Het is onzinnig om het zo te formuleren. Niet voor niets wordt in de geneeskunde nooit de term "resultaatverplichting" gebruikt, maar de term "inspanningsverplichting". Die lijkt mij hier veel meer op zijn plaats. Ik zou ook iets bescheidener zijn in de formulering van het einddoel. Wij hopen iemand te stimuleren tot zelfredzaamheid, maar de stelling dat wij dat willen bereiken, lijkt mij veel te ver gaan en lijkt mij feitelijk onmogelijk.

Wat de algemene versus de individuele voorzieningen betreft, heb ik in de vorige termijn van gisteravond gesproken over de cirkelbus en de scootmobiel. Ik had daar wel een bedoeling mee. Wij vinden het natuurlijk heel sociaal om mensen hierin de keuze te geven. De keuze zou dan zijn dat iedereen een scootmobiel wil, behalve mensen die niet met knoppen kunnen omgaan. Is dit echter wel sociaal? Is het niet ook sociaal om bij een beperkt budget zoals dat hier geldt niet een klein aantal mensen een scootmobiel te geven, maar veel mensen met een cirkelbus te vervoeren? Het ligt niet voor de hand dat iedere individuele claim altijd maximaal wordt gehonoreerd. Het is ook sociaal om juist te letten op de belangen van allen die zorg en ondersteuning nodig hebben.

Ik vraag nog de aandacht van de staatssecretaris voor een technisch puntje uit het Besluit maatschappelijke ondersteuning, op blz. 15. Dan gaat het om de vraag wie een eigen bijdrage zal betalen en wie zorg zal krijgen. Daar staat dat de gemeente rekening moet houden met de persoonlijke kenmerken van de aanvrager, hetgeen zou betekenen dat als de aanvrager in staat is de voorziening zelf te regelen en de financiële middelen heeft om deze zelf te betalen niet in aanmerking komt voor verstrekking van de voorziening. Dan zijn wij helemaal weg van een volksverzekering en zitten wij volledig op het spoor van ondersteuning van sociaal zwakkeren. Is dat nu de bedoeling en wat betekent dit nu precies? Betekent dit inderdaad dat mensen met een hoog inkomen niet voor zorg in aanmerking komen? De staatssecretaris heeft allerlei inkomensgrenzen genoemd, maar ik heb toch de indruk gekregen dat zij niet over dit belangrijke punt heeft gesproken.

Het zou ons een lief ding waard zijn om de kwestie van de huishoudelijke zorg te herformuleren totdat die onder procedure 2a van de richtlijn kan vallen. Ik roep

de staatssecretaris nogmaals op tot staatssecretariële ongehoorzaamheid, om te proberen zo veel mogelijk weg te komen van de richtlijn. Ik heb het voorbeeld genoemd van een Hongaarse huishoudelijke hulp. Ik meen dat het duidelijk is wat wij daarmee bedoelen.

*N

Mevrouw **Nap-Borger** (CDA): Voorzitter. Wij danken de staatssecretaris hartelijk voor de uitvoerige beantwoording van onze vragen en voor de toezeggingen, vooral op het punt van extra aandacht en middelen voor de ondersteuning van de cliënten. Dat zijn in wezen de belangrijkste spelers op het WMO-veld. Het was een hele kluit voor haar en voor ons, maar gezien de impact van deze wet is het goed zorgvuldig en uitgebreid aandacht aan de behandeling van deze wet te besteden.

Wij sluiten ons mede vanwege de tijd aan bij de vraag van de heer Putters over de Europese aanbesteding, bij de vragen van de heren Putters en Thissen over de financiële situatie, en bij de vraag van de heer Schouw over het compensatiebeginsel, c.q. de compensatieplicht. Het is goed van de staatssecretaris te horen dat de overgangsbepalingen gemeenten nog een jaar de tijd geven om hun zaken met betrekking tot de invoering van de wet op een verantwoorde manier op orde te krijgen. Het is ook goed om te horen dat de staatssecretaris op korte termijn met de VNG om de tafel gaat zitten om de modelverordening te toetsen aan de wet en daar, waar deze niet conform de wet is, op die punten zo nodig zelfs voor vernietiging voor te dragen. Ik vond dat nogal een boude uitspraak.

Wij hebben uit het antwoord van de staatssecretaris begrepen dat zij begin juli een gesprek met Mezzo heeft over de budgetten voor mantelzorgondersteuning; ik meen 6 juli. Dat is al op heel korte termijn. Wij moeten, gezien het belang van mantelzorgers voor de patiënt, maar ook voor ons allen, voor de hele maatschappij, heel zuinig met hun omgaan, wat volgens ons impliceert dat wij níét zuinig moeten zijn als het gaat om financiële ondersteuning van hen. Kan de staatssecretaris toezeggen dat zij tijdens dat gesprek ook de respijthuizen voor mantelzorgers zal opvoeren? Wij horen zo mogelijk nog vandaag van de staatssecretaris wat de uitkomst is van het onderzoek naar eventueel structurele financiële ondersteuning van deze respijthuizen voor mantelzorgers. Wij hebben dat antwoord gemist.

Wij zijn content dat de staatssecretaris zich aansluit bij de mening van onze fractie, en dat ook zal uitdragen en bij gemeenten en aanbieders aan de orde zal stellen, dat mantelzorgers onder geen beding geconfronteerd mogen worden met afstemmings- of financiële problemen als het gaat om respijtzorg die of via de AWBZ of via de WMO geleverd wordt. Daarbij is een grote rol weggelegd voor het ene loket. Daar sluiten wij ons bij aan. Het is ongelooflijk belangrijk dat het eerste contact via het frontoffice perfect wordt georganiseerd, dat het loket wordt bemenst door kwalitatief goed op hun taak voorbereide mensen die de triage perfect kunnen uitvoeren en die de mensen via de backoffice zonder problemen doorgeleiden.

Wij hebben in eerste termijn aangegeven dat wij achter de filosofie van de wet staan, een wet die een grote rol en verantwoordelijkheid bij gemeenten legt, een wet die om betrokkenheid en meedoen van de burgers vraagt, vanaf de voorbereiding en het opstellen van het gezamenlijke plan tot en met de uitvoering ervan. Dat is wat ons betreft een goede zaak. Wij wensen de gemeenten, de betrokken organisaties, maar vooral de burgers heel veel succes bij deze uitdagende opdracht.

*N

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Voorzitter. Ook ik begin met de staatssecretaris hartelijk te danken voor de uitvoerige, serieuze en bevlogen beantwoording. Ik was onder de indruk van haar uithoudingsvermogen. Zij heeft meer dan drie uur achtereen en staande geantwoord, volgens mij zonder een slokje water te drinken. Compliment daarvoor. Ik voelde mij heel serieus genomen.

De woordvoerders voor mij hebben een aantal zaken genoemd dat ik ook naar voren gebracht zou hebben. Ik hoop dat er niet te veel overlap is. De invoeringsperiode kan langer zijn. Het is heel belangrijk dat de verordening goed op orde is, ook door middel van inspraak. Pas daarna moet er worden aanbesteed. Ik kom daar nog op terug, maar goede inspraak is van groot belang, vooral gelet op het draagvlak.

Wat betreft de aanbestedingsvoorwaarden benadruk ik dat er voorwaarden ten aanzien van kwaliteit, opleiding en deskundigheid kunnen worden opgenomen, maar ook ten aanzien van het loket als steunpunt. Ik heb de staatssecretaris voorts horen zeggen dat er zelfs voorwaarden ten aanzien van "personeel volgt werk" opgenomen zouden kunnen worden. Ik juich dat toe, de branche volgens mij ook.

Wat betreft de eigen bijdragen heeft de staatssecretaris gezegd dat zij daar bovenop zou zitten. Dat vond ik een mooie uitdrukking, want er zijn veel zorgen over, met name wat betreft de cumulatie. Ik wijs ook op het lastige punt dat de gemeenten inhoudingen moeten plegen als het gaat om pgb's. Het wordt volgens mij een hele toer om dat goed op orde te krijgen. Ik juich het toe dat de staatssecretaris daar bovenop zit.

Dan de verdeling van de gelden over verschillende prestatievelen. Het gaat om complementaire verantwoordelijkheden tussen gemeenten en provincies. Kunnen de provincies gemeenten aanspreken op hun prestaties en inzet en eventueel zelfs op hun geldelijke inzet?

In het overleg tussen VWS, VNG en ZN wordt nog eens gekeken naar het overgangsprotocol. Ik ben benieuwd of er ook plek is voor de patiënten- en consumentenorganisaties in dat overleg. Wordt het College bescherming persoonsgegevens er ook bij betrokken? Ik vind dat belangrijk, met het oog op de privacy, de overdracht van heel veel gegevens en de manier waarop die worden bewaard. De staatssecretaris stelde dat de cliënt vooraf toestemming moet geven, maar dan moet wel duidelijk zijn waar hij of zij toestemming voor geeft en wat er met die gegevens gaat gebeuren. De staatssecretaris neemt de kwestie van de modelverordening nog eens met de VNG op. Het lijkt mij belangrijk dat de Manifest

Partijen daar ook bij aansluiten, want die hebben de meeste bezwaren geuit.

Het is verplicht om een pgb aan te bieden. Ik ben daar verheugd over. Als nu sprake is van een pgb onder de AWBZ, dan is straks ook sprake van een pgb. Voor de pgb-houders is dat een geruststelling. Wat betreft de invulling van de compensatieplicht sluit ik mij aan bij de vragen van collega Thissen. Hetzelfde geldt voor wat hij zei over MEE. Ik had zelf de indruk dat het de staatssecretaris niet helemaal helder was wat de functie van die organisatie is. Met name de onafhankelijkheid is belangrijk, want er wordt geadviseerd over heel specifieke afwijkingen. Een versnippering over verschillende gemeenten is dan niet handig.

Wat is precies de rol van de vliegende brigade? Hoe gaat die rapporteren? Als de brigade misstanden op het spoor komt, moeten die zo snel mogelijk worden verholpen en bekend worden gemaakt, zodat alle gemeenten daarvan kunnen leren.

Dan de vraag of het allemaal goed komt. Dat is ons aller zorg, in ieder geval die van mijn fractie. Filosofisch gezien, komt op den duur alles goed, maar niet altijd zoals wijzelf hadden gedacht, of gehoopt. Het is goed dat het vertrouwen van het ministerie groot is. Ik hoop dat zij niet teleur wordt gesteld. De ambitie om burgers zo volwaardig mogelijk te laten participeren in een soms toch wel harde werkelijkheid is een moeilijke. Ik voelde mij aangesproken door het positieve mensbeeld van collega Dupuis. Maar goed, wij weten ook dat de mens vaak geneigd is tot alle kwaad. En dan?

Wij hebben over de WMO gesproken als een kind. Ik kan mij levendig voorstellen dat de wet een kind van de staatssecretaris is. Ik hoop alleen dat het niet een prematuur kind zal blijken te zijn. Mevrouw Nap heeft gesproken over haar komende kleinkind. Ook ik hoop over drie weken een kleinkind te krijgen. Wij kijken daar natuurlijk zeer naar uit. Dit geeft een enorme betrokkenheid en soms ook zeer veel zorg. Die zal de staatssecretaris ook hebben. Maar je moet natuurlijk het kind loslaten en op eigen benen laten staan als het voldragen is en groot wordt. Dat is het punt waar wij onze twijfels houden. Ik ben benieuwd naar de antwoorden van de staatssecretaris. Hoe dan ook steunt mijn fractie de filosofie en de inhoud van de wet, maar zij blijft zorgen houden over de uitvoering. Die bepaalt mogelijk dat zij zal tegenstemmen.

*N

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Voorzitter. Ik dank de Kamer voor haar inbreng in de tweede termijn. Mijn uithoudingsvermogen is niet groter dan dat van de Kamer, met dit verschil dat zij zit en ik sta. Ik leid al vaak een zittend bestaan, dus dat is niet zo erg. Af en toe moet men even bewegen en dat lukt elke keer weer na afloop van die paar uren. Ik dank de Kamer voor haar uithoudingsvermogen.

Net als met een kind dat in aantocht is, ben ik in blijde afwachting wat betreft het oordeel van de Kamer. Ik ben niet in verwachting -- eerder is gezegd dat ik een uur overtijd was -- maar ik verkeer in de gelukkige omstandigheden dat ik in gespannen afwachting ben. Ik

ben blij met de positieve waarde die de Kamer toekent aan de filosofie van deze wet, de reden waarom deze wet op tafel ligt. Ik voel dat het niet alleen een kwestie van positieve attitude is, maar dat de Kamer met mij het stukje ideaal en het stukje vertrouwen deelt die nodig zijn om de uitvoering tot iets goeds te doen worden. Er is geen sprake van het uithoudingsvermogen en de rust die misschien de komende paar jaren nodig zijn om de implementatie van deze wet met volle kracht te blijven stimuleren en om af en toe een teleurstelling te kunnen verwerken, als je geen hoop en vertrouwen hebt dat de wet iets wordt.

Mevrouw Dupuis heeft heel terecht gezegd dat wij geen overspannen verwachtingen van de samenleving moeten hebben. Dat is ook zo. Af en toe wordt mij verweten dat ik een idealistisch wereldbeeld heb. Ik denk dat als ik geen idealen zou hebben, ik in de politiek eigenlijk helemaal niets te zoeken heb. Ik vind dat het mijn verantwoordelijkheid is om samen met de Kamer, met de Staten-Generaal, te komen tot perspectieven voor de samenleving. Ik denk dat deze wet naadloos aansluit bij datgene dat ook ten diepste in de samenleving wordt gevoeld, namelijk dat men een hang heeft naar het weer zoeken van sociale verbanden. Men wil weer op elkaar betrokken zijn. Ook bestuurders voelen dat de regie daarop door hen genomen kan en moet worden. Dit zeg ik wel in het licht van het subsidiariteitsprincipe en de verantwoordelijkheidsverdeling die wij met elkaar hebben besproken.

Zelfs als het gaat om de kleinkinderen, wens ik u veel succes. Ik ben al blij dat mijn jongste weer met de hakken over de sloot over is.

Er is een aantal concrete vragen gesteld. Ik dank de heer Putters voor de input die hij mij via zijn werk heeft gegeven over zijn denken over de WMO in de afgelopen jaren. Op de site van de heer Putters staan vele lezenswaardige stukken. Die heb ik allemaal dankbaar tot mij genomen. Niet dat ik het altijd met hem eens ben, maar ik vind ze wel interessant. Ik dank hem voor zijn inspanningen.

Vanmiddag is verschillende keren gesproken over mijn systeemverantwoordelijkheid in de WMO. Wat houdt deze in? Ik neem die niet licht. Het is niet zo dat ik denk: hier is een wet, dat was het dan en hier houdt het voor mij op. Nee, de systeemverantwoordelijkheid reikt verder. Ik houd aan onze gedachtewisseling van vanmiddag over dat er eigenlijk geen principieel verschil van mening bestaat tussen de Kamer en mij over de uitgangspunten van de voorliggende WMO. Het primaat van de politieke verantwoording voor het lokale WMO-beleid en de uitvoering daarvan liggen bij de gemeente. Ik ben verantwoordelijk voor het "systeem WMO" zoals is vastgelegd in de wet die wij vandaag bespreken. In de kern is daarbij de vraag aan de orde of de doelen van deze wet worden bereikt en of dit op een kosteneffectieve manier gebeurt. Om deze vraag te beantwoorden, heb ik diverse instrumenten beschikbaar: periodiek, eens in de zoveel jaar en regulier. Ik kom daar zo op terug.

Het parlement mag mij overal op aanspreken, maar ik ben direct verantwoordelijk voor het systeem. Ik denk dat iedereen het erover eens is dat ik niet verantwoordelijk ben voor incidenten in de uitvoering. Stel dat er in de gemeente Woudrichem iets fout gaat, dan is

dat niet direct iets dat op mijn bord hoort. Dat hoort in de lokale democratie te worden besproken en te worden opgelost. Ik moet mijn verantwoordelijkheid nemen als er sprake is van een structureel falen, bijvoorbeeld gedurende een zeer specifieke periode op bepaalde aspecten van de wet, of in specifieke regio's, of als er een heel breed probleem is, bijvoorbeeld als op een onderdeel niet één gemeente tot prestaties komt die door burgers of cliënten positief worden bevonden. Die verantwoordelijkheid bestaat er op de eerste plaats uit dat ik met de VNG in een bestuurlijk overleg treed over de verantwoordelijkheden en dat ik met de VNG bekijk hoe dit kan. Dan moet worden bekeken of het prestatieveld goed is belegd, of de randvoorwaarden goed zijn gesteld enzovoort, en de vraag moet worden beantwoord hoe het mogelijk is dat er blijkbaar geen incidenteel probleem is, maar een groot structureel probleem. Soms is het niet helder of sprake is van een uitvoeringsincident, of van een dreigend falen van het systeem. Het is mijn verantwoordelijkheid om daarop zeer alert te zijn en dus ook om niet op één incident te reageren als ware het gelijk een falen van het hele systeem. Dat is natuurlijk een dreiging. De heer Thissen heeft daarop gewezen en gevraagd of ik het probleem gelijk ga verbreden over het hele systeem. Mijn antwoord daarop is nee.

De heer **Putters** (PvdA): Kan de staatssecretaris een voorbeeld geven ten behoeve van de beeldvorming? Waaraan denkt zij bij een structureel probleem?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Stel dat het gaat om een prestatieveld. Elke keer zal moeten worden gemeten of de burger over het bereiken van de doelstellingen tevreden is. Ook zijn er andere monitoren mogelijk die bekijken hoe het zit met de middelen in relatie tot het bereiken van de doelstellingen. Stel dat uit de monitor blijkt dat op één van de negen prestatievelden over heel Nederland een probleem ligt met zowel de cliënttevredenheid, de burgertevredenheid over wat is bereikt, als over de instrumenten die gemeenten zeggen te hebben om de tevredenheid over die doelstelling te bereiken. Ik vind dat het dan goed is om te bekijken waar dit allemaal vandaan komt. Je kunt kijken naar de instrumenten voor de regie, als het bijvoorbeeld gaat om de juiste instrumenten. Lukt het om überhaupt die resultaten te bereiken die ik moet bereiken met de instrumenten die ik heb? Ik kan mij voorstellen dat wij daar dan over zullen praten. Ik weet niet hoe ik dit specifiek moet maken. Je kunt natuurlijk kijken naar de relaties met de woningcorporaties. Op het sociale en fysieke vlak moet een aantal zaken met elkaar worden geregeld. Als mocht blijken dat extra instrumenten nodig zijn, zoals minister Dekker en ik op dit moment proberen te regelen, dan is de vraag of dit adequaat werkt. Mocht dit niet zo zijn terwijl wij wel een aantal doelstellingen willen bereiken, dan moeten wij volgens mij hierover met elkaar in overleg kunnen treden.

De heer **Putters** (PvdA): Als ik uit dit voorstel moet halen wat de norm is -- vergeef mij dat ik toch weer even met deze term kom -- dan is bijvoorbeeld de mate van samenwerking die met de woningcorporatie wordt

gerealiseerd een norm die de staatssecretaris gaat hanteren om te beoordelen of de doelen worden bereikt.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Het antwoord is nee als de heer Putters het zo uitlegt dat ik per gemeente ga bekijken of er een samenwerking totstandkomt langs een bepaalde norm die ik opleg. Wel is het zo dat wij heldere eisen in de wet hebben gesteld over burgerparticipatie en het meten van prestaties. Als uit de meting van de burgerparticipatie naar voren komt dat over de gehele linie zaken niet lukken, zal ik naar de instrumenten kijken. Maar als in een gemeente de relatie tussen de woningcorporatie en de wethouder slecht is, zeg ik niet: dan kunt u bij mij terecht. Dan is er namelijk geen sprake van een structureel probleem. Het moet daarboven uitstijgen. De wet geeft aan dat er wordt gestuurd op commitment en samenwerking.

De heer **Putters** (PvdA): Ik probeer het even te volgen. Het moet dus een structureel probleem zijn. De gemeente moet weten welke elementen van belang zijn. Als zich daarop in de breedte problemen voordoen, grijpt de staatssecretaris in. Wat doet zij dan?

Ik zeg niet dat zij bij individuele gemeenten moet ingrijpen, maar ik vraag of het helder is waarop gemeenten worden beoordeeld. De staatssecretaris suggereert dat als bij die gemeenten in de breedte sprake is van een onvoldoende score, er zal worden ingegrepen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat is juist. Ik sprak er al over in artikel 22 en artikel 24. Artikel 24 gaat over de periodieke evaluatie en artikel 22 over de verticale verantwoording. Artikel 9 gaat over de centrale opslag en publicatie van gegevens uit hoofde van de horizontale verantwoording. Er komt dus veel beleidsinformatie beschikbaar. Die informatie biedt mij een goede basis om mijn verantwoordelijkheid te dragen. Als het nodig is, zal ik die ook zeker nemen. Als u vraagt hoe dat precies zal uitpakken, kan ik daar op voorhand geen antwoord op geven. Ik vind dat ook wat speculatief.

Afgezien van de formele instrumenten en de beleidsinformatie die ik krijg, kunt u er wel van op aan dat mijn departement de ogen en oren continu openhoudt. Als wij horende doof of ziende blind mochten blijken te zijn, weten de Kamer en verschillende belanghebbenden ons vast en zeker op onze rol te wijzen, want zo werkt het in de praktijk.

De heer **Thissen** (GroenLinks): De staatssecretaris zei zojuist: als blijkt dat er in een regio structureel te weinig aandacht aan een prestatieveld wordt besteed, treed ik in overleg met de VNG om na te gaan of dat een systeemfout of een uitvoeringsfout is, of dat gemeenten in gebreke blijven.

Ik ben acht jaar wethouder geweest in een enigszins lastige stad met lastige sociale problemen, en in een nog lastiger regio. Ik kan mij voorstellen, en dat heb ik ook ervaren, dat er regio's zijn die met het inrichten van maatschappelijke opvangvoorzieningen en het bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg, niet al te ruimhartig zijn. Daarmee hebben zij het probleem ook niet, denken zij, want dat migreert wel naar de grotere steden. Ofwel het actief iets doen met

een prestatieveld heeft ook te maken met een politieke wil van een gemeente om voor haar burgers iets te doen. Vaak betreft dit voorzieningen ten behoeve van burgers die niet zoals vergelijkbare andere groepen, een stem hebben die kan doorklinken tot in de Tweede en Eerste Kamer. Dak- en thuislozen en mensen die verslaafd zijn, hebben dat lobbycircuit niet zo. En dan gaat de staatssecretaris met de VNG praten! Als ik de staatssecretaris was, zou ik haar systeemverantwoordelijkheid waarmaken en met de gemeenten gaan praten. Ik noem twee toevallige regio's, de Achterhoek en de Hoekse Waard. Stel dat die niets doen op het gebied van verslavingszorg, maatschappelijke opvang en openbare geestelijke gezondheidszorg, en respectievelijk denken: de mensen die daarvan gebruik van zouden kunnen maken, trekken fijn naar Arnhem/Nijmegen of naar Rotterdam. Deze regio's hebben het probleem niet! In de regio waar ik wethouder was, zei men: wij hebben geen verslaafden in Montfort of in Posterholt. Nee, die gingen naar Roermond!

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik ben het geheel met de heer Thissen eens. Bij dit soort zaken zal mijn departement de oren en ogen openhouden. Wij zijn steeds bereid om specifieke adviezen te geven. Voor het bespreken van verdeelvraagstukken van budgetten hebben wij overleggen met de steden en vertegenwoordigingen daarvan. Ik geef toe dat niet elk probleem met de VNG in een bestuurlijk overleg hoeft te worden besproken. Er zijn zaken die zich gemakkelijk op een andere manier laten oplossen.

Als de heer Thissen vraagt "hoe kan men het stimuleren", zeg ik "door met name mensen die hard werken om van de WMO iets te maken, een steun in de rug te geven". In de komende jaren zullen mensen soms tegen de klippen op, met behulp van de 40% die in het gemeentefonds beschikbaar is, van deze wet iets goeds proberen te maken. Dan moeten wij wel handen en voeten geven aan dat beleid.

Het is niet gemakkelijk om wethouder te zijn voor de zachte zaken in de samenleving. Ik bepleit dat dit een harde zaak is, want als men niet aan de sociale infrastructuur werkt, de mensen die zwak staan in de samenleving niet goed helpt en er geen sociale samenhang is in de gemeente, heeft men weinig aan stenen stapelen. Dan creëert men per definitie een samenleving waarin het slecht leven is.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Het kan helpen als de staatssecretaris dit soort regio's stimulerend toespreekt en er meer participerende cliënten en burgers komen. Maar uit alle teksten die ik heb gelezen over de WMO, is mij niet duidelijk geworden of de twee voornoemde regio's ook de gelden krijgen voor maatschappelijke opvang en verslavingszorg. Volgens mij worden die verdeeld via een G27-centrumgemeente. Met andere woorden, als de staatssecretaris bereid is te kijken naar een herverdeling van deze gelden, kan het zijn dat regio's op een aantal prestatievelden die politiek erg lastig liggen, over de streep te trekken zijn en de opdracht uitvoeren om inrichtingen in te richten of voorzieningen te maken. Dat werkt beter dan dat zij bij een nabijgelegen centrumgemeente moeten bedelen om geld te krijgen, want dat is dubbel zo lastig. Is de staatssecretaris bereid om in de financieringsystematiek

voor deze twee prestatievelden nog eens tegen het licht te houden?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik ben altijd bereid om na te gaan hoe gemeenten de uitvoering goed kunnen doen. Maar ik vind ook dat de centrumgemeenten hun verantwoordelijkheid moeten nemen. Dat laat onverlet dat ook gemeenten zelf hun eigen beleid ten aanzien van deze groepen moeten kunnen voeren. Ik sta open voor de discussies daarover. De OGGZ-middelen gaan nu over, dus wij zullen nauwkeurig volgen hoe dat uiteindelijk zal uitpakken.

Dan kom ik bij de resultaatsverplichting, waarover een aantal van u heeft gesproken. In artikel 6 wordt nauwkeurig aangegeven op welke terreinen en voor welke doelgroepen er compensatie moet plaatsvinden. Ik zal goed kijken naar de wettekst zelf; ik zal ervoor zorgen dat alles wat ik verspreid onder gemeenten, helder spoort met de teksten in de wet zelf, want als er misverstanden ontstaan over bijvoorbeeld inkleuring van begrippen, is dat geen goede zaak.

Gemeenten leggen in lokale verordeningen vast hoe er op de verschillende terreinen compensatie plaatsvindt. Natuurlijk staat in de toelichting bij artikel 6 heel duidelijk dat gemeenten verplicht zijn om beperkingen weg te nemen. Het gaat om de beperkingen die het niet mogelijk maken om op eigen kracht een huishouden te voeren, zich te verplaatsen in en om de woning, zich lokaal per vervoermiddel te verplaatsen en om sociale verbanden aan te gaan. Het resultaat moet dus zijn dat betrokkenen wel in staat zijn om dit te doen. Hoe dat resultaat kan worden bereikt, legt de gemeente vast in haar lokale verordening. Ook legt de gemeente vast wie wanneer in aanmerking komt voor een algemene of individuele voorziening. Kortom, de resultaatsverplichting is gekoppeld en beperkt tot voornoemde resultaatsgebieden.

De heer **Schouw** (D66): Ik hoop dat dit niet exemplarisch is voor het geheel; de staatssecretaris spreekt van artikel 6, maar haar antwoord gaat over artikel 4. Het punt is waar het nu om gaat. Zij scheert er nu briljant overheen, maar het is nogal wat. En ik kan het niet beter zeggen dan mevrouw Dupuis: gaat het nu om een compensatiebeginsel, een compensatieverplichting of een resultaatsverplichting? Er worden in de samenvatting van de wet allerlei juridische begrippen gehanteerd, maar die komen niet in de wet zelf voor. Wat betekent dit nu in juridische zin?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: De tekst van de wet is het uitgangspunt. Ik zal die brochure nog eens goed doorlezen; als die iets bevat wat je niet kunt opmaken uit de wettekst, dan deugt die brochure gewoon niet. Het gaat in artikel 4 om het volgende: "Ter compensatie van de beperkingen die een persoon als bedoeld in artikel 1, eerste lid (...) ondervindt in zijn zelfredzaamheid en zijn maatschappelijke participatie, treft het college van burgemeester en wethouders voorzieningen op het gebied van maatschappelijke ondersteuning die hem in staat stellen (...)." En dan volgen de zaken die ik zojuist genoemd heb. De persoon die een beperking ondervindt,

moet dus in staat worden gesteld om deel te nemen aan bepaalde maatschappelijke activiteiten.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Dat is dus een plicht voor de gemeente, zij heeft een compensatieplicht, want er staat "...treft het college...".

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Precies, ik kan het niet anders uitleggen.

De heer **Thissen** (GroenLinks): En daar staat dan tegenover het recht van de burger op de voorziening die de beperking moet opheffen, in het beschreven gebied.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Precies. En dat kan dan een algemene voorziening zijn, want zoals mevrouw Dupuis al aangaf, kan het gaan om iemand die af en toe naar een buurthuis wil gaan, waarbij het de vraag is of hij of zij daarvoor dan echt een scootmobiel nodig heeft. Als er een directe busverbinding is, kan de gemeente de betrokkene ook in staat stellen om er met de bus naar toe te gaan. Dat kan dan in dat geval een heel goed passende voorziening zijn.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Ik heb nog steeds een probleem met de aanduiding resultaatsverplichting. Waarom noemen wij het geen inspanningsverplichting? Dat is namelijk precies wat er beschreven wordt in het artikel dat de staatssecretaris zojuist voorlas. Je doet je best, je neemt maatregelen opdat iemand in staat zal zijn, bepaalde activiteiten te ondernemen. Dat is geen resultaatsverplichting, maar een inspanningsverplichting. Het is gewoon een juridische regel dat je in dit soort gevallen van een inspanningsverplichting spreekt. Een koop is een overeenkomst waarbij een product geleverd moet worden, dat is een resultaatsverplichting. Maar zodra het gaat om diensten die mensen aan elkaar bieden, kan er geen sprake zijn van een resultaatsverplichting. De staatssecretaris zou dit echt nog eens met haar ambtenaren moeten bespreken, dit is werkelijk veel beter aan te duiden als een inspanningsverplichting. Ook in rechte zal dit veel beter te verdedigen zijn, want met een resultaatsverplichting wordt het echt een ramp.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Volgens mij is het wel een resultaatsverplichting. Vanwege de compensatieplicht die het college van B en W heeft, treft het de voorzieningen die nodig zijn om de beperkingen van burgers op te heffen. Dat is imperatief en het laatstgenoemde is het resultaat. En het strekt zich niet uit tot alles wat een mens in zijn leven kan meemaken, maar tot de gebieden die haarscherp in de wet zijn geformuleerd. Dit is een resultaatsverplichting en burgers kunnen hieraan rechten ontleen. Als dit niet zo was, zou er volgens mij in deze Kamer een heel andere stemming heersen. Juist dit heeft de Tweede Kamer adequaat aangescherpt.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Maar kijkt u dan naar de geneeskunde: de arts moet maatregelen nemen om een infectie te bestrijden. Dat is een inspanningsverplichting, hij kan nooit garanderen dat de patiënt de rest van zijn leven kerngezond zal blijven. Hij moet maatregelen nemen

om te bewerkstelligen dat de patiënt de meeste kans heeft om weer gezond te worden. Dat is toch volkomen vergelijkbaar? En dat noemen wij een inspanningsverplichting.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Daar heeft u gelijk in, maar als ik thuis moet blijven omdat er geen vervoermiddelen zijn die mij naar een supermarkt te brengen of naar een huisarts die een inspanningsverplichting heeft om mij te genezen, dan kan ik volgens de WMO op grond van de compensatieplicht een beroep doen op het lokale bestuur. Dat treft dan voor mij een vervoersvoorziening opdat deze beperking voor mij wordt opgeheven. Punt. De gemeente hoeft er niet voor te zorgen dat ik weer kan lopen als ik naar Lourdes ben geweest, maar ze moet er wel voor zorgen dat ik daarheen kan...

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Maar wij hebben het nu ook niet over artsen. Hierbij gaat het om een inspanningsverplichting.

De heer **Schouw** (D66): Volgens mij is de folder gewoon aan het oog van minister Donner ontsnapt, en dan krijg je dit soort dingen. Zou het nu niet buitengewoon wijs zijn om de wetstekst nog eens goed te bekijken, de problemen die wij voorzien te erkennen en ervoor te zorgen dat er een nieuwe, loepzuivere versie het land in wordt gestuurd?

De heer **Putters** (PvdA): Ik maak het nog even iets ingewikkelder door een nieuw begrip te introduceren. Volgens mij gaat het om een leveringsplicht bij de beperkingen die in de wet genoemd worden.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Derhalve, om maar met een Donneriaans woord te beginnen, ben ik gaarne bereid om de brochure nog eens goed te bekijken. Het gaat in wezen om een uitleg van de wetstekst voor de gemeenten. Dat moet natuurlijk gewoon kloppen. Ik begrijp mevrouw Dupuis heel goed: je kunt de beperkingen die iemand heeft, nooit helemaal opheffen, dus gaat het eigenlijk om het treffen van een voorziening waarmee de mensen in staat worden gesteld om weer bepaalde dingen te doen. Maar de beperking is daarmee nooit helemaal weg, dus in die zin is er nooit een volledig resultaat. In Lourdes schijnt het wel voor te komen, maar in de meeste gemeenten doorgaans niet. Als die een loket hebben waarmee het gaat zoals in Lourdes, ben ik onmiddellijk bereid om er iets in te stralen als dat zou helpen, maar zo werkt het meestal niet. Maar het gaat om een beschikking voor een levering, waarin ook omschreven is hoe de gemeente de taak waarmaakt die in artikel 4 is neergelegd, inclusief bijvoorbeeld ook een termijn.

De heer **Putters** (PvdA): Voor alle duidelijkheid, wij hebben een wet, maar de uitleg in deze Kamer behoort bij de wetsbehandeling en er zal dus in de praktijk gebruik van gemaakt worden. De gemeente kan niet volstaan met een inspanning, er moet iets geleverd worden. En oké, de beperking zal misschien niet helemaal opgeheven worden - daarin kan ik mevrouw Dupuis een heel stuk volgen --

maar er moet wel iets geleverd worden, een inspanning is niet voldoende.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb voorgelezen uit artikel 4, daar staat helder in dat de gemeente voorzieningen treft. Er wordt dus niet gesproken van "zal treffen" of "zou kunnen treffen" of wat dan ook; nee, de gemeente treft een voorziening op het gebied van maatschappelijke ondersteuning die de burger in staat stelt, bepaalde activiteiten te ondernemen. Volgens mij kan er geen misverstand bestaan over de betekenis hiervan.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Het college van B en W is niet gehouden om de fysieke of psychische beperking van het individu op te heffen, maar het is wel gehouden om voorzieningen te treffen om de bewegingsvrijheid van dat individu te bevorderen. Als ik mij door een fysieke beperking niet kan douchen of mijn eten niet kan klaarmaken, dan kan ik vanwege de compensatieplicht van de gemeente op haar een beroep doen om een aangepaste natte cel of een keuken met een verlaagd aanrecht te verkrijgen, opdat de beperking van mijn activiteiten wordt opgeheven. Maar er is geen college van B en W, hooguit dat van de gemeente Lourdes, gehouden om zijn best te doen om mijn fysieke beperking op te heffen. Het gaat om het bevorderen van de bewegingsvrijheid, de zelfredzaamheid, niet om het opheffen van de fysieke beperking, want dat kan niet.

De heer **Putters** (PvdA): Ik deel die uitleg, maar ik wil uit de wereld hebben dat het alleen om een inspanning gaat.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat klopt. Volgens mij was ik de eerste die dat zei. Daarna heb ik niets anders betoogd. Als er nog een misverstand bestaat, ik deel de opvatting dat het gaat om een resultaatsverplichting.

De heer **Putters** vroeg ook naar het kostenverloop en de onafhankelijke derde. Hij vroeg of rekening wordt gehouden met de verschillen. De opdracht voor de onafhankelijke derde is in voorbereiding. Ik zal de opmerking erover meenemen, zodat het beeld helder genoeg is als het gaat over de kosten die worden gemaakt in relatie tot de financiële randvoorwaarden.

De heer **Putters** (PvdA): Betekent dit dat het onderdeel gaat uitmaken van de monitor?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Het gaat sowieso om de macrokosten, maar die bestaan natuurlijk uit gemeentelijke cijfers.

De heer **Putters** (PvdA): Dus wij krijgen inzicht in de verschillen die er zijn, als de monitor op tafel ligt?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik kan mij voorstellen dat de monitor een zo goed mogelijk inzicht geeft in het kostenverloop. De onafhankelijke derde moet over dit soort gegevens kunnen beschikken.

De heer **Putters** (PvdA): U gaat ook het aspect van de lokale en regionale verschillen meewegen in uw beslissing wat u met de uitkomsten van het onderzoek doet?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Het lijkt mij dat het integraal onderdeel uitmaakt van de weging en het gesprek dat wij met bestuurders zullen moeten voeren over de financiering.

De heer **Putters** (PvdA): Maar de lokale en regionale verschillen worden een belangrijk punt in de weging van de uitkomsten van het onderzoek door de onafhankelijke derde?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ja.

De heer **Putters** (PvdA): U zei ja; dat is oké.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Bij de vraag wat je nodig hebt om het macrobeeld te krijgen, kan ik mij niet voorstellen dat het zonder kan. Het zal er dus moeten zijn. Ook aan dit soort gegevens hebben wij behoefte.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Dit is een heel belangrijk punt. De lokale en regionale verschillen hebben ook met de voor- en nadeelgemeenten te maken. Tot nu toe is mij niet gebleken dat de onafhankelijke derde daar ook naar zal kijken, terwijl het één toch wel verband houdt met het ander. Ook daarop wil ik graag een antwoord.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Bij de voor- en nadeelgemeenten hebben wij te maken met een historische achtergrond. Op het moment dat de financiering langs de lijnen van een goede verdeling loopt, zal de historische achtergrond niet meer meetellen. Ik vind het toch een apart traject. Het gaat om een doorgroei van de historische verdeling van de middelen naar een rechtvaardige verdeling van de middelen. Dat zal een aantal jaren kosten, maar wij moeten de onafhankelijke derde niet met die verdeelsystematiek opzadelen. Dat is een ander verhaal.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Niet helemaal, want de historische verschillen kunnen te maken hebben met lokale en regionale verschillen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat wordt ondervangen met wat ik al aan de heer **Putters** heb toegezegd. Als je ziet hoe het over het hele land gaat en ook naar de regionale aspecten kijkt, kom je vanzelf terecht bij wat u vraagt. Ik verwacht dat dit erin zal worden meegenomen.

De heren **Putters** en **Thissen** vroegen naar stimuleringsmaatregelen voor best practices. Belonen is altijd beter dan bestraffen. Ik zal er graag naar kijken. Zo kun je positieve prikkels hanteren. Via de prijs kan het ook goed werken. Wij zullen kijken hoe het vorm kan krijgen.

De heer **Putters** vroeg ook naar de uitvoeringskosten. Bij de verdeling van de uitvoeringskosten over de gemeenten wordt rekening gehouden met verschillen tussen gemeenten. Twee derde van de uitvoeringskosten wordt verdeeld naar rato van de te verwachten programmakosten. Deze laatste worden, zoals gezegd, verdeeld op grond van objectieve factoren. Bij de uitvoeringskosten kijken wij inderdaad naar de verschillen.

De heer **Putters** (PvdA): U hebt nu een bedrag en maakt een verdeling over gemeenten, maar monitort u ook de wijze waarop de kosten zich ontwikkelen? U zegt dat het op grond van objectieve criteria gebeurt. Welke criteria zijn dat? Als u dat nu niet kunt aangeven, vind ik het ook prima als het schriftelijk gebeurt. Ik ben echter wel benieuwd wat de objectieve criteria zijn voor het monitoren van de uitvoeringskosten.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Het antwoord op de eerste vraag is ja. De criteria krijgt u van mij op schrift.

Bij het belonen van best practices is het van belang om te kunnen zien of er best practices zijn. Het is een benchmark, het is een gemeente. Dus ten behoeve van gemeenten zal het door mij gesteund worden. Ik wil niet een soort van bonus/malusregeling inbouwen, want dat kan het lokale proces erg frustreren. Dat hebt u waarschijnlijk ook niet bedoeld.

Vervolgens is gevraagd of het aanbestedingsproces als zodanig de lokale inbedding en kwaliteitseisen in de weg staat. Kern van het aanbesteden is dat men op voorhand geen aanbieders mag uitsluiten. Dat is het non-discriminatiebeginsel. Men mag dus niet eisen dat een aanbieder nu al ingebed is in de lokale samenwerking of nu al een plek heeft in de keten van zorg en welzijn. Deze eisen kunnen echter wel worden opgenomen in het bestek, geformuleerd als "u moet aangeven hoe u zich zult inbedden in de lokale samenleving of op welke wijze u met de ketenpartners zult gaan samenwerken". Dat moet men wel kunnen aangeven.

Het overgangsregime is erop gericht om gemeenten in staat te stellen om binnen een redelijke termijn aan te besteden en een verordening op te stellen. Gedurende de overgangstermijn worden de contracten met de huidige aanbieders gecontinueerd. Dat is natuurlijk ten nadele van mogelijke nieuwe aanbieders, want je werkt naar een nieuwe situatie toe. Wij kennen straks allemaal de wet en weten dat de situatie niet zo zal blijven en dat de huishoudelijke hulp overgaat naar de gemeenten. Om die reden mag de termijn niet langer duren dan in redelijkheid nodig is. Als mogelijke nieuwe aanbieders zich buitengesloten zouden voelen omdat men helemaal niet begint met de aanbestedingsprocedure of wat dan ook, kan een gemeente problemen krijgen. In het uiterste geval kan een gemeente geconfronteerd worden met een boete en het contract met de huidige aanbieder moeten ontbinden. Laat ik daar echter niet van uitgaan. Belangrijk is dat men nu begint en dat men weet dat men in het jaar 2007 nog de tijd heeft om het proces keurig af te ronden. Dat geeft voldoende lucht.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Men mag niet van tevoren bepaalde verplichtingen opleggen, maar wel zeggen dat een aanbieder moet aangeven hoe hij de kwaliteit wil waarborgen of hoe hij zich wil inbedden. Mag men ook eisen dat hij aangeeft dat hij bestaand personeel wil overnemen?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat zou heel goed kunnen. Ik wees zojuist al op de WWB. Gevraagd kan worden om aan te geven hoe men denkt personen die in het WWB-traject bekend zijn en weer willen integreren in de

arbeidsmarkt, op te nemen in een scholingsproces of wat dan ook. Je kunt dat alles opschrijven. Dat veronderstelt natuurlijk wel dat gemeenten een visie ontwikkelen, onder andere op kwaliteitsbeleid. Bijvoorbeeld in Zeeland heeft men gezegd dat men een prijs heeft en dat men daarvoor de beste kwaliteit wil. Dat kan. De kwaliteitsbeoordeling zal dan ook gemaakt moeten worden met als uitgangspunt een visie die men erop heeft. Dat alles is goed mogelijk.

De heer **Putters** (PvdA): Betekent dat de facto dat gemeenten na de zomer nog hun inspraakprocedures voor de burgerparticipatie kunnen starten en vervolgens geen risico lopen dat zij niet op tijd zijn voor de aanbestedingsprocedures?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ja, dat hebt u goed begrepen.

De heer **Schouw** (D66): Verschillende gemeenten hebben ons brieven gestuurd en daarmee geklaagd over de aanbesteding. Zij zijn bang dat wat zij moeten doen niet meer lukt. Die gemeenten kunt u dus geruststellen. Dat is punt één. Dan punt twee.

Vanwege de gebruikte begrippen moet u uw voorlichtingsmateriaal veranderen. Wilt u ook uw advies bijstellen? U adviseert al die lieve wethouders in dit land om in juli en augustus de participatietrajecten te doorlopen. Dat is dus nergens voor nodig. Daarom vraag ik u het advies zodanig om te vormen dat aan de participatie wordt gewerkt als de mensen waar het om gaat ook kunnen participeren. De participatie is namelijk een belangrijk onderdeel van deze wet.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Voorzitter. Ik zal in ieder geval benadrukken dat de participatie zorgvuldig vormgegeven moet worden. Ik zie uw punt dus. Als alles niet in juli en augustus rondkomt, zal er extra tijd zijn om zorgvuldig te kunnen handelen.

De vraag is gesteld via welke procedure de huishoudelijke verzorging moet worden aanbesteed. De huishoudelijke verzorging moet in ieder geval worden aanbesteed. De huishoudelijke verzorging en de hulp bij het huishouden bestaan zowel uit schoonmaakactiviteiten als uit ondersteuningsactiviteiten. De verhouding van het een tot het ander bepaalt of hulp bij het huishouden wordt gezien als een schoonmaakactiviteit of als een gezondheidsdienst. Als het vooral om ondersteuning gaat, is het in Europese termen een 2b-dienst en valt die onder gezondheidszorg. Dat betekent dat de verkorte procedure kan worden gevolgd. Er is daarbij namelijk minder samenwerking en de aanbesteding heeft een minder open karakter. Gaat het vooral om schoonmaken, dan is in Europese termen sprake van een 2a-dienst en geldt de gewone procedure. De markt voor de schoonmaakdiensten is erg open en dat brengt met zich mee dat de andere procedure moet worden gevolgd. Het verschil in tijd bedraagt ongeveer vier weken. Zoals de leden gezien zullen hebben, sturen wij met onze handreiking aan op het verrichten van 2b-diensten. Die vallen onder gezondheidszorg. Dan zal dus de korte procedure kunnen worden gevolgd. Zowel 2a als 2b is mogelijk, maar omdat

wij ook te maken hebben met kwaliteitseisen ligt het niet heel erg voor de hand, ook niet na het debat in de Tweede Kamer, om ervan uit te gaan dat huishoudelijke verzorging enkel en alleen schoonmaakdiensten betreft. De kwaliteitswet voor de zorginstellingen willen wij namelijk van toepassing laten zijn en wij willen ook dat de inspectie op de kwaliteit van de diensten kan toezien. Men kan dus kiezen tussen a en b, maar wij pleiten ervoor om voor 2b te kiezen, gelet ook op de discussie hierover in het parlement.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Daarmee neemt u de paniek bij de gemeenten enigszins weg. Zij vrezen namelijk de uitvoerige procedure te moeten volgen.

U zei dat de gemeenten die denken helemaal klaar te zijn, de gemeenten die de burgerparticipatie met het oog op de conceptverordening volledig hebben geregeld, per 1 oktober de verordening mogen laten gelden. De gemeenteraad zou daarover een beslissing kunnen nemen. Dan moet per 1 januari 2007 de WMO ingevoerd worden. Er kunnen echter gemeenten zijn die meer tijd willen voor de burgerparticipatie en voor het ontwikkelen van de integrale visie op de wijze van aanbesteding. Bij die aanbesteding kan gekozen worden tussen 2a en 2b. De gemeenten mogen dus eventueel meer tijd nemen voor het vormgeven van de burgerparticipatie. Zij moeten wel ultimo 1 oktober 2007 de verordening laten vaststellen en ultimo 1 januari 2008 de WMO met al haar ins en outs in werking laten treden.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Exact.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik meen dat de gemeenten nu een zucht van verlichting slaken, vooral omdat sprake is van een co-makenschap van burgerorganisaties en maatschappelijke organisaties.

Bent u inmiddels klaar met de beantwoording van de vragen over de aanbesteding?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb natuurlijk de leden horen vragen: kan het allemaal niet anders? Zijn andere wegen niet mogelijk? De heer Putters zei: ik vind het helemaal niets. Ik heb samen met de VNG en deskundige juristen allerlei mogelijke varianten onderzocht om niet te hoeven aanbesteden. Ik beschik over een rapport waarin de varianten als knippen, gebruik maken van vouchers en alles in een pgb onderbrengen van commentaar zijn voorzien. De conclusie is telkens: deze mogelijkheid past niet bij de Europese regelgeving. Met die kennis in mijn achterhoofd kan ik natuurlijk niet suggereren dat er niet aanbesteed hoeft te worden. Dat zou misleiding van de gemeenten zijn. Ik meen daarom dat het goed is om uit te gaan van de trajecten die zijn geschetst en om allerlei handreikingen te doen, opdat de geschetste mogelijkheid ten volle benut wordt en die in de praktijk op een kwalitatief goede manier vorm kan krijgen.

De heer **Putters** (PvdA): Ik dank u voor dit antwoord. Wilt u ons schriftelijk nog laten weten hoe die verkorte procedure werkt en wilt u ook nog uw argumenten voor het volgen van die verkorte procedure geven? Ik zou dat zeer op prijs stellen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik zal u dat schriftelijke antwoord zeker toesturen.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Bent u nu wel helemaal klaar met de beantwoording van de vragen over de aanbesteding?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik meen van wel.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik ben heel erg blij met wat u zei over die inbedding. Het is van belang dat je niet eist dat die van tevoren is geregeld. Dat zou niet eerlijk zijn. Dit mag dus niet.

Ik wil nog graag verduidelijking op een punt waarover ik met u bij interruptie heb gesproken. Stel dat de gemeente Vlaardingen wil dat de organisatie die zij na een aanbesteding uitnodigt niet alleen zorgt voor haar eigen inbedding in de samenleving, maar dat die organisatie ook gedurende de komende vijf of tien jaar met de gemeente en de cliënten nadenkt over een zo integraal mogelijke aanpak van de WMO en over alles wat daarmee samenhangt. Met andere woorden: mag zo'n gemeente de tijd nemen om te voorkomen dat zij om de twee of vier jaar zichzelf gek moet maken met een uitgebreide aanbestedingsprocedure? Mag de gemeente dus iemand uitzoeken waarmee zij voor tien jaar een contract kan aangaan?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ja, dat kan, dan gaat zij dus een langdurige relatie aan.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Een langdurige relatie moet u als CDA-politica aanspreken. Het al te veel wisselen van contacten leidt tot hoge administratieve lasten.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik zou daar meer over kunnen zeggen, maar in ieder geval is mijn antwoord: ja.

De heer Van den Berg vroeg of het mogelijk is om die aanbieders uit te sluiten die slechts een bepaald deel voor hun rekening willen nemen. Ik heb ook in de Tweede Kamer gezegd dat dat niet kan. Iedereen moet mee kunnen doen. Als je op voorhand al aanbieders uitsluit, ben je niet goed bezig.

Dan wil ik ingaan op de opmerkingen over het budget. Zowel in eerste als in tweede termijn is de vraag aan de orde geweest hoe bijstellingen van het budget voor huishoudelijke verzorging op grond van de WMO zijn geregeld. Ik zal beginnen met uiteen te zetten welke afspraken het kabinet exact met de VNG heeft gemaakt. Vervolgens wil ik kort toelichten hoe dit resultaat tot stand is gekomen en wat de inzet van het kabinet bij de besprekingen is geweest. Ten slotte zal ik zeggen hoe ik wil omgaan met de suggesties van deze Kamer ter zake.

Allereerst wijs ik erop dat de afspraken ten aanzien van de onafhankelijke derde en het budget voor huishoudelijke zorg onderdeel zijn van een totaal arrangement dat de Kamer met de VNG heeft getroffen. Dat onderdeel kan dan ook niet los worden gezien van andere onderdelen van het financiële arrangement. Het doel van het arrangement is een goede uitvoering van de wet mogelijk te maken. Ten aanzien van de onafhankelijke derde en het monitoren van de uitgaven voor

huishoudelijke verzorging is het volgende afgesproken. De onafhankelijke derde beziet voor het eerst in 2008 in hoeverre de gerealiseerde uitgaven voor huishoudelijke verzorging in 2007 sporen met de daarvoor gemaakte ramingen. Ten dienste van de eenduidigheid is bewust gekozen voor de realisatiecijfers. De door de onafhankelijke derde gemeten realisaties worden vervolgens geïndexeerd en de onafhankelijke derde adviseert of het aldus berekende budget past bij de plannen voor het volgende jaar. Zo nodig wordt op basis van de rapportage van de onafhankelijke derde het budget voor het volgende jaar bijgesteld. Dus op zijn vroegst kan dat in 2009. De onafhankelijke derde monitort daarnaast of er voor de gemeenten meer kosten optreden ten gevolge van de pgb-verplichting of de compensatieplicht. Het budget voor 2007 en 2008 is daarmee stabiel. Er zijn dus geen plussen en ook geen minnen.

Ik zal een tipje van de sluier oplichten en zeggen hoe het overleg is verlopen. De inzet van het kabinet was gericht op de systematiek van T-1. Dat houdt in dat de uitkomsten van de analyse van de realisatie T-1 nog in het lopende jaar wordt vertaald in de gemeentelijke budgetten. Dit gebeurt naar analogie van de WWB-systematiek. De VNG heeft er in het overleg sterk op aangedrongen dat bij invoering in 2007 toch het ijkjaar 2005 wordt gehanteerd. De reden daarvoor was dat op die manier gemeenten tijdig zekerheid wordt geboden. Zij wisten zodoende op welk budget zij konden rekenen. Of daarbij ook de verwachting een rol heeft gespeeld dat de uitgaven voor huishoudelijk zorg in 2006 sterk terug zouden lopen vanwege de invoering van het formulier voor gebruikelijk zorg en vanwege de invoering van een verhoogde eigen bijdrage in het jaar daarvoor, weet ik niet. De VNG heeft er sterk op aangedrongen om bij de onafhankelijke derde een "t-2"-systematiek te hanteren. Dat wil zeggen dat het budget t+1 in t wordt bijgesteld op basis van de realisatie t-1. Het budget voor 2009 wordt dus in 2008 aangepast op grond van de realisatie in 2007. Het belangrijkste argument was dat op deze wijze rust aan de gemeenten kon worden geboden. Gemeenten zouden zo, lopende het uitvoeringsjaar, niet overvallen worden door aanpassingen van het budget. Bijkomend voordeel was dat de gemeente voor de aanvangsjaren 2007 en 2008 budgettaire rust zouden kennen. Dat zou de gemeenten de kans geven om in deze jaren het WMO-beleid op een verantwoorde manier op de rails te zetten. Het kabinet had en heeft begrip voor deze wensen van de VNG en heeft daar ook mee ingestemd.

Ik heb aangegeven hoe de afspraak met de VNG tot stand is gekomen. Dat is een zowel in het kabinet als met de VNG zwaar bevochten bestuurlijk compromis. Bovendien is dat compromis goed verdedigbaar. Ik ben dan ook niet van plan om die afspraak omver te gooien, niet alleen omdat ik geen steen uit het bouwwerk van het hele financiële arrangement wil trekken, maar ook omdat ik een goede uitvoering van de WMO wil bevorderen. Voor een soepele uitvoering van de WMO is het dus belangrijk dat de bestaande duidelijkheid over het gemeentelijke budget wordt behouden. Ik heb geen zin om daar een eind aan te maken.

Ik ben over vele dossiers met de VNG in overleg. Periodiek vindt bovendien fondsbeheerdersoverleg plaats

met de VNG en met de ministers van BZK en Financiën. Als met de realisatie van 2006 gekke dingen aan de hand zijn, kunnen die daar worden ingebracht. Die punten kunnen dan worden beoordeeld en gewogen in het totale beeld van de gemeentefinanciën. Wij blijven natuurlijk redelijk, ook met het oog op een goede uitvoering van de WMO. Dat is de stand van zaken en daar wil ik mij dus graag toe beperken.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik vind dit een volstrekt helder antwoord en ik wil ook niet stoken in het huwelijk tussen u en de VNG, maar ik snap echt niet dat de VNG hiermee akkoord is gegaan. Alleen al door demografische ontwikkelingen is de verwachting immers dat de kosten de komende jaren zullen stijgen. Voor gemeenten was het dus handiger geweest om t-1 als uitgangspunt voor t te gebruiken en om gedurende het jaar t de realisatie van t-1 nog te vertalen in het uitgavenjaar. Maar goed, als u en blijkbaar ook de VNG daarmee gelukkig zijn, denk ik dat het kabinet vermoedt dat de rijksoverheid daarmee geld verdient, terwijl de VNG denkt dat zij daarmee geld verdient. In 2009 zal dus blijken dat de gemeenten voor 2007 en 2008 wellicht te weinig budget hebben gehad. Ik hoor niet uit uw woorden dat dat dan nog gecompenseerd wordt.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: De heer Thissen had in zijn bijdrage een groot vertrouwen in de gemeenten. Het vertrouwen in de VNG als vertegenwoordigster van de gemeenten is niet door de VNG beschaamd, want zij heeft met ons natuurlijk ook gesproken over de versleuteling van de demografische ontwikkeling in het budget. Daar wordt dus rekening mee gehouden. Ook het punt van de 75-plussers is door de VNG op tafel gelegd en gehonoreerd. Dit is inderdaad de afspraak. U begrijpt niet dat de VNG hiermee akkoord is gegaan, maar de VNG heeft dit zelf als eis op tafel gelegd en het kabinet is daarmee akkoord gegaan. Het ligt dus niet erg in de rede om nu weer naar het kabinet te gaan. Ik hoop dat u begrijpt wat de afspraak is.

Mevrouw **Nap-Borger** (CDA): Het gaat er in wezen om dat er voldoende middelen zijn om de zorg op een verantwoorde wijze uit te kunnen voeren. U hebt ons meerdere keren toegezegd dat het beschikbaar gestelde budget hiervoor toereikend is, voor nu en voor de toekomst. Dat impliceert inclusief de demografische ontwikkeling en de extra claim die er nu vanuit de AWBZ op die zorgmiddelen is gelegd? Als u daarvan vast overtuigd bent, kunt u ook ons daar vast van overtuigen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ja, ik ga daarvan uit. Op macroniveau hebben wij de afgelopen jaren -- ik weet niet of het vorig jaar zo was, maar het jaar daarvoor in ieder geval wel -- een onderuitputting gezien van 80 mln. op het budget van de WVG. Als er echt nog iets knelt, is er de afgelopen jaren op macroniveau dus ruimte geweest. In de afspraken tussen de VNG en het kabinet was het duidelijk dat, als er ofwel bij het Rijk ofwel bij de gemeenten iets knelde, wij er allebei in de eerste twee jaar van uitgaan dat wij dat probleem dan zelf oplossen. Het Rijk gaat dus niet afkomen en de gemeenten kunnen ervan uitgaan dat het

budget over die twee jaren stabiel is. Zo is het afgesproken. Ik ben er dus inderdaad van overtuigd dat het budget toereikend is.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik vind dit een heel wezenlijk punt. Wij besparen ons eventueel een schorsing en mogelijksterwijs een derde termijn als hierover volstrekte helderheid bestaat. Er zijn twee componenten. De onafhankelijke derde kijkt naar de gerealiseerde huishoudelijke zorg over het jaar 2007 op basis van de daaraan voorafgaande prognoses van het jaar 2005.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ja.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Als blijkt dat de gemeenten op basis van die component te weinig hebben gekregen of meer inspanningen hebben gedaan dan waar u van uitging, wordt dat dus niet meer gecompenseerd over de jaren 2007 en 2008, maar wordt het budget voor 2009 aangepast. Dat betekent dat de gemeenten over 2007 en 2008 mogelijksterwijs een scheur in de financiële huishouding krijgen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat kan ook gelden voor het Rijk.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ja, want als het minder omvangrijk was dan wat u de gemeenten had gegeven, laat u dat bij de gemeenten zitten.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ja.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Daar zult u de VNG wellicht nooit over horen klagen, maar de 458 gemeenten gaan wel klagen als er in 2007 en 2008 meer financiële inspanningen zijn gepleegd. Nogmaals, zij doen dat niet voor zichzelf, maar voor de burger die recht heeft op opheffing van de beperking van zijn mogelijkheden om deel te nemen aan de maatschappij. Ik denk dat er dan gemeenten zijn die dat graag gecompenseerd willen zien. Bent u bereid om hier toe te zeggen dat u, als dat zo is, opnieuw met de gemeenten rond de tafel gaat zitten om naar mogelijkheden te zoeken om in 2007 en 2008 bij te lappen?

De tweede component van het budget wordt gevormd door de demografische ontwikkelingen, waarbij zowel het aantal 65-plussers als het aantal 75-plussers een belangrijke parameter is. Gaat u voor het jaar 2007 of 2008 het budget automatisch aanpassen op basis van die demografische gegevens?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: In de ramingen zijn de demografische ontwikkelingen versleuteld. Wij hebben daarbij ook gekeken naar de 75-plussers. Dat is een extra component: voor het aantal 75-plussers in een gemeente wordt extra geld aan die gemeente gegeven. Er wordt dus rekening gehouden met de daadwerkelijke vergrijzing. U vraagt of ik naar de VNG ga om bij te plussen als blijkt dat het aan de kant van de gemeente toch niet zo positief uitpakt als de VNG had gehoopt met dit arrangement. Wij hebben een afspraak, in de wetenschap dat er zowel voor het Rijk als voor de gemeente een tegenvaller zou kunnen

zijn. Als er een tegenvaller is, bekijken wij eerst of die opgelost kan worden binnen het hele macrobudget dat aanwezig is. Ik zal echt niet als eerste de afspraken van tafel vegen door te zeggen dat wij de hele boel nog eens gaan overdoen. Ik zal dat ook niet doen als ik iets tekortkom. Die kans is natuurlijk ook aanwezig. Wij zijn hier allebei met open ogen ingestapt.

De heer **Schouw** (D66): Ik steun de staatssecretaris op dit punt. Zij maakt volwassen afspraken met vertegenwoordigers van de gemeenten. Dit is niet de plek om die afspraken open te houden. Als de gemeenten wat te klagen hebben, dan gaan zij maar naar de VNG. De VNG heeft dan de verkeerde afspraken gemaakt.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Ik heb het punt van Eindhoven aangestipt in mijn bijdrage. Het budget van 2005 zou niet goed tot stand zijn gekomen, vanwege fouten in de registratie. Kan de staatssecretaris daarop ingaan? In de loop van dit jaar zal blijken hoe de realisatiecijfers zijn. Stel dat die afwijken. Gaat de staatssecretaris daar dan nog wat mee doen?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb in eerste termijn gezegd dat administratieve fouten een kwestie van herstellen zijn. Als er iets raars is gebeurd, dan moet het opgelost worden. Elk jaar in juni komen de cijfers beschikbaar. Stel dat zich iets raars voordoet bij de realisatiecijfers van 2006, die wij overigens pas in 2007 zullen zien. Wij hebben natuurlijk het normale bestuurlijke overleg met de fondsbeheerders. Dat zal gewoon op de agenda komen te staan. Dit is niet de plek om het akkoord ter discussie te stellen.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Wij hebben geen behoefte aan een schorsing of een derde termijn. De antwoorden van de staatssecretaris op de vragen over t-1 zijn wat ons betreft meer dan voldoende. Wij zetten nog wel vraagtekens maar die gelden meer de andere kant, namelijk de VNG. Wij zullen de komende jaren zien hoe dit zich ontwikkelt. De staatssecretaris valt niets te verwijten, want zij heeft een onderhandelingsakkoord.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: De vraag is of er extra maatregelen genomen moeten worden om de reallocatie-effecten voor kleine gemeenten te verzachten. De bron van de reallocatie-effecten is een onder de AWBZ historisch gegroeide uitvoeringspraktijk. Ik begrijp het zo dat deze Kamer ermee kan instemmen dat deze historische praktijk niet duurzaam wordt bestendigd. Ook de Kamer acht het gerechtvaardigd dat wij op termijn de middelen voor de WMO verdelen op basis van objectieve factoren, zoals demografie en welstand. Ik ben het op mijn beurt eens met de Kamer dat een zorgvuldig overgangstraject noodzakelijk is. Immers, gemeenten worden opgezadeld met een historisch gegroeide praktijk waar zij niet altijd zelf voor verantwoordelijk zijn.

Het is daarom van belang dat gemeenten de instrumenten en de tijd krijgen om de toring naar de nering te zetten en hiervoor is het overgangstraject ontworpen. Eigenlijk doen wij met de WMO niets nieuws, maar volgen wij de gebaande paden. Dergelijke

reallocatietrajecten zijn namelijk rijksbreed gebonden aan specifieke regels. De belangrijkste spelregel is dat gemeenten nooit met een grotere realllocatie op het totale gemeentelijke budget geconfronteerd worden dan €15 per inwoner per jaar. Dat geldt niet alleen voor realllocaties ten gevolge van de WMO, maar voor het totaal aan realllocaties. Deze norm is gebonden aan het inwonertal van de gemeente. Op die manier is gegarandeerd dat een kleine gemeente relatief niet zwaarder wordt belast dan een grote gemeente. Deze systematiek wordt door de beheerders van het gemeentefonds standaard toegepast en zij heeft zich de afgelopen jaren bewezen.

Voor mij gaat het primair om de functie van de MEE-organisatie, te weten cliëntondersteuning. Ik vind dat die breed, voor meer doelgroepen, dicht bij de burger georganiseerd moet worden. Ik wijs er overigens op dat ook de ouderenadviseurs onafhankelijk zijn. In de wet staat ook dat het niet de bedoeling is dat ambtenaren de straat op gaan om de WMO uit te voeren. Er moet gekeken worden naar private partijen en naar aanbieders die dat kunnen doen. Dat geldt ook voor de MEE. Breng ouder advisering, cliëntondersteuning in de ggz en de ondersteuning van specifieke doelgroepen dicht bij elkaar en organiseer dat op zo'n manier dat het dicht bij de burger, dus in het lokale loket, wordt georganiseerd. Dat moet bij de vormgeving van de cliëntondersteuning een belangrijke rol spelen. De criteria zijn wat mij betreft belangrijker dan het in stand houden van alleen een organisatiestructuur. Ik vind wel dat het van belang is om de MEE-expertise te behouden. Door de inbedding in de lokale structuur mag er geen versnippering plaatsvinden, waardoor die advisering niet meer fatsoenlijk vorm kan krijgen. Ik houd daar bij de evaluatie natuurlijk rekening mee.

Ook de provincies spelen een rol in de steun aan lokale organisaties. Wij hebben vandaag eigenlijk niet over de provincie gesproken, maar de provincie houdt wel degelijk een steunrol.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): U hebt dus voor ogen dat MEE de ondersteuning niet alleen op een specifiek gebied inzet. Wilt u dat die ondersteuning breder wordt ingezet? Wilt u een integratie van de verschillende ondersteuningspunten met verschillende knowhow? Wij hechten veel waarde aan onafhankelijkheid en wij zouden het prettig vinden als u dat benadrukt.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ondersteuning kan niet vanuit een centrale regie helemaal ingekleurd worden. De gemeente is regievoerder op de uitvoering van die ondersteuning. Het lijkt mij een goede zaak dat die ondersteuning onafhankelijk is. Dat geldt ook voor de ondersteuning door de ouderenadviseurs aan de ouderen.

Ik kan nog niet zeggen hoe het er precies uit zal zien. Wij gaan natuurlijk nog evalueren. Aan de hand daarvan zal ik mijn visie op de toekomst van MEE geven. Ik heb goed gehoord wat hier is gezegd en ik zal die standpunten ook goed in gedachten houden bij de evaluatie.

De heer **Putters** (PvdA): Bedoelt u de evaluatie van MEE of van de WMO?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: De evaluatie van MEE. Ik ga kijken wat wij met deze organisatie gaan doen.

De heer **Putters** (PvdA): Is het niet verstandig om het te doen op het moment dat u beide evaluaties in handen hebt? Dan kunt u goed inschatten hoe de taken zich ontwikkeld hebben, hoe die zich tot elkaar verhouden en wat de beste plaats is om de zaken onder te brengen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb daar ook over nagedacht, maar ik vind cliëntenondersteuning zo belangrijk dat ik die in de WMO ondergebracht wil hebben. Het moet dicht bij de burger vormgegeven worden. Ik vind het heel jammer dat het er nu nog niet in zit. Dat stoort mij. Ik wil niet langer wachten. MEE lijkt nu een buitenboordmotor te zijn voor een deel van de ondersteuning. MEE zou nu al in dat integrale netwerk, achter dat ene loket, moeten zitten. Ik vind dat jammer. Ik ga dus goed kijken hoe wij dat zo snel mogelijk kunnen realiseren, nogmaals met behoud van expertise.

De heer **Putters** (PvdA): Ik ben het met u eens dat het om de functies gaat. Ik vraag mij af of u de kennisontwikkeling, de expertise en de bundeling van die zaken allemaal bij gemeenten moet onderbrengen en versnipperen. Is het niet beter om een aantal zaken regionaal te regelen? Wilt u dat goed in de gaten houden? Bundeling van zaken heeft wel degelijk een meerwaarde.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat kun je inderdaad op een aantal terreinen doen. Je kunt ook kijken naar andere vormen van ondersteuning. Welke taken kan de provincie bijvoorbeeld verrichten? Ik kijk naar mantelzorgondersteuning. Het is vaak niet mogelijk om het expertisebehoud in alle gemeenten vorm te geven. Dat kan ook op regionaal niveau gebeuren. Ik zal daar natuurlijk naar kijken.

Mevrouw **Nap-Borger** (CDA): Ik heb begrepen dat het niet de bedoeling is dat elke gemeente die ondersteuning zelf levert. Via de backoffice kunnen mensen verwezen worden naar de ondersteunende functies van de MEE. De MEE kan dan lokaal ondersteuning geven aan die patiënten. Het gaat vaak om kleine doelgroepen, waarvoor MEE specifieke expertise kan inzetten. Het is onzes inziens niet nodig dat elke gemeente die zelf in huis heeft.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat is waar. Het is alleen wat vreemd om de cliëntondersteuning vanuit de MEE via een rijkssubsidie tot stand te laten komen terwijl alle andere cliëntenondersteuners hun werk doen met hulp van gemeentelijke financiering. Het zou vreemd zijn als ik die subsidieregeling heel lang op die manier zou handhaven, terwijl deze in het lokale gebeuren ingebed moet zijn. Daar streef ik naar. Het is gewoon een ketenpartner; die kan niet steeds bij de staatssecretaris aan tafel zitten. Die betrokkenheid moet lokaal gericht zijn.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik ben het er eigenlijk mee eens dat het moet gaan om de functionaliteit. Als burgers met beperkingen zoveel mogelijk mee moeten doen op de terreinen die ertoe doen, dan moeten zij adequaat worden

ondersteund. Die afweging moet lokaal worden gemaakt. Het is volstrekt helder dat voor de cliëntondersteuning budget is opgenomen in de WMO. Nu laten functionaliteiten zich vaak vertalen naar organisaties. Het zou echter jammer zijn als de infrastructuur van een organisatie die medeontwikkeld is door de overheid als gevolg van de WMO-operatie verdwijnt. Functionaliteit staat voorop, maar ik pleit ervoor om niet de oude schoenen weg te gooien vooraleer nieuwe zijn ontwikkeld en zeker gesteld is dat daarop te lopen is. Hoe kan de staatssecretaris verder garanderen dat naast ondersteuning ook onafhankelijk advies wordt geboden aan cliënten? Ik kan mij voorstellen dat burgers voor het WMO-loket van de gemeente ervaren dat zij niet het maatkostuum krijgen waarop zij feitelijk recht hebben. Zij moeten zich onafhankelijk kunnen laten adviseren, bijvoorbeeld door een functionaliteit die nu nog wordt samengevat onder de naam MEE. De onafhankelijke advisering mag in elk geval niet gestuurd worden door het gemeentelijk loket, dat zelf gestuurd wordt door budgetten en verordeningen. De burger moet echt het gevoel hebben dat onafhankelijk advies kan worden gegeven. Die functionaliteit mag bij het zorgloket worden ondergebracht maar mag niet als zorgloket georganiseerd zijn. Dan kunnen zaken namelijk door elkaar gaan lopen en daar wordt de burger niet goed mee bediend.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik neem gaarne nota van de opmerkingen van de heer Thissen. Ik voeg daar zelfs aan toe dat het zinnig is dat gemeenten als zij budgetverantwoordelijkheid krijgen, bezien in hoeverre de gesubsidieerde organisaties outreachend kunnen werken. Men hoeft tenslotte niet achter het loket te blijven zitten. MEE-organisaties zijn momenteel uit eigener beweging bezig om mensen met een licht verstandelijke beperking in de wijk op te zoeken. Ik kan mij voorstellen dat dat onderdeel van gemeentelijk beleid wordt. Een groep die niet goed zelfredzaam is, kan worden bezocht om ervoor te zorgen dat zaken niet uit de hand lopen. Die mensen moeten een steuntje in de rug kunnen krijgen. Het is niet de bedoeling dat aanbod wordt gefinancierd, maar zij kunnen wel uit grote problemen worden gehouden door outreachend te werken. Een dergelijke aanpak, zonder directe hulpvraag, is voor de heel zwakke groepen in de samenleving helemaal niet gek. Die mensen komen anders niet in beeld omdat de hulpvraag niet actief wordt geformuleerd. Mensen met verstandelijke problemen kunnen vervolgens in de problemen komen, bijvoorbeeld als gevolg van ongewenste zwangerschappen waarvoor dan opeens veel begeleiding nodig is.

Gevraagd is of de respijtzorg uit de AWBZ bekostigd kan worden. Het antwoord daarop is ja, als datgene waarvoor professionele zorg geleverd moet worden daadwerkelijk in de AWBZ geïndiceerd is. Dan kan professionele zorg worden ingezet omdat daarvoor een indicatie bestaat. Die wordt op dat moment ingevuld door de mantelzorg, maar die is opeisbaar. Ook als er geen AWBZ-indicatie is, is het mogelijk om respijtzorg te organiseren. Dan moet echter worden bezien wat op het gemeentelijke takenveld ligt. In dergelijke gevallen kan hulp in de huishouding worden geboden, simpelweg omdat die niet helemaal in het pakket van de AWBZ gefinancierd

is maar gemeenten mantelzorgers via respijtzorg wel kunnen ondersteunen.

Ik zeg toe dat ik de vinger aan de pols houd bij zaken als werkgeversverplichtingen en het pgb. Soms zullen zich zaken voordoen waarbij die vinger aan de pols gewoon nodig zal blijken te zijn. Dat is een dynamisch proces.

Ik kom op de bureaucratie op lokaal niveau en het belonen van de goede praktijk. Ik heb gezegd dat het belangrijk is om ervoor te zorgen dat de burger geen nadelige ervaringen krijgt met bijvoorbeeld dat ene loket dat juist bedoeld is om te ontbureaucratiseren.

De WMO betekent inderdaad een forse bestuurlijke en financiële investering voor gemeenten. Voor wijken en buurten wordt weliswaar niet meer geld uitgetrokken, maar het beschikbare geld kan wel effectief worden ingezet ten behoeve van wijken en buurten. De uitdaging in de wet moet worden opgepakt. Ik zal dat doen door steeds de goede voorbeelden daarvan te blijven verspreiden. "Even Apeldoorn bellen", want daar gebeuren heel mooie dingen. Ik maak geen reclame; ik doel op de burgemeester van Apeldoorn. De best practices moeten bij iedereen op het netvlies komen te staan en ik zal mij daarvoor inzetten.

De stelling dat het middenveld het lokale gebeuren is ontgroeid, treft mij wel. Ik heb in eerste termijn ook gezegd dat wij soms te maken hebben met een belangenvertegenwoordiging die met name gericht is op rijksniveau. Volgens het subsidiebeleid worden geen instellingssubsidies meer verleend, maar subsidies voor samenwerking tot het bereiken van maatschappelijke doelen. Dat geldt natuurlijk ook voor de WMO. Ik heb bijvoorbeeld net gesprekken gevoerd met de ouderenbonden over de nieuwe financiering en het Fonds PGO. Het is de bedoeling dat wij met elkaar bepalen welke zaken maatschappelijk gerealiseerd moeten worden en welke rol de maatschappelijke partner daarbij kan spelen. Op die manier kan het middenveld zich meer oriënteren, geholpen en gestimuleerd door de wijze van subsidiëren, op de lokale situatie. Op dat punt is in de komende jaren echt winst te behalen. Het lokaal maatschappelijk middenveld moet dus gestimuleerd worden. Dat kan met geld gedaan worden, maar eigenlijk werkt de gehele WMO al stimulerend door het betrekken van dat veld bij het beleid.

Er is gesproken over een piepsysteem. Dat is echter niet de enige manier om na te gaan hoe een beleid zich ontwikkelt. Ook is gezegd dat ik de minister van Financiën moet verleiden zodat gemeenten niet door de vloer zakken. Ik zal de minister daar waar het kan proberen te verleiden. Het blijft allemaal binnen de perken want ik moet er wel mee thuis kunnen komen.

De heer Van den Berg vroeg naar de betrokkenheid van de kerken. Op het moment dat het wetsvoorstel door deze Kamer wordt aangenomen, start een actief traject wat betreft het betrekken van partijen bij de uitvoering. Dat verschilt van het louter vormgeven van zaken die nodig zijn om de huishoudelijke hulp direct te kunnen overhevelen. Dat was namelijk de eerste inzet; dat moest allemaal goed gaan. Ik ben van zins om een symposium te organiseren met de vertegenwoordigers van

kerken, ook die van mensen van allochtone afkomst, om te bezien hoe zij kunnen participeren in het traject.

De indicering moet ook goed geregeld zijn voor mensen die verbaal niet zo sterk zijn. Dat is een feit. De WMO gaat juist over de mensen die het zwakst staan in de samenleving. Het zou wel heel raar zijn als alleen de meest mondigde mensen terecht zouden kunnen bij het loket en degenen voor wie de WMO bedoeld is, de weg daarnaartoe niet zouden kunnen vinden. Mevrouw Dupuis vroeg of de mensen die heel mondig en financieel draagkrachtig zijn niets krijgen. Natuurlijk zal er bemiddeld worden want ook een bewoner van een groot huis in Wassenaar of Rozendaal kan iets nodig hebben. Er mag echter wel gevraagd worden naar de mogelijkheid van een eigen bijdrage. Als iemand zijn hele leven zelf huishoudelijke hulp heeft betaald, dan zou het vreemd zijn dat die persoon de kosten opeens kan verhalen op de gemeenschap. Daar mag dus rustig naar gevraagd worden. Ik mag in ieder geval hopen dat als ik ooit bij het loket kom en ik heb altijd een auto gehad en krijg nog een beetje pensioen, dat mij dan wel gevraagd wordt of ik financieel zelf iets kan bijdragen. Ik acht het nodig om die solidariteit met de zwakkere groepen ook op die manier tot uitdrukking te brengen.

De burger moet gestimuleerd worden. De rijksoverheid en de VNG zullen een gezamenlijke voorlichtingscampagne starten. Ik zal daar nog deze week richtbaarheid aan geven, omdat ik denk dat dit ook helpt. Dus ook de wijze waarop wij het gaan doen wil ik zo snel mogelijk communiceren, als uw Kamer dat mogelijk maakt door deze wet te aanvaarden.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik kom nog even terug op het statement dat ik net namens de GroenLinks-fractie naar voren bracht. Het middenveld is het lokale niveau ontstegen en wij moeten dus enerzijds proberen om dat middenveld weer lokaal te maken. Anderzijds ken ik stichtingen van vrijwilligers die bijvoorbeeld maatjes zijn van ex-gedetineerden of ex-ggz-cliënten. Zij doen nu zaken met het regionale zorgkantoor. Straks moeten zij in de regio zaken gaan doen met 15, soms wel 20 gemeenten. Ik heb het over stichtingen met vrijwilligers. Voor hen is het heel erg lastig om bij 15 gemeenten te gaan shoppen. Geldt de vrijwilligersondersteuning en respijtzorg ook hiervoor? Kan de staatssecretaris dit soort stichtingen op een of andere manier tegemoetkomen? Anders zadelt zij stichtingen en besturen van vrijwilligersorganisaties op met administratieve lasten en verzwaart zo hun activiteiten.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat soort vrijwilligersorganisaties kan bij uitstek ondersteund worden door de provinciale steunpunten die er zijn. Het gaat hier om een aantal zaken dat zich bovengemeentelijk afspeelt en waarvan wij allemaal vinden dat zij moeten kunnen doorgaan. Dat hebben wij ook bij andere projecten gezien. Als de heer Thissen mij nog nader op de hoogte kan stellen van waar het hier precies om gaat, dan zal ik bezien hoe wij dat naar voren kunnen brengen in onze gereedschapskist, in de handreikingen en in de besprekingen die wij hebben. Het zou jammer zijn als zo'n goed initiatief verdwijnt.

Geen overspannen ambtenaren. Mocht een ambtenaar een beroep willen doen op respijtzorg, dan moet dat natuurlijk kunnen. De wet is helder. Ik weet nog dat bij het begin van het wetstraject het verhaal ging dat er heel veel extra ambtenaren moesten komen om die WMO uit te voeren. Nou, bewaar mij, zou ik haast zeggen. Dat moet je natuurlijk niet hebben. Wij hebben toen vanuit het departement gelijk tegen alle gemeenten gezegd: nee, het is niet de bedoeling dat de ambtenaren dat allemaal gaan uitvoeren of dat daar iemand helemaal overspannen van raakt. Het is de bedoeling dat private partijen dat gaan doen.

Ik besef wel dat de projectmanagers van de gemeenten heel wat op hun bordje hebben gekregen. Ik zal er dan ook alles in het werk stellen om samen met de VNG deze mensen zo goed mogelijk te ondersteunen. Hun werk valt niet mee. Het gaat om verandermanagement en ik weet hoe lastig het is -- dat zie ik ook in mijn departement -- om mensen aan een tafel te krijgen. Ik geef graag hoog op over het integrale beleid van dit kabinet, maar ik kan u ook zeggen dat de rol van coördinerend bewindspersoon niet altijd de meest dankbare is. Ik snap wat er hier op het bord ligt en vanuit dat perspectief zal ik alles doen om ervoor te zorgen dat het samenhangende beleid ook daadwerkelijk vorm krijgt en dat de ambtenaren daarbij ondersteund worden. Wij gaan ook specifiek met raadsleden spreken. Hoe doe je dat nou? Het antwoord daarop is: ga de wijk in, stel je op de hoogte, want het wordt allemaal politieker.

Mevrouw Dupuis, ik heb aan het begin van mijn betoog al gezegd dat het beeld van de samenleving realistisch moet zijn. Je mag dan een idealist zijn, maar je moet niet zo optimistisch zijn dat je de hele samenleving op een roze wolk ziet drijven. Zo ziet het er niet uit. Het mag niet zo zijn dat de wet de mogelijkheid schept om mensen met asociaal gedrag te belonen. Dat zou niet moeten kunnen. De wet zegt immers: als er iemand binnenkomt, kijk dan naar wat die persoon zelf kan. Vraag naar de eigen verantwoordelijkheid. Hoe is die genomen, hoe kan die genomen worden en kan die persoon in haar omgeving een beroep doen op mensen die zij kent en die haar kunnen ondersteunen?

Het kan niet zo zijn dat je zegt: ik heb eigenlijk maling aan iedereen en ik wil liever die hulp en die kom ik nu dus ophalen. Zo kan het systeem niet werken. Vanwege de wet niet. Ik ben het zeer met u eens dat er bij een beperkt budget altijd de ambitie zal zijn om nog meer te doen voor de mensen. Maar bij een beperkt budget is het heel sociaal om goede algemene voorzieningen overeind te houden. Dat ben ik ook zeer met u eens.

U vraagt naar het besluit voor de eigen bijdrage en zegt dat dit heel ver weggaat van de volksverzekering. Het is geen verzekering, dat is het niet meer. Maar het kan niet zo zijn dat mensen met een heel hoog inkomen niet meer in aanmerking komen voor een voorziening of voor bemiddeling. Wel mogen zij gevraagd worden wat zij zelf kunnen bijdragen. Ik vind dat financiële solidariteit binnen dat beperkte budget ook gevraagd mag worden van mensen met een behoorlijk inkomen. Zo vind ik een maximum eigen bijdrage van maar €45 per jaar voor een woningaanpassing niet meer realistisch.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Daar ben ik het helemaal mee eens. Toch is het een lastig punt. Wanneer is iemand die zijn hele leven een auto heeft gehad en dan oud wordt en veel minder geld tot zijn beschikking heeft, niet meer krachtig genoeg om het nog zelf te kunnen dragen? Het is een lastige toets. Het is volkomen juist dat het niet aangaat om je werkster ineens uit de WMO betaald te krijgen, als je je hele leven al een werkster hebt gehad. Maar het is ook weer niet zo dat het nooit zou moeten kunnen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat ben ik zeer met u eens. Daarom hebben wij die anticumulatiebepaling opgenomen. Zij betreft WMO- en AWBZ-zaken. Het kan namelijk heel goed zijn dat iemand met een behoorlijk hoog inkomen toch heel veel zorg en hulp nodig heeft en dus ook een hoge eigen bijdrage betaalt. Dat mag echter binnen de getroffen regeling nooit hoger uitkomen dan een plafond. Vanaf 120% van het relevante sociale minimum mag je 15% opplussen. Dat gaat natuurlijk wel allemaal omhoog. Als mensen een heel hoog eigen inkomen hebben, zou je haast zeggen dat zij bijna één op één die voorziening zelf moeten gaan betalen. Ik heb ernaar gekeken. Op dit moment zijn daar bij mijn weten ongeveer 300 gevallen van in Nederland. Dat vind ik geen onoverkomelijk probleem.

Mevrouw Nap vroeg mij om specifiek te kijken naar mantelzorgers en naar de respijthuizen. Ik zal dat zeker doen. Ik kan haar nu nog niet zeggen hoe ik denk over structurele financiering, maar ik zal het rapport in het overleg betrekken. Ik ben het eens met haar uitspraak dat het frontoffice heel goed bemenst moet worden. Het gaat immers om een goede triage aan de voorkant. Wij kennen uitstekende voorbeelden van hoe dat werkt. Die goede voorbeelden zouden ook gevolgd moeten worden. Wij hebben daar goede handreikingen voor. Een goede backoffice is ook nodig. Er moet immers een goed vervolg komen op het goede gesprek dat je bij de triage had. Ook daar zijn goede en heldere handreikingen voor. Niet iedereen hoeft het wiel opnieuw uit te vinden. Ik zou haast zeggen dat in dit geval afkijken moet.

Mevrouw Slagter heeft ook een aantal zaken opgemerkt. Kunnen provincies gemeenten aanspreken op hun inzet? Het antwoord is ja. Ik zal een heel concreet voorbeeld noemen, namelijk het jeugddomein. Er is helder vastgelegd welke vijf functies tot de taak van de gemeenten behoren. Er is afgesproken dat er bij de evaluatie van de Wet op de jeugdhulpverlening ook zou worden gekeken naar hoe de gemeenten deze taken hebben vervuld en waar de provincies aan de beurt zijn. Daar wordt men ook op aangesproken, ook in provinciaal verband overigens. Dat gebeurt nu ook al per direct. Men kijkt echt wat gemeenten doen en wanneer de provincie aan zet is. Men kan elkaar daarop aanspreken, want wie waarover gaat, ligt in de wet vast.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Aanspreken, maar ook afdwingen?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ja. Het kan natuurlijk niet zo zijn dat een provincie genooddaakt wordt om taken over te nemen van een gemeente, dus daar zullen zij zeker met

elkaar over moeten spreken. Dan moet ook gezegd worden welke consequenties hieraan verbonden worden.

Worden cliëntenorganisaties bij het overgangsprotocol betrokken? Ja, dat is belangrijk. Het gaat cliënten aan.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): U interpreteert het nu te nauw. Ik bedoelde iets anders. U zei dat u het overgangsprotocol in overleg met VWS, VNG en ZN ging doen en ik heb gevraagd of daar dan überhaupt cliëntenorganisaties bij betrokken worden. De privacy was een belangrijk item daarbij, maar het is slechts een van een heel aantal items.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Het antwoord is ja.

Mevrouw Slagter vroeg ook nog naar de rol van de vliegende brigade. Ik stel mij zo voor dat indien u de wet aanvaardt, wij allemaal aan de slag gaan. Indien de monitor aangeeft dat gemeenten op enig moment specifieke problemen hebben, moet daar adequaat op worden ingespeeld door een steunteam dat verstand heeft van wat daar op dat moment gaande is. Dat probeer ik vanuit diverse disciplines op te zetten. Wij kijken dus hoe wij dat vorm kunnen geven. Hoe rapporteert dat team? Wat mij betreft is daarvoor een oplossingsgerichte benadering nodig. Er is ergens een probleem, dat team gaat ernaartoe en assisteert de gemeente bij het zoeken naar een oplossing. Ik hoeft dat niet allemaal teruggerapporteerd te zien. Het moet gewoon werken. Er moeten ook leermomenten zijn. Als anderen er echt lering uit kunnen trekken, zullen wij dat publiceren.

Komt het allemaal goed? U zegt dat wij niet te snel teleurgesteld moeten zijn. Ik denk dat het allemaal goed komt, maar ik heb niet het idee dat er volgend jaar al overal een praktijk is die helemaal overeenstemt met onze voorstelling van de sociale samenhang, de civil society en de betrokkenheid van iedereen. In ieder geval komt wel goed dat wij een heel dynamisch proces ingaan waarvan wij absoluut resultaten moeten en mogen verwachten en wel op korte termijn. Ook van gemeenten waarin op dit moment eigenlijk nog een heleboel moet gebeuren, verwacht ik dat het goed komt. Deze wet is namelijk uitnodigend en biedt heel veel kansen. Niet alleen de gemeente is op dit moment actief, maar ook alle burgers en de instanties die opwaartse druk zullen veroorzaken. Dat is op dit moment overal al zichtbaar.

Wij hebben uitvoering over de uitvoering gesproken. Ik ga er samen met de VNG alles aan doen om de gemeenten daarin bij te staan. Ik zal dat de komende jaren doen. Gemeenten krijgen er niet zo veel nieuwe taken bij, maar de taken die zij al op hun bord hebben liggen, moeten anders worden ingevuld en uitgevoerd. Dat is de grote uitdaging. De grote uitdaging is het dichterbij de burger tot stand laten komen van beleid en het ervoor zorgen dat de sociale samenhang inderdaad leidt tot steviger gemeenten en een goede lokale democratie waarbij burgers het gevoel krijgen dat zij het heft in eigen handen hebben. Dat is het doel. Ik ga daarvoor.

Voorzitter. Ik dank u hartelijk, want ik heb echt uitgezien naar dit debat. U kunt zich voorstellen dat ik het fantastisch zou vinden om mijn handtekening onder deze wet te zetten. Dat komt niet vaak voor als je zelf aan zo

GE CorrIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

een grote wet begint. Ik dank u allen hartelijk voor het feit dat het toch nog voor het zomerreces is gelukt om hierover met elkaar van gedachten te wisselen.

De heer **Schouw** (D66): Op een vraag is nog geen antwoord gegeven, namelijk op de vraag over artikel 6. Het is fijn dat de toeschouwers zeggen: "kom op", maar ik weet zeker dat degenen die dat zeggen ook bij deze microfoon zouden staan als zij vragen hadden gesteld die buitengewoon indringend waren en over de wet gingen en daarop geen antwoord was gegeven. Ik kan degenen die dat zouden doen zelfs aankijken. Ik maak dus graag van dat recht gebruik.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat was de vraag over de overwegende bezwaren. Het feit dat er alleen een bezwaar is, is niet voldoende. Overwegende bezwaren kunnen algemeen zijn. Bij het collectief vraagafhankelijk vervoer hebben wij het daarover gehad. Zodra een algemene voorziening niet meer in stand te houden zou zijn vanwege het feit dat men daarvoor massaal een persoonsgebonden budget aanvraagt, kan dat een overwegend bezwaar zijn en hoeft er geen persoonsgebonden budget voor worden toegekend. Het persoonsgebonden budget mag niet leiden tot het ondergraven van het systeem. Ik heb daarover in de Tweede Kamer gesproken en dus maakt het deel van de wetsgeschiedenis uit.

Overwegende bezwaren kunnen ook individueel zijn. Zij moeten altijd goed gemotiveerd zijn, want het overwegende bezwaar moet worden gegeven vanuit de gemeente. Voor een bezwaar van een ontvanger moet de andere procedure worden gevolgd waarover wij het ook al hebben gehad. Als je het niet eens bent met de beschikking, staat er een ander rechtsmiddel open. Als een gemeente besluit om iemand geen persoonsgebonden budget toe te kennen, moet die dat goed onderbouwen. Ik herhaal dat ik zeer aan het persoonsgebonden budget hecht. Deze redeneringen vinden wij overigens ook terug in de modelverordening en wat mij betreft nu dus ook in de wetsgeschiedenis. Het is dus duidelijk dat de gemeente niet zo maar kan zeggen dat er een bezwaar tegen is en iemand het dus niet krijgt.

De heer **Putters** (PvdA): Ik vraag de staatssecretaris of zij bij de brief die zij ons heeft toegezegd over de aanbesteding, ook het punt wil betrekken van de btw en de compensatie daarvan bij de welzijnsdiensten. Ik verzoek haar om daarin ook te vermelden hoe het zit met de welzijnsdiensten en om ons te informeren over de exercitie waarover zij net sprak, in relatie tot de varianten die het ministerie van VWS heeft nagelopen. Ik zie haar knikken. Ik wil er geen misverstand over laten bestaan dat de PvdA-fractie instemt met dit wetsvoorstel. Ik dank de staatssecretaris van harte voor dit constructieve overleg en voor de wijze waarop zij onze vragen heeft beantwoord.

De heer **Thissen** (GroenLinks): De heer Putters heeft ook namens mij gesproken.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik dank de heren Putters en Thissen hartelijk voor hun steun.

De **voorzitter**: Ik dank de staatssecretaris voor de wijze waarop zij dit debat met ons heeft willen voeren.
**

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fractie van de SP wordt conform artikel 121 van het Reglement van Orde aantekening verleend, dat zij geacht willen worden zich niet met het wetsvoorstel te hebben kunnen verenigen.
**

Sluiting 22.40 uur.

!Besluiten en ingekomen stukken!

*N

Lijst van besluiten:

De voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om:

a. de plenaire behandeling van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden op
3/4 juli 2006

Samenvoeging van de gemeenten Bergschenhoek, Berkel en Rodenrijs en Bleiswijk (30354);

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht (verlenging verjaring inzake overtredingen na stuiting) (30582);
12 september 2006

Wijziging van de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (zelfbinding) (28283);

Wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met het treffen van een regeling inzake het verhoor van afgeschermd getuigen en enkele andere onderwerpen (afgeschermd getuigen) (29743);

b. het voorbereidend onderzoek van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden door de vaste commissies voor

Volksgesondheid, Welzijn en Sport
op 4 juli 2006 (i.p.v. 27 juni 2006):

Wet ambulancezorg (29835);
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
op 4 juli 2006 (i.p.v. 27 juni 2006):

Wet ambulancezorg (29835);
Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat
op 4 juli en de plenaire behandeling op 12 september 2006:
Gemeentelijke herindeling van een aantal gemeenten in het westelijk deel van Midden-Limburg (30358);

Samenvoeging van de gemeenten Ambt Montfort en Roerdalen (30359);

Samenvoeging van de gemeenten Roermond en Swalmen (30360);
Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening
op 12 september 2006:

Regels met betrekking tot het heffen van een bijdrage van verhuurders van woningen ten behoeve van de uitgaven van het Rijk in het kader van de betaalbaarheid van het wonen (Interimwet betaalbaarheidshemming huurwoningen) (30410);
Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat op 26 september 2006:

Verklaring dat er grond bestaat een voorstel in overweging te nemen tot verandering in de Grondwet, strekkende tot het vervallen van de bepaling inzake het voorzitterschap van de gemeenteraad en van provinciale staten (29978).

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter terzake gedane voorstellen:

1. de volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstellen:

Vaststelling en invoering titel 8.18 (overeenkomst van goederenvervoer over spoorwegen) van het Burgerlijk Wetboek (30365);

Wijziging van onder meer de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en de Wet studiefinanciering 2000 in verband met onder meer invoering van leerrechten in het hoger onderwijs, herziening van de collegegeldsystematiek, invoering van het collegegeldkrediet en invoering van een nieuw aflossingssysteem (financiering in het hoger onderwijs) (30387);

Wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met de wijziging in de procedure betreffende de aanvraag en afgifte van rijbewijzen (30438);

Wijzigingen van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met de invoering van een bromfietsrijbewijs (30477).

Deze wetsvoorstellen zullen in handen worden gesteld van de desbetreffende commissies;

2. de volgende regeringsmissives:

een, van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van het IOB-evaluatierapport inzake het Nederlandse mensenrechtenbeleid en beleidsreactie (griffiennr. 135424);

een, van alsvoren, ten geleide van de geannoteerde agenda van de Europese Raad die op 15 en 16 juni 2006 plaatsvond (griffiennr. 135410);

een, van de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van de geannoteerde agenda Ecofin Raad (begroting) 14 juli 2006 (griffiennr. 135405);

een, van alsvoren, ten geleide van negen fiches die werden opgesteld door de Werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen inzake o.a. maatschappelijk verantwoord ondernemen (griffiennr. 135411);

een, van de minister van Financiën, ten geleide van het verslag van de jaarvergadering EIB (griffiennr. 135417);

een, van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, inzake plaatsing in het Staatsblad van Wijziging Bouwbesluit 2003 inzake de hernieuwde vaststelling van de aanscherping van de

energieprestatiecoëfficiënt voor de woonfunctie) (griffiennr. 134013.1);

een, van de minister van Economische Zaken, inzake bevindingen van de minister van Economische Zaken op het NMa Jaarverslag 2005 (griffiennr. 135443);

een, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de staatssecretaris van Financiën, ten geleide van de Vierde halfjaarlijkse rapportage samenwerking UWV en Belastingdienst; motie Aptroot kwartaalaangifte (griffiennr. 135431);

een, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ten geleide van de rapportage "Beoordeeld en bejegend" (griffiennr. 135403);

een, van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, inzake ontwikkelingen voortgang Zorgverzekeringswet (griffiennr. 134493.12).

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op het Centraal Informatiepunt ter inzage voor de leden;

3. de volgende missives:

een, van het Sociaal en Cultureel Planbureau, ten geleide van een persbericht "Ouden actiever en meer aan het werk" (griffiennr. 135444);

een, van de Stichting voor de Nederlandse Archeologie, ten geleide van SNA-publicatie "Natuurlijke processen als verstoorde" (griffiennr. 135436);

een, van Stichting Nationale en Internationale Wegvervoer Organisatie, ten geleide van het verslag over het jaar 2005 (griffiennr. 135428);

een, van de Algemene Rekenkamer, ten geleide van het rapport Reductie administratieve lasten voor het bedrijfsleven (griffiennr. 135441);

een, van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, ten geleide van het jaarverslag 2005 (griffiennr. 135445);

een, van de Gezondheidsraad, ten geleide van een persbericht Tests om ziekten op te sporen zijn niet altijd rijp voor toepassing (griffiennr. 135432);

een, van Stichting Blik op werk, inzake resultaten tevredenheidsmeting en benchmarkrapportage Blik op Werk Borea Keurmerk (griffiennr. 135442).

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op het Centraal Informatiepunt ter inzage voor de leden;

4. de volgende geschriften:

drie, van A. Verdiesen, inzake wetsvoorstel 29676 (Initiatiefvoorstel Luchtenveld) (griffiennrs. 134492.1, 134492.13 en 134492.16);

een, van W. Orbons, inzake alsvoren (griffiennr. 134492.14);

een, van E. Schleicher, inzake alsvoren (griffiennr. 134492.15);

een, van familie A.M.L. van Rooij te Sint Oedenrode, inzake vonnis in kort geding (griffiennr. 126768.5).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Justitie;

een, van J. Tieman te Schiedam, inzake opvoeding van kinderen (griffienr. 135429). Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Onderwijs;

een, van E. de Vries, inzake gedupeerde spaarders van de Bank van der Hoop (griffienr. 135409);

een, van Wladimiroff & Waling Advocaten te Den Haag, inzake wetsvoorstel 30322 (Wijziging van de Algemene Wet inzake Rijksbelastingen en van enige andere wetten in het kader van het versterken van de fiscale rechtsbescherming en het verkorten van beslistermijnen) (griffienr. 135418).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Financiën;

een, van A.J.M.B. Berkhout, inzake wetsvoorstel 30131 (Nieuwe regels betreffende maatschappelijke ondersteuning (Wet maatschappelijke ondersteuning) (griffienr. 134724.10).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

De Voorzitter stelt voor, deze geschriften voor kennisgeving aan te nemen.